AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSİTİTÜSÜ

Gülcan ŞAROĞLU

KAPPADOKIA, PONTOS, PAPHLAGONIA VE KILIKIA BÖLGELERİ'NİN DAĞLARI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Burak TAKMER

Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Anabilim Dalı

Antalya 2010

İ Ç İ N D E K İ L E R

HARİTALAR LİSTESİ vii
KISALTMALAR LİSTESİ viii
ÖZET ix
SUMMARY xi
GİRİŞ 1
1 JEOMORFOLOJİ 4
1.1 Kappadokia 6
1.2 Pontos 6
1.3 Paphlagonia 8
1.4 Kilikia 9
2 COĞRAFİ VE İDARİ SINIRLAR 11
2.1 Kappadokia 11
2.2 Pontos 14
2.3 Paphlagonia 22
2.4 Kilikia 24
3 ORONYMA 32
3.1 Kappadokia 32
3.1.1 Argaios (Ἀργαῖος Βουνός, Ἀργαῖον ὄρος, Ἀργέας, Ἀργέος) 32
3.1.2 Argaios 2 (Ἀργαῖος, Ἀργέας, Ἀργαίας Βουνός) 35
3.1.3 Athar 35
3.1.4 Didymoi (Δίδυμοι ὄρος, Didymi) 36
3.1.5 Preion (Πρείων ὄρος) 36
3.2 Pontos 38
3.2.1 Amozonius 38
3.2.2 Hieron (Ἱερὸν ὄρος) 38
3.2.3 Lithros (Λίθρος ὄρος) 38
3.2.4 Ophlimos (Ὄφλιμος ὄρος) 39

3.2.5 Paryadres (Παρυάδρης ὄρος, Parihedris) 39

3.2.6 Skydises (Σκυδίσ(σ)ης, Σκοιδίσης, Σκοιδίσης, Σκιδέσης, Σκορδίσκος). 40

3.2.7 Thekhes (Θήχης, Χήνιον ὄρος) 41

3.3 Paphlagonia 43

3.3.1 Agrioserike (Ἀγριοσηρική, Σηρικῆς ὄρος) 43

3.3.2 Babas (Βάβας ὄρος) 43

3.3.3 Cytorus 43

3.3.4 Hypios (Ὕπιος, Ὕπια ὄρη, Hypius) 44

3.3.5 Mala (Μάλα ὄρος) 44

3.3.6 Olgassys (Ὀλίγας, Ὄλγασσυς ὄρος) 44

3.3.7 Sandarakurgeion (Σανδαρακουργεῖον ὄρος) 45

3.3.8 Skopelos (Σκόπελος ὄρος) 45

3.3.9 Skorobas (Σκόροβας ὄρος) 45

3.4 Kilikia 47

3.4.1 Amanos (Ἀμανὸς, Ἀμανὸν, Μελάντιον, Μαῦρον ὄρος) 47

3.4.2 Amanos Kütlesi'nde Yer Alan Dağlar 50

3.4.2.1 Pieria (Πιερία ὄρος) 50

3.4.2.2 Pieria İçinde Kalan Dağlar 50

3.4.2.2.1 Koryphaion (Κορυφαῖον ὄρος) 50

3.4.2.2.2 Pagrika (Παγρικά, ἐν Μαλλῷ Παγρεύς ὄρος) 51

3.4.2.2.3 Rhosia (Ῥώσια ὄρη, Rhosii) 51

3.4.3 Anazarbos (Ἀνάζαρβος ὄρος) 51

3.4.4 Andriklos (Ἄνδροκος, Ἀνδρικλος ὄρος) 52

3.4.5 Antikragos (Ἀντίκραγος ὄρος) 52

3.4.6 Coracesius 53

3.4.7 Hamaksia'nın Tepesi (βουνός Ἁμαξίας) 53

3.4.8 Imbarus 53

3.4.9 Kalamon (= Rhodeon) (Καλαμών ἤτοι Ῥοδεών ὄρος) 54
3.4.10 Kokysion (Κωκύσιον ὄρος) 54
3.4.11 Korykos (Κώρυκος, Κούρικος, Κούρικον, Κοῦρκος ὄρος, Corycus) 55
3.4.12 Kragos (= Cragus, Κράγος ὄρος) 55
3.4.13 Laertes (Λαέρτης ὄρος; λόφος μαστοειδής) 55
3.4.14 Linaton (Λινᾶτον ὄρος) 56
3.4.15 Parion (Πάριον ὄρος) 56
3.4.16 Poikile Petra 57
3.4.17 Sarpedon 57
3.5 Kilikia-Syria Sınırı 57
3.5.1 Antikasion (= Thronos) (Ἀντικάσιον ὄρος, Anticasius Mons) 57
3.5.2 Elaphos (Ἔλαφος ὄρος) 57
3.5.3 Kasion (Κάσιον ὄρος, Casius Mons) 58
3.5.4 Krokodilos (Κροκοδίλος ὄρος, Crocodilus) 58
3.5.5 Orokasias (Ὀροκασίας ὄρος) 59
3.5.6 Pterygion (Πτερύγιον ὄρος) 60
3.5.7 Rhosikos Skopelos (Ῥωσικὸς Σκόπελος, Ῥωσικὰ ὄρη, Ρωσίων σκόπελος) 60
3.5.8 Silpion (Σίλπιον ὄρος) 61
3.5.9 Stauris (Σταυρὶς ὄρος) 62
3.5.10 Thaumaston (Θαυμαστὸν ὄρος) 62
3.5.11 Trapezon (Τραπεζών ὄρος) 62
4 KÜLT VE MİTOSLARDA DAĞLAR 66
4.1 Kappadokia 66
4.1.1 Argaios 66
4.1.1.1 Zeus Argaios 66
4.1.1.2 Argaios-Serapis 67
4.1.1.3 Ateş Kültü 67

4.1.1.4 Tykhe....67
4.1.2 Didymoi....68
4.2 Paphlagonia....68
4.2.1 Olgassys....68
4.2.1.1 Zeus Kimistenos....68
4.3 Kilikia....68
4.3.1 Amanos....68
4.3.2 Anazarbos....68
4.3.2.1 Aphrodite Kasaleitis....68
4.3.2.2 Zeus Olybris....69
4.3.3 Andriklos....69
4.3.3.1 Zeus Andriklos....69
4.3.4 Kalamon....69
4.3.4.1 Hagia Thekla....69
4.3.5 Kasion....70
4.3.5.1 Zeus Kasios....70
4.3.6 Korykos....71
4.3.6.1 Zeus Korykios....71
4.3.7 Kokysion....71
4.3.7.1 Athena Kanitis – Hagia Thekla....71
4.3.8 Koryphaion....71
4.3.8.1 Zeus Koryphaios....71
4.3.9 Silpion....71
4.3.9.1 Zeus Keraunos....71
5 DAĞLAR VE EKONOMİ....73
5.1 Kappadokia....73
5.1.1 Argaios....73
5.2 Pontos....74
5.2.1 Amazonius....75
5.2.2 Lithros ve Ophlimos....75

5.2.3 Paryadres 76
5.2.4 Skydises 76
5.3 Paphlagonia 77
5.3.1 Cytorus 78
5.3.2 Sandarakurgeion 78
5.4 Kilikia 78
5.4.1 Amanos 79
5.4.2 Kasion 80
5.4.3 Korykos 80
6 DAĞLAR VE ULAŞIM SİSTEMİ 81
6.1 Kappadokia 81
6.2 Pontos 81
6.3 Paphlagonia 83
6.4 Kilikia 84
6.5 Kilikia-Syria Sınırı 86
SONUÇ 87
KAYNAKÇA KISALTMALARI 91
KAYNAKÇA 94
ANTİK KAYNAK EDİSYONLARI ve KISALTMALAR LİSTESİ 103
EK-1 TESTIMONIA MONTIUM NOMINATORUM (TN) 115
EK-2 TESTIMONIA MYTHOLOGICA (TM) 181
EK-3 TESTIMONIA HISTORICA (TH) 212
EK-4 TESTIMONIA OECONOMICA (TOe) 240
EK-5 TESTIMONIA INSCRIPTIONUM (TI) 264
EK-6 TESTIMONIA NUMISMATICA (TNu) 279
EK-7 TESTIMONIA PLASTICA (TP) 291
EK-8 CONCORDANS 294
A. Autorum-Librorum. 294
B. Inscriptionum 301
EK-9 INDICES 302

A. Indices Montium. 302
B. Indices Inscriptionum 306
Nomina Regum et Imparatorum eorumque Familiarum: 306
Nomina Viorum Mulierumque reliquorum : 306
Nomina Deorum 308
Munera Publica Civilia Maiora et Officia Civilia Minora: 309
Nomina Ludorum 310
Nomina Populorum 311
ÖZGEÇMİŞ 315

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Batı Kappadokia (BATL, Map 63) 37
Harita 2: Doğu Kappadokia (BATL, Map 64) 37
Harita 3: Batı Pontos (BATL, Map 87)....42
Harita 4: Doğu Pontos (BATL, Map 87)....42
Harita 5: Batı Paphlagonia (BATL, Map 86)....46
Harita 6: Doğu Paphlagonia (BATL, Map 86)....47
Harita 7: Amanos ve Kilikia-Syria Sınırındaki Dağlar (BATL, Map 67)....63
Harita 8: Batı Kilikia (BATL, Map 66)....64
Harita 9: Doğu Kilikia (BATL, Map 66) 64
Harita 10: Kuzeybatı Syria (BATL, Map 66)....65

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	adı geçen eser
aş.	aşağıda
bk.	bakın
bl.	bölüm
dn.	dipnot
d.	devamı
dd.	devamın devamı
frag.	fragman
İÖ	İsa'dan önce
İS	İsa'dan sonra
Lev.	Levha
loc. cit.	Locus citatus
No.	numara
Res.	resim
str.	satır
ya.	yaklaşık
yk.	yukarıda
yy.	yüzyıl

ÖZET

Anadolu Yarımadası'nın topografyasını, batıda Ege sahillerinden başlayarak doğuya doğru Hindistan sınırlarına kadar ulaşan dağ silsileri belirler. Güneyde Taurus diye bilinen heybetli dağlar yükselir. Kuzeyde, Kuzey Anadolu Dağları yarımadayı çevrelemektedir. Sadece birkaç noktadan geçit imkanı sunan bu dağlar Karadeniz'e paralel bir şekilde doğu-batı istikametinde ilerler. Karadeniz'den yükselen yağmur bulutlarını tutan bu dağlar bölgenin ılıman havasının da sayesinde sık ormanlarla kaplıdır. Güneyde ise manzaraya Tauros Dağları' hakimdir. Dağın gerisinde Toroslar'dan gelip kuzeydoğuya doğru bir yay çizerek ilerleyen Doğu Anadolu yüksek platosuna karışan Güneydoğu Torosları zinciri yer alır. Bu dağ silsilesi Mezopotamia ve Kilikia nehir platoları arasında bir set oluşturur. Anadolu yarımadasının iç kesimi ise derin bir havzadır. Güneydeki Tauros silsilesinin en önemli kısmını Amanos Dağları oluşturur. Dağlar sayesinde birbirinden farklı iklim özelliklerine sahip olan Anadolu yarımadası eşsiz coğrafi konumunun yanı sıra akarsuları, gölleri, yer altı/üstü zenginlikleriyle yerleşime son derece elverişli koşullar sunarak en eski çağlardan itibaren birçok topluluk ve kavmi kendisine çekmiştir. Birbirlerinin peşi sıra gelen sayısız kültür grupları kendilerinden önceki kültürlerden etkilenmiş, kendilerinden sonrakileri de etkilemiştir.

Dağlar Anadolu'nun siyasi ve ekonomik tarihi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Antik kaynaklar; nümizmatik ve epigrafik veriler sayesinde, topografyayı belirleyen sarp dağların burada yeşeren kültürler üzerinde belirleyici etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Karadeniz ve Akdeniz Dağları'nda yaşayan kavimler pek çok antik yazar tarafından vahşi olarak nitelendirilmiş ve onları kontrol altına almak için üzerlerine seferler düzenlenmiştir. Bununla birlikte söz konusu kavimler yaşadıkları arazinin sağladığı koşullardan dolayı çoğu zaman düşmanlarını bertaraf edebilmişlerdir. Bu dağlık coğrafyayı ele geçirmeyi başaranlar ise kimi zaman zengin maden yataklarına, kimi zaman da donanma oluşturmak için zengin sedir ormanlarına sahip olmuşlardır. Bu elverişli koşullar nedeniyle buralara sahip olanlar Anadolu kıyıları boyunca seyreden deniz ticaretinin yanı sıra yarımada içlerinden devam eden kara ticaretini de kontrol altında tutabilmişlerdir. Bu dağlık arazi her ne kadar engebeli bir topografyaya sahipse de verimli ovaları sayesinde sakinlerine yaşamlarını idame ettirmek için gerekli ihtiyaç malzemelerini bahşetmiştir.

Dağlar civarlarında yaşayan halkların dinsel inançlarında da önemli bir rol oynamıştır. Nitekim yüceliklerinden dolayı saygı gören dağlara kutsal bir çok anlam yüklenmiş ve bunlar çoğu zaman tanrılaştırılmışlardır. Öyle ki, dağlar sikke tipi olarak sıkça kullanıldıkları gibi plastik sanat eserlerinde de işlenmişlerdir.

Bu tez kapsamında Anadolu tarihi açısından bu denli öneme sahip dağlar Kappadokia, Pontos, Paphlagonia ve Kilikia bölgeleri özelinde ve antik kaynaklar; nümizmatik, epigrafik ve arkeolojik veriler ışığında irdelenmiştir.

The Mountains of the Regions of Cappadocia, Pontus, Paphlagonia and Cilicia

SUMMARY

Mountain ranges starting in the west from the Aegean coast and reaching eastwards to the Indian border modify the topography of the Anatolian peninsula. In the south rise the tremendous mountains known as Taurus, while North Anatolian Mountains surrounds the peninsula in the north,. These mountains providing passes at only a few points lie parallel to the Black Sea in the east-west direction. These mountains that keep rain clouds rising from the Black Sea thanks to its temperate climate are covered with thick forests. The Tauros Mountains command the landscape at the south. Behind these mountains is located the southeastern Taurus range which extends to northeast and joins East Anatolian High Plateau. These mountain ranges create a set between the Cilician and Mesopotamian river plateaus. The inner part of the Anatolian peninsula is a deep basin. The most important part of the southern Tauros range constitutes the Amanos Mountains. Numerous cultural groups which flourished one after the other were influenced by the former cultures and were also affected latter ones.

Mountains play an important role for the political and economic history of Anatolia. Through the testimony of the literary sources, numismatic and epigraphic evidence is understood that steep mountains determining the topography have a decisive influence on the flowering of the cultures. Indeed, tribes who lived at the Black Sea and Mediterranean mountains has been called as wild by many ancient writers. Owing to that fact many expedition were held to get them under control. However, these tribes were often able to eliminate their enemies due to the conditions of their land. Those who managed to take over this mountainous region became the owner of sometimes rich mineral deposits, sometimes a rich cedar forests to create a navy. Because of these favorable conditions the holders of these regions, as well as maritime trade along the coasts of the Anatolian peninsula, were also able to keep ongoing land trade under control. Although this mountainous terrain has a hilly topography, through the fertile plains has been granted the necessary supplies to their residents to maintain their life

Mountains also played an important role for religious beliefs of the inhabitants of the surroundings. In fact, the mountains having been respected because of their greatness had a many sacred meanings and were often deified. Therefore, the mountains are heavily used as a plastic type on coins, in other words they had been also used in works of art.

In this thesis mountains playing so important a role in the history of the Anatolia were investigated in the frame of Cappadocian, Pontic, Paphlagonian and Cilician regions in the light of literary sources; numismatic, epigraphic and archaeological evidence.

GİRİŞ

Tarih öncesi dönemlerden itibaren farklı farklı uygarlıkların beşiği olan Anadolu'nun tarihi coğrafyasına yönelik araştırmalar 18. yüzyıldan itibaren yoğunluk kazanmıştır. Anadolu'ya gelen seyyahlar bölgenin coğrafyasına dair bilgilerin yanı sıra buralarda yaşayan insanların tarihi eserlere bakış açılarına dair bilgiler de vermişlerdir. 18. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'ya gelen İtalyan Giambattista Casti Anadolu insanın ihmal ettiği eserler hakkında şunları dile getirmektedir: *"En küçük bir endişeye kapılmaksızın her şeyi yıkıma terk ederler. Örneğin eski Yunanistan'ın övgüye değer abideleri, dünyanın bu ünlü sanat ustalarının zevk, üstünlük ve hünerine tanıklık eden eski zamanların mutluluk dolu o bölgelerini baştanbaşa süsleyen sanat şaheserleri ya tamamen harap olmuş ya da harap olmak üzeredir. Eskiden öylesine ünlü ve kalabalık olan adalar bakımsız kalmış, perişan olmuş ve hemen hemen yabanileşmiştir"*[1]. İhmal edilmiş tarihi eserlere karşı Türk insanın ilgisizliği Avrupalı gezginlerin gözlerinden kaçmamış ve bu konuyu kaleme aldıkları gezi notlarında sık sık dile getirmişlerdir. 1835 yılında İzmir'e gelen Kontes Pauline Nostitz, bir zamanlar Homeros'un o ölümsüz eserlerini kaleme aldığı toprakları büyük bir saygıyla selamlamak istediğini bildirmiş, fakat Osmanlı ülkesinde yaşadığı hayal kırıklığını *"bağırıp çağıran, yabancıların valizlerini kaparak onlardan para koparmaya çalışan pis ayaktakımı insanlarla doluydu"*[2] şeklinde ifade etmiştir. 12 şubat 1838 tarihinde Türkiye'ye gelen İngiliz seyyah C. Fellows araştırmalarını daha çok Lykia bölgesi üzerine yoğunlaştırmıştır[3]. 1818 yılında Anadolu'ya gelen J. M. Kinneir Kappadokia bölgesiyle ilgili bilgiler vermektedir[4]. Yine 19. yüzyılın gezginlerinden Hamilton gezdiği yerlerin coğrafyası ve kentleri hakkında bir kitap oluşturmuştur[5]. Anadolu kıyılarına dair ilk gözlemleri ise Beaufort kaleme alırken[6], Kilikia Bölgesi ile ilgili temel ve jeolojik ilk bilgileri ise F. W. Ainsworth[7] ve W. M. Ramsay[8] vermiştir. 20. yüzyılda antik ve modern gezginlerin kaleme aldığı eserler vasıtasıyla Anadolu coğrafyası üzerine ilgi azalmadan devam etmiş; yayınlar çıkarılmaya başlamış ve

---

[1] S. Öncel, "*18. yüzyılın sonlarında Türkiye'de Bir İtalyan Gezgin*: *Giambattista Casti*", BDEAD, AÜDTCF yayını, C. I, S. 4, Ankara 1969, 85-86.
[2] İ. Pınar, *Gezginlerin Gözüyle İzmir 19. Yüzyıl*, İzmir 1994, 32.
[3] C.Fellows, *An account of discoveries in Lycia,* London 1840.
[4] Kinneir, *Asia Minor*.
[5] W. J. Hamilton, *Researches in Asia Minor*, *Pontus*, *and Armenia I-II,* Newyork 1984.
[6] F. Beaufort, *Karamania, or A Brief Description of the South Coast of Asia Minor,* London 1818.
[7] W. F. Ainsworth, *Travels an Researhes in Asia Minor, Mesopotamia, Chaldea, and Armenia Minor,* London 1842.
[8] W. M. Ramsay, Th Historical Geography of Asia Minor, London 1890.

kazılar yapılmıştır. Anadolu'nun tarihi coğrafyasına ilişkin çalışma ise Avusturya Bilimler Akademisi tarafından çıkarılan Tabula Imperii Byzantini adlı seridir. Adı geçen serinin Kappadokia cildi 1981 yılında[9]; Kilikia ve Isauria cildi 1990 yılında[10]; Paphlagonia ve Honorias cildi ise 1996[11] yılında çıkmıştır. Pontos Bölgesi için en öenmli tarihi coğrafya araştırmlarını ise E. Olshausen ve J. Biller[12] ile A. Bryer ve D. Winfield[13] yürütmüştür. Bunun dışında Anadolu'nun Roma egemenliği altındaki siyasi tarihi D. Magie[14], ekonomi tarihi ise T. R. S. Broughton[15] tarafından tüm detaylarıyla ele alınmıştır. Ne var ki Anadolu yarımadasının sosyo-kültürel yaşamını anlamak açısından oldukça önemli olan dağlar bu ilgiden nasibini yeterince almamıştır. Bu yüzden, tezin amacı yeteri kadar araştırılmamış bir konuyu Kappadokia, Pontus, Paphlagonia ve Kilikia özelinde ve antik kaynaklar, nümizmatik veriler, epigrafik belgeler ışığında incelemektir.

Çalışmada Strabon'un (12, 3, 42) da izlediği coğrafi sıralama takip edilecektir: "*Ben Paphlagonia'nın Pontos'a sınır olan kısmını anlattığımdan ve Bithynia'lılar da batıya doğru Paphlagonia'lılara sınır oluşturduğundan, bu bölgeyi de incelemeye çalışacağım. Bu insanların ve Paphlagonia'lıların ülkesinden başlayarak güneye doğru Tauros'lara kadar, Pontos ve Paphlagonia'ya kadar uzanan bölgeleride sırasıyla anlatacağım. Bunların bazıları için, doğal durumlarından böyle sıralama ve bölünme gerekmektedir*". Buna göre çalışmada Kappadokia, Pontos, Paphlagonia ve Kilikia sırası esas alınacaktır. Ancak Kappadokia Bölgesi incelenirken çalışmanın sınırı olarak Euphrates Nehri esas alınmıştır. Buna göre nehrin hemen doğusunda yer alan ve zaman zaman Armenia sınırları içerisinde kalan Mouzoura[16], Aisoumas[17], Gaugalion[18], Izala/Masios[19] gibi dağlar bu çalışmanın dışında bırakılmıştır. Buna karşın Antik Dönem'de Syria sınırında yer alan; fakat Amanos Dağı'nın kolu olan dağ kütleleri için de ayrı bir bölüm açılarak, bunlar tez kapsamına dahil edilmiştir. Bu çalışmada ilk olarak söz konusu bölgelerdeki dağlar antik kaynaklardan araştırılarak tek tek çıkarılmış ve bunlar kendi içlerinde sınıflandırılarak çalışmaya eklenmiştir.

Tezin ilk bölümünde çalışma kapsamında incelenen bölgelerin jeomorfolojisi, ikinci bölümde ise idari sınırları ele alınmıştır. Antik kaynaklar, nümizmatik ve epigrafik veriler

---

[9] F. Hild-M. Restle, *TIB 2, Kappadokien*, Wien 1981.
[10] F. Hild-H. Hellenkemper, *TIB 5, Kilikien und Isaurien*, Wien 1990.
[11] K. Belke, *TIB 9, Paplagonien und Honorias*, Wien 1996.
[12] E. Olshausen-J. Biller, Historisch- *geographische Aspekte der Geschichte des Pontischen und Armenischen Reiches*, Wiesbaden 1984.
[13] A. Bryer-D. Winfield, *The Byzantine Monuments and Topography of Pontus*, Washington 1985.
[14] D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor* 1-2, Princeton 1950.
[15] T. R. S. Broughton, *Roman Asia Minor,* şurada: T. Frank (ed.), *An Economicy Survey of Ancient Rome 4*, Baltiomore 1938.
[16] Mich. Att. *Hist*. 133; Skyl. Cont. *Chron*. 137.
[17] Theophl. Simo. *Hist*. 1, 13, 3; 2, 1, 3.
[18] Sozom. *Hist. Ecc.* 3, 14, 30.
[19] Eusthat. *Hom. Il.* 1, 444; Theophl. Simo. *Hist*. 1, 13, 4; 1, 13, 7; 2, 1, 3-4; 2, 9, 17; 2, 10, 1-2.

sayesinde tez konusu bölgelerde saptanan dağ adları ve lokalizasyonlarının irdelendiği üçüncü bölümü bu dağlarla ilişkili mitosların ve yine bu dağlarda tapınım gören kültlerin incelendiği dördüncü bölüm takip etmektedir. Beşinci bölümde dağların bölge ekonomilerine katkıları ele alınırken altıncı ve son bölümde ise bölge içi ve bölgeler arası ulaşım sistemlerini belirleyici özeliğe sahip olan dağlar bu açıdan da ele alınmıştır.

Çalışmaya ayrıca Ek- başıklar altında epigrafik ve edebi metinlerle nümizmatik verilerin derlendiği testimonia kısmını eklenmiştir. Yedi ek başlıktan oluşan söz konusu testimonia dağ isimleri (Ek 1) dağ mitosları (Ek 2), tarih (Ek 3), ekonomi (Ek 4), yazıtlar (Ek 5), nümizmatik belgeler (Ek 6) ve plastik veriler (Ek 7) şeklinde sınıflanmıştır. Dağlara ilişkin plastik buluntuların yer aldığı bir ek başlık daha ilave etmiştir (Ek 7 Testimonia Plastica). Bunun dısında 8 nolu Ek başlık altında çalışmada kullanılan antik kaynaklarla yazıtların topluca verildiği Concordans (Ek 8) ile her bir dağ için kullanılan antik kaynak ve yazıtların (EK 9A); yazıtlarda geçen kral/imparator, özel şahıs, memuriyet, tanrı, bayram ve halk adlarına dair dizinin (Ek 9B) yapıldığı bir indeks eklenmiştir.

1 JEOMORFOLOJİ

Ortalama 1132 m[20]. rakıma sahip olan Anadolu jeolojik dönemlerde oldukça hareketli bir saha içerisindedir. Anadolu'da bugün yer alan büyük dağ kuşakları, Üçüncü zamanda (tersiyer) kıvrılmış bulunan Alp sistemi dağları içindedir[21]. Bu dönemde Alpin hareketler nedeniyle Anadolu yarımadası yükselmiş ve bu yükselmelere bağlı olarak da kıvrılmalarla beraber kırılmalar ve çanaklaşmalar oluşmuştur[22]. Volkanik olaylar nedeniyle de lav platoları, volkan kolonileri gibi yüzey şekilleri meydana gelmiştir[23]. Anadolu'da yer şekilleri dağlar, ovalar ve platolar olmak üzere üç grupta toplanabilir.

Anadolu'da bazı dağlar Alp sistemine bağlı oluşurken bazıları da sert kütlelerin kıvrılmayıp epirojenik hareketlerle yükselmesine bağlı olarak oluşmuştur. Özellikle İç Anadolu, Doğu Anadolu bölgelerinde volkanizma nedeniyle oluşmuş volkanik dağlar göze çarpmaktadır[24]. Anadolu'da dağlar sıradağlar, tekil dağlar ve kütlesel dağlar olmak üzere üç gruba ayrılır.

Sıradağlar: Kuzey Anadolu ve Toros Dağları olarak adlandırılan ve Anadolu'da en geniş alanı kapsayan bu dağlar Alpin hareketler sonucunda oluşmuşlardır[25]. Her iki dağ kuşağı kıyıdan itibaren aniden yükselirken Kuzey Anadolu dağları kıyıya paralel birkaç sıra halinde uzanır. Kıyı dağları ve iç sıralar halinde yükselen bu dağlar derin vadiler tarafından birbirinden ayrılmıştır[26]. Doğu ve batı doğrultusunda uzanan dağlar iç kısımda Yeşilırmak ve Kızılırmak'ın bulunduğu havzada alçalırlar[27]. Batı Karadeniz Bölgesi'de kıyıdan iç kesimlere doğru 250 km. uzunluğunda bir dağ sistemini oluşturan Küre, İç Anadolu Bölgesini Karadeniz'e bağlayan Köroğlu, Bolu-Ilgaz, Sündiken dağları bulunmaktadır. Bu bölümün en yüksek dağı 2550 m. yüksekliğiyle Ilgaz Dağı'dır. Orta bölümün kıyı kesiminde yükseltisi 1000-1500 m. arasında değişen dağlar yer alır. Doğu Karadeniz bölümü oldukça sarp bir coğrafyaya sahipken kıyıda Giresun ve Doğu Karadeniz Dağları olarak bilinen dağ kuşakları uzanmaktadır[28]. Bu sıranın ardında yine engebeli özelliğe sahip ve derin vadilerle birbirinden

[20] İzbırak, *Türkiye*, 27.
[21] İzbırak, *Türkiye,* 29.
[22] İzbırak, *Türkiye,* 32.
[23] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 3
[24] Atalay-Mortan, *Türkiye*, 303-304, 352.
[25] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 204; İzbırak, *Türkiye,* 39.
[26] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 17.
[27] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 4.
[28] İzbırak, *Türkiye*, 32.

ayrılan Gümüşhane ve Yalnızçam dağları yükselir. Bu dağ kuşağının güney kısmında Otlukbeli, Mescit, Kargıpazarı ve Allahüekber dağları uzanır[29].

Güneyde Akdeniz Bölgesinde Toros Dağ kuşağı dikkati çekmektedir. Bu kuşak Batı Toroslar, Orta Toroslar ve Güney Toroslar olmak üzere üç kısma ayrılır[30]. Amanos Dağları Güney Toroslar olarak adlandırılan dağ zinciri içerisinde bulunmaktadır. Antalya Körfezi boyunca bir yay gibi uzanan Batı Toroslar Dağ kuşağı içerisinde batıda Teke ve Menteşe yöresinin güneyine kadar Beydağları, Elmalı, Boncuk ve Katrancık dağları uzanırken[31] doğuda Akçalı, Geyik, Dedegöl, Kuyucak, Erenler dağları yükselir[32]. Bu dağlar içersinde en yüksek nokta Akdağ (3086 m.) zirvesidir[33].

Güneybatıda Taşeli Platosu ile Kuzeydoğuda Uzun Yayla arasında yükseltisi 3000 m.'yi aşan Orta Toroslar uzanır[34]. Bu hat içinde Bolkar, Aladağ ve Binboğa dağları bulunur. En yüksek nokta 3734 m'yi bulan Aladağ zirvesidir. Bu silsilenin güneydoğusunda Toros Dağları'nın en güneydeki kısmını oluşturan, İskenderun Körfezi'nin doğusunda yükselen Nur Dağları adıyla da bilinen Amanos Dağları yer alır[35]. Doğuya doğru Ahır Engizek, Malatya, Gördük, Maden, Muş, Aydınlı ve Bitlis dağları şeklinde ilerleyen[36] Güneydoğu Torosları'nın doğu ucu Hakkâri Dağları'nda sonlanırken burada yer alan Cilo Dağı 4168 m'lik yükseltisiyle en yüksek zirveyi oluşturur[37]. Ayrıca bu bölgede birbirine paralel uzanan Karadağ, Sat, Sümbül, Samur, Altın, Tantanin gibi dağlar yer alır.

Tekil Dağlar: Bu dağlara hem volkanik hem de volkanik olmayan dağlar örnek gösterilebilir[38]. Volkanik ve epirojenik hareketler sonucunda oluşmuş bu dağlara özellikle İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Batı Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde rastlanır[39]. İç Anadolu Bölgesi'nde Erciyes, Melendiz, Hasandağı[40]; Doğu Anadolu Bölgesi'nde Tendürek, Süphan, Büyük ve Küçük Ağrı, Nemrut Dağı bunlara örnek gösterilebilir[41]. Volkanik olmayan tekil dağlar ise. İç Anadolu'da Elmadağ, İdris Dağı; Batı Anadolu'da Türkmendağı, Aladağ, Simav, Uludağ, Şaphane, Murat, Honaz ile Marmara'nın güneybatısında yükselen Kazdağı'dır[42].

---

[29] İzbırak, *Türkiye*, 32.
[30] İzbırak, *Türkiye,* 41.
[31] İzbırak, *Türkiye,* 42.
[32] İzbırak, *Türkiye,* 42.
[33] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 4.
[34] İzbırak, *Türkiye,* 41.
[35] Atalay-Mortan, *Türkiye*, 205.
[36] İzbırak, *Türkiye,* 40.
[37] İzbırak, *Türkiye,* 40.
[38] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 5.
[39] İzbırak, *Türkiye,* 61.
[40] İzbırak, *Türkiye,* 65.
[41] İzbırak, *Türkiye,* 62-64.
[42] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 6.

Kütlesel Dağlar: Doğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle karşımıza çıkan bu dağlar yan basınçlar nedeniyle kıvrılma ve kırılmayla şekillenmiştir[43]. Bu dağlara örnek olarak Doğu Anadolu'da Şerafettin, Şakşak, Karasu-Aras dağları; Ege Bölgesi'nde Madra, Kazak, Aydın, Bozdağlar, Manisa dağları; İçbatı Anadolu'da ise Sultan Dağları gösterilebilir[44].

1.1 Kappadokia

Kuzeyden Kuzey Anadolu, güneyden Toros Dağ zinciriyle kuşatılmış olan bölgede, Paphlagonia, Pontos ve Kilikia bölgelerinde olduğu gibi uzanan sıradağlar değil; orojenik ve volkanik hareketlerle oluşmuş tek sıra dağlar bulunmaktadır[45]. Kappadokia Bölgesi'deki yüzey şekillerinin oluşmasında volkanik hareketlerin etkisi oldukça büyüktür. Neojen[46] Dönem'de yer hareketlerine bağlı olarak meydana gelen kırılmalar sonucunda püsküren lavların birikmesiyle Erciyes, Karacadağ, ve Hasan Dağı oluşmuştur[47].

Kuaterner Dönem'de[48] ise soğuk ve kurak olan Son Buzul Dönemi'nin başlangıcında Erciyes Dağı'nda volkanik hareketler devam ettiği için buzullaşma görülmemiştir. Ancak buzullaşmanın ikinci döneminde Erciyes Dağı buzullarla kaplanarak bazı buzul topoğrafyasına uygun bazı şekiller (sirk ve tekne vadi) oluşmuştur[49]. Bu dönemde Kappadokia Bölgesi'nde zaman zaman kalınlığı yer yer 100 m.'yi bulan volkanik platolar aşınımlarla yarılarak kantonumsu vadilere dönüşmüştür. Bunun en güzel örneği Ihlara Vadisi'dir.

1.2 Pontos

Bölge orojenik hareketlerle oluşan ve epirojenik hareketlerle yükselen dağ kuşaklarından oluşmuştur[50]. Bölgede Kuzey Anadolu Dağ kuşağı hakimdir. Bu dağ silsilesi içinde Armenia Minor'dan doğup merkez platolarının ortasından ilk önce batıya daha sonra güney batıya akan Halys Nehri'nin yatağı yay şeklinde biçimlenir ve kuzey doğudaki Tuz Gölü'nü geçerek kuzeybatıya doğru akar. Daha sonra kuzey ve kuzey doğuya yönelir. Burada Delice Irmağı ile

[43] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 6.
[44] Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya*, 6.
[45] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 352.
[46] Üçüncü zamanın bölündüğü dört büyük devirden son iki olan pliyosen ve mliyoseni birden kapsayan devir.
[47] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 352.
[48] Dördüncü zaman.
[49] Atalay-Mortan, *Türkiye*, 356.
[50] Yer kabuğu üstünde geniş alanlı kubbeleşme ve büyük yayvan çukurlaşma hareketleri.

birleşir. Sonra zikzaklar çizerek kuzeybatıya doğru akar. Batı da Devrez Nehri ile birlikte akarak kuzeydoğuya doğru döner. Sırasıyla Sivas, Kayseri, Nevşehir, Kırşehir, Kırıkkale, Ankara, Aksaray, Çankırı, Çorum ve Samsun illerinden geçerek çok sayıda dere ve çayın sularını toplayarak Bafra Burnu'ndan Karadeniz'e dökülür. Bu yolculuğu boyunca 1300 km. boyunca dağlık bir yol kateder. Vadilerdeki yollar sadece fay hatlarının neden olduğu çöküntü çukuruyla oluşmuştur. Gümüşhane'nin Vauk Dağı'ndan doğan Harşit Çayı iki büyük bloğun uç noktalarını aşarak, yüksek dağ yarıkları boyunca akar[51]. İlkin Gölköy'den Gümüşhane'ye kadar olan silsileleri dolanır. Bu silsile Zigana Geçidi'nin doğusunda 3000 m.'ye yükselip, Karadeniz'in doğu ucunda aynı seviyede devam eder. Hilal şeklindeki bu sıra antik Skydisses Dağları'nın bir koludur[52].

Kelkit Vadisi'nin kuzeyinde güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzanan ortalama 1500 m. yükseltisi olan Canik Dağları kıyı dağlarını meydana getirir[53]. Canik Dağları, güneyindeki dağlık alanlardan, Kelkit ve Yeşilırmak arasında uzanan bir sırt ile ayrılır. Bölgenin batısında, akarsularla en fazla yarılmış olan kesimde ise, birbirinden birtakım depresyonlarla ayrılmış olan Tokat, Amasya ve Merzifon Dağları yer alır[54]. Bu kesimdeki dağların ortalama yükseltisi, kıyı dağlarından daha fazla olmakla birlikte Yeşilırmak ardında yükselen dağların rakım ortalamasını geçmemektedir: Akdağ (2044 m.), Taşlıdağ (2058 m.), Deveci Dağı (1907 m.). Burada yer alan dağlar yüksek olmadıkları gibi aralarında geniş düzlükler de mevcuttur. Canik Dağları'nın yüksek kısımları Kelkit yakınlarında yer almaktadır. Yeşilırmak ve Kızılırmak Vadileri arasında volkanik karakterde tortul tabakalar ortaya çıkar. Yeşilırmak ve kolları tarafından parçalanan vadiler, Karadeniz'in nemli havasının iç kısımlara ulaşmasını sağlar. Dağların yükseltisi az olduğu için ulaşım doğu kısmına göre daha rahattır.

Canik Dağları'nın doğusunda yer alan kıyı dağları çeşitli kısımlarda Rize Dağları, Trabzon Dağları ve Giresun Dağları gibi farklı adlar taşır ve Doğu Karadeniz Bölümü'nde kıyıya paralel uzanır. Yükseltilerinin fazla olası nedeniyle kıyıyla iç kesim arasında ulaşım güçlükle ve ancak yüksek geçitler vasıtasıyla yapılabilmektedir. Gümüşhane-Tabzon arası geçiş Zigana[55] (Kalkanlı), Bayburt-Erzurum arası geçiş ise Kop Geçiti üzerinden sağlanmaktadır[56]. Bölgede doruk çizgisi 2000 metrenin üzerinde ve bilhassa doğuda 3000 metrenin üzerinde bulunmaktadır. Rize Dağları'nda bazı yüksek zirveler 4000 metreye yaklaşır (Kaçkar zirvesi 3932 m., Verçelik zirvesi 3711 m.).

---

[51] Wilson, *Historical Geography*, 23.
[52] Wilson, *Historical Geography*, 23
[53] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 17.
[54] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 17.
[55] Wilson, *Historical Geography*, 23.
[56] Yale-Carillet-Maxwell, *Turkey*, 529.

Bölgenin iç kısmında yer alan dağlar Kelkit-Çoruh Dağları genel adıyla bilinmektedir. Kelkit ve Çoruh Vadileri ile kıyı dağlarından ayrılan bu iç sıradaki dağlar batıdan doğuya Çimen, Kop, Çoruh, Mescit ve Yanlızçam Dağları'ndan oluşur. Çimen Dağı (2749 m.), Kop Dağları (2918 m.), Kızıldağ (3025 m.), Akdağ (3047 m.), Mescid Dağı (3239 m) Kelkit-Çoruh Vadileri'nin güneyinde yer almaktadırlar[57].

Artvin'in gerisinde Berta Suyu Vadisi ile başlayıp, Bayburt Ovası'na kadar uzanan Çoruh Vadisi, kıyı dağlarını iç sıralardan ayırmaktadır. Anadolu'nun en derine gömülmüş ve etrafı yüksek dağlarla çevrili vadilerinden biri olan Çoruh Vadisi, Kelkit Vadisi'nden dar bir eşikle ayrılır. Burada kıyıya paralel uzanan dağların kuzey yamaçları akarsular tarafından derince yarılmıştır. Buna karşılık Çoruh ve Kelkit Vadileri'ne bakan yamaçlar yarılmadan daha az etkilenmiştir. Bu bölümde oldukça yaygın olan granit ve granodioritler, çatlaklı oluklardan akan suyun etkisi ile fiziksel ve kimyasal yolla kolayca parçalanmaktadır. Bölgenin bu bölümünde, Paleozoik temele dayanan granit, granodiorit kütleleri ile Kretase'ye ait kalker, fliş ve volkanikler yaygındır[58]. Lâv, tüf ve pirokalastiklerden oluşan volkanik formasyonlar, çökeller arasında önemli ara katlar meydana getirmişlerdir.

1.3 Paphlagonia

Karadeniz Bölgesi'nde uzanan dağlar genel olarak Kuzey Anadolu Dağları olarak adlandırılmaktadır. Bu dağlar oluk şeklindeki çukurlarla ayrılmış birkaç sıra halinde yükselmektedir[59]. Paphlagonia Bölgesi'nde güneyden kuzeye doğru, Küre, Ilgaz ve Köroğlu dağları üç sıra halinde uzanır[60]. Küre Dağları, Halys ile Parthenios nehirleri arasında, kıyıya paralel şekilde ve geniş bir yay çizerek ortalama yükselir ve ortalama rakımı 1000 m.'yi bulur. Aynı kolun üzerinde yükselen Yaralıgöz Dağı (2019 m.), Zindan Dağı (1717 m.) ve Çangal Dağı (1584 m.) silsilenin en yüksek noktalarını oluşturur. Bölgedeki ikinci dağ sırası volkanik hareketlerle oluşmuş Ilgaz Dağı'dır (Olgassys). 2600 m. rakıma kadar yükselip 1775 m. rakımda kuzeyden güneye geçiş imkanı veren bu dağ Paphlagonia'yı kuzeyden ve güneyden böler[61]. Dağ çevresinde yarıkların oluşturduğu çukurluklar bulunmaktadır. İç sıraları birbirinden ayıran bu çukur alana Bolu-Tosya oluğu genel adı verilmektedir. Tektonik bakımdan faal olan bu oluk sık sık depremlere uğramaktadır. Ilgaz Dağı çevresinde Bithynia

[57] İzbırak, *Türkiye*, 16.
[58] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 14-16.
[59] Atalay-Mortan, *Türkiye,* 17.
[60] İzbırak, *Türkiye*, 33.
[61] Wilson, *Historical Geography*, 17.

Bölgesi'nde olduğu gibi geniş ovalar uzanmaz[62]. Fakat sahile paralel çizgiler boyunca nehirler meydana gelir. Ilgaz Dağı'nın güneyindeki Devrez Çayı doğudaki Halys'e, Çerkes Çayı ise batıda Gerede Çayı'na doğru akar. Gerede Çayı'yla aynı çizgide bulunan ve daha küçük olan Çerkes Çayı, Ilgaz Dağı nedeniyle yön değiştirir. Bu çay Filyos Çayı gibi Tium kenti civarında denize dökülür. Amnias Nehri (Gökırmak) Ilgaz Dağı'nın kuzey yamaçlarından doğar; Kastamonu, Taşköprü, Boyabat, Durağan'dan geçerek Kızılırmak'a ulaşır. Bu iki vadi karşılıklı uzanmaz. Sahil kısmında dik yamaçlar az olduğu için bu iki vadi arasında geçiş imkanı kuzey- güney istikametinde mümkündür[63]. Göksu Nehri'nin bulunduğu dirsekte doğu-batı yönlü bir fay hattı fark edilir. Bu hat sahilde Sinop'a kadar uzanır. Halys ve Sakarya nehirleri arasında da sahile doğru uzanan dağlar bulunur[64]. Ereğli'den (Herakleia) Cide'ye kadar olan kısımda dağlar denize paralel uzanır. Çatı ve Filyos Çayı'nın aşağı çığırı[65] arasında kıyı dağları tamamen ortadan kalkar. Yukarı Kretase'de marn ve şistlerin[66] yaygın olduğu tepelik bir alan ortaya çıkar.

Bolu-Ilgaz Dağları'ndan birtakım havza ve depresyonlarla ayrılan Köroğlu Dağları, üçüncü dağ sırasını meydana getirir. Köroğlu Dağları batıda Sakarya Vadisi'nden başlayarak doğuda Halys Nehri'ne kadar uzanır. Batıda (Bithynia'da) yaklaşık 1300 m. rakımdan iç kısımda 2000 m.; doğuda (Paphlagonia'da) 1500 m. rakıma alçalır[67]. İç kesimde uzanan dağ Antik Dönem'de büyük bir ihtimalle Orminus adını taşıyordu[68]. Yükseltisi 1500-1000 m. arasında değişen Köroğlu Dağları'nın 2000 metreyi geçen zirveleri de vardır: Aladağ (2499 m.), Işık Dağı (2015 m.).

Bölgenin jeomorfolojinde depresyonlarda sıradağ oluşumları kadar önemli yer tutmaktadır. Bu depresyonlar sıradağlar arasına yayılarak onlara paralel olarak uzanırlar.

1.4 Kilikia

Bölgede Orta Toroslar ve Güney Toroslar adıyla bilinen dağ kuşağı bulunmaktadır. Bu dağlar Çukurova'nın kuzeyinde Taşeli Yaylası ve Uzunyayla arasında uzanmaktadır[69]. Yükseklikleri 3000 m. yi geçmektedir[70]. Yazın erimeyen karlarıyla, Türkiye'nin en yüksek

[62] Wilson, *Historical Geography*, 17.
[63] Wilson, *Historical Geography*, 18.
[64] Wilson, *Historical Geography*, 18.
[65] Bir akarsuyun kaynağından başlayarak döküldüğü yere kadar izlediği alan. Kaynak kısmına yukarı, beslenme kesimine orta, denize veya göle döküldüğü kısma yakın kesime de aşağı çığır denir.
[66] Yüksek sıcaklık ve basıncın etkisi ile yapraklaşmış kiltaşı.
[67] Wilson, *Historical Geography*, 17.
[68] Wilson, *Historical Geography* 17.
[69] İzbırak, *Türkiye*, 41.
[70] İzbırak, *Türkiye*, 41.

dağları arasında yer alan Bolkar 3585 m. ve 3734 m. rakıma ulaşan Aladağlar Çukurova'yı Orta Anadolu platosundan ayırır[71]. Bu ovayı doğuda Amanos Dağları, batıda ise Akdeniz'in Kilikia Thalassa (Κιλικία Θάλασσα) olarak adlandırılan kısmı kuşatır. Tauros Dağları'nın kıyıya oldukça yaklaşmasından dolayı Korakesion'dan başlayıp Soloi'e kadar uzanan Dağlık Kilikia'da ova yok denecek kadar azdır. Bunlar arasında Göksu Deltası, Bozyazı, Aydıncık, Yeşilovacık ve Anamur'daki ovacıklar sayılabilir.

[71] Ünal-Girginer, *Çukurova*, 23.

2 COĞRAFİ VE İDARİ SINIRLAR

2.1 Kappadokia

Sınırlar: Kappadokia denilince genel olarak İç Anadolu'nun batıda Tatta Limne'den (Tuz Gölü) doğuda Euphrates'e kadar uzanan kısmı anlaşılmaktadır. Kappadokia'nın sınırlarından daha ayrıntılı bahsedilecek olursa bu sınırlar batıda Aspona (Şedidhöyük) ile Parnassos (Parlasan) arasından geçer ve buradan Tuz Gölü'ne doğru devam eder. Sınır Tuz Gölü'nün güney kıyısından Lykaonia ile sınır noktası olan Koropassos (Akhan) ve Koloneia (Aksaray) arasından güneye devam eder ve doğuda Arısama Dağı ve Karacadağ'a ulaşır. Buranın güneyinde Divle Vadisi Lykonia ile olan sınırı çizer.

Güney sınırı genel olarak, Kappadokia'yı Kilikia'dan ayıran Tauros'un sırtlarını takip eder. Yine de burada Tauros Kilikia Kapıları'nın doğusunda bir çok silsileye bölündüğünden sınır hattını kesin olarak belirlemek oldukça zordur. Bununla birlikte Kilikia sınırlarını (ὅροι Κιλίκων) anan bir yazıtın[72] bulunduğu Kilikia Kapıları ile bir kaya yazıtı üzerinde Kappadokia ile Kilikia sınırlarının anıldığı, Kukusos'un (Göksun) güneyinde Mazgaç Beli[73] sınır hattının kesin noktaları olarak tespit edilebilmektedir. Göksun'un doğusunda Engizek Dağı ve Malatya Dağları Euphrates'e kadar sınırı oluşturmaktadır.

Kuzey sınırını Sebasteia'nın (Sivas) güneydoğusunda Tecer Dağları'ndan doğan Çaltı Suyu Vadisi oluşturur. Burada sınır Tecer Dağları'ndan Sebasteia'ya kadar Tecer Irmağı Vadisi'nin hemen doğusundan geçer. Kuzey sınırlarının geri kalan kısmını Kuzey Anadolu Dağları çizer. Buna göre kuzey sınırları Sebasteia'nın batısından Halys Vadisi'nin kuzeyine paralel olarak devam eder. Daha sonra kuzeye kıvrılıp güneyde Halys Irmağı'nın üst kısmında uzanan Akdağlar ile Çamlıbel Dağları arasından Yıldızeli üzerinden batıya doğru devam eder. Başka bir deyişle kuzey sınırları bugünkü Sivas-Yozgat karayolunu takip eder. Buradan Eğrioz Vadisi üzerinden Kappadokia-Galatia sınırında konumlanan Korniaspa'ya (Yozgat) ulaşır. Yozgat'tan itibaren Galatia ile olan sınır güneybatı istikametinde Yerköy ve Çiçekdağı Geçiti üzerinden Semaluos'u (Cemele) geçerek Aspona ve Parnassos arasında geçen batı sınırı ile birleşir.

[72] Hild, *Strassensystem*, 58.
[73] Bean, *Yazıtlar*, 561; krş. Hild, *Strassensystem* 134.

Bölgenin Pers hakimiyetinden önceki sınırları kuzeyde Pontos Euxenios (Karadeniz), doğuda Armenia Minor, güneyde Antitauros'lar ve Lykonia, batıda Paphlagonia'dır[74]. Bölgenin sınırları İS 1. yy.'da güneyde Kilikia Tarosları, doğuda Armenia ve Kolkhis, kuzeyde Pontos'un Khamanene yöresinin batısından Laviansene'nin doğusundaki dağ silsilesine kadar genişleyerek[75] ve batıda Paphlagonialı kabileler, Phrygia'da yerleşmiş Lykonia'lılara kadar uzanan Galatia'lılar ve Kilikia Trakheia'da oturan Kilikia'lılar tarafından çevrilmiştir[76] ve Pers İmparatorluğu döneminde Euphrates ve Halys ile Pontos Euxenios ve Tauros Dağları arasında uzanan bölge iki satraplığa ayrılmıştı. Kuzeydeki bölge Pontos Kappadokia'sı, güneydeki ise Büyük Kappadokia olarak adlandırılıyordu. Makedonia'lıların bölgeye hakim olmasıyla bölgenin bir kısmını isteyerek bir kısmı da istemeye istemeye satraplıktan krallığa çevrilmiştir[77].

Tarihçe: Kappadokia adının kökeni hakkında değişik yaklaşımlar bulunmaktadır. Antik çağ yazarları bölgede yaşayan halklara Leukosyroi (Beyaz Suriyeliler) adını vermektedirler[78]. Plinius (*Nat*. *Hist*. 6, 3) bölgenin Kappadoks Nehri'nden dolayı bu ismi aldığını söyler.

W. Ruge Kappadokia adının Persçe "Güzel Atlar Ülkesi" anlamına geldiğini, ayrıca Mısır dilindeki Kadavadu ve Ermenice Budak kelimesi ile ilgili olduğunu ileri sürer[79]. Bununla birlikte Kappadokia sözcüğünün bölgenin İÖ 12. yy'daki adından kaynaklandığını düşünen bilim adamları da bulunmaktadır[80]. B. Umar ise bölgenin adının "Kappadoks Yeri" anlamına gelen Kappadokia olarak adlandırıldığını yazmaktadır[81].

1914 tarihli bir Nevşehir salnamesi'nde[82] bölge adının Kappadoks[83] Nehri'nden ziyade Asur Kralı Ninias'ın Kappadoks adlı oğlundan kaynaklanmış olabileceği belirtilmekle beraber Kappadoks ve Kappadokia adlarının kökenleri büyük oranda belirsiz kalmaktadır.

Klasik çağlarda Kappadokia olarak adlandırılan bölgede İÖ 9. ve İÖ 8. Yüzyıllar arasında Tabal, Kaşku, Muşki halkları yaşamıştır[84]. Bölgenin kuzey sınırı olarak Karadeniz'i gösteren[85] Herodotos buranın Pers egemenliğinden önce, Med egemenliğine boyun eğdiğini ve Perslerin güçlü bir imparatorluk kurarak ortaya çıkmasının ardından bölgenin onlara teslim olduğunu [86] anlatır.

---

[74] Forbirger, *Handbuch ,* 291.
[75] Strab. *Geog*. 12,1,1 c. 533; 10 c. 540.
[76] Strab. *Geog.*12,1, 1.
[77] Strab. *Geog*. 12, 1, 4.
[78] Hdt. 7, 72; Strab. *Geog*. 12, 3, 9; Plin, *Nat*. *Hist*. 6, 3-2.
[79] Ruge, s. v. *Kappadokia*, 1911.
[80] Meyer, *Chettier*, 75.
[81] Umar, *Tarihsel Adlar*, 378.
[82] Erdoğdu, *Nevşehir Salnamesi*, 51.
[83] Kızılırmağın kollarından biri olan Delice'nin antik dönemdeki adı.
[84] Sevin, *Geography* 48; Günaltay, *Anadolu,* 22-23; Baydur, *Kayseri*,77.
[85] Hdt. 1.76.
[86] Hdt. I. 72.

Bir süre Pers İmparatorluğu'nun kontrolünde kalan bölge İÖ 4. yüzyılın sonlarına doğru Persler'den Yunanlıların öcünü almak için doğu seferine çıkan Büyük İskender'in eline geçmiş ve İskender satrap olarak buraya Sabiktas'ı atamıştır[87]. Bu sırada Kappadokia Pontika'da bulunan Ariarathes I (İÖ 350-322) İskender'in Perslere karşı girişmiş olduğu savaştan istifade ederek İÖ 332'de kendini bağımsız satrap ilan etmiştir[88]. Ancak Ariarathes aynı yıl içinde İskender'in aniden hayata gözlerini yummasının ardından Asia topraklarının yönetimini, imparatorluk naipliğini ve başkumandanlık görevlerini üstlenen Perdikkas tarafından öldürülmüştür[89]. Perdikkas'ın İö 321 yılında Memphis'te öldürülmesinin sonra İskender'in toprakları yeniden pay edilince Kappadokia, İskender'in vekilharcı Kardia'lı Eumenes'e bırakılmış[90]; Eumenes'in, Antigonos Monophtalmos'a yenilerek öldürülmesinden[91] sonra bölge Antigonos'un; onun da Ipsos Savaşı'nı kaybederek ölmesinin ardından sırasıyla önce Lysimakhos'un, sonra da Seleukos'un eline geçmiştir. Diadokhlar arasındaki bu iktidar mücadelelerini fırsat bilen, Ariarathes I'in yeğeni ve manevi oğlu Ariarathes II Kappadokia'ya gelerek bu paylaşımda yer aldığını göstermek istemiştir[92].

İÖ 3. yüzyılın ortasında kardeşi Zipotes'e karşı açtığı savaş esnasında Bythinia Kralı Nikomedes Galatları Ankyra civarına yerleştirince bölgenin kuzey sınırları değişmiştir[93]. Kappadokia İÖ 350-86 yılları arasında Ariarathes soyundan; İÖ 86-14 yılları arasında ise Ariobarzanes soyundan gelen krallar tarafından yönetilmiştir.

İÖ 2. yüzyılın başlarından itibaren Roma'nın Küçük Asya'ya yönelmesi üzerine Anadolu'da Roma hakimiyeti giderek etkisini göstermiştir. Anadolu'daki ilk eyaletini İÖ 129 yılında Pergamon Krallığı toprakları üzerinde kuran[94] Roma, Kappadokia'yı İS 17 yılında eyalet haline getirmiştir[95]. Tacitus, Tiberius'un imparatorluğu sırasında eyaletin centesima (% 1) oranındaki vergisini ducentisima (% 0,5) oranına düşürdüğünü aktarmaktadır[96].

Vespasianus (İS 69-79) Kappadokia'yı barbar saldırılarına karşı koruyabilmek için buraya iki Roma *legio'*su yerleştirmiştir[97]. Bunlardan biri Melitine bölgesindeki *Legio XII. Fulminita,* diğeriyse Samosata'daki *Legio XVI. Flavia'*dır[98]. Bölge İmparator tarafından 74 yılında tekrar Galatia Eyaleti'yle birleştirilerek Galatia-Kappadokia Çifte Eyaleti olarak

[87] Arr. *Anab*. 2, 4, 2.
[88] Diod. 18, 16.
[89] Diod. 18, 22.
[90] Diod. 18, 3; Plut. *Eum.*3-4; Curt. 10. 10.1-4; Arslan, *Galatlar*, 32.
[91] Diod. 18, 40-41; Iust. 14, 3-4; Plut. *Eum.*17-19.
[92] Diod. 31, 19.
[93] Sevin, *Geography*, 48
[94] Strab. 14, 38-42 c. 647; Liv. *Perioch*. 59; Eut. IV.20; Oros. *hist*. 5, 10, 12.
[95] Tac. *Ann*. 2, 56; Magie, *Roman Rule*, 495.
[96] Tac. *Ann*. 2, 42.
[97] Suet. *Vesp*. 8.4.
[98] Ritterling, s. v. *Legio,* 1207dd, 1707.

anılmaya başlanmıştır[99]. Bunun ardından Armenia Minor'un ilhakıyla Galatia-Kappadokia birleşik Eyaleti'nin sınırları genişletilmiştir[100]. Titus Dönemi'nde Galatia-Kappadokia vali Aulus Caesennius Gallus tarafından Eyaleti'n yolları yaptırılmıştır[101].

Traianus Romalıların Parthlara karşı düzenleyeceği seferler için Kappadokia'da yolları tamir ettirmiştir[102]. Traianus ayrıca Galatia ve Kappadokia'yı tekrar ayrı eyaletler olarak düzenlemiş, başlarına birer askeri vali atamıştır[103].

İmparator Severus Alexander zamanında Parthlar Kappadokia'yı ele geçirmiş ancak daha sonra Parthlarla barış yapılmıştır. Gordianus III döneminde Romalılar'ı uzun bir süre meşgul eden bu tehlikeye karşı Kaisareia'da şehir suru yapılmıştır. Bu sur sayesinde Valerianus döneminde şehir Parthlara karşı koyabilmiştir[104]. İS 6. yüzyılda yazan Procopius şehrin bir duvarla çevrelendiğini, amansız düşmana karşı koyabilmek için surların İmparator Iustinianus tarafından sağlamlaştırıldığını aktarmaktadır[105].

2.2 Pontos

Sınırlar: Pontos Bölgesi'nin kuzeyini çevreleyen Karadeniz sahili boyunca sınırları, doğuda Trapezusia'nın Kolkhis'e karşı sınırı olan Ophis'ten batıda Halys'e kadar uzanmaktadır[106]. Güneyde ise sınırı Armenia Minor'dan doğan ve Kuzey Anadolu Dağ silsilesinin güney yamaçları boyunca akan Lykos çizmektedir[107]. Lykos burada Pontos'un Armenia Minor ile olan sınırını batıda Nikopolis'e kadar çizer[108]. Nikopolis'te sınır Iris boyunca yanından ilerleyecek şekilde Lykos'un güney yakasını aşarak kaynağı yakınında Halys'ü geçer[109]. Ayrıca Tauros'a parallel uzanan dağ silsilesi Kappadokia ile Pontos arasındaki sınırı belirler[110]. Strabon'a göre bu silsile Dasmende Kalesi'nin bulunduğu Khamenene Dağları'ndan doğuya doğru Laviansene'nin doğusuna kadar devam eder. Dolayısıyla bu silsile Orta Toros'lara parallel bir şekilde güneybatı-kuzeydoğu yönünde

[99] Broughton, *Asia Minor*, 597.
[100] Magie, *Roman Rule*, 1435.
[101] Baydur, *Kayseri,* dn 93.
[102] Baydur, *Kayseri,* dn. 97.
[103] M. A. Kaya, *Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar Roma Yönetimi*, Tarih Araştırmaları Dergisi 38 (2005),11-30, 25.
[104] Pers Kralı Şapor'u kışkırtmalrı sayesinde etkisi altına alıp, onunla ilişki kuran Antiokheia'lı Mariades önce Odamastes ardından Şapor'u Roma topraklarına savaşa sürüklemiştir. Kaisareia bu saldırılar sonucu düşmüştür. Detaylı bilgi için bk. *Scriptores Historiae Augustae tyr. trig*. 2, 2.
[105] Procop. *De. Aedif*. 5, 4, 7.
[106] Hdt. 1.6; 72; Strab. 12, 3, 1-2 c. 541; 12, 3, 9 c.544; 12, 3, 12. c. 546; 12, 3, 17-18 c.548; krş. ; Olshausen-Biller, *Historisch-geographische,* 3.
[107] Strab. *Geog*. 12, 3, 13-15 c. 548.
[108] Strab *Geog*. 12, 3, 17-18, c. 548.
[109] Olshausen-Biller, *Historisch-geographische,* 3, dn 1.
[110] Strab. *Geog*. 12, 1, 1, c. 533; 12, 1, 10, c. 540.

uzanan Akdağlar olmalıdır[111]. Pontos'un güneybatıdaki sınırını Galat soyu Trokmoi Kavmi'nin oturduğu Kappadokia Maior oluşturur[112]. Buna göre sınır bir Trokmoi kenti olan Tavion'un kuzeydoğusundan ve Kappadoks'un Halys'e döküldüğü noktadan geçmektedir. Bu noktadan itibaren Halys Pontos'un batı sınırını oluşturmaktadır[113].

Pontos birbirinden farklı dört bölgeye ayrılarak incelenebilir[114]. Bu bölgeler Halys'un üstünde yer alan **yüksek bölge**, Iris ve Lykos vadileriyle ve bunların kolları tarafından meydana getirilmiş **çekirdek bölge**, Halys ve Iris vadileri tarafından oluşturulmuş **Kuzey Anadolu Dağlık Bölgesi** ve Halys'un ağzından batıda Trapezus'un doğusuna uzanan **sahil kısmı**.

Pontos[115] olarak adlandırılan bölgede birçok antik yazar tarafından vahşi olarak adlandırılan[116] kavimler yaşamaktaydı. Bu kavimler özellikle Kolkhis ve Çoruh havzasında yükselen Paryadres ve Skydises Dağları'nın bulunduğu bölgede ikamet ediyordu. Bu halklar Khalyb'ler[117], Tibaren'ler, Mossynoi'lar, Makron'lar denen Sannos'lar ve eskiden Kerkites olarak bilinen Appaites'lerdi. Iris Havzası çevresinde ise Leukosyroi (Beyaz Suriyeliler) kavmi ikamet emekteydi.

Tarihçe: Pontos Krallığı İÖ 3. yüzyıldan itibaren hüküm sürmüştür. Krallık, Mithridates I Ktistes tarafından Olgassys Dağı eteklerindeki Kimiata yöresinde kurulmuştu[118]. Pontos kralları soylarını bir yandan Büyük İskender ve Seleukos'a diğer yandan Pers İmparatorluğu'nun yedi kurucusundan birine dayandırıyorlardı[119]. İskender'in halefleri arasında meydana gelen mücadeleler esnasında Mithridates I Ktistes'in babası Mithridates II[120] önce Eumenes'in tarafında yer aldı[121]. Fakat Eumenes'in Antigonos Monophtalmos'a yenilmesinin ardından onun yanına geçti. Ancak İÖ 302 yılında Kassandros, Lysimakhos, Seleukos ve Ptolemaios, Antigonos'a karşı birlik kurdular. Mithridates II'nin bu esnada Makedonia hakimi Kassandros'la iyi ilişkiler kurmuş olmasından dolayı Antigonos şüpheye

---

[111] Olshausen-Biller, *Historisch-geographische,* 4.
[112] Strab. *Geog*. 12, 3, 39. c. 561.
[113] Strab. *Geog*. 12, 3, 9. c. 544.
[114] Olshausen *Pontos* 2, 438.
[115] Herodotos'ta (III. 94) Pontos bölgesinin Pers egemenliği döneminde Dareios'un on dokuzuncu satraplığını oluşturduğunu ve büyük Kral'a yılda 360 talanta vergi ödediğini aktarır. Burada Moskhoi, Tibaranoi, Makronai, Mossynoikoi ve Marsa'lılar yaşıyordu.
[116] Strab. *Geog*. 12, 3, 18-19 c. 549; Amm. Marc. 22, 8; *Plin. Nat. Hist* 6, 11; Skylaks, *peripl*. 86-89; ayrıca bak. Arslan *Mithridates*, 32.
[117] Ksen. Anab. 5, 5, 1; Skyl. *Peripl*. 88; Strab. 12, 3, 19 c.549; Catull. 66,48; Plin. *Nat. Hist*. 6, 3, 11;Steph. Byz. *Ethn*. ; Verg. *Geog*.1, *c.* 58; Val. Flac. 4, 610-615; Hdt. I.28; Arslan, *Mithridates*, 35.
[118] Strab. *Geog*. 12, 3, 41. *c*. 562.
[119] Sall. *Hist*. 2, 85; Flor. *Epit.* 1. 40; Diod. 19, 40; Appian. *Mithr.* 9; 112; Iust. 38, 7. 1. Ayrıca bkz. Mcging, *Mithridates Eupator*, 13; Arslan, age. 49.
[120] Mithridates II'nin oğlu olan Mithridates I Ktistes krallığın kurucusu olarak Mithridates III yerine Mithridates I olarak adlandırılmaktadır.
[121] Diod: 19, 40.

kapılarak onu Kios (Gemlik) civarında öldürttü[122]. Oğlu Mithridates I Ktistes ise Antigonos'un oğlu Demetrios Poliorketes sayesinde canını kurtarıp[123] Paphlagonia bölgesine kaçmıştır. Antigonos'un Lysimakhos ve Seleukos I Nikator'la İÖ 301 yılında yapılan Ipsos Savaşı'nda yenilerek öldürülmesinin[124] ardından Mithridates rahat bir nefes almış Paphlagonia'daki durumunu sağlamlaştırmıştır.

İÖ 266 yılında Mithridates I Ktistes öldüğünde arkasında varis olarak Ariobarzanes'i (İÖ 266-250) bıraktı. Hakkında çok az şey bilinen Ariobarzanes Amisos'u (Samsun) topraklarına kattı. Ariobarzanes'in ardından küçük yaştaki oğlu Mithridates II (İÖ 250-220) tahta geçti. Onun ölümünün sonra Mithridates III (İÖ 220-185) Pontos Devleti'nin kralı oldu. Kendisi sikke bastıran Pontos ilk kralıdır[125]. Mithridates III öldüğünde yerine çağdaşı Polybius'un "*hukuku en çok ihlal eden kral*" diye tanımladığı oğlu Pharnakes (İÖ 185-169) geçmiştir[126]. Pharnakes Bithynia kralı Prusias I ve Galatların komutanı Ortiagon'la ittifak kurarak Pergamon kralı Eumenes II'e karşı savaş açmıştır[127]. Eumenes II'nin ‚soter' ünvanı aldığı Lypedron Dağı yakınlarındaki savaşta bu birleşik kuvvetler yenilgiye uğramıştır[128]. Bu savaştan sonra Romalılar araya girmiş ve onların aracılığıyla bir barış antlaşması yapılmıştır. Bu antlaşmadan sonra Eumenes II'e karşı kini sönmemiş olan Pharnakes Galat şeflerini ve Armenia kralı Mithridates'i ona karşı kışkırtarak yeni bir savaş başlatmıştır[129]. Pharnakes krallığı esnasında başkentini ve krali mezarlıklarını Amaseia'dan Sinope'ye taşımıştır[130].

Pharnakes'ten sonra tahta geçen Pontos kralı Mithridates IV Philopator (İÖ 160-150) ağabeyine göre daha yumuşak ve ılımlı bir mizaca sahipti. Bu dönem içerisinde Roma – Pontos ilişkileri yakınlaşmaya başlamıştır[131].

Mithridates IV ölünce ondan krallığı devralan Mithridates V Euergetes Roma dostu ve müttefiki olarak Roma'ya İÖ 149-146 yıllarında cereyan eden üçüncü Kartaca Savaşları sırasında yardımcı kuvvet göndermiştir[132]. Böylece Roma ile Pontos Krallığı arasındaki ilişkiler bir hayli artmıştır.

Mithridates V öldüğünde geride ikisi erkek, beşi kız olmak üzere yedi çocuk bırakmıştı. Mithridates VI Eupator (İÖ 120-63) ve kardeşi Mithridates Khrestos henüz çocuk denecek

[122] Diod. 26, 90, 2; 20, 111.4; Lucian. *Macr.* 13.
[123] Plut. *Demet*. 4, 2-4; Appian. *Mithr*. 27-28.
[124] Diod. 19, 55, 7; Plut. *Demet*. 30; Pyrrh. 4, 3-4; Appian. *Syr*. 279; Paus. 1, 6, 7; Arr. *Anab*. 7, 18. 5; Iust. 25, 4, 21-23.
[125] Tekin, *Eski Yunan*, 158.
[126] Polyb. 27, 17, 1.
[127] Pomp. Trog. *prolog*. 32.
[128] Arslan, *Mithridates*, 63, dn. 288; Magie, *Roman Rule*, 764 dn. 59.
[129] Polyb. 24, 14, 6; 25, 2, 1-12.
[130] Plut. *Pomp*. 42, 2-3; Cass. Dio, 37, 14; Arslan, *Mithridates*, 64 dn.29.
[131] Roma'daki Capitolium Tepesi'nde bulunmuş Yunanca ve Latinceden oluşan iki dilli bir yazıtta kralın dostluğu ve müttefikliği anlatılmaktadır. CIL[1] 730=6 30 922=IG I 9=IGR I. 62=ILLRP 180=OGIS 375=SEG 28 803=AE 1999, 229.
[132] Appian. *Mithr*. 30.

yaşta oldukları için krallık anneleri Laodike tarafından yönetilmiştir. Kraliçe birkaç defa oğlunu öldürme girişiminde bulununca[133] babasıyla aynı kaderi paylaşmaktan korkan Mithridates VI Eupator bağışıklık kazanmak için sık sık zehir içmeye başlamıştır. Vücudu zehre karşı bağışıklık kazanmıştır[134]. Başına gelecek komplolardan ürken kral bölgedeki bölgedeki dağları ve ormanlık alanları yedi yıl boyunca mesken tutmuştur[135]. Mithridates VI İÖ 119-116 yılları arasında ülkesine dönerek annesi Laodike'yi yönetimden almış ve hapse attırmıştır[136]. Ardından kardeşi Mithridates Khrestos'u da öldürerek krallığın tek hakimi olmuştur[137]. Yönetimde tek başına söz sahibi olan kral bundan sonraki süreçte yayılmacı bir politika izleyerek, Bithynia ve Kappadokia'yı ele geçirince Roma'yla araları açıldı. Bunun üzerine Roma Manius Aqullius'u Küçük Asya'ya göndermiş[138], Mithridates de sırasıyla önce Bithynia'dan ardından da Kappadokia'dan çekilmiştir. Bu olaylardan sonra Mithridates ile Roma arasındaki savaşın fitili ateşlenmiş ve İÖ 88'de Efes Akşamı olarak adlandırılacak günde Anadolu'da 80.000 ila150.000 arasında Roma vatandaşının öldürülmesiyle I. Mithridates-Roma Savaşı (İÖ 89-85) başlamıştır[139]. Bunun sonucunda Mithridates savaşın sorumlusu olarak gördüğü M. Aqullius'u ağzına eritilmiş altın dökmek suretiyle öldürmüştür[140]. Bunun üzerine *Senatus* Mithridates'e karşı yürütülecek savaşın komutasını bu sırada consül olan Sulla'ya vermiştir. Sulla öncelikle Khaironeia ve ardından Orkhomenos'ta yapılan savaşlarda Pontos ordusunu yendi. Sonraki yıllarda durum Mithridates'in aleyhine döndü. Bu nedenlerle Romalılar'la Dardanos Antlaşması adıyla tarihe geçecek sözlü bir antlaşma yapmıştır[141].

Dardanos antlaşmasından sonra Sulla Anadolu'da ayrılırken yerine Murena'yı bırakmış; Mithridates'ten kaçan Arkhelaos ise Murena'nın yanına sığınmış ve Murena'yı savaş için kışkırtmaya başlamıştı[142]. Bu sırada Anadolu'yu ele geçirme isteğinden vazgeçmeyen Mithridates Roma ile yaptığı Dardanos Antlaşması'nın şartlarına uymayarak Kappadokia'daki askerlerini çekmemişti. Bir yandan Murena'nın tavırları diğer yandan Mithridates'in Anadolu'ya egemen olma isteği İÖ 84-81 yılları arasında yapılan II. Mithridates-Roma Savaşı'na neden olmuştur. Murena, Mithridates'in Anadolu'daki

[133] Arslan, *Mithridates*, 78.
[134] Plin. *Nat*. *Hist*. 25, 6.
[135] Iust. 37, 2, 7.
[136] Appianos (*Mithr*. 30) ve Sallistus'a (*Hist*. 2, 87) göre kraliçe Mithridates tarafından zehirlenerek öldürüldü. Memnon'a (30. 2) göre ise annesi hapishaneye atıldıktan kısa bir süre sonra öldü; krş. Arslan, *Mithridates*, 79 dn. 347. Heredotos (1, 137) Perslerin anne ve babaya sonsuz bir saygı gösterdiğini ve gerçek anne babanın kendi çocuklarını eliyle ölmeleri diye bir şeyin Pers geleneğinde olmadığını söyler.
[137] Memnon 30. 2; Appian. *Mithr*. 30; Sall. *Hist*. 2, 87.
[138]Appian. *Mithr*. 33; Iust. 38, 3, 1-4.
[139] Memnon, 31, 4; Cic. *Leg*. *Man*. 2-3, 7; 5, 11; Plut. *Sull*. 24, 4; Appian. *Mithr*. 84.
[140] Plin. *Nat*. *Hist* 33, 48; Appian. *Mithr*. 80.
[141] Appian. *Mithr*. 265; Strab. *Geog*. 13, 1, 28 c. 595; Cic. *Mur*. 15, 32.
[142] Appian. *Mithr*. 265.

toprakları ele geçirmek için silahlandığını iddia ederek Komana kentine saldırmıştır[143]. Durumu *Senatus'*a bildiren Mithridates bir sonuç alamamıştır. İkinci Mithridates Savaşı'ndan yenilgiyle ayrılan kral yaklaşık altı yıl sonra Roma ile III. Mithridates Savaşı'nı (İÖ 76-62) yapmıştır. Bithynia Kralı Nikomedes IV öldüğünde toprakları vasiyeti üzerine Roma'ya devredilmiş[144] ve burada Bithynia Eyaleti kurulmuştur[145]. Bunun üzerine Kral Mithridates hemen Bithynia'yı işgal etmiştir. Roma ise biri denizde M. Aurelius Cotta'nın, diğeriyse karada L. Licinius Lucullus'un komutasında olmak üzere iki ordu hazırlamıştır[146]. Mithridates Roma donanmasını Kalkhedon'da (Kadıköy) yenilgiye[147] uğrattıktan sonra Kyzikos'u (Erdek) kuşatma altına almıştır[148]. Lucullus bu olaylar üzerine Kizykos'u muhasara altına almış fakat Mithridates kenti terk etmiştir. Lucullus donanması ile Mithridates'in donanmasını Limni Adası yakınlarında yenilgiye uğratınca Mithridates Pontos'a kaçmış, Lucullus Kralı takip edip bazı Pontos kentlerini de ele geçirince Kral buradan Armenia'ya kaçmak zorunda kalmıştır. Lucullus bu sırada Mezopotamia topraklarına girince bu durumu fırsat bilen Kral Pontos'a dönmüş; ancak Cn. Pompeius Magnus tarafından yenilgiye uğratılınca (İÖ 66) Kırım'a kaçmıştır. Pompeius Kral'ın topraklarını Bithynia ile birleştirerek Pontos-Bithynia Çifte Eyaleti'ni oluşturmuştur (İÖ 63)[149]. Çifte Eyalet'in bundan böyle biri batıda Nikomedia (İzmit) diğeriyse doğuda Amastris (Amasra) olmak üzere iki başkenti olmuştur. Ama Pontos Krallığı'nın bütün toprakları Bithynia Eyaleti'ne ilhak edilmemiş; bir kısmı – özellikle sınır bölgeleri bağlaşık krallara verilmiştir[150]. Buna göre doğuda, Lykos'un yukarı mecrasındaki dağlık bölgede Armenia Minor'un Şebinkarahisar havzasını içine alan sadece batı kısmını eyalete dahil etmiş ve burada Mithridates'e karşı kazandığı zaferin anısına Nikopolis adında bir kent kurarak veteran askerleri yerleştirmiştir[151]. Armenia Minor'un geri kalanıyla birlikte Gadilonitis (Bafra Ovası), Pharnakeia ve Trapezus Galatia Kralı Deiotaros'a bırakılmıştır. Kolkhis'i ise Aristarkhos adında birine vermiştir. Pontos'un iç kısmında yer alan her biri büyük teritoryumlara sahip, önemli üç kült merkezinin (Ma tapınımının bulunduğu Komana; Men Pharnakou'nun tapınım merkezi Kabeira ve Anaitis, Omanos ve Anadatos üçlemesinin tapınım gördüğü Zela) statüsünü değiştirmemekle birlikte Kabeira (Diospolis) ve Zela'da birer polis kurmuş ve bunlara büyük bir teritoryum bahşetmiştir. Benzer bir uygulama

[143] Appian. *Mithr*. 269.
[144] Appian. *Mithr.* 299; Eutr. 6, 6, 1; Sall. *Hist*. 4, 69.
[145] Liv. *Perioch*. 93; Vell. 2, 42, 3.
[146] Memnon, 37, 1; Plut. *Lucull*. 5, 1; 6, 1-4.
[147] Plut. *Lucull*. 8, 1-2; Appian. *Mithr*. 300; Eutr. 6, 6, 2.
[148] Strab. *Geog*. 12, 8, 11 c. 575-576; Plut. *Lucull*. 9, 1-2; Appian. *Mithr*. 306.
[149] Strab. *Geog*. 12, 3, 1 *c*. 541; 3, 6, *c*. 543.
[150] Kaya, *Anadolu'da Roma,* 165 vd.
[151] Marek, *Pontus-Bithynia*, 36.

Kraliyet başkenti Amaseia'da vuku bulmuş gözükmektedir. Aynı ilkeyle Pontos'un çekirdek bölgesinde yeni *polis*'ler kurulmuştur. Nitekim Pompeius Halys'un yukarı mecrasında kendi lakabına izafeten Megalopolis adında bir kent kurmuş; aynı şekilde Lykos ve Iris'in birleştiği yerde ama bu sefer lakabının Latince versiyonuyla Magnopolis adında bir kent kurmuştur. Paphlagonia'da ise sadece eski bir dynast yerleşimi olan Gangra civarındaki toprakları Paphlagonia hanedan soyundan gelen Attalos'a vermiştir[152]. Amnias Vadisi'nde yine veteran askerleri yerleştirdiği ve kendi ismini verdiği Pompeiopolis'i kurmuştur. Sinope ve Amastris'in yer aldığı kıyı şeridi ise zaten Lucullus zamanında Roma kontrolüne sokulmuştu. Abonuteikhos da büyük ihtimalle bu sırada *polis* mertebesine yükseltilmiştir. Pompeius Tieion ve Herakleia'yı da yeni kurulan eyalete dahil etti. Böylece Mithridates VI Eupator'un krallık toprakları onbir kent arasında paylaştırılmış oldu[153].

C. Iulius Caesar İÖ 47 yılı yazında, babasının tahtında hak iddia eden ve civardaki bağlaşık beyleri Roma'ya karşı isyana kışkırtan Pharnakes'i etkisiz hale getirmek üzere 3 *legio*'yla birlikte Pontos'a girdi[154]. Zela yakınlarında oldukça kısa süren bir çarpışmanın ardından Pharnakes'i bozguna uğratınca bu durumu dostu Matius'a yazdığı bir mektupta şu şekilde dile getirmiştir: Veni, vidi, vici (geldim, gördüm, yendim)[155]. Caesar bundan kısa bir süre önce ölmüş olan rakibi Pompeius'un bölgedeki düzenlemelerinde önemli bir değişikliğe gitmedi. Komana'da rahipliğe Lykomedes adında birini atadı ve tapınağın egemenlik sınırlarını genişletti[156]. Pontos'ta Herakleia[157] ve Sinope'de[158] olduğu gibi Bithynia'da da Apameia'ya[159] İtalikleri yerleştirdi[160].

Pompeius'un düzenlemelerini tamamen hiçe sayan M. Antonius olmuştur. Anadolu'nun diğer bölgelerinde yürüttüğü politikaya uygun olarak Pontos'u da kendisine bağlı beyler arasında pay etmiştir. Buna göre Prusias ad Mare'yi büyük olasılıkla Mithridates Eupator'un torunu olabilecek Muse ile Caesar tarafından Komana'da rahipliğe atanan Lykomedes'in kızı Orodaltis'e verirken[161]; Herakleia'yı Adiatoriks adında bir Galat'a bırakmıştır[162]. Pompeiopolis'in içinde bulunduğu Orta Paphlagonia'yı, Halys'ün sağında kalan Phazamonitis'i, Pontos'un kıyı kenti Amisos'u ise Deiotaros'un torunu Kastor'a vermiştir[163]. Pontos'un iç kısımlarında ise Zela'yı yine bir tapınak kenti olarak bırakırken, Komana'nın

[152] Marek, *Pontus-Bithynia*, 38.
[153] Marek, *Pontus-Bithynia*, 40.
[154] Strab. *Geog*. 12, 3, 14; Cass. *Hist. Rom.* 42, 63.
[155] Plut. *Caes*. 50, 3; Appian. *Hist*. 2, 13, 91; Ioan. Zon. *Epit*. *Hist*. 366.
[156] Strab. *Geog*. 12, 3, 34d; Appian. *Mithr.* 121.
[157] Strab. *Geog*. 12, 3, 6.
[158] Strab. *Geog*. 12, 3, 11.
[159] Strab. *Geog*. 12, 4, 3.
[160] Marek, *Pontus-Bithynia*, loc. cit; Marek, *Stadt, Ära und Territorium*, 49 dn. 345.
[161] Marek, *Stadt, Ära und Territorium*, 49 dn. 347.
[162] Strab. *Geog*. 12, 3, 6.
[163] Cass. Dio, 48, 33, 5.

egemenlik sınırlarını Megalopolis teritoryumunun bir kısmını da içerecek şekilde genişletmiş, geri kalan kısımları ise Galat Beyi Ateporiks'e bırakmıştır[164]. Kabeira, Magnopolis, Nikopolis gibi Deiotaros'un Doğu Karadeniz sahilinde yer alan kentleri Pharnakeia ve Trapezus da Mithridates Eupator oğlu, Pharnakes oğlu Dareios'a bırakılmıştır[165]. Ama bundan kısa bir süre sonra tam olarak bilemediğimiz nedenlerden ötürü Dareios tahtan indirilmiş ve yerine Laodicea ad Lycum kökenli bir Yunan olan Polemon getirilmiştir[166].

Aktium Savaşı'nın ardından bölgenin Roma Eyalet sistemine ilhak süreci başlamıştır. Augustus'un yaklaşık bir asırdır süren iç savaşları sonlandırarak *Pax Romana* olarak adlandırılacak barış ortamını tesis etmesi Anadolu'nun yeniden düzenlenişinde, evrimi Bizans Dönemi'ne kadar sürecek olan derin bir etki bırakmıştır. Buna göre Augustus tarafından alınan önlemlerden ilki Amisos'un özgür ilan edilmesidir. Bunun ardından Armenia Minor Polemon'dan alınıp Artavasdes'e verilmiş; bunun karşılığında da Polemon'a Zela toprakları bırakılmıştır. Polemon İÖ 8/7 yılında ölünce tahtı Tralleis kökenli eşi Pythodoris devralmıştır[167]. Pontos'da Yunan kökenli bir ailenin hanedanlığı bölgenin kentsel gelişimi açısından oldukça yararlı olmuştur. Nitekim sahilde Side yerleşimini yeni baştan imar etmiş ve kente Polemonion adını vermiştir. Bu aynı zamanda Hellenistik Dönem'in genel uygulaması olarak bir Kral adıyla kurulan son yerleşim olmuştur. Pythodoris ise ikamet merkezi olan Diospolis'i imar etmiş ve ona Augustus'un onuruna Sebaste adını vermiştir[168].

Bağlaşık dynastlara bırakılan bölgelerin Roma eyalet sistemine tekrar dahil edilmesi sürecinde Galatia'nın İÖ 25 yılında eyaletleştirilmesi önemli bir aşamayı temsil etmektedir. Bununla birlikte ikinci büyük adımın atılması ve iç kısımları Pompeius tarafından düzenlenen Pontus-Bithynia Eyaleti'ne dahil edilen Paphlagonia'nın tekrar eyaletleştirilmesi için 20 yıl daha beklemek gerekecektir. Strabon bölgenin son dynastı olarak Antonius tarafından atanan Kastor'un oğlu Deiotaros Philadelphos'u anmaktadır[169]. Roma Deiotaros'un topraklarını İÖ 5 yılında ilhak etmiştir. Bölgenin sakinleri İÖ 3 yılı Mart ayının altısında lağvedilen dynastlığın merkezi Gangra'da toplanarak bir yemin merasimiyle Augustus'a sadakatlerini ilan etmişlerdir. İÖ 2 yılında da Galatia'nın doğu sınırını oluşturan Pontos ilhak edilmiştir. Bu ilhak sürecine merkezinde ilhaktan itibaren Sebastopolis olarak adlandırılan Karana-Herakleopolis'in bulunduğu Karanitis ve Amaseia dahil edilmiştir[170]. Paphlagonia'nın Pompeius tarafından da dynastlar idaresine bırakılan ve *polis* örgütlenişi açısından yeterince gelişmemiş olan bu kısmını iskan etmek üzere Kaisar'a izafeten Kaisareia adında bir kent

[164] Strab. *Geog*. 12, 3, 37.
[165] Marek, *Stadt, Ära und Territorium*, 51.
[166] Cass. *Hist. Rom.* 49, 33, 2; krş. Cic. *Philippica II*, 37, 94.
[167] Marek, *Stadt, Ära und Territorium*, 51 dn. 363 ve 365.
[168] Strab. *Geog.* 12, 3, 31.
[169] Strab. *Geog.* 12, 3, 41.
[170] Marek, *Pontus-Bithynia*, 44.

kurulmuş ve bunun yurttaşlarına Proseilemmene (προσειλημμενίτης = Eyalete sonradan eklenenler) ünvanı verilmiştir[171].

Tiberius İS 17'de Kappadokia'yı eyalet yapmıştır. Her ne kadar Kappadokia ile tarihi coğrafya açısından Tauros'tan Karadeniz'e kadar uzanan geniş bir coğrafya anlaşılsa da idari bakımdan bu tanımlama yamalı bohçayı andırmaktadır: Kerasus ve Trapezus'un yer aldığı Pontos sahili Kappadokia valisinin denetimine verilmişken iç kesimin doğusu Polemon'lar hanedanlığı ile Komana rahipliğine bırakılmıştır. Her ne kadar bu yönde kesin veriler bulunmamakla birlikte *Pontus Galaticus* ve *Pontus Cappadocicus* gibi adlandırmalardan anlaşıldığı üzere Pontos Bölgesi bu sırada farklı idari birimlere ayrışmış gözükmektedir[172].

Caligula Kerasus ve Trapezus'un yer aldığı sahil kesimini tekrar Polemon II'ye bırakmıştır. Nero'nun hükümranlığının başlarında Galatia ve Kappadokia tek bir valinin denetimine verilmişken; 10 yıl sonra bu iki bölge idari açıdan tekrar ayrılmıştır. Bu tarih aynı zamanda Polemon'lar Hanedanlığı'nın da sonunu temsil etmektedir. Böylece bu hanedanlığın toprakları üzerinde, sahilde Kerasus, Trapezus ve Polemonion'u; iç kesimde Neokaisareia ve Zela'yı ve Halys'ün yukarı mecrasında Megalopolis'i içine alan ve *Cappadocicus* yerine *Polemoniacus* ek adlandırması alan yeni bir eyalet kurulmuştur[173].

Flaivius'lar bölgenin düzenlenişini yeni baştan değiştirmişlerdir. 72 yılında Nikopolis Kenti'ni de içine alan Armenia Minor Eyaleti kurulmuştur. Kappadokia ve Galatia Vespasianus'tan Traianus'a kadar yine tek bir valinin denetiminde birleştirilmiştir. Tam olarak saptanamamakla birlikte yine yaklaşık aynı dönemde önceki Polemon'lar Hanedanlığına ait toprakların sahil ve iç kesimleri birbirinden ayrılmış ve böylece *Pontus Polemoniacus* iki eyalete bölünmüştür: Trapezus ve Kerasus'u içine alan *Ora Ponti Polemoniani* ve altı kentten (Neokaisareia, Amaseia, Komana, Zela, Sebastopolis ve Sebasteia) oluşan *Pontus Mediterraneus* (İç Kesim Pontus'u)[174].

Paphlagonia'nın Amastris'n doğusunda kalan ve Abonuteikhos, Sinope ve Amisos'u içine alan sahil kesimi Galatia valilerinin denetimine bırakılmıştır. Yine de bu uygulamanın ne zamana kadar devam ettiği saptanamamaktadır.

İS 3. yüzyılın ilk yarısında doğu eyaletlerinde yeni bir düzenlemenin temelleri atılmıştır. Buna göre Pontos'un orta kesimleri artık Kappadokia ve Galatia valileri tarafından değil; *Praesides Provinciae Ponti* ünvanını taşıyan, atlı sınıfından *procurator*'lar tarafından nezaret edilmektedir. Bu gelişme için *terminus postquem* İS 232-235 olarak düşünülebilir. Zira 231

[171] Bu konu hakkında daha detaylı yorum için bk. Marek, *Stadt, Ära und Territorium*, 116-122; krş. Marek, *Pontus-Bithynia*, 45.
[172] Marek, *Pontus-Bithynia*, 45.
[173] Marek, *Pontus-Bithynia*, loc. cit.
[174] Neokaisareia'nın İS 209/10 yılın tarihlenen bir sikkesi üzerinde Tykhe'nin yanında diğer 5 kent tanrıçasının durması bu sonucu destekleyen önemli bir veridir.

yılında Legatus Q. Iulius Proculeianus Zela ile Sebastopolis arasındaki yolun tamiratı sırasında dikilen mil taşında hala *legatus propraetor Cappadociae* olarak anılmaktadır. Buna karşın yine Severus Alexander'in hükümranlığında dikilen bir başka mil taşında (AE 1986, no. 653) Quintus Faltonius Restitutianus *procurator et praeses Provinciae Ponti* olarak anılmaktadır. Dolayısıyla bu uygulanmanın başlangıç tarihi için 232-235 aralığı söz konusudur. Gangra'dan ele geçen bir miltaşı Paphlagonia'nın İS 3. yüzyılda hala Pontos eyaletine dahil olduğunu göstermektedir[175].

Diokletianus'un yeni eyalet düzenlemeleri Paphlagonia'yı Pontos'tan ayırmış, ama bu durum sadece Amastris, Ionopolis ve Pompeiopolis ile sınırlı kalmıştır. Theodosios II ise Paphlagonia kenti Hadrianupolis'i yeni kurulan komşu eyalet Honorias'a dahil ederken Paphlagonia'yı iç kısımda Gangra, Pompeiopolis, Sora ve Dadybra'dan, sahil kesiminde ise Amastris ve Ionopolis'ten mürekkep kılmıştır[176].

2.3 Paphlagonia

Sınırlar: Paphlagonia doğuda Pontos, güneyde Phrygia ve Galatia, batıda Bithynia ve Mariandynoi, kuzeydeyse Pontos Euksenios ile sınırlanır. Bölgenin Pontos'la olan doğu sınırını Halys Nehri[177], Galatia olan sınırı Olympos Dağı, Bythnia ile sınırı ise batıda Parthenios Irmağı teşkil eder.

Tarihçe: Paphlagonia isminin nereden geldiği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bazı antik kaynaklar ismin Phineus'un oğlu Paphlagon'dan geldiğini ileri sürmekte[178]; bazı araştırmacılar ise bunun Semitik bir isim olduğunu iddia etmektedir[179].

İÖ 2. binyılda Hitit egemenliği altında olan bölge İÖ 14. yüzyılda Gaşkalar[180], ardından Phyrigler ve daha sonra İÖ 7. yy'da Kimmerler tarafından işgal edilmiştir. Antik kaynaklar ise Paphlagonia'nın en eski halkı olarak Enetler'i işaret etmektedir[181]. Strabon bu bölgenin halkları arasında ayrıca Kaukon'lar ile Mariandyn'leri de saymaktadır[182]. Lydia kralı Alyattes tarafından Kimmer tehlikesine son verildikten sonra Kroissos döneminde bölge Lydia

[175] Marek, *Pontus-Bithynia*, 46.
[176] Marek, *Pontus-Bithynia*, 47.
[177] Strab. *Geog*. 12, 3, 9; Heredotos'a göre Armenia'dan çıkan bu ırmak kuzeye doğru akarak Kappadokia Suriyelileri ve Paphlagonia arasında sınır çizer. Hdt. 1. 72.
[178] Eusthat. *Ad Dion. Per.* 793, 26; Steph. Byz. *Eth.* 513, 5.
[179] Wilson, *Roman Geography II,* 547.
[180] Kınal, *Anadolu,* 101; Memiş, *Türkiye*, 59.
[181] Homer. *Il.* 2, 851, burada Enetler Pylamenes komutasında Troia'a savaşlarına katılmışlardır. Plinus (*Nat. Hist.* 6, 5.) Homeros'un bahsettiği bu kavmin Cornelius Nepos'un İtalya'daki Venetiler olarak düşündüğünü aktarır. Ayrıca bk. Curt. Ruf. *Alex.* 3, 1, 22.
[182] Strab. *Geog*. 12, 3, 4.

hâkimiyetine girdi[183]. Lydia Krallığı'nın Kyros tarafından yıkılmasının ardından da Persler'in eline geçti. Dareios'un kurmuş olduğu satraplık teşkilatında üçüncü *nomos*'un sınırları içerisinde bulunan Paphlagonia Büyük Krala her yıl üçyüzaltmış talant vergi veriyordu[184]. Kserkses'in Hellas Seferi için de Pers ordusuna asker göndermiştir[185]. Ksenophon'un anlatımına göre Paphlagonia'lılar yerli şefler idaresinde Perslerle müttefik gibi görünüyorlardı. Ancak zaman zaman çıkarları doğrultusunda Yunanların tarafını tuttukları da oluyordu[186]. İskender, Persler üzerine sefere çıktıktan sonra Paphlagonia elçileri İskender'in yanına gelip ona boyun eğdiklerini bildirdiler. İskender, Paphlagonia'lıları Phrygia satrabı Kalas'ın hükmü altına vermiştir[187]. İskender'in ölümünün ardından bölge haleflerinden Eumenes'in hâkimiyetine geçmiştir[188]. Diadokhlar arasındaki savaşlar esnasında Mithridates I Ktistes, Antigonos Monophtalmos'tan kaçarak Paphlagonia'daki Olgassys Dağı eteklerinde devletinin temellerini atmıştır. Onun ardılları devletin sınırlarını genişletmek uğruna yayılmacı politika izlemişlerdir. Pontos krallarından Pharnakes, Paphlagonia bölgesinin önemli ticaret merkezi Sinope'yi ele geçirmiştir[189]. Ardından bu kentin kolonileri olan Kotyora ve Kerasos kentlerini almıştır. Pharnakes'in bu yayılmacı politikasına karşı koyan Eumenes II ve müttefikleri, Bithynia Kralı II Prusias ile Kappadokia Kralı Ariarathes IV karşısında hezimete uğrayarak elde ettiği toprakları geri vermeye, ayrıca yüklü miktarda savaş tazminatı ödemeye mecbur kılınmıştır[190]. Pontos Kralı Mithridates VI Eupator Dönemi'nde bölge Bithynia Kralı Nikomedes III Euergetes tarafından işgal edilmiş; ancak daha sonra Roma'nın müdahalesiyle eski statüsüne tekrar geri kavuşturulmuştur[191]. Mithridates ve Roma arasındaki savaşlar son bulduktan sonra İÖ 63 yılında Bithynia ve Pontus Eyaleti kurulmuştur[192] ve Paphlagonia'daki Pompeiopolis ile Neapolis kentleri Bithynia-Pontus Eyaleti'nin sınırları içerisinde yer alırken öte yandan Paphlagonia'nın diğer kısımları Pylaimenes'in soyundan gelen Attalos adında yerel bir hanedanın egemenliğine bırakılmıştır[193]. Paphlagonia'nın bundan sonraki idari statüsü 2.2 Pontos bölümünde anlatılmıştır.

---

[183] Hdt. 1, 28.
[184] Hdt. 3, 90.
[185] Hdt. 7, 72. Herodotos Pahplagonialılar'ın savaşa giderken örme başlıklar, küçük kalkanlar, oldukça kısa kargılar, mızraklar ve hançerlerle gittiklerini, ayaklarında bacaklarının yarısına kadar gelen, kendilerine özgü papuçlar giydiklerini anlatır.
[186] Ksenop. *Anab.* 5, 6.
[187] Arr. *Anab.* 2, 4.
[188] Diod. 18, 3.
[189] Polyb. 23, 9, 2-3; 24, 1, 1-3; Strab. *Geog*. 12, 3, 11 *c.* 545.
[190] Polyb. 25, 2, 1-15; Magie, *Roman Rule*, 765 dn 60.
[191] Iust. 38, 2, 7.
[192] Strab. *Geog*. 12, 3, 1 *c.* 541; 3, 6 *c.* 543; Diod. 40. 4.
[193] Strab. *Geog*. 12, 3, 1 *c* 541; Appian. *Mithr.* 560. Eutropius'a göre (6, 14) Pompeius Paphlagonia Krallığı'nın başına Attalos ve Pylaimenes adında iki kral arasında bölüştürmüştür.

2.4 Kilikia

Sınırlar: Kilikia'nın batıda Pamphlyia Ovası'yla sınırı Korakesion Kenti'dir[194]. Pamphylia ile Kilikia arasındaki idari sınır İS 72 yılından itabaren Syedra (Pamphylia'da) ile Iotape (Kilikia'da) kentleri arasındaki territoryum sınırı olarak tespit edilebilmektedir[195]. Sınır buradan Sedre Çayı Vadisi'yle kuzeye doğru devam eder.

Güneyi Akdeniz'le çevrelenen Kilikia'nın güneybatıdaki kısmı Κιλίκιος αὐλών[196], güneydoğudaki kısmı ise Ἰσσικὸς κόλπος[197] ile sınırlıdır. Ptolemaios Kilikia'yı Kilikia Kapıları'nda sonlandırırken[198] Hierokles İS 72'den itibaren söz konusu olduğu gibi Aleksandreia ve Rhosos'u Kilikia'da sayar[199].

Kilikia'nın Syria'ya karşı olan doğu sınırını Amanos Kütlesi çizer. Bu nedenle Belen Geçidi Syriai Pylai olarak adlandırılır. Böylece sınır hattı Amanos'taki geçitlerin konumu sayesinde belirlenebilmektedir. Buna göre doğu sınırını kuzeyde Haçbel'e kadar Amanos Kütlesi, buradan kuzeye doğru da Pyramos Vadisi çizer. Kappadokia Geçiti'nden batıya doğru ise Kilikia'nın kuzey sınırı Kappadokia ve Lykaonia ile çevrilir.

Tarihsel olarak bölgenin sınırlarına gelince Hitit Dönemi metinlerinde Kizzuwatna olarak adlandırılan bölgenin sınırları İÖ 1. binyılda Manavgat ve Anamur arasındaki bölgeden başlayıp, İskenderun Körfezi'nin doğusundaki Kilikiai Pylai'a kadar uzanmaktaydı[200].

Böylece Kilikia genel olarak Korakesion ile Amanos Dağları arasını kapsayan bölge olarak tanımlanabilir. Herodotos bölgenin kuzeydoğu sınırından bahsederken Euphrates Nehri'nin Armenia ve Kilikia arasında sınır oluşturduğunu yazar[201].

Bölge Ovalık (Pedias/Campestris) Kilikia ve Dağlık(Trakheia/Aspera) Kilikia olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır[202]. Böyle bir adlandırmanın nedeni iki bölge arasındaki farklı coğrafi özelliklerdir. Dağlık Kilikia Korakesion[203]'dan başlayıp Soloi/Pompeipolis'e kadar uzanmaktadır. Bu kısımda Toros Dağları denize paralel inerek dar ve geçitsiz bir kıyı oluşturmaktadır. Ovalık Kilikia Soloi/Pompeipolis'ten başlayıp doğuda İskenderun'a kadar

---

[194] Strab. 14, 5, 2: Πρῶτον τοίνυν ἐστὶ τῶν Κιλίκων φρούριον τὸ Κορακήσιον ἱδρυμένον. Ayrıca bk. Nollé, *Pamphylische Studien* 6-10, Chiron 17, 1987, 235d.
[195] Ptolemaios (*Geog*. 5, 5, 3) Pamphylia'nın son kenti olarak Syedra'yı Kilikia'nın ilk kenti olarak (*Geog*. 5, 7, 2) Iotape'yi sayar. Ayrıca bk. Hild, *westkilikische Küste*, 141.
[196] Ptol. *Geog*. 5, 7, 1.
[197] Nikeph. Greg. *Hist*. 1, 194.
[198] Ptol. *Geog*. 5, 14, 1.
[199] Hierok. *Synek*. 824-5 (Alaeksandreia); 827 (Rhosos).
[200] Ünal-Girginer, *Çukurova* 60-61.
[201] Hdt. 5, 52.
[202] Strab. *Geog*. 14, 5, 1
[203] Strab. *Geog*. 14, 5, c 670.

olan verimli bölgeyi içine almaktadır. Bölgenin doğu sınırı Amanos Dağları'nın denizden yükseldiği Rhosos Burnu'ndan başlayıp Pyramus Vadisi boyunca Amanos'ların sonuna kadar kuzeye doğru devam etmektedir. Burada Issos Körfezi'nin girişi Suriye ile sınır oluştururarak Pyramus'ta batıya doğru yönelmektedir. Bu doğal sınırın doğusunda Germanikeia ve Kommagene bulunur. Kuzey sınırı Gülek Boğazı'ndan sonra Tarsos ve Seleukeia arasında uzanan kıyının kuzeyindeki Bolkar Dağlarını takip ederek Mut'un kuzeyine, Sertavul geçidinin kuzeyine uzanmaktadır.

Tarihçe: Bölge, Syria seferinin ilk uğrağı Alalakh olan Hattuşili I (İÖ 1650-1620) Dönemi'nde Adaniya (Kilikia Pedias) ve Khalaku (Kilikia Trakheia)[204] adı altında Hitit denetimine girmişti. Ammuna'nın (İÖ 16. yüyzyılın ortası) istikrarsız yönetimi sırasında başkaldıran bölge Kizzuwadna (ki-iz-zu-wa-at-na-an)[205] adıyla bağımsız bir krallık haline gelmiştir. Kesin olmamakla birlikte bu isyanın önderi ve Kizzuwadna'nın ilk kralı Pariyawatri idi. Tarsus'ta, oğlu Isputahsu'nun üzerinde 'Büyük Kral" lejantı yer alan bir mührü bulunmuştur. Isputahsu'nun Kral Telipinu (İÖ ya. 1525-1500) ile eşitlik temelinde bir anlaşma yaptığı bilinmektedir. Kizzuwadna'nın daha geçe gelen krallarından Piliya ise Zidanta II (İÖ 16. yüzyılın ilk çeyreği) ile bir anlaşmaya varmıştır. İÖ 15. yüzyılın başlarında Kizzuwadna ile Hitit Krallığı arasındaki ilişkiler bozulmuş gözükmektedir. Zira bu dönemde Sunassur Mitanni Kralı Saustatar'a bağlı vasal bir kral olarak anılmaktadır. Kizzuwadna Suppiluliuma I (İÖ 1344-1322) Dönemi'nde tekrar Hitit denetimine girmiştir. Zira vasal bir kralla yapılmış bir tür anlaşma içeriği izlenimi uyandıran bir metinde Supplulima'nın, oğullarından Telipinu'yu 'Kizzuwadna'nın rahibi' olarak atadığı dile getirilmektedir. Bu andan itibaren uluslar arası arenada oynadığı rol azalmış olmakla birlikte, Syria'ya açılan kapı olması sebebiyle Kizzuwadna Hitit sarayında artan bir siyasi ve kültürel etkiye sahip olmuştur. Bu etki, Hattuşili III'ün tahta çıkmadan evvel (İÖ 1267-1237) Kuzeydoğu Kizzuwadna'da bir yerleşim olan Lawazantiya'nın rahibinin kızı Puduhepa ile evlenmesiyle doruk noktasına ulaşmıştır.[206]

Hitit Krallığı'nın İÖ 1200 dolaylarında Deniz Kavimleri'nin saldırıları sonucunda çökmesinin ardından, Karatepe-Aslantaş, Domuztepe, Adana[207], ve Çineköy[208] Yazıtları'nın da gösterdiği gibi Kizzuwadna yöresi Hitit Kültür çevresinde kalmaya devam etmiştir. Bununla birlikte İÖ 9. yüzyılın ortalarında bölge Asur egemenliğine girmiştir. Nitekim Asur kralı Salmanassar III (İÖ 858-824) kendisine karşı Geç Hitit ve Kuzey Syria krallıklarının

[204] İÖ 9. Yüzyıl Asur kaynaklarında ise Kilikia Pedias için Que (Mısır kaynaklarında Qedi), Kilikia Trakheia içinse Hilakku ifadeleri kullanılmaktadır: bk. aş. dn.
[205] Del Monte-Tischler, *Répertoire* I, 211-215.
[206] Burney, *Historical Dictionary,* 156-158.
[207] Çambel, *Karatepe-Aslantaş*; Hawkins, *Luwian Inscriptions*, 28-72.
[208] R. Tekoğlu – A. Lemaire, *La bilingue royale louvito-phénicienne de Cineköy*, CRAI 2000, 961-1007.

oluşturdukları koalisyona karşı İÖ 854, 842 ve 840 yıllarında düzenlediği seferlerde kazandığı zaferi ve Amanos Dağı eteklerine diktirdiği zafer anıtını Siyah Obelisk adıyla bilinen dikmede anlatmaktadır. Bu seferlerde Hilakku'lu Pihirim ve Que'li Kate'yi yenilgiye uğratmıştır[209]. Bu metinlerden de anlaşıldığı üzere Asurlular Kilikia Pedias için Que, Kilikia Trakheia içinse Hilakku adlandırmasını kullanmaktadır[210]. Salmanassar III'ten Sargon II'ye (İÖ 722-705) kadar bu iki krallık hakkında Asur kaynaklarında hiçbir veri olmaması nedeniyle Kilikia'nın bu zaman zarfında Asur egemenliğinde kalıp kalmadığını söylemek oldukça zordur. Bununla birlikte İÖ 713-663 yılları arasında Kilikia Asur egemenliği altında kalmıştır. Bu dönemde Çineköy yazıtlarından anlaşıldığı üzere Adana Ovası'nda, Muksas'ın (Mopsos?) soyundan gelen Warikas/Uriki kendisini Hiyawa'nın kralı olarak tanıtır ve Sura (Asur) ile bir ev olduğunu dile getirir. Karatepe yazıtlarında ise Azatiwata, babası Warikas/Uriki'nin ölümünden sonra Muksas Evi'nde (Karatepe) hanedanlığını kurduğunu yazar. Dolayısla Grek kolonizasyonuyla bağlantılı efsanevi Mopsos'a dair ilk tarihsel veri olan bu bilgi kolonizasyon sürecinin bu dönemde gerçekleştiğini düşündürmektedir[211]. Bu yüzden Kilikia adının Hilakku kelimesinden türediği ve Yunanlar'ın Hilakku ismini kendi dillerine uydurdukları düşüncesi kabul görmektedir[212]. Nitekim Yunan geleneğine göre Kilikia adı Kiliks'ten kaynaklanmaktadır. Efsaneye göre Tyros Kralı Agenor'un kızı Europe boğa kılığına girmiş Zeus tarafından kaçırılır. Bunun üzerine Agenor oğulları Kadmos, Phoiniks ve Kiliks'i, kızını bulmaları için peşinden gönderir ve onlara kızını bulmadan geri dönmemelerini söyler. Tüm aramalarına rağmen kızkardeşlerini bulamayınca Kadmos Yunanistan'da Thebai kentini kurmuş, Phoiniks Fenike'ye yerleşmiş ve Kiliks de Kilikia'ya gelerek bölgeye adını vermiştir[213].

İÖ 612 yılında Asur Krallığı'nın çöküşünden itibaren Kilikia Lydia, Media ve Babylon'a eş statüde bağımsız bir krallık olmuştur. Bu dönemde kurulan yeni Kilikia Krallığı'nın beyleri Syennesis adını kullanmaktadırlar. Bununla birlikte Nabuhadnezzar II (İÖ ya. 592) ve Neriglissar (İÖ ya. 557) dönemlerinde Babil saldırılarına maruz kalan bölge bağımsız kalmaya devam etmiştir. Babil kaynaklarında Que için bu sefer Hume, Hilakku içinse Pirindu ifadeleri kullanılmaktadır[214].

Kilikia'yı Hypakhaioi'un memleketi olarak gösteren Heredotos[215], Kyaksares ve Alyattes'in İÖ 585 yılında aniden güneş tutulmasından dolayı savaşmayı bırakıp barış

[209] Ünal, *Adana ve Çukurova,* 70.
[210] Erzen, *Kilikien*, 46; Albright, *Cilicia*, 166.
[211] Blumenthal, *Kolonisation*, 104-122. Muksas ve Mopsos arasındaki tarihsel ilişkiye dair detaylı bilgi için bk. Ünal, *Adana ve Çukurova*, 74d.
[212] Ünal, *Adana ve Çukurova*, 76d.
[213] Grimal, *Mitoloji*, 16.
[214] Ünal, *Adana ve Çukurova*, 77.
[215] Hdt. 7, 91.

yaptıklarını anlatır. Bu barış için Kilikia'lı Syennesis ve Babylon'lu Labynetos'u kendilerine elçi seçmişlerdir. Antlaşma şartlarına göre Alyattes kızı Aryenis'i Kyaxares'in oğlu Astyages'e vermiştir[216]. İÖ 547 yılındaki Pers işgalinden sonra da krallar varlıklarını korumakla birlikte Büyük Pers Kralı'nın otoritesini tanımak zorunda kalmıştır. Syennesis Persleri destekleyerek bunun karşılığında Orta Anadolu'nun iç kısımlarına kadar topraklarını genişletme hakkını elde etmiştir[217]. Kilikia Büyük Dareios'un idari teşkilatında Perslere, 140 talantı Kilikia'daki atlı garnizona, gerisi Dareios'un kendisine verilmek üzere toplam beşyüz talant vergi ödüyor ve günde bir taneden yılda 360 at gönderiyordu[218]. Yine Oremedon oğlu bir başka Syennesis Kilikia gemilerinin önderi olarak Atina seferine katılmış ve Salamis Savaşı'nda ölmüştür[219].

Sahil kesimindeki Yunan kentleri bu dönemde belli bir otonomiye sahip olmakla birlikte Kilikia Kralı aracılığıyla Pers Büyük Kralına vergi ödemekteydiler. Bu konuda İÖ 425 yılında Attika-Delos Deniz Birliği vergi listelerinde yer alan Kelenderis[220] bir istisna oluşturmuş gözükmektedir.

Ksenophon'da Onbinlerin Dönüşü adlı eserinde Syennesis hanedanlığından bahseder. Kyros, Kaystros Ovası'nda konaklarken Kraliçe Epyaksa onuruna askerlerine gösteriler yaptırtıktan sonra Kilikia içlerine doğru ilerleyerek Tarsos'a geldi. Onun ilerlemesinden endişe duyan Kilikia Kralı Syennesis, Kyros'a saray halkının onur belirtisi saydığı altın gemli bir at, altın kolye, bilezikler, altın kabzalı pala ve bir Pers giysisi armağan etmiştir[221].

Bölgede İÖ 333 yılına kadar Pers hâkimiyeti devam ederken, bu tarihte Issos Körfezi yakınlarında yapılan savaştan sonra Kilikia artık İskender'in kurmuş olduğu krallığın egemenliğine girdi. İskender'in ölümünden sonra ise generallerinden Philotas'ın payına düştü[222]. İskender'in haleflerinin kendi aralarında girişmiş olduğu sonu gelmez mücadelerden sonra bölge İÖ 281'deki Kurupedion Savaşı sonucunda Seleukos'ların hâkimiyetine girdi. Seleukos I Nikator büyük ihtimalle İÖ 296 ile 280 yılları arasında Holmoi sakinlerini yerleştirerek Kalykadnos kenarındaki Seleukeia'yı kurdu. Kilikia Pedias Seleukos Krallığı'na ait olmakla birlikte Kilikia Trakheia'nın sahil kesimi için Seleukos'lar ve Ptolemaios'lar arasında mücadelelere sahne oldu. Berenike ve Arsinoe olasılıkla Ptolemaios II Philadelphos (İÖ 285-246) tarafından kurulmuş kentlerdir. Antiokhos III, Ptolemaios'ları İÖ 197'de kovmakla birlikte Magnesia Savaşı'nın ardından Roma'yla yapılan Apameia Antlaşması'yla Batı Kilikia'dan uzaklaştırıldı. Antlaşma maddesine göre gemileri Sarpedonia Akra'nın

[216] Hdt. 1, 74.
[217] Ünal, *Adana ve Çukurova*, 80.
[218] Hdt. 3, 90.
[219] Hdt. 7, 98.
[220] ATL I 306-307.
[221] Ksen. *Anab*. 1, 11-25.
[222] Arslan, *Galatlar*, 32.

(Harita 9) batısına geçemeyecektir. Bu şekilde ortaya çıkan iktidar boşluğu, ayrıca İÖ 146 yılında Romalılar tarafından Kartaca ile Korinthos'un tahrip edilmesi korsanlığın gelişmesine neden oldu[223]. Bu sırada Korakesion korsan Diodotos Tryphon için oldukça emniyetli bir üs haline gelmiş ve elverişli konumundan ötürü Doğu Akdeniz'e yapılacak saldırılar için kullanılmıştır[224]. Sadece ganimet elde etmek değil, aynı zamanda tutsak ticaretinden de kazanç sağlamak isteyen korsanların sayısı giderek artmıştır[225]. Köle sıkıntısı çeken Roma korsanlığa karşı uzunca bir süre herhangi bir girişimde bulunmamıştır. İÖ 140 yılında Scipio Aemilianus ve iki *Senatus* üyesinden oluşan bir komisyonu görüşmelerde bulunmak üzere Mısır'a ve başka yerlere göndermiştir[226]. Buradaki krallarla görüşen heyet Pamphylia ve Kilikia sahillerindeki korsanlığın bölgede yaşanan iktidar boşluğundan kaynaklandığı sonucuna varmıştır[227]. Bu sırada Attalos III'ün ölümünün ardından (İÖ 133) krallığını miras yoluyla Romalılara bırakmasıyla Pergamon Krallığı'nın toprakları üzerinde Roma'nın Anadolu'daki ilk eyaleti *Provincia Asia* kurulunca, Sarpedon Burnu'nun batısında kalan Kilikia Trakheia Kappadokia Kralı Ariarathes V'e bırakıldı[228].

Bu sırada korsan tehdinin boyutu artık göz ardı edilemeyecek kadar artmış ve Roma soruna müdahele gereksinimi duymuştur. Nitekim ilkin İÖ 102 yılında Kilikia'lı korsanlara karşı müttefik kentlerden toplanan bir donanmayla Marcus Antonius komutasında bir sefer düzenlenmiştir. Aslında bu seferde korsanlarla ciddi hiçbir çarpışmaya girilmemiş ve genel kanının aksine Kilikia'da hiçbir bölge ilhak edilmemiştir[229]. Kilikia'nın ilhakı için Birinci Mithridates Savaşı'nın sonunu beklemek gerekecektir[230]. Yine de Roma korsanlığa karşı mücadeleye giriştiğini diplomatik yollarla duyurmak için İÖ 100 yılında bir yasa (*Lex de provinciis praetoriis*) çıkarmıştır. Buna göre müttefiklerden Roma vatandaşlarının denizlerde güven içinde seyahat edebilmeleri için yardım istenmektedir (B 6-7: ὅπως πολῖται Ῥωμαίων σύ[μμαχοί] τε ἐκ τῆς Ἰταλίας Λατῖνοι τά τε [ἐκτὸς ἔθνη], [οἵτινες ἐν τῆι φιλίαι τοῦ δήμου τοῦ Ῥωμαίων εἰσίν, κατὰ θ]άλασσαν ἀσφαλῶς πλεῖν δύνω[νται])[231].

---

[223] Strab. *Geog*. 14, 5, 2 *c*. 567; Mitford, *Cilicia*, 1235.
[224] Strab. *Geog*. 14, 5, 2 *c*. 567; Souza, *Piracy*, 98dd.
[225] Strab. *Geog*. loc. cit.
[226] Strab. *Geog*. loc. cit. ; Diod. 33, 27, 1; Souza, *Piracy*, 100.
[227] Strab. *Geog*. loc. cit.
[228] Iust. 37, 1. Kilikia Pedias ise İÖ 83 yılında Armenia Kralı Tigranes'in eline geçti. Tigranes Krallığı'nın başkenti Tigranokerta'da İÖ 68 yılında yenilince Seleukos Krallığı'nın eski topraklarından çıkarıldı ve Lucullus, Antiokhos XIII'ü Syria ve Kilikia'nın kralı olarak atadı (Mitford, *Cilicia*, 1238).
[229] Souza, *Piracy*, 102 dd, Mitford, *Cilicia*, 1235.
[230] Mitford, *Cilicia*, 1235 dn. 26. Eyaletin kuruluşmuş olması gerektiği görüşü için bk. Freeman, *Cilicia*, 260, 265; krş. Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 31 dn. 16.
[231] Delphoi'da bulunan metnin yorumu ve edisyonu için bk. Crawford, *Roman Statutes*, 231-270; krş. Blümel, *IvKnidos I*, no. 31.

Ama bu ciddi olmaktan uzak müdahale sorunu çözmeye yetmemiştir. Üstelik İÖ 88'den öldüğü 63 yılına kadar Roma'nın en azılı düşmanı olan Mithridates'le yapılan savaşlar korsanlık sorununun daha da büyümesine neden olmuştur. Pamphylia ve Kilikia bölgelerinde konuşlanan haydutlar Pontos kralıyla zaman zaman işbirliğine girerek, Mithridates Savaşları sırasında Roma'ya ciddi sorunlar çıkarmışlar[232]; hatta kralın kesin yenilgisinden sonra bile Ege kıyısındaki kentleri yağmalamaya devam etmişlerdir.[233]. Bunun üzerine İÖ 81/0'den itibaren Mithridates Savaşları'na verilen aradan yararlanarak Roma İÖ 79 yılı *consul*'u P. Servilius Vatia'yı ertesi yıl *consul* mertebesinde vali olarak Kilikia'ya göndermiştir[234]. Ne var ki onun 74 yılına kadar süren valiliği sırasında yürüttüğü sefer de asıl olarak Lykia ve Pamphylia'daki liman kentleriyle (Olympos ve Side) Kilikia'lı korsanların ilişkisini kesmeyi amaçlamış gözükmektedir. Bu başarılı girişimlerinden sonra Pamphylia üzerinden dosdoğru Isauria'ya ilerlemiş, Kilikia'ya yine dokunulmamıştır[235].

Üçüncü Mithridates Savaşı'nın patlak verdiği sırada (İÖ 74-63) korsanlık faaliyetleri doruk noktasına ulaşmış olmasına rağmen, İÖ 74-67 yılları arasında *Cilicia proconsul'*u olarak atanan L. Licinius Lucullus Kilikia Trakheia'ya adım dahi atmamamıştır[236]. İÖ 68 yılı dolaylarında korsanların küstahlığı öyle bir boyuta ulaşmıştır ki, Ostia Limanı'nda bir filoyu tahrip etmiş ve kenti yağmalamışlardır. Roma artık ne dışarıya mal ihraç edebiliyor, ne de eyaletlerden gelen malları serbestçe içeri sokabiliyordu[237]. Bu duruma daha fazla katlanamayan Roma, İÖ 67 yılında çıkartılan *Lex Gabinia de piratis persequendis*[238] yasasıyla korsanlara karşı harekete geçmiştir. Söz konusu yasanın verdiği sınırsız yetkilerle göreve atanan Pompeius tarafından önce Batı, sonra Doğu Akdeniz İÖ 64 yılında korsanlardan temizlenmiş; bu sırada Mithridates de Bosporos'a kaçmış bulunduğundan Pompeius tüm ilgisini Anadolu'nun yeniden düzenlenişine vermiştir. Buna göre Tigranes'in bölgeden çekilmesi üzerine Lucullus tarafından Syria-Kilikia kralı olarak atanan Antiokhos XIII tahtan indirilmiş, Syria Eyaleti kurulmuş, ayrıca Pedias ve Trakheia Kilikia Eyaleti adı altında birleştirilmiştir[239]. Başkenti Tarsus olan eyalet Khelidonia Burnu'ndan Issos'a kadar

[232]Appianos (*Mithr.* 416-442) Anadolu'nun güney sahillerindeki korsanlığın gelişimiyle ilgili olarak Mithridates'in Romalılara karşı savaşa başladığı esnada Asya Eyaleti'ni ele geçirdiği zaman uzun süre elde tutamayacağını düşünerek eyaletin dört bir yanını yağmalattığını ve denize korsanları yolladığını anlatır. İlkin halkı hırsızlar gibi tedirgin eden korsanların zamanla bu işten büyük bir kazanç elde ettiklerini fark ederek korsanlıktan vazgeçemediklerini dile getirir; krş. Appian. *Mithr*. 416.
[233] Mithridates Savaşları ve korsanlık sorunu ile ilgili genel olarak bk. Souza, *Piracy*, 116dd, 125dd.
[234] Souza, *Piracy,* 128-131.
[235] Mitford, *Cilicia*, 1236.
[236] Mitford, *Cilicia,* loc. cit.
[237] Appian. *Mithr*. 417; Cass. Dio. 36, 22, 1-2.
[238] Appian. *Mithr*. 428; Cass. Dio. 36, 23; 36, 37. 1; Vell. 2, 31,.2-4; Cic. *Leg*. *Man*. 15, 44; Liv. *Perioch*. 99, 3; Eutr. 2, 12.
[239] Mitford, *Cilicia,* 1238; krş. Freeman, *Cilicia*, 260, 265; krş. Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 31 dn. 16.

uzanan tüm sahil kesimi dahil olmak üzere Isauria'yı da kapsıyordu[240]. İÖ 58 yılında eyalete Kypros Adası, iki yıl sonra da Asia Eyaleti'nin sınırları içerisinde bulunan Phrygia'daki Kibyra, Laodikeia, Synnada, Apameia Kilikia Eyaleti'nin topraklarına eklenmiştir[241].

Kilikia'nın genişleme sürecine İÖ 51/50 yılında bölgenin valiliğini yapan Cicero son vermiştir[242]. Bu süreç İÖ 49 yılında Laodikeia, Synnada, Apameia tekrar Asia'ya bağlanmasıyla devam etmiştir. İÖ 47 yılında Kypros Mısır'a bırakılmış, Pedias İÖ 44/3'te Syria'ya bağlanmıştır[243]. Pamphylia ise en azından İÖ 43 yılından itibaren Asia Eyaleti *quaestor*'u P. Cornelius Lentulus Spinther'in denetiminde gözükmektedir[244]. Kilikia'da bu süreçte vuku bulan olaylarda, Pompeius tarafından İÖ 64 yılındaki düzenlemeleri sırasında 'Roma'nın dostu ve müttefiki' ünvanıyla onurlandırılan ve Kastabala'da kendisine bir başkent bahşedilen Tarkondimotos önemli bir rol oynamıştır. Her ne kadar kendisi Pharsalos'ta efendisini desteklemiş olsa da ertesi yıl Tarsos'ta affedilmiştir. Antonius'la da yakın ilişki kuran Tarkondimotos Aktium Savaşı'nda bir deniz muharabesinde ölmüştür. Muzaffer Octavianus'un Anadolu'yu yeniden düzenlediği İÖ 29 yılında Tarkondimotos'un toprakları Kappadokia Kralı Arkhelaos'a verilmiş ve oğlu Tarkondimotos Philopator ancak İÖ 20 yılında babasının topraklarının Amanos Dağı civarında kalan bir kısmını geri alabilmiştir[245]. Kilikia Trakheia ise Galatia kralı Amyntas'a verilmiştir. İÖ 25 yılında Amyntas'ın ölümünün ardından Galatia Eyaleti kurulunca Kilikia Trakheia da Kappadokia Kralı Arkhelaos'a verilmiştir. Arkhelaos İS 17 yılında ölünce, Tiberius Kilikia Trakheia'yı oğlu Arkhelaos II'ye bırakmış, buna karşın Kappadokia'yı İmparator eyaleti olarak Roma idaresine almıştır[246]. İS 38 yılında Arkhelaos'un toprakları Kommagene kralı Antiokhos'a bırakılmış, Claudius İS 41 yılında halefinin bu armağanını onaylamış ve bu durum İS 72'ye kadar devam etmiştir[247].

İS 72 yılında Vespasianus tarafından doğunun yeniden düzenlenişi sırasında Antiokhos IV ihanet gerekçesiyle tahtan indirilmiş ve Kommagene Syria Eyaleti'ne bağlanmış; Pedias ve Trakheia yine Kilikia Eyaleti adı altında birleştirilmiştir. Kappadokia gibi Kilikia da İS 193/4 yılında Pescennius Niger ile Septimus Severus arasındaki iç savaşa dahil olmuştur[248]. Bu yeni eyaletin sınırları batıda Syedra ile Iotape arasından doğuda Amanos yamacına kadar ulaşmaktadır[249]. Diokletianos'un düzenlemelerinden sonra Kilikia Anadolu'nun geri kalanı

[240] Magie, *Roman Rule*, 376; krş. Mitford, *Cilicia*, 1238.
[241] Mitford, *Cilicia,* 1239.
[242] Syme, *Anatolica*, 120.
[243] Magie, *Roman Rule*, 402.
[244] Cic. *ad Fam.* 12, 14, 8; 15, 5 ve 7.
[245] Mitford, *Cilicia*, 1241; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 32.
[246] Tac. *Ann*. 2, 56; Magie, *Roman Rule*, 495.
[247] Suet. *Vesp*. 8
[248] Hild-Hellenkemper, *Neue Forschungen,* 108-111; Mitford, *Cilicia*, 1249.
[249] Hild-Hellenkemper, *TIB*, *5/1*, *Kilikien*, 33.

gibi Praefectur Oriens idari sahası içine alınmıştır. Aynı zamanda Kilikia Trakheia Kilikia Pedias'tan ayrılmış ve burası başkenti Seleukeia olacak şekilde yeni kurulan Isauria Eyaleti'ne dahil edilmiştir. Bu eyalet Kilikia Trakheia'nın yanında Isauria ile birlikte güney Lykonia'yı da kapsamaktadır[250]. Yine Tetrarkhia sırasında Kilikia başkentleri sırasıyla Tarsos ve Anazarbos olmak üzere Cilicia Prima ve Cilicia Secunda adı altında iki idari bölgeye ayrılmıştır[251].

[250] Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien,* 34.
[251] Kilikia'nın Diokletianos'tan Iustitianus'a kadarki idari tarihi için bk. Mitford, *Cilicia*, 1250d; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien,* 34-42.

3 ORONYMA

3.1 Kappadokia

3.1.1 Argaios (Ἀργαῖος Βουνός, Ἀργαῖον ὄρος, Ἀργέας, Ἀργέος)

Anadolu'nun en yüksek dağlarından biri olan Argaios, Hitit devrinden itibaren önemli bir kült merkezi olmuştur. Hitit metinlerinde adı geçen Namni (na-an-ni) sözcüğünün Hurrice kökenli olduğu ve bir dağ tanrısını temsil ettiği ileri sürülmüş; bu dağ tanrısı da Argaios'la özleştirilmiştir. Ayrıca Hitit hiyeroglif metinlerinde Orta Anadolu'nun en yüksek dağı olarak Harkasos (Har-ga-as) gösterilmektedir. Bossert bu kelimenin harh kökünün "beyaz, gümüş gibi parlak" anlamlarını taşıdığını ve bunun da Grekçe Argaion kelimesini karşıladağını dile getirmektedir[252]. İÖ 2. binyılın başından itibaren dağın yamacında Asurlu tüccarların ticaret kolonisi olarak Kaniş Karum Hitit Krallığı boyunca Asur'la yapılan ticaretin merkezlerinden biri olmuştur.

Bölge önemini sonraki çağlarda da korumuştur. Nitekim Helenistik, Roma ve Erken Bizans dönemlerinde Argaios yamacındaki Kaisareia Kenti Kappadokia'nın en önemli kenti olmuştur (TN 27g, TN 37c, TN 41c). Kent Kappadokia kralları[253] tarafından krallığın başkenti olarak Mazaca[254] adıyla kurulmuş[255] Arkhelaos tarafından kraliyet merkezi olarak

[252] Bossert, *Hethitische*, 135; krş. E. Laroche, *Anatolienne*, 78; Krş. Weiss, *Argaios*, 39; Del Monte – Fischer, RGTC 6, 88; ismin aynı anlamda Yunanca etimolojisi için krş. Cook, *Zeus* II, 977.

[253] Kappadokia dynastlığı için bk. R. D. Sullivan, The Dynasty of Cappadocia, şuarada: ANRW II 7.2, Berlin-New York 1980, 1125-1168; A. H. M. Jones, The Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford 1971, 176-181; Hoben, *Dynasten*; Magie, Roman Rule, 200dd, 1096d. dn. 7d, 10dd.; T. Reinach, Trois royaumes de l'Asie Mineure, Paris 1888. Kappadokia dynastlarının sikkeleri için bk. Wroth, *BMC Cappadocia*, Repr. Bologna 1964, 29-44; B. Simonetta, *Coins* of the Cappadocian Kings: in Typos. Monographien zur Antiken Numismatik [Band II], Freibourg 1977.

[254] Kent adı antik kaynaklarda çok çeşitli formlarla karşımıza çıkmaktadır, Mazacum: Plin. *Nat. Hist.* 6, 8 ve Μάζα: Ptol. 5, 6, 15; Μάζαξ: Appian. *Mithr*. 115; Μάζακος: Xenophon Scr. Erot. Ephesiaca, 3, 1; Μαζάκη: Eutr. *Brev*. 7, 11; cf. Mal. *Chron*. 224, 3. Bununla birlikte bu varyasyonların Μάζακα'nın yanlış yazılımları oldukları epigrafik olarak belgelenebilmektedir: CIG 4472; krş. Zgusta, *Ortsnamen*, 356 § 750.

[255] Strab. *Geog*. 12, 2, 7; krş. 14, 2, 29; Sol. 45, 4. W. Ruge, RE III 1, 1897, 1289, s.v. Caesarea (5); Gwatkin, *Cappadocia*, 26d.; Magie, *Roman Rule*, 201, 321, 492, 1353; Jones, *Cities*, 175, 178; Teja, *Kappadokien*, 1103dd.; Hild-Restle, *TIB 2, Kappadokien*, 193d., s. v. Kaesareia; Haensch, *Capita Provinciarum*, 272 n. 58; R. van Dam, Kingdom of Snow. Roman Rule and Greek Culture in Cappadocia, Philadelphia 2002, 24.

Elaiussa'nın kuruluşuna kadar böyle kalmıştır.[256] Bazı antik yazarlar bu ismi Kappadokia'lıların soy atası Mosokh ile ilişkilendirmektedirler[257]. Bununla birlikte L. Zgusta çivi yazılı belgelerde geçen *Mazza-wanda* dağ adından hareketle ismin Anadolu kökenli olabileceğini düşünmektedir[258]. Büyük olasılıkla Ariarathes V Eusebes, Philopator (İÖ 163-130) tarafından Mazaka'ya babası Ariarathes IV Eusebes'in onuruna Argaios Dağı yamacındaki Eusebeia (Εὐσέβεια ἡ πρὸς τῷ Ἀργαίῳ)[259] adı verilmiştir[260]. Kent adı son olarak Arkhelaos tarafından İÖ 12-9 yılları arasındaki bir zamanda Kaisareia[261] olarak değiştirilmiştir[262]. Bununla birlikte Kaisareia'nın yanında Mazaka adı da geç dönemlere kadar kullanılmaya devam etmiştir[263]. Kent İS 17 yılında Kappadokia Eyaleti'nin kurulmasından itibaren eyaletin başkenti[264] ve imparatorluk darphanesi olmuştur[265]. Valens tarafından İS 371 yılında eyaletin batıda Cappadocia Prima, doğuda ise Cappadocia Secunda olarak ikiye ayrılmasından sonar Kaisareia Cappadocia Prima'nın başkenti olarak kalmaya devam etmiştir[266].

Kent aynı zamanda bir kültür merkeziydi de. Nitekim İS 2. yüzyılda Pausanias adında bir sofist Herodes Attikos'tan dersler almış ve Attikos tarafından kurulup on yetkin kişinin oluşturduğu bir grup olan Klepshydrion'da yer almıştı (TN 26). İS 4. yy'da yaşamış olan İmparator Iulianus, Argaios Dağı yamacında hamamları, bahçeleri ve yıl boyu akan çeşmeleri bulunan ve Macellum olarak adlandırılan sarayda kral soyuna yakışır ve Hrıstiyan esaslarına uygun bir şekilde eğitim aldı (TH 18a). Fakat bu inancı benimsemeyen Iulianus eski pagan inaçlarını sürdürdü. Daha sonraki yıllarda Konstantinos tarafından Parisii'e gönderildi. Burada Konstantinos'un yönetiminden hoşnut olmayan askerler, Iulianus'u imparator olarak

---

[256] Strab. *Geog*. 12, 2, 7; 14, 5, 6. Jones, *Cities*, 207; H. Hellenkemper, Zur Entwicklung des Stadtbildes in Kilikien, in ANRW II 7.2, Berlin-New York 1980, 1273; Mitford, *Cilicia*, 1244d; *Haensch, Capita Provinciarum*, 273 n. 59.

[257] Konst. Porphyr. *de Them*. 2, 60; Fl. Ioseph. Ant. Iud. 1, 125; Philostorg. *Hist. Eccl.* 9, 12.

[258] Zgusta, *Ortsnamen*, 357; krş. Magie *Roman Rule*, 1095 dn. 3.

[259] Strab. *Geog.* 12, 2, 7; Steph. Byz. *Eth*. s. v. Καισάρεια.

[260] Wroth, *BMC Cappadokia*, XXXIV; Magie, *Roman Rule*, 1352 dn. 8; Simonetta, *Coins*, 14, 25; Haensch, *Capita Provinciarum*, loc. cit; D. Berges-J. Nollé, Tyana. Archäologisch-historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien, Bonn 2000 [IK 55], 313.

[261] Mazaka'ya Kaisareia adı Konstantinos Porphyrogenitos'a göre (*de Them. 2, 60*) Iulius Caesar; Sextus Rufus'a göre (*Brev*. 11) Arkhelaos; Eusebios (Chron. 2, 147 [(ed.), A. Schöne, Berlin 1864], Eutropios (*Brev*. 7, 11) ve Suda'ya (s. v. Καισάρεια ve Τιβέριος) göre Tiberius; Sozomenos'a (*Hist. Ecc.* 5, 4, 1) Claudius tarafından verilmiştir.

[262] Wroth, *BMC Cappadokia*, XXXIVd.; Gwatkin, *Cappadocia*, 27; Magie, *Roman Rule* 1353 dn. 9; Jones, *Cities*, 179; Simonetta, *Coins*, loc. cit; Teja, *Kappadokien*, 1105. İsim değişikliğinin İS 17 yılında gerçekleştiği hakkında bk. Ruge, *Caesarea*, 1289; Hild-Restle, *TIB 2, Kappadokien*, 193f.; Haensch, *Capita Provinciarum*, loc. cit.

[263] CIG 4472

[264] Haensch, *Capita Provinciarum*, 272-276, 754 dn. 32.

[265] Kaisareia'nın İmparatorluk Dönemi sikkeleri için bk. Wroth, *BMC Cappadocia*, 46dd.

[266] Hierok. *Synek*. 698, 6.

selemlandı. Bütün bu gelişmelerden kaygı duyan Iulianus, Decentius'un olan biteni İmparator'a haber vereceğini düşünerek Parisii'de cereyan eden gelişmeleri bir mektup vasıtasıyla İmparator'a yazmaya karar verdi. Bir elçi heyeti oluşturarak yazdığı mektubu Konstantinos'a verilmek üzere onlara teslim etti[267]. Bu elçiler o sırada Kaisareia'da bulunan imparatora mektubu verdiler (TN 3c). Konstantinos'un ölümün ardından tahta çıkan son pagan imparatorun, Kaisereia başpiskoposu Basilios'la arası iyi değildi ve ona gönderdiği bir mektupta şunları yazmaktadır: "Ben Kaisereia'ya yürümekteyken senin bana ikibin altın yollamanı emrediyorum. Bu sırada ben halen yolda olacağım ve mümkün olan en kısa zaman zarfında Perslerle savaşa tutuşacağım. Şayet bana boyun eğmezsen Kaiserea'yı tamamen yıkacağım, bütün eski ve güzel binaları tahrip edip, tapınak ve heykelleri onaracağım. Böylece herkesi bütün dünyanın Roma İmparatoru'na boyun eğdiğine ve ona asla isyan edilmemesi gerektiğine inandıracağım"[268]. Basilios'un istenen bu parayı ödeyip ödemediği bilinmemekle beraber kent taşıdığı Kaisareia ünvanını kayberek eski adı olan Mazaka olarak anılmaya başlamıştır. Bütün bunların nedeni hrıstıyanlığa oldukça bağlı kent sakinlerinin Zeus ve Apollon Patroos tapınaklarını tahrip etmeleriydi. Son kalan Tykhe Tapınağı da kendi hükümdarlığı esnasında Hrıstıyanlar tarafından yerle bir edilince şehre olan kini büsbütün artan imparator işkenceyle yürütülen soruşturmaların ardından saptanan malların ortaya çıkarılmasını emretmiş ve otuz litre altını devlet kasasına aktarmıştır (TH 18b).

İS 4. ve 5. yüzyıllar Hristiyan inancı içerisinde birbirinden farklı görüşlerin ortaya çıktığı ve din adamlarının kendi aralarında mücadele içinde oldukları bir dönemdi. İS 398 yılında başpiskoposluğa getirilmiş Ioannes Khrysostomos'un sade yaşamı ruhban sınıfına yönelik etik reformlara yönelik çabaları ve sarayın aşırı ve ahlaksız yaşamına yönelik eleştirileri bir çok düşman edinmesine yol açmıştı. Khrysostomos'un başkentin piskoposluğuna getirilmesini hazmedemeyen Aleksandria piskoposu Theophilos, Kraliçe Eudoksia ile işbirliğine girmiştir. Bu iş birliğinin sonucunda Theophilos İS 403 yılında başkentte bir toplantı tertipleyerek Asia'nın diğer piskoposlarını Khrysostomos'a karşı kışkırtacak bir komplo düzenlemiştir. Tyana kentinin piskoposu Theodoros bu konuşulanları duyunca Theophilos'un komplosuna katılmayarak toplantıyı terketmişti. Fakat bu toplantıya çağrılmamış olmasına rağmen Argaios yamacındaki Kaisareia'nın piskoposu olan Pharetrios ise aşırı bir korkuya kapılarak, anavatanından ayrılmadan mektuplar aracılığıyla Ioannes'in muhaliflerine katılmıştır (TH 10). Yine bu dönemlerde Eunomios, Konstaninupolis'in kenar mahallerinde bulunan evlerde kilise toplantıları yaparak kendi düşüncelerini halka aşılamaya çalışmıştır. Bu toplantılar sayesinde kendine inanmış pek çok kişiyi de etrafında toplamayı

[267] Amm. Marc. *Res Gestae* 20, 8, 1-20
[268] Iulian. *Epist*. 81; ayrıca krş. Franck, *sources class*, 32.

başarmıştı. Fakat faaliyetlerinden dolayı İmparator Theodosios tarafından sürgün cezasına çarptırıldı. Sürgün cezası almasından kısa bir süre sonra ölmüş ve kendi memleketi olan Argaios yamacındaki Kaisareia'nın teritoryumu içinde kalan Dakora adlı köyde defnedilmiştir (TH 18c).

Lokalizasyon: Kayseri'nin 25 km. güneybatısında yükselen Erciyes Dağı[269]

Harita 1.

3.1.2 Argaios 2 (Ἀργαῖος, Ἀργέας, Ἀργαίας Βουνός)

Koloneia'nın (Aksaray) 28 km. güneydoğusunda yer alan 3253 m. yüksekliğinde sönmüş bir volkanik dağdır. Bizans Dönemi'nde Argaios olarak adlandırılmıştır. Modern adını ise 1. Haçlı Seferi sırasında bölgenin Türk yöneticisi olan Tur Hasan'dan almıştır. Dağın etrafında kilise ve manastırlar (Anatepe, Çukurkent, Helvadere, Karacaören, Süt Kilise, Yağdebaş, Yenipınar) mevcuttu. Zirvede Aziz Ioannes'e adanmış bir kilise bulunmaktaydı[270].

Lokalizasyon: 7626 km^2'lik yüz ölçümünde huni biçiminde yükselen sönmüş volkanik bir dağ olan Hasan Dağı[271]

Harita 1.

3.1.3 Athar

Nazianzos'un (Bekarlar) doğusunda 1688 m. yüksekliğinde, koni biçiminde bir dağdır. Macarius Confenssor'un sürgün yeri olarak bilinmektedir (TN 1)[272]. Gregorios Kilisesi ile manastır kalıntıları bugün de görülebilmektedir[273].

Lokalizasyon: Aksaray İli'nin Bekarlar Köyü'nün doğusunda yer alan Nenezi Dağı[274].

Harita 1.

[269] Hild-Restle, *TIB 2*, *Kappadokien*, 149; BATL, Map, 64.
[270] Hild-Restle, *TIB 2*, *Kappadokien,* 149.
[271] Hild-Restle, *TIB 2*, *Kappadokien,* loc. cit.
[272] Grégoire, *Saint jemaux*, 15; krş. Teja, *Asia Menor*, 96.
[273] Hild-Restle, *TIB 2*, *Kappadokien* 154.
[274] Hild-Restle, *TIB 2*, *Kappadokien* 154.

3.1.4 Didymoi (Δίδυμοι ὄρος, Didymi)

Geleceğin imparatoru olacak, şimdinin ordu komutanı Aleksios İS 1073'te Türkler'den Didymoi Dağı'nı aşarak Gabadonia'ya[275] kaçmıştır (TN 21)[276]. Ayrıca dağda Tanrı Doğuran Meryem (Dei genetrix) Kilisesi bulunmaktadır (TH 11). Bu nedenle dağ Aziz Basilios'un dağı (ὄρος τοῦ ἁγίου Βασιλείου) olarak da anılır[277]. Ptolemaios bu dağı Galatia sınırları içerisinde göstermektedir (TN 31a).

Lokalizasyon: Kaisareia'nın güneydoğusunda, Argaios'un bir uzantısı olan Ali Dağı[278].

Harita 2.

3.1.5 Preion (Πρείων ὄρος)

Afşin'in Marabız Köyü'ndeki Hurman Kale'nin kuzeybatısında yer alan bir dağdır[279]. Bu dağ iki dost, Philipios olarak da bilinen Aquilius Kherisophos Aleksandros ile Arsinoos'un köyleri arasında sınırdır (Ti 15).

Lokalizasyon: Kahramanmaraş İli'nin Afşin ilçesinde yer alan bir dağ.

Harita 2.

[275] Kaisareia'nın 40 km güneyinde, Argaios ile Tauros arasında ovalık bir bölge: Strab. *Geog*. 2, 1, 15; 12, 2, 10; Steph. Byz. *Ethn*. s. v. Βαγαδαονία; BATL, Map 64.
[276] Hild, *Strassensytem*, 123.
[277] H.Rott, *Kleinasiatische Denkmaler aus Pisidien, Pampylien, Kappadokien und Lyken*, 159.
[278] Hild-Restle, *TIB 2, Kappadokien* s.v. Didymoi, 170.
[279] Sterrett, *Asia Minor*, 304; BATL, Map, 64.

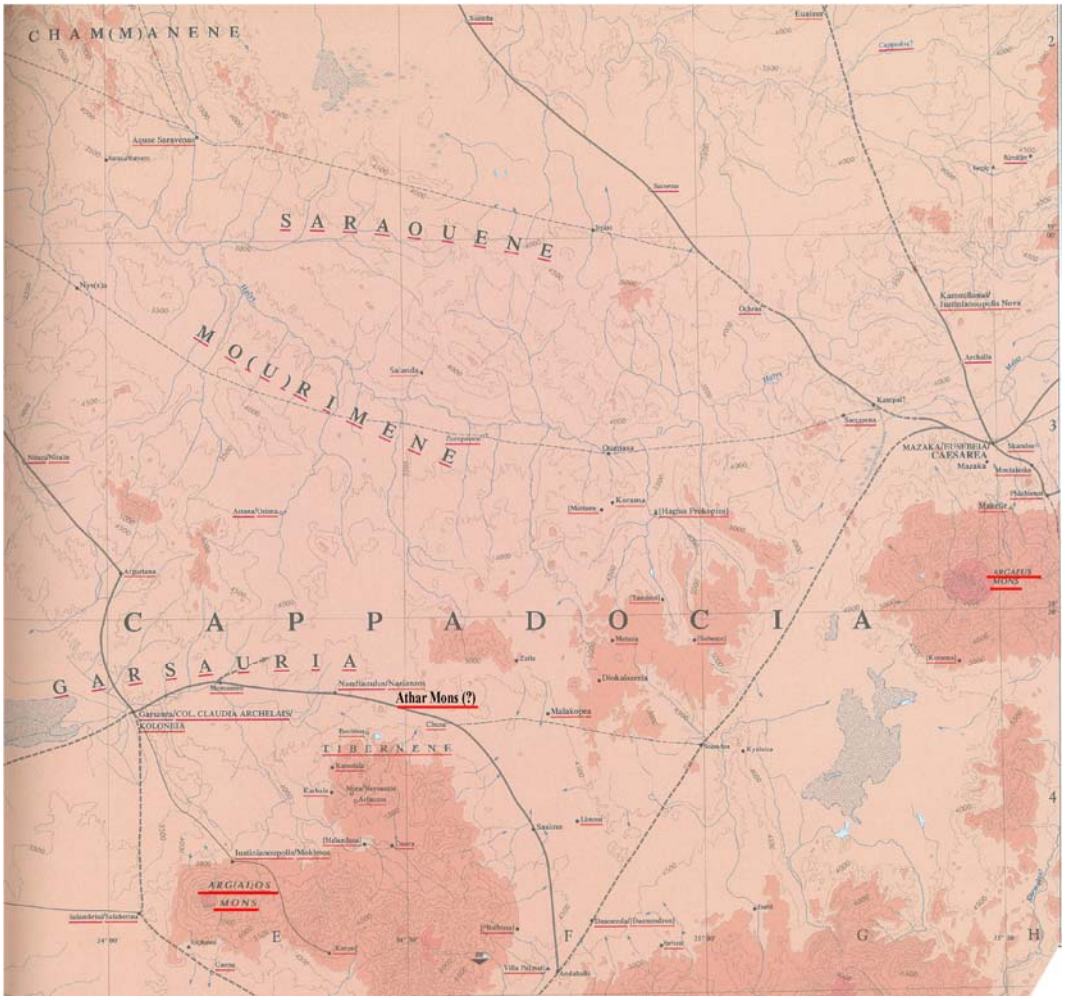

Harita 1: Batı Kappadokia (BATL, Map 63)

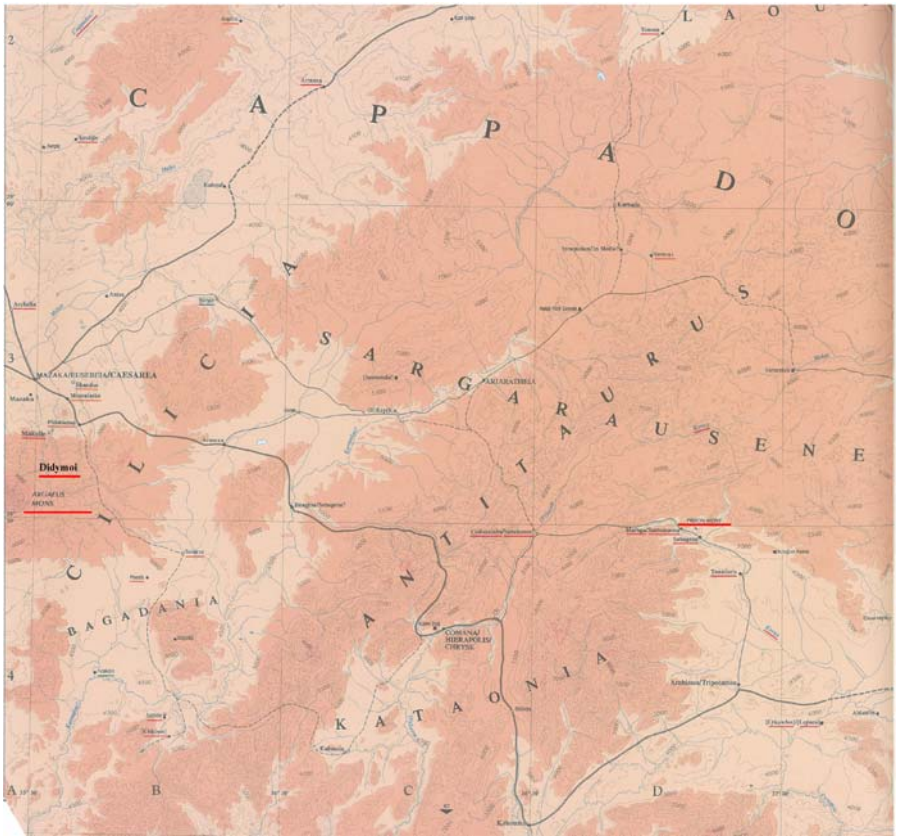

Harita 2: Doğu Kappadokia (BATL, Map 64)

3.2 Pontos

3.2.1 Amozonius

Antik Dönem'de Amazon'ların yaşadıkları yer olarak bilinmekteydi[280]. Bu dağdan Thermedon Nehri[281] doğar (TN 27h, TM 1). Bu dağın üzerinde yükselen Doiantion Ova'sında Amazonlar otururlardı (TM 1)

Lokalizasyon: Bazı modern araştırmacılar Canik Dağları'ndaki Çöldür Tepe[282], bazı araştırmacılarsa Mason Dağı olduğunu ileri sürmüştür[283].

Harita 3.

3.2.2 Hieron (Ἱερὸν ὄρος)

Kerasos'un kuzeyinde, Kordyle'nin batısında, Liviopolis'in doğusunda kıyıda yükselen bir dağdır. Gemiler için demirleme yeri olan Kordyle ile Hieron Dağı arasında kırk stadia mesafe bulunmaktadır (TN 10). Apollonios Rhodios'un anlattığına göre, Deimakhos'un çocukları Deilon, Autolykos ve Phlogias'ın durak yerlerinden biri de Hieron Dağı olmuştur (TM 1).

Lokalizasyon: Yoros Burnu.

Harita 4.

3.2.3 Lithros (Λίθρος ὄρος)

Lithros Dağı, Ophlimos Dağı'yla birlikte Phanaroia'yı (Taş Ova) batıdan kuşatır. Ovanın doğusunda uzanan Paryadres Dağı'yla beraber oldukça geniş ve verimli bir vadi meydana getirirler. Armenia'dan akan Lykos ve Amaseia yakınında geçen Iris Nehri baştan sona bütün ovayı kestikten sonra bu vadide birleşir. İki nehrin keşiştiği bu noktada Mithridates Eupator kendi ismine izafeten Eupatoria adında bir kent kurmuştur. Ardından Pompeius kenti ele

[280] Hirschfeld, *Amazonius*, 1790.
[281] Ammianus Marcellinus' a (22, 8, 17.) göre bu nehir Armonius Dağı'ndan doğar; Plinius'a (*Nat. Hist*. 6, 3, 10) göre ise Pharanaroia Kalesi'nin yakınlarında doğup, Amazonius Dağı'nın eteklerinden Karadeniz'e doğru akar.
[282] Olshausen-Biller, *Historisch-geographische,* 113.
[283] Smith, *Classical Dictionary*, 879; Arslan, *Mithridates*, 40.

geçirince, territorymunu genişletip nüfusunu artırmış ve kente kendi ismine izafeten Magnapolis adını vermiştir (TN 39g).

Lokalizasyon: Bugün Baraklı Dağı olarak lokalize edilmesinin[284] yanı sıra Ladik ile Amasya arasında bulunan ve yaklaşık 1900 m. rakıma sahip Akdağ'la özdeşliği de düşünülebilir[285].

Harita 3.

3.2.4 Ophlimos (Ὄφλιμος ὄρος)

Amaseia'nın doğusundaki Taş Ova'nın (Phanaroia) batısında yer alan bir dağdır. Pharanoia'yı batıdan Lithros Dağı'yla beraber bir sur gibi kuşatır (TN 39g).

Lokalizasyon: Büyük olasılıkla Taş Ova'nın batısında yükselen Bel Dağları[286].

Harita 3.

3.2.5 Paryadres (Παρυάδρης ὄρος, Parihedris)

Karadeniz, Azak Denizi ve Hazar Denizi arasında kuzeybatı ve güneydoğu doğrultusunda uzanan Kaukasus Dağı'nın bazı kolları güneyde alçalarak, Iberia'nın orta kısmını çevreledikten sonra Armenia, Moskhia, Skydises ve Paryadres Dağları'na ulaşır (TN 39a). Taurus'un bir koludur. Paryadres Dağları Armenia Minor yakınında farklı adlarla birçok kola ayrılarak Albania ve Iberia'ya kadar bütün Armenia'yı kuşatır (TN 39c). Paryadres Dağı Sidene ve Themiskyra topraklarından geçip Küçük Armenia'ya ulaşarak Pontos'un doğu kısmını oluşturur (TN 39f). Bu dağ sırası Büyük Armenia'nın başlangıcıyla doğal sınır oluşturur (TN 27i, TN 37c). Thriarum Bölgesi Parihedris Dağları'na kadar uzanır (TN 27i). Absarrus Nehri Paryadres Dağları'ndan doğarak Karadeniz'e akar (TN 27i). Bu dağın eteklerinde Sirakene ve Sakapene ve Kabeira (TN 31f, TN 39g) kentleri bulunmaktadır. Bunun etrafında Mithridates'in sarayı, bir su değirmeni ve av sahaları mevcuttur (TN 39g)., Genel olarak iyi sulanan, ormanlık alanlarla kaplı Paryadres Dağı'lık Bölgesi dik uçurumlar ve derin vadilerle kaplı oluşundan dolayı müstahkem kaleler kurmaya son derece elverişlidir.

[284] Ruge, *Lithros*, 776; Arslan, age. 27.
[285] Wilson, *The Historical Geography*, 23.
[286] Arslan, *Mithridates*, 27.

Bu sebeplerle Mithridates hazinesini saklamak için bölgede yetmişbeş kale yaptırtmıştır. (TH 20a)

Dağ civarında Khalyb'ler olarak bilinen vahşi bir kavim ikamet etmekteydi (TN 19c, TN 19 h, TN 27h). Oldukça yüreki bir halk olan Khalyb'ler kasığa kadar inen ve püskül yerine örülmüş ipten yapılma keten zırh giyerler, onbeş dirsek uzunluğunda, tek tarafı keskin sivri bir mızrak taşırlardı. Ayrıca dizlik ve miğferin yanısıra Sparta kaması uzunluğunda hançer de taşırlardı. Öldürdükleri düşmanın başını yanlarında taşımak; düşmanın kendilerini izlediklerini farkettiklerinde şarkı söyleyip dans etmek gibi tuhaf gelenekleri vardı. (TN 19c). Ayrıca dağda eskiden Makronlar (TN 19c, TN 39f) diye bilinen Sannos'lar, Tibarenoi'ler (TN 19h, TN 27h, TN 39d, TH 20a), Pontos'un en cengaver halkı Dril'ler (TN 19e), Genet'ler (TN 27h), Khaldai'lar (TN 39f, TH 20a) ikamet etmekteydi.

Lokalizasyon: Canik, Giresun, Gümüşhane[287], Parkhal[288] veya Kuttag[289] dağlarına lokolizasyonu olası gözükmektedir.

Harita 3.

3.2.6 Skydises (Σκυδίσ(σ)ης, Σκοιδίσης, Σκοιδίσης, Σκιδέσης, Σκορδίσκος).

Dağ adının Σκυδίσης (TN 39a), Σκορδίσκος (TN 31b) gibi farklı iki formu vardır. Skydises Dağları Paryadres Dağları'yla beraber Albania, Iberia ve Tibaren'leri batıdan kuşatır ve Armenia Minor'a kadar uzanırlar (TN 39d). Kaukasos'un Iberia'yı ortadan kuşatan ve Armenia'daki Moskhikoi diye bilinen dağların yanı sıra Skydises ve Paryadres'le birleşen bazı kolları güneye doğru uzanır (TN 39a). Dağın etrafında bazılarının Byzeres de dedikleri Heptakomet'ler kavmi yaşar (TN 38a, TN 39f). Heptakomet'ler μόσσυν denen ahşap kulelerde yaşadıkları için bu kavim Mossynoikoi'ler (TN 39f) olarak da adlandırılmaktadır. Bunlar ağaç sürgünlerinden elde edilen deli balı kaseler içinde yol boyu bırakarak bu geçişleri sırasında Pompeius'un üç *cohors*'unu imha etmişlerdir (TN 39f).

Lokalizasyon: Kiepert'in haritasında bu dağ Euphrates'in kuzeyinde, Gürlek Dağı'nın güneyinde bir noktada gösterilmiştir. Ruge ise kıyıda Harşit ve Çoruh nehirleri arasına yerleştirir[290]. Bazı araştırmacılar Trapezousia ve Pharnakeia'nın güneyinde Kuzey Anadolu

[287] Olshausen-Biller, *Historisch-Geographische* 154.
[288] Arslan, *Mithridates*, 27.
[289] Forbiger, *Handbuch,* 57.
[290] Ruge, *Skydisses,* 618.

Dağ sıralarından birini işaret eder[291]. Dağın bugünkü Kaçkar Dağı olduğu da ileri sürülmektedir[292].

Harita 4.

3.2.7 Thekhes (Θήχης, Χήνιον ὄρος)

Ksenophon, Kyros'un kardeşi Artakserkses'e Kynaksa'daki yenilgisinin ardından askerleriyle yurduna dönüşünü anlattığı Onbinlerin Dönüşü adlı eserinde Gymnias adında bir kente geldikten sonra bölgenin yöneticisinin, onları kendilerine düşman bölgelerden geçirmesi için bir kılavuz verdiğini ve bu sayede beş gün içerisinde Thekhes Dağı'na vardıklarını anlatır. Dağın zirvesine vardıklarında askerler büyük bir çığlıkla deniz, deniz diye bağırırlar (TN 19c). Diodoros ise dağdan Khenion olarak bahseder (TN 14b).

Lokalizasyon: Söz konusu dağın Trabzon ve Bayburt arasında uzanan Deveboynu Tepesi olduğu düşünülmektedir[293].

Harita 4.

[291] Olshausen-Biller, *Historisch-Geographische*, 167.
[292] BATL, Map, 87.
[293] Mitford, *Thalatta*, 129

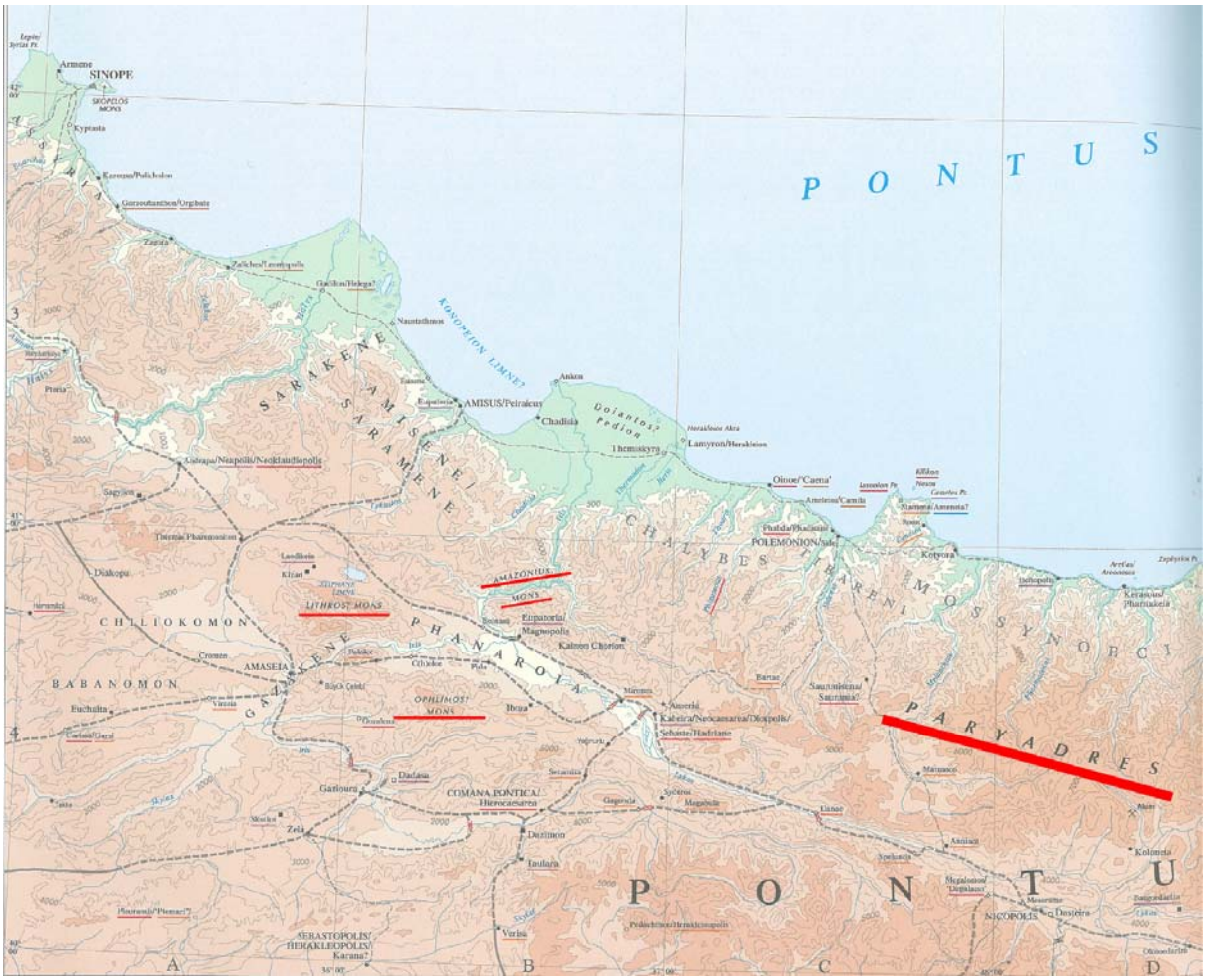

Harita 3: Batı Pontos (BATL, Map 87)

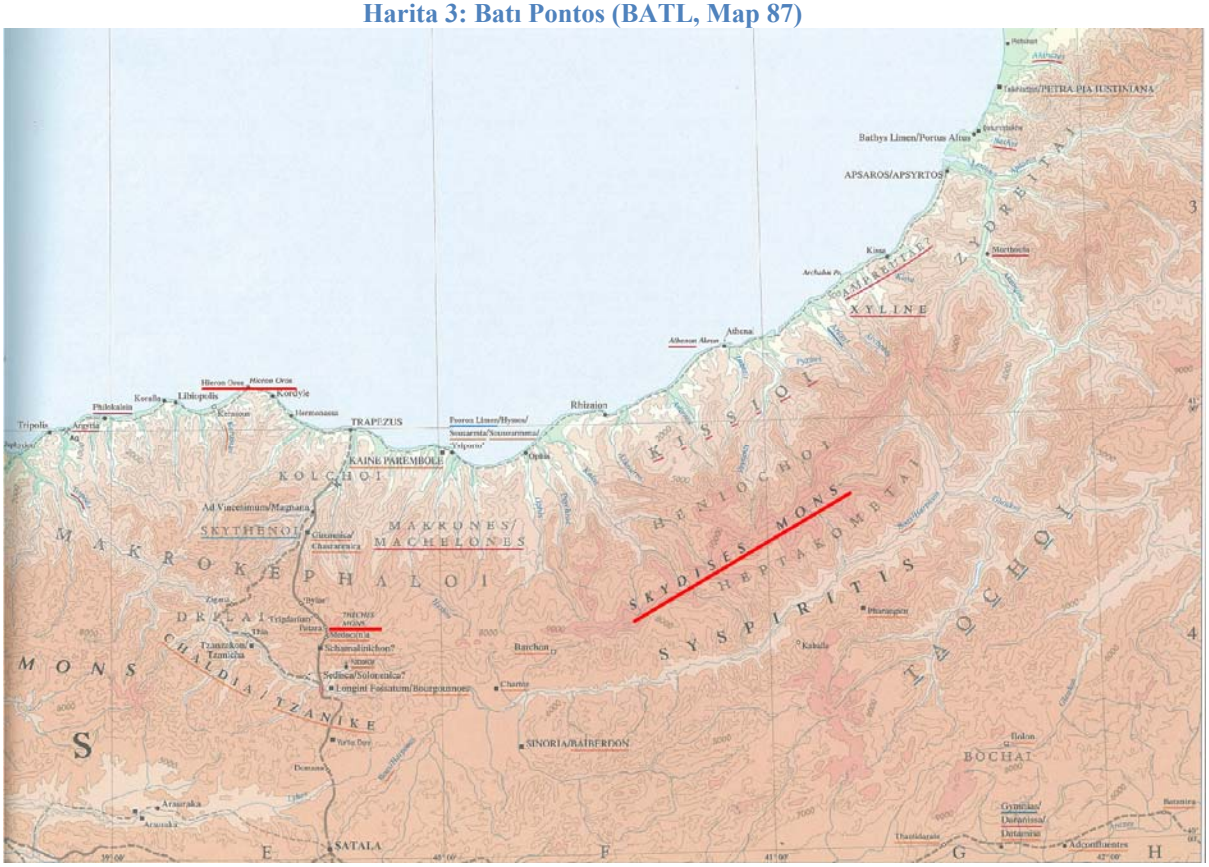

Harita 4: Doğu Pontos (BATL, Map 87)

3.3 Paphlagonia

3.3.1 Agrioserike (Ἀγριοσηρική, Σηρικῆς ὄρος)

Amastris'in doğusunda yer alır. Amastris'li Aziz Georgios Agrioserike Dağı'nda İS 8 yy.'ın ikinci yarısında inzivaya çekilmiştir. Öldükten sonra büyük olasılıkla Bonyssa Manastırı yakınında gömülmüştür[294].

Lokalizasyon: Vasiljevskij tarafından Amastris'in doğusunda yer alan Sagra Dağı ile özdeşleştirilmekle birlikte modern hiçbir haritada böyle bir dağ adına rastlanmamaktadır[295].

Harita 5.

3.3.2 Babas (Βάβας ὄρος)

Bizanslılar'ın Babas olarak adlandırdığı dağ Türklerin burayı ele geçirmesinden sonra Baba Dağ (1196 m.) adını almıştır[296]. İmparator Alexias III Angelos (1195-1203), Thedoros Branas, Andronikos Katalon ve Theodoros Kazanes komutasında bir orduyu Paphlagonia Bölgesi'ne göndermiştir. Bu komutanlar Babas Dağı civarında kamp kurunca, bunu öğrenen Türkler'i bir pusu kurarak şafak sökmeden saldırıya geçip orduyu kılıçtan geçirmişler, ayrıca adı geçen komutanlardan ikisini ve bazı askerleri esir almışlardı (TN 22).

Lokalizasyon: Dadybra'nın güneyi ve güneybatısında, antik adını koruyan Baba Dağı[297].

Harita 5.

3.3.3 Cytorus

Bu dağdan altmış üç Roma mili uzaklıkta Tium kenti, yüzaltmışdört Roma mili uzaklıkta Sinope kolonisi vardır (TN 27f). Dağın kendisi altmış üç Roma mili genişliğindedir (TN 37b)

Lokalizasyon: Amasra'nın 23 mil doğusundaki Kidros Dağı[298].

Harita 5.

---

[294] Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 157.
[295] V. G. Vasiljevskij, Zitie sv. Georgija Amastridskago, Saint Petersburg, 17-21; krş. Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 157;
[296] Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 176.
[297] Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 176.
[298] BATL, Map 86.

3.3.4 Hypios (Ὕπιος, Ὕπια ὄρη, Hypius)

Düzce Ovası'nın güneyinde yer alan bir dağdır. Bu dağın eteklerinde eskiden Olbia olarak adlandırılan Prusias ad Hypium Kenti bulunmaktadır (TN 27e). Dağda yaşayan halk Musoi'lar olarak adlandırılmaktadır (TN 38d).

Lokalizasyon: Bu dağın Kardüz yada Elmacık Dağı olabileceği düşünülmektedir[299].

Harita 5.

3.3.5 Mala (Μάλα ὄρος)

Gangra'nın 2 km. doğusunda akan Halmyros'un (Acı Çay) yakınında bulunan bir dağdır. Gangra'lı Aziz Hypatios (İS 4.-5. yy.) bu dağda pek çok mucize göstermiştir[300].

Lokalizasyon: Çankırı'nın 2 km. doğusunda yer alan bir dağ.

Harita 6.

3.3.6 Olgassys (Ὀλίγας, Ὄλγασσυς ὄρος)

Amnias'ın güneyinde 2350 m. yüksekliğinde, tırmanılması oldukça zor olan bir dağdır. Dağın dört bir yanına tapınaklar inşa edilmiştir. Etrafında Blaene ve Amnias nehirlerinin aktığı Domanitis bölgesi yer almaktadır. Burada Mithridates'in komutanları Bithynia Kralı Nikomedes'in ordusunu yok etmiştir (TN 39h). Pontos Devleti'nin kurucusu Mithridates Ktistes Olgassys Dağı civarındaki Kimiata Kalesi'nin de içinde bulunduğu Kimiatene bölgesinde varlığını kabul ettirdikten sonra kaleyi hareket üssü olarak kullanmış ve burası Mithridates Eupator'a kadar Pontos Krallığı'nın elinde kalmıştır (TH 20b). Dağın etrafında çok sayıda tapınak mevcuttur (TN 39h). Ptolemaios bu dağdan Ligas (veya Gigas) olarak bahsetmiş ve dağı Galatia Eyaleti'nin sınırları içerisinde göstermişir (TN 31a).

Lokalizasyon: Bugün Batı Karadeniz Bölgesi'nde Çankırı-Kastamonu arasında doğukuzeydoğu-batıkuzeybatı doğrultusunda uzanan Ilgaz Dağları[301].

Harita 6.

---

[299] Robert, *Asie Mineure*, 62-65; Marek, *Pontus-Bythinia*, 40.
[300] Belke, *TIB 9*, *Paphlagonien*, 249.
[301] Ruge, *Olgassys* 2474.

3.3.7 Sandarakurgeion (Σανδαρακουργεῖον ὄρος)

Antik Dönem'de arseniksülfat çıkarılan Sandarakurgeion[302] Dağı Pimolisa[303] Bölgesi yakınında konumlanmaktadır (TN 39h).

Lokalizasyon: Pimolisa yakınlarında bir dağ.

Harita:6.

3.3.8 Skopelos (Σκόπελος ὄρος)

Sinope'nin yakınındaki burunların ucunda, arasından küçük gemilerin geçebildikleri ufak bir adacıktır (TN 5, 6). Her ne kadar antik kaynaklar bundan sadece bir adacık olarak bahsetse de Skopelos (= sarp yamaç) kelimesinin anlamından kastedilenin bu adacık üzerindeki tepe olduğu anlaşılmaktadır.

Lokalizasyon: Sinope Yarımadası'nın önünde uzanan tepe.

Harita 6.

3.3.9 Skorobas (Σκόροβας ὄρος)

Paphlagonia ve Bithynia arasında uzanan bir dağdır. Safranbolu'nun 23 km. günetbatısında, Gangra'nın kuzey doğusunda yer alır[304]. I. Mithridates Savaşı esnasında Amaseia Ova'ındaki karargahında bulunan Mithridates, komutanlarının Nikomedes karşısında utku haberini aldıktan sonra müttefiklerinin de kendisine katılmaları üzerine Paphlagonia'ya doğru harekete geçti. Paphlagonia Kralı Pylaimenes'i krallıktan kovduktan sonra Roma ve müttefiklerinin toplanmalarına fırsat vermeden Skorobas Dağı'na ilerleyerek burada mevzilendi (TN 7a).

Lokalizasyon: Safranbolu'nun 23 km. güneybatısında, Çankırı'nın kuzeydoğusunda yer alan bir dağ.

---

[302] σανδαράκη· arsenik sülfat ve ἐργεῖον·işlik sözcüklerinden oluşan bileşik kelime.

[303] Belke, *TIB 9*, *Paphlagonien*, 145-146 dn. 61:Osmancık yakınlarında lokalize edilmekle birlikte Pompeiupolis teritoryumunda kaldığı da düşünülmektedir. Bununla birlikte Strobel (*Galatien*, 50d.) bölgenin Osmancık yakınına lokalizasyonuna şüpheyle yaklaşmakta, bunun yerine Sandarakurgeion Dağı'nın bulunduğu Pimolisa bölgesini Amnias'ın aşağı mecrası civarına, Halys denize döküldüğü yerin yakınlarına yerleştirmektedir. Marek ise (*Pontus-Bithynia*, 66) dağın Pompeiupolis teritoryumunda kalma olasılığını kabul etmekle birlikte Pimolisa'nın Osmancık civarında lokalizasyonunu olası görmektedir.

[304] Belke, *TIB 9*, *Paphlagonien*, 271; krş: Ruge, Skorobas, 584; BATL, Map,86.

Harita 5.

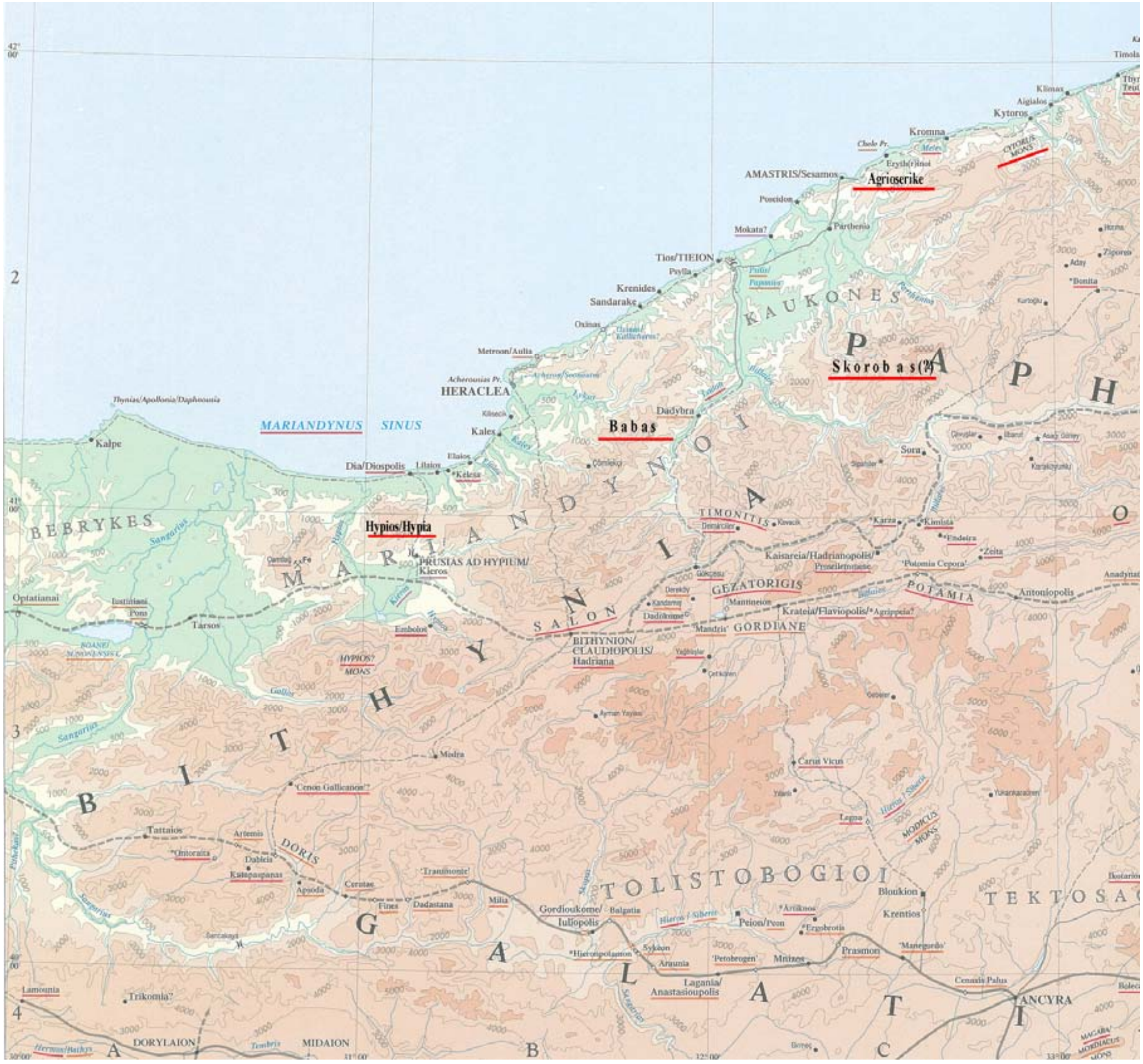

Harita 5: Batı Paphlagonia (BATL, Map 86)

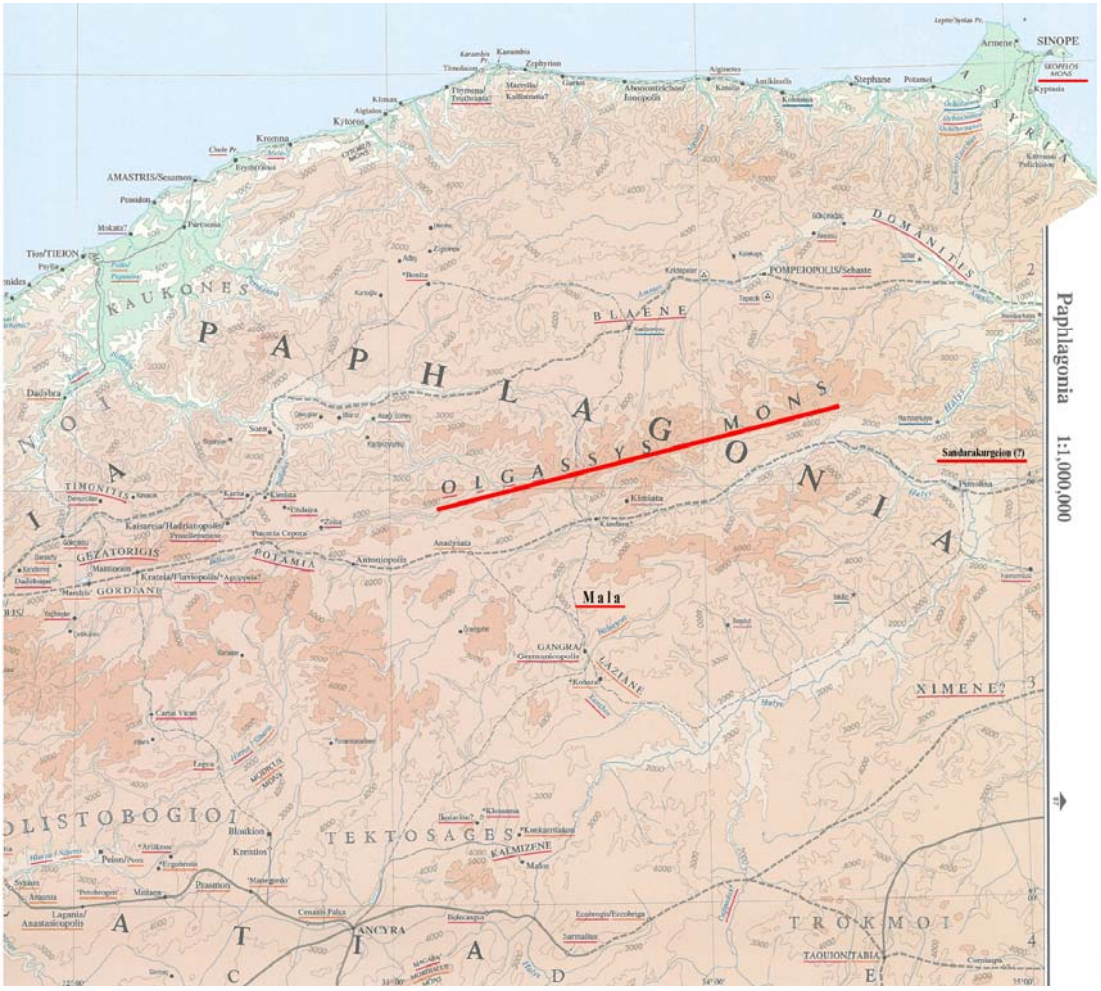

Harita 6: Doğu Paphlagonia (BATL, Map 86)

3.4 Kilikia

3.4.1 Amanos (Ἀμανὸς, Ἀμανὸν, Μελάντιον, Μαῦρον ὄρος)

Dağ Assur yazıtlarında Hamanu, Yunan kaynaklarında Amanos, Amanon, Melantion (TM 4c) ve Mauron (TN 4), Latin kaynaklarında ise Amanus şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Eski çağlarda Sedir Dağları olarak bilinen ve Taurus Dağları'nın bir kolu olan Amanos Dağları (TN 39k) Syria ve Kilikia hudutunda, Rhosos'un doğusunda (TN 20, TN 27a, TN 39m, TN 39n) ve Antiokheia'nın yanında yükselir (TN 39o) ve Kilikia'yı çevreler (TN 37a). Dağın üzerinde Bomitae kenti bulunmaktadır (TN 27a). Kappadokia Kommagene'sine sınır çizerek Euphrates ve Melitene'ye kadar ulaşır (TN 16a, TN 17b, TN 38c, TN 39b) ve güneyden Kataonia'yı çevreleyerek Syria Denizi'ne kadar uzanır (TN 39e). Dağın güneyinde Arabia yer alır (TN 27j). Dağın kuzeyinde yer alan halk Beyaz Syria'lılar olarak adlandırılır (TH 20c). Bu dağ Plinius'un Yunanlılar'ın büyük keşfi olarak nitelediği enlemlerin üçüncü kısmında yer almaktadır (TN 27k). Bu enlemler Antik Dönem coğrafyacıları

tarafından kimi zaman Sinope'den kimi zaman da Amisos'tan geçirilmiştir. Euphoros ise bu çizgiyi Khalyb'ler ülkesinden geçirmiştir. Fakat Strabon'a göre bu hatalı bir yöntemdir. Çünkü böyle geçirilecek bir çizgi yarımadayı tam kapsamamaktadır. Doğrusu enlemin Kappadokia'nın tamamını, Kommagene'yi, Amanon Dağı'nı ve Issos Körfezi'ni içine alacak şekilde Euphrates ve Armenia Minor üzerinden geçirilmesidir (TN 39l).

Kilikia ile Syria arasında sınır oluşturan dağ söz konusu iki bölgeyi bir kuzeyde olmak üzere Kastabala/Hieropolis üzerinden Zeugma ve Kyrrus aracılığıyla diğeri ise güneyde olmak üzere Issos ve Aleksandreia üzerinden Antiokheia aracılığıyla biribirine bağlayan iki geçite sahiptir. Bu geçitler Amanidai/Amanikai veya Syria Kapıları olarak adlandırılmaktadır (Bk. Harita 7). Bunlardan güneydeki geçit sarp bir şekilde birbirine paralel yükselen iki dağ arasında oluşmuş, 3 *stadion* genişliğinde bir kanyondu. Bu topografik özelliğinden dolayı da savunulması son derece kolaydıo (TN 13; TN 14a; TN 39o).

Mitos'a göre Amanos Dağı'nın bulunduğu bölge Nuh Peygamber'in oğlu Yafet'in yedi oğlunun kontrolündeydi. Bunlar, Tauros ve Amanon Dağları'ndan başlayarak, Asia'da Tanais, Avrupa'daysa Gadeira'ya kadar olan bölgeleri ele geçirmişler ve daha önce hiç kimse tarafından iskan edilmediklerinden buraları kendi isimleriyle adlandırmışlardır. Nitekim, Hellenlerin Galatlar olarak adlandırdıkları, aslında Gomar'lar olarak bilinen halkı Gomaros yerleştirmişken, Mados'tan Hellenler nezdinde Medler olarak adlandırılan Madai'lar; Iauanos'tan ise Ionia ve bütün Helenler türemişti. Meskhos tarafından kurulduklarından Meskhen'ler olarak adlandırılanlarsa sonradan Kappadokia'lılar olarak bilinmişlerdi. Yafet oğlu Iauanos'un üç oğlundan biri olan Halisa ise yönettiği ve bugün Aiol'ler olarak bilinen halka Halisai'lar adını vermişken, diğer oğlu Tharsos ise kendi halkını Thars'lar olarak adlandırdı. Nitekim Kilikia eskiden bu şekilde adlandırılıyordu. Amanos ve Libanos Dağları'ndan okyanusa kadar olan yerleri ise Ham'ın çocukları ele geçirmiştir (TM 3a).

Troia Savaşı'nın kahramanlarından Agammemnon oğlu Orestes, annesini öldürdükten sonra aldığı kehanat uyarınca ülkesinden ayrılarak geldiği Melantion Dağı'nda çılgınlıktan kurtulunca dağ Amanos (ἀμαίνεσθαι=çılgınlığı geçmek) olarak adlandırılmıştır (TM 4c, TN 17c, TM 6, TM 7, TM 8).

Amanos Dağı civarını, özelikle dağın Kilikia'yı Syria'ya bağlayan geçitlerini ele geçirmek için sayısız savaş verilmiştir. Nitekim Kyros kardeşi Artakserkses'in üzerine yürürken Amanos Dağı'ndaki geçitin ele geçirilmesine büyük öenm vermişti (TN 14). İskender'in ölümünden sonra komutanlar arasında baş gösteren savaşlar esnasında Antigonos'un oğlu Demetrios Poliorketes, Seleukos'la mücadelesinde Amanos Dağı'nı aşarak Kyrrhestika'ya kadar olan bölgeyi yağmalamıştır. Geceleyin Seleukos'un üzerine yürümüş ancak askerleri tarafından ihanete uğrayınca Amanos Kapıları'na çekilerek kaçmıştır (TH 14). Roma Dönemi'nde ise Kilikia ve Isauria'nın dağlık bölgesinde yaşayan ve geçimlerini korsanlıktan kazanan haydut çeteleri Roma'ya zor anlar yaşatmıştır. Roma İÖ 78 yılında bu sorunun çözümü için Servilius Vatia'yı Kilikia *proconsul*'luğuna atamıştır. Servilius tarafından bu

eşkıya çetelerini kontrol altına alınmış, vergi ödemek zorunda bırakılmıştır (TN 3a). Mithridates'le yapılacak savaşın komutanlığına atanan Pompeius *legatus*'larından L. Afranius'u Amanus'a doğru göndermiştir. Afranius[305] sayesinde alınan toprakları Roma egemenliğine alınmıştır (TH 15). İÖ 51-50 yılları arasında eyalet valiliği yapmış olan Cicero Amanus Dağı üzerinde yaşayan vahşi kabilelerle savaşlar yapmıştır. Cicero ordularını Amanus Dağı'na sevketmiş ancak buraya vardığında Antiochea civarındaki kabileler Cassius tarafından bertaraf edilmiştir. Cicero da kendi birlikleriyle doğrudan Amanus Dağı'ndaki ezeli düşmanları üzerine yürüyerek kimisini öldürmüş, kimisini de esir almıştır. Bunların korunaklı mevzileri muzaffer komutan tarafından baskınla ele geçirilerek yakılmış (TH 4a), Cicero da 7 Ekim'de Amanus Dağı'ndan ayrılmıştır (TH 4b). Kilikia Eyaleti'nde Cicero'yu uğraştıran bir başka sorunda Parth tehlikesiydi (TN 13). Parth'ların Araplarla beraber büyük bir ordu kurarak Antiochea'ya yaklaştığını öğrenen komutan ordusunu uzun bir yoldan Amanus'a götürmüştür. Burada Bibulus'un olduğunu ve düşmanların Antiochea'dan ayrıldığını öğrenince Amanus'u kontrol altına almak için bir savaş hilesine başvurmuş ve sanki dağdan ayrılıyormuş gibi yaparak Amanus'a bir günlük mesafede bulunan Epiphanea'da ordusuna 12 Ekim'de kamp kurdurmuştur. Buradan gece ayrılarak 13 Ekim'in şafağında Amanus Dağı'na tırmanmıştır. Böylece Cicero ve *legatus*'ları tarafından bütün kaçış yolları kesilen düşmanların bir kısmı esir alınmış, bir kısmı öldürülmüştür. Özellikle daha çok bir köye benzeyen ve Amanus'un başkenti olan Erana ile Pomptinus'a uzun süre direnen Sepyra ve Commoris ele geçirilmiş, düşmanın büyük kısmı öldürülerek civardaki kaleler yakılmıştır. Bu olaylardan sonra Amanus'un eteklerinde yer alan ve Arae Alexandri diye bilinen yerde dört gün kamp kurulmuş ve Amanus'un diğer sakinleri yok edilmiştir (TH 4e, TH 5). Aynı zamanda Cicero'nun düşmanlarından biri olan Roma'lı general Dolabella[306] Syria'daki Antiochea'ya girmeye çalışmış fakat geri püskürtüldükten sonra kendisini terk etmemiş askerleriyle beraber Amanus Dağı'nı aşarak Laodicea'ya çekilmek zorunda bırakılmıştır. Ordusunun diğer kısmı onu terk etmiş Antiochea'da bulunan Cassius tarafından bırakılmış askerlere teslim olmuşlardır (TH 4d). İÖ 51 yılında Syria'ya vali olarak atanan M. Calpurnius Bibulus[307] kendi beceriksizliği yüzünden burada bir bölüğünü kaybetmiştir (TH 4c).

Caesar'ın ölümünün ardından imparatorluğun doğu kısmının yönetimini devralan Marcus Antonius, Ventidius Bassus'u Syria ve Anadolu'yu ele geçiren Q. Labienus'a karşı *legatus* olarak görevlendirmiştir. Bu iş için *quaestor'u* olan Pompaedius Silo'yla birlikte görev yerine gelmiştir. Ventidius Kilikia'da kalırken Silo'yu stratejik önemi bulunan Amanus Kapıları'nı ele geçirmekle

[305] Plut. *Sert.* 19, 3. Pompeius hem Mithridates hem de Sertorius'a karşı yapmış olduğu savaşlarda Afranius'u kullanmıştır.
[306] İÖ 80 yılında Akdeniz Bölgesi'ni korsanlardan temizlemek için legatus pro-quaestore'si Verres'le birlikte görevlendirilmiştir. Ancak söz konusu bölgelerde korsanları ortaya çıkarmak bahanesiyle birçok kenti ve tapınağı soyunca halkın büyük nefretini kazanmışlardır. Cic. *Verr*. 2, 16, 43.
[307] Elvers, *Bibulus*, 942.

görevlendirmiştir (TN 12a). daha sonra da bu stratejik bölgenin yönetimini Tarkondimotos'a vermiştir (TN 39k).

İS 4 ve 5 yy. da bölgede pagan inanışları devam etmekteydi. Presbyteros Elpidios adında bir şahsın Amanon Dağı'nda oturan insanları uzaklaştırabilmek için yoğun çaba sarfettmiştir (TH 7). Bizans kaynaklarında Amanos Dağı Mauron Dağı olarak da (TN 4). Ioannes Phoca Thaumaston ve Skopelos dağlarının Mauron Dağı civarında yer aldıklarını yazar (TN 25f).

Adına antik kaynaklarda çeşitli isimlerle rastladığımız Amanos Dağı modern tarihte daha çok Nur Dağları adını taşırken 1941 yılında düzenlenen Türk Coğrafya Kongresi'nde eski ismini geri kazanmıştır[308].

Lokalizasyon: Tauros Dağ silsilesinin güneydeki kolunu oluşturan ve halk arasında Gavur Dağları adıyla da bilinen Amanos (Nur) Dağları.

Harita 7.

3.4.2 Amanos Kütlesi'nde Yer Alan Dağlar

3.4.2.1 Pieria (Πιερία ὄρος)

Kuzey Syria'da Amanos'a bitişik bir dağdır (TN 16c, TN 39o). Ptolemaios dağın Syria'da olduğunu aktarır (TN 31g). Üzerinde Seleukos Nikator tarafından Syria'da kurulmuş dört önemli kentten biri olan Seleukeia Pieria bulunmaktadır (TN 39o, TN 27a).

Lokalizasyon: Antiokheia'nın batısında, Amanos'un güneyinde yer alan Kızıldağ.

Harita 7.

3.4.2.2 Pieria İçinde Kalan Dağlar

3.4.2.2.1 Koryphaion (Κορυφαῖον ὄρος)

Koryphaion Kilikia ile Phoinike'nin arasında yükselen yüce bir dağdır. Batı yamacı denize doğru alçalırken, doğu yamacında Antiokheia ve Seleukeia Pieria kentlerinin arazileri bulunur. Dağın güney eteğinde ise bundan derin ve geçit vermez bir kanyonla ayrılan Seleukeia yer alır (TN 28)[309]. Dağın Zeus'a epitheton da olan adı, tepe anlamına gelen *capitolinus* sözcüğünün Yunanca karşılığı olan *koryphaios* (ὁ κορυφαῖος) kelimesinden

[308] Darkot, *İslam* 4, 726.
[309] Krş. E. Honigmmann, s. v. Κορυφαῖον ὄρος (2), 1460.

gelir (TH 12). Nitekim Seleukeia Pieria'dan ele geçen bir yazıta göre dağda Zeus Capitolinus'a özdeş olabilecek Zeus Koryphaios kültü tapınım görür (TI 10).

Lokalizasyon: Antiokheia'nın batısında, Pieria'nın güneyinde yer alan Musa Dağı.

Harita 7.

3.4.2.2.2 Pagrika (Παγρικά, ἐν Μαλλῷ Παγρεύς ὄρος)

Mallos'un kuzeydoğusunda bir dağ. Kuzey rüzgarı (βορρᾶς) Mallos'ta Pagrika Dağları'nın yarlarından estiği için Παγρεύς olarak adlandırılmaktadır (TN 8a).

Lokalizasyon: Bağras'ın batısındaki tepeler[310].

Harita 7.

3.4.2.2.3 Rhosia (Ῥώσια ὄρη, Rhosii)

Batıda Pieria Dağı, doğuda Rhosos, kuzeyde Amanos Dağı'yla çevrilmiş bir dağdır (TN 8b; TN 27a).

Lokalizasyon: Pieria'nın batısında, Rhosos'un doğusunda yer alan Karadağ[311].

Harita 7.

3.4.3 Anazarbos (Ἀνάζαρβος ὄρος)

Adana'nın 60 km. doğusunda bulunan 200 m. yüksekliğinde bir tepedir. Üzerinde Anazarbos kenti yer alır (TN 31d). Kentin kesin kuruluş tarihi tam olarak bilinmemektedir. Hellenistik dönemde yerel hanedanlar tarafından yönetilen kent daha sonra son kral Tarkondimotos'un İÖ 31'de Actium Savaşı'nda ölmesi üzerine kısa süreliğine Kappadokia Kralı Arkhelaos I'e verildi. Augustus ardından Tarkondimotos hanedanının yeniden canlanmasına izin verdi ve Tarkondimotos'un oğlunu kral ilan edip, Kilikia'nın bir bölümünü ona geri verdi[312]. Daha sonra, İÖ 19 yılında kent Kaisareia ünvanını aldı[313]. Roma Dönemi sikkeleri üzerindeki kent adı bunu kanıtlar (TNu 59-60). Claudius döneminde kent

[310] Ruge, s. v. *Pagrika*, 2317.
[311] Honigmann, s. v. *Syria*, 1554.
[312] Mitford, *Cilicia*, 1241; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 32.
[313] Jones, *Cities*, 205.

imparatorluk sikkeleri basmıştır[314]. Kilikia, Isauria ve Lykonia üçlü eyaletinin başkentliğini yapmış ve iki defa neokor ünvanı almıştır (Ti 2, Ti 3, Ti 4).

Lokalizasyon: Adana'nın 50 km. kuzeydoğusunda bulunan Anazarva yakınında bir dağ.

Harita 7.

3.4.4 Andriklos (Ἄνδροκος, Ἀνδρικλος ὄρος)

Kharadros'un (Kaledıran/Yakacık) 5- 6 km. uzağında yükselen dağ. Dağ adının Androkos (TN 18d, TN 36d) ve Andriklos (TN 39i) olarak iki farklı formu bulunmaktadır.

Lokalizasyon: Kharadros'un kuzeyinde, Kragos Dağı'nın batısında yükselen bir Maslan Dağı[315].

Harita 8.

3.4.5 Antikragos (Ἀντίκραγος ὄρος)

Kilikia Trakheia'da uzanan bu dağın civarında konuşlanmış korsan çetelerini temizlemek için Pompeius Magnus İÖ 67 yılında bölgeye yelken açmıştır[316]. Gerekli hazırlıklarını yaptıktan sonra Antikragos ve Kragos Dağlar'ında yaşayan korsanlar üzerine yürümüş; bunların bazılarını esir almış bazılarını da öldürmüştür. Korsanlar silahlarını, tamamlanmış ve inşa halinde olan bütün gemilerini, her türlü araç ve gereçleriyle ellerinde tuttukları esirlerin bir bölümünü Pompeius'a teslim etmişlerdir (TN 7b). Mitford'a göre, Appianus burada Antikragos'u yanlışlıkla andığını ve bunu Strabon'un (14, 3, 5) aynı isimle Lykia'da bahsettiği Antikragos'la karıştırdığını; üstelik yamacında Antiokheia'nın kurulduğu Kilikia'daki Kragos'un karşısında Antikragos adında bir dağın bulunmadığını söylemektedir[317]. Bununla birlikte Lykia'da sadece Olympos'un Kilikia'lı korsan Zeniketes'in eline geçtiği ve korkorsanlığın Batı Lykia'ya kadar uzanamadığı göz önüne alınınca Appianos'un anlatımının doğru olduğu, buna karşın Antikragos'u belki de Strabon'dan yanlışlıkla ödünç aldığı kabul edilebilir.

---

[314] Jones, agy.
[315] Hild-Hellenkemper, *TIB*, *5/1, Kilikien*, 186.
[316] Cic. *Leg*. *Man*. 12, 35; Liv. *Perioch*. 99
[317] Mitford, *Cilicia,* 1237 dn. 32; krş. Ormerod, *Piracy,* 240 dn. 1.

Lokalizasyon: Appianos'un anlatımı doğru kabul edilecek olursa Kragos'un karşısında Kilikia Trakheia'da uzanan bir dağ?

Harita 8.

3.4.6 Coracesius

Plinius tarafından Tauros'un belli kısımlarına verilen adlandırmalar arasında Sarpedon ve Cragus'la birlikte anılmaktadır (TN 27d). Aslında son derece muğlak bir bağlamda kullanılan bu adlandırmanın Korykos'un hemen güneyinde yer alan Kalon Korakesion yerleşim adıyla bağlantılı olabileceği düşünülebilir.

Lokalizasyon: Pseudokorasion ile Kalon Korakesion arasında yer alan bir kütlenin adı olmalıdır.

Harita 9.

3.4.7 Hamaksia'nın Tepesi (βουνός Ἁμαξίας)

Strabon'a göre Arsinoe ile Laertes arasında yer alan Hamaksia kenti bir tepe üzerinde inşa edilmiştir. Kentin iskelesine gemi yapımında kullanılan ve büyük oranda sedirden oluşan keresteler indirilmektedir. Kilikia'nın bu kısmı sedir ormanları bakımından oldukça zengindir (TN 39i).

Lokalizasyon: Arsione ve Laertes arasında uzanan bir tepe.

Harita 8.

3.4.8 Imbarus

Dağlık Kilikia'nın iç kısmında yer alan bir dağdır (TN 27c). Büyük olasılıkla Silifke'nin 8 km. kuzeydoğusunda yer alan Imbrioga (Dösene/Demircili) yakınında yükselen dağ.

Lokalizasyon: Silifke'nin 8 km. kuzeydoğusunda uzanan bir dağ[318].

Harita 9.

[318] Ruge, s. v. *Imbarus*, 1104.

3.4.9 Kalamon (= Rhodeon) (Καλαμών ἤτοι Ῥοδεών ὄρος)

Dağlık Kilikia'da kuzeyden Kokysion, doğudan Hagia Thekla ve güneyden Holmoi ile çevrili bir dağdır. Azize Thekla'nın faaliyetlerini kaleme alan eser onun hac yerinin Kalamon (sazlık) veya Rhodeon (gülistan) olarak bilinen (Καλαμὼν ἤτοι Ῥοδεών) dağda bulunduğunu söyler (TN 2)[319]. Dağın adı burada yetişen sazlardan veya güllerden kaynaklanmış gözükmektedir. Burada bulunan mağara Thekla kültünün ana merkezini oluşturmaktadır. Ayrıca Seleukeia'nın yakınında en azından Roma Dönemi'nde kült merkezi işlevi gören mağaraların varlığı (Sarpedonia Akra, Holmoi ve Tagai'da olduğu gibi) Tagai'daki Athena mağarasında söz konusu olduğu gibi bölgenin kutsallığının Thekla Kültü ile Hristiyan bir örtüye bürünerek korunduğunu düşündürmektedir[320]. Nitekim söz konusu mağara Thekla kültünün gelişmesiyle yer altı kilisesine dönüştürülmüştür[321].

Lokalizasyon: Seleukeia'nın 1 *stadion* dışında, bugün Meryemlik olarak bilinen tepe.

Harita 9.

3.4.10 Kokysion (Κωκύσιον ὄρος)

Seleucia ad Calycadnum'nun üzerinde yükselen bir dağdır (TN 11). Kentin batısında, 185 m. yükseklikte koni biçimli bir tepe vardır. Bu tepe kentin, üzerinde Athena Kanitis Tapınağı bulunan (TN 11) ve Kokysion Dağı olarak bilinen *akropolis*'i olmalıdır. Kokysion Dağı'nda Azize Thekla'ya ait bir tapınak vardır[322]. Eskiden olduğu gibi hristiyanlık döneminde de önemini sürdürmüştür.

Lokalizasyon: Seleucia ad Calycadnum'un *akropolis*'i[323].

Harita 9.

---

[319] Söz konusu hac yeri ve kalıntıları hakkında daha detaylı bilgi için bk. Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, s.v. H. Thekla, 441-443.
[320] Benzer şekilde Thekla'nın Athena kültüyle bağlantısı hakkında bk. Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, s.v. H. Thekla, 441.
[321] Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, s.v. H. Thekla, 442.
[322] Macdonald, *Apostle*, 92; akropolisteki yapı kalıntıları hakkında daha detaylı bilgi için bk. Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*,*Kilikien,* 405.
[323] Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 405.

3.4.11 Korykos (Κώρυκος, Κούρικος, Κούρικον, Κοῦρκος ὄρος, Corycus)

Dağlık Kilikia'da kıyıda Elaiussa/Sebaste ile Arima arasında yer alan, safranıyla ünlü bir dağdır. Bir deprem sonucunda dağda yeni bir kaynak fışkırmıştır (TN 34). Dağın kuzey yamacında her yanı aynı yükseklikte yamaçlarla çevrili ve çember şeklinde derin bir çukur olan Korykion Mağara'sı yer alır. Mağaranın alt kısmı engebeli ve kayalık olmasına rağmen içinde her mevsim yeşil kalan fundalıkla kaplı bir zemin bulunmaktadır.(TN 39j). Corycus'lu deyimi sözkonusu dağdan kaynaklanmaktadır. Dağ civarını iskan eden halk bahçe sürmekte son derece yeteneklidir (TN 35).

Lokalizasyon: Kilikia Trakheia'da Elaiussa ile Arima arasında uzanan bir dağ.

Harita 9.

3.4.12 Kragos (= Cragus, Κράγος ὄρος)

Denize doğru dik kayalar halinde inen bir dağdır (TN 27d). Bu dağın ardından Kharadros Kalesi (Kaledıran/Yakacık) gelir. Roma'nın Kilikia'lı korsanlara karşı açmış olduğu savaşın kumandanlığına getirilen Pompeius ordularını her türlü savaş techizatlarıyla donattıktan sonra Kilikia toprağı üzerine yürüdü. Zira korsanlar Kragos ve Antikragos Dağı'ndaki büyük kaleleri mesken tutmuşlardı. Pompeius öncelikle bu korsanları dağıttıktan sonra diğer yerlerde konuşlanmış olan korsanların üzerine yürüyerek tümünü de esir etti. Bu insanlar silahlarını, tamamlanmış ve inşa halinde olan bütün gemilerini ve her türlü araç ve gereçleri ile ellerinde tuttukları esirlerin bir bölümünü Roma'lı generale teslim ettiler (TN 7b).

Lokalizasyon: Güney Kalesi Tepesi[324].

Harita 8.

3.4.13 Laertes (Λαέρτης ὄρος; λόφος μαστοειδής)

Dağlık Kilikia'da, Alanya'nın 25 km. doğusunda yükselen ve üzerinde aynı adlı kentin bulunduğu tepe (TN17a, TN 38b). Strabon tepenin göğüs andırdığını yazar (TN 39i).

[324] Ruge, s. v. *Kragos* 3, 1568; BATL, Map, 66; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, 322.

Lokalizasyon: Alanya-Gazipaşa arasında, Gözüküçük Köyü'nün kuzeybatısında yer alan Cebelires Dağı[325].

Harita 8.

3.4.14 Linaton (Λινᾶτον ὄρος)

Tarsus yakınında, Synagoge olarak da bilinen yüksek bir dağdır. Antik kaynakların aktardığına göre İmparator Diokletianus'un, tahtın varisi olan oğlu Pelagia adında Tarsus'lu genç bir kıza aşık olur. Ama kız Hristiyanlığı benimsediği gerekçesiyle imparatorun oğlunun evlilik teklifini geri çevirir. Bunu yediremeyen tahtın genç varisi kendini öldürür. Kızın Diokletianus'un öfkesinden telaşlanan annesi onu bağlayarak imparatorun huzuruna çıkarır. Kızı görünce imparator da kalbini ona kaptırır ve Hristiyanlıktan dönüp kendisiyle evlenirse ona dünyevi her mutluluğu tattıracağına söz verir. Ne var ki kız imparatorun bu ahlaksız teklifini geri çevirir. Bunun üzerine imparator kızın yakılarak kemiklerinin Linaton Dağına atılmasını emreder. Kızı vaftiz etmiş olan piskopos Klinon gelip onun anısına Linaton Dağı'nın zirvesinde bir kilise yapıp naşını buraya defnedinceye kadar dört aslan kızın kemikleri başında nöbet tutarlar. Defin merasiminin ardından piskopos dağa Synagoge (Buluşma) Dağı lakabını verir (TN 24).

Lokalizasyon: Tarsus yakınlarında bir dağ[326].

Harita 9

3.4.15 Parion (Πάριον ὄρος)

Pyramos Nehri'nin doğusunda, Serrelitis Köyü'nün[327] (Sırrıtılının Çiftlik, Bebeli) üzerinde ve altmış stadia uzakta uzanan bir dağdır (TN 18b, TN 36b). Bu dağ üzerindeki Aigai'da 1320 yılında Armenia'lılar ve Memluklar arasında bir savaş cereyan etmiştir[328].

Lokalizasyon: Eski adı Cebelinur olan Misis Dağları[329].

Harita 7.

---

[325] H. Hellenkemper – F. Hild, TIB 8.2: Lykien und Pamphylien, Wien 2004, s. v. Laertes, 678d ve s. v. Laertes Oros, 679.
[326] Hild-Hellenkemper, *TIB, 5/1, Kilikien*, 333.
[327] BATL, Map, 66; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 408.
[328] Hild-Hellenkemper, *TIB, 5/1 Kilikien*, 376.
[329] Hild-Hellenkemper, *TIB, 5/ 1*, *Kilikien*, loc. cit.

3.4.16 Poikile Petra

Seleucia ad Calycadnum'un doğusunda, Korakesion'un batısında, Kokysion Dağı'nın güneyinde yer alan bir kayadır. Bu kayanın içine basamaklar açılmak suretiyle Seleukeia ile Korakesion arasında ulaşım sağlanmıştır (TN 18c, TN 36c, TN 39j).

Lokalizasyon: Seleucia ad Calycadnum doğusunda yer alan kaya.

Harita 9.

3.4.17 Sarpedon

Tauros'un, Holmoi'in güneyinde Sarpedonion Burnu'nun üzerinde kıyıda yer alan koludur.(TN 27d).

Lokalizasyon: Sarpedonion Burnu'nda uzanan bir dağ.

Harita 9.

3.5 Kilikia-Syria Sınırı

3.5.1 Antikasion (= Thronos) (Ἀντικάσιον ὄρος, Anticasius Mons)

Seleukeia'ın güneyinde yer alır (TN 39o).

Lokalizasyon: Kasion Dağı'nın kuzeyinde yer alan Karaduran Dağı.

Harita10.

3.5.2 Elaphos (Ἔλαφος ὄρος)

Rhosus yakınında yer alan bir dağdır[330]. Adını Skopelos'ta manastırı bulunan Aziz Theodosios'un naşının bulunduğu yeri dişi bir geyiğin göstermesi sonucunda almıştır (TN 25c) .

Lokalizasyon: Skopelos Dağı civarında yer alan bir dağ.

Harita 7.

[330] Honigmann, s. v. Syria, 1708.

3.5.3 Kasion (Κάσιον ὄρος, Casius Mons)

Euphrates Nehri'nin yakınında (TN 9, TN 41d) Seleukeia'nın ve Pieria Dağı'nın güneyinde (TN 39o), Syria'da (TN 31g) yükselen dağ[331]. Syria Koile'yi batıdan deniz kenarından çevirir (TN 16b) ve Pelusuion'a ile Phoinike'ye kadar uzanır (TN 33, TN 16a). Pharos Denizi bu dağa kadar uzanır (TN 15). Khaladropolis Bölgesi ile sınır oluşturur (TN 18a, TN 36a). Bu dağ o kadar yüksektir ki, tepesinden gecenin dördüncü nöbet saati sırasında gece ve gündüz eş zamanlı olarak görülebilir. Onun zirvesine ulaşan engebeli yol yatayda ondokuz mil, dikeyde ise dört mil uzunluğundadır (TN 27a). Söylenceye göre dağ, ismini Kleokhos'un babası Kasos'tan alır. Bu şahıs ayrıca Kyklades adalarındaki Kasos'un isim babasıdır. Syria'daki Kasion da bu adadan gelenlerce kolonize edilmiştir. (TH 19). Tanrıları eski dönemlerin kralı olarak gösterip mitosları tarihsel bir kimşiğe büründürmeye çalışan Malalas'a ise Kral Zeus babası Kranos'u tahtından ettikten sonra Syria'yı aşıp bölgenin hakimi Kasios'un yanına gelmiş; ardından Kilikia'ya ilerleyerek bölgenin hakimi Kiliks'i yenmiştir (TM 2).

Kutsal bir dağ olarak bilinir. Nitekim Seleukeia Pieria sakinleri bu dağda Seleukos I Nikator'un da atası olan Demeter oğlu Triptolemos için bir bayram düzenlerler (Strab, 14, 2, 5). Seleukos oğlu Demetrios burada Yahudileri idam ettirmiştir (TH 9b). Bu dağın yakınında yer alan Laodikeia yakınında Cassisus Dolabella'yıyakalayıp öldürmüştür (TN 40).

Arrianus ile ondan alıntı yapmış gözüken Suda, Kasion Dağı'ndaki Pelusion'luların düğümleri hakkında bilgi verirken Syria'daki Kasion Dağı'yla Nil Deltası ağzındaki Kasion Dağı'nı karıştırırlar (krş. TN 9- TN 41a, b, d).

Lokalizasyon: Euphrates yakınında, Pieria'nın güneyinde yer alan bir dağ.

Harita 10.

3.5.4 Krokodilos (Κροκοδίλος ὄρος, Crocodilus)

Sadece Plinius tarafından, o da coğrafi bir sıralama takip etmeyen bir pasajda bahsedilen dağ Amanus Kapıları, Issos, Alexandria, Aegea, Pyramus Nehri, Cilicia Kapıları, Mallos, Magarsos ve Tarsus kentleriyle birlikte anılmaktadır (TN 27b).

[331] Kees, s. v. Κάσιον ὄρος (2a), 2263-2264.

Lokalizasyon: Syria'nın Kilikia'ya komşu sahilinde, Amanos Kapıları civarında yükselen bir dağdır[332].

3.5.5 Orokasias (Ὀροκασίας ὄρος)

Antiokheia'nın hemen doğusunda ve Silpion/Stauris'in güneyinde yükselen dağdır[333]. Traianus'un Parthia Seferi için Antiokeia'da bulunduğu sırada vuku bulan depremde (İS 115) Kasion Dağı'nın tepesi bükülüp kırılacak ve kentin üzerine düşecekmiş gibi sarsıldığını yazan Cassius Dio aslında bu dağı kastetmiş olmalıdır. Bu depremde Trainus içinde bulunduğu binadan kaç ufak bereyle çıkabilmiş ve artçı şokların devam ettiği uzun günler boyunca da hippodromda kalmıştır. Ayrıca deprem sonucunda başka dağlar çökmüş, daha once var olmayan bir çok akarsu doğmuş, bir çoğu da akmayı bırakmıştır (TN 12b).

İmparator Iustinianus Pers saldırısını haber alınca yeğeni Germanus'u üçyüz kişilik bir kuvvetle Antiokheia kentine göndermiştir (İS 540). Germanus kente gelince etrafı kolaçan edip düşman tehlikesine karşı alınabilecek önlemleri gözden geçirdi. Kent bir çok yerden korunaklı olmasına karşın Orokasias Dağı'nın zirvesinde aşırı derecede büyük ve neredeyse kent surunun yüksekliğine yakın büyük bir kaya gördü. Düşmanlar bunun üzerinden atlayıp kente girmesinler diye surun etrafına geniş bir hendek kazdırarak buradan ulaşımın engellenmesini ya da büyük bir kule inşa ederek kayayla sur arasındaki tahkimatın sağlanmasını emretti. Fakat mimarların bu kadar kısa sürede bunların ikisini de başaramayacaklarını bildirmeleri üzerine söz konusu planlar askıda kaldı ve Germanus kentin düşman eline geçmesine engel olamadı (TN 30). Bunun ardından Iustianus kenti yeniden ele geçirince bu sorunun yanı sıra Orokasios'tan akan sel sularının kent merkezini basmasını engellemek için bir dizi inşaat faaliyetine girişmiştir. İlk düşman tarafından ele geçirilmesine neden olan ilk sorunla ilgili olarak öncelikle kent savunmasını kayadan mümkün olduğunca uzak bir yerde yapmaya karar verdi. Surun iç kısmında kalan ve yüksek kayalar, aşılmaz vadiler ve ucu kapalı patikalar oluşturan araziyi ise herkes için daha kullanılabilir hale getirdi. Bölgedeki susuzluk sorununa çare olsun diye sarnıç kazdırdı. Tepelerde, surların içine de hamamlar ve su depoları inşaa etti. İkinci sorun ise kentin hemen üstünde yükselen Oracassias ve Stauris (=Silpion Dağı) dağlarının sonlandıkları yerde meydana gelen dar vadiden yağmur bastırdığı zaman Onopniktes[334] adı verilen sel suyunun büyük bir hızla

---

[332] Kroll, RE XI. 2, (1922), s.v. *Krokodeilos* 1, 1947.

[333] Honigmmann, s. v. Ὀροκασίας ὄρος, 1144.

[334] Ὀνοπνίκτης (= eşekboğan). Bu adlandırma sel suyunun şiddetine izafeten verilmiş olmalıdır. Başka yazarlar bu sel suyunu Parmenios olarak adlandırırlar.

kentin üstüne akmasından kaynaklanıyordu. Kentin böylesine bir tehlikeden kurtulması için surun sel sularının geldiği vadiye en yakın kısmı önünde, sel yatağının en kabarık zamanda bile bunu aşamayıp, kentten güvenli bir mesafede göl oluşturacak şekilde birikmesini sağlayan ve vadi tabanından itibaren her iki dağın tepesine kadar yükselen büyük bir set duvarı inşaa ettirdi. Sete açılan bent kapakları sayesinde aradan akarken gücünü aşamalı olarak kaybetmesi sağlanarak sel suları kontrol altına alındı (TN 29).

Lokalizasyon: Antiokheia'nın doğusunda, Silpion/Stauris Dağı'nın güneyinde ve Thaumaston Dağı'nın kuzeydoğusunda yer alan dağ.

Harita 7.

3.5.6 Pterygion (Πτερύγιον ὄρος)

Rhosos yakınında, Aziz Theodosios'un manastırının bulunduğu Skopelos Dağı ile Priapes Nehri civarında yükselen bir dağdır (TN 25d). Hristiyanlık Dönemi'nde biri hoca diğeri onun öğrencisi olan iki keşiş bu dağa çekilerek inziva hayatı sürmüşlerdi. Hocanın ölümünün ardından öğrencisi onu gömmüş, birkaç gün sonra da dağdan aşağı inerek yerleşim yerine varmıştı. Burada karşılaştığı ilk köylüden hayır duayla yardım istemiş ve onu da yanına alarak tekrar inziva yerine dönmüştü. Hocasının mezarı başına geldiklerinde köylüden mezarı kazmasını istemiş; mezarın açılmasının ardından da kendi bedenini hocasının cansız bedeni üzerine yatırarak hayata gözlerini yummuştu (TN 25d).

Lokalizasyon: Rhosos yakınında yer alan bir dağ[335].

Harita 7.

3.5.7 Rhosikos Skopelos (Ῥωσικὸς Σκόπελος, Ῥωσικὰ ὄρη, Ρωσίων σκόπελος)

Kilikia-Syria sınırında Seleukeia ile Rhosos arasında uzanan bir dağdır (TN 25b, 25d). Dağın yakınında lokalizasyonu yapılamayan Priapes Nehri ile Pterygion Dağı (bk. yk. bl. 3.5.6) yükselmektedir (TN 25d). Ioannes Phoca ise bu dağın Pterygion ile birlikte Mauron (Amanon) Dağı yakınında bulunduğunu yazar (TN 25f). Pieria Dağları'nın en batı ucunda yer alan sarp yamaçlar Rhosii'nin yamaçları olarak adlandırılmaktadır. Euros rüzgarı Rhosos'un bu yarlarından (σκόπελος) estiği için Skopelos rüzgarı diye nitelendirilmektedir TN 8b).

[335] Honigmann, s. v. *Syria* . 1708.

Ayrıca Rhosikos Skopelos (TN 38e) ve Rhosika Ore olarak da adlandırılmaktadır (TN 25 b). Aziz Theodosios'un manastırının bulunduğu bu dağda nefsini körelten Aziz'in dualarıyla tanrı bol sulu bir kaynak yaratmıştır (TN 25b). Rhosos'un doğusunda yer alan bu dağda Aziz Theodosios bir barınak kurarak Hristiyan inancına uygun bir yaşam sürmüş (TN 42a) ve ölümü burada karşılamıştır (TN 42b).

Lokalizasyon: Rhosos yakınlarında bir dağ[336].

Harita 7.

3.5.8 Silpion (Σίλπιον ὄρος)

Geç dönemde büyük ihtimalle Stauris (bk. Bl. 3.5.9) adını alacak olan dağ[337] Antiokheia yakınında, Orokasias'ın kuzeyindeyükselir. Io'nun mezarı ve Ionitler tarafından kurulan Iopolis Kenti bu dağın üstündedir. Tanrıları eski dönemlerin kralı olarak gösterip mitosları tarihsel bir kimşiğe büründürmeye çalışan Malalas'a göre Argoslular'a Yafet soyundan gelen Inakhos adında biri krallık ediyordu. Bu Inakhos'un Melia'dan Kasos ve Belos adlarında iki oğulla Io adında bir kızı oldu. Batı bölgelerinin kralı, Zeus olarak da bilinen Pikos Io'yu kaçırıp onu hamile bıraktı. Io bu utançtan dolayı kızını ve çevresindeki herkesi terkederek Mısır'a kaçtı. Ama Zeus Pikos'un oğlu Hermes'in Mısır kralı olduğunu öğrenince Syria'ya, Silpion Dağı'na kaçtı ve burada topraklarda öldü. Inakhos tarafından Io'yu aramak gönderilenler Syria'ya vardıklarında rüyalarında bir insan sesiyle onlara, "ben Io, buradayım" diye seslenen bir buzağı gördüler. Bunun üzerine Io'nun bu dağda gömülü olduğuna inanarak, Silpion Dağı'nda Io için bir tapınak, kendileri için de Iopolis adını verdikleri bir kent inşa ettiler (TM 4a). Orestes çılgınlığı geçtikten sonra bu dağa gelerek Ionitesler'e saygılarını sunmuştur (TM 4c)

İmparator Tiberius Pers seferinden Roma'ya dönerken Silpion Dağı yamaçlarında dört Roma mili uzunluğunda iki *portico* yaptırmış ve dağı da içine alacak şekilde *portico*'yu bir duvarla çevirmiştir. Ardından Seleukos'un inşaa ettirmiş olduğu kent suruna ek olarak bir tane daha yaptırmıştır. Tiberius, Kral Selukos'un (Seleukos I Nikator) kenti ovada kurmuş olduğunu görünce dağdan gelecek sellerin kenti basmaması ve yaptırdığı iki *portico*'nun zarar görmemesi için kendi onuruna dikilmiş heykele, içine rahip ve mucize yaratıcısı Ablankon'un muskasını koyduğu taş bir kutu yerleştirmişti. dağ yamacında kentin sursuz olan kısmı ise Seleukos'un ardıllarından Antiokhos Epiphanes (İÖ 175-164) tarafından surla

[336] Honigmann, s. v. *Skopelos*, 582-583.
[337] Honigmann, s. v. Σταυρὶς ὄρος, 2236; krş. agy. s. v. Σίλπιον ὄρος, 114.

çevrilmiştir (TH 9c). Orokasios ile aralarında oluşan vadiden akan sel sularının Antiokheia'yı basmasına karşı Iustinianus tarafından alınan tedbiler Orokasias maddesinde (yk. Bl. 3.5.5) anlatılmıştı.

Lokalizasyon: Antokheia'nın doğusunda, Orokasias'ın kuzeyinde yer alan bir dağdır[338].

Harita 7.

3.5.9 Stauris (Σταυρὶς ὄρος)

Hristiyanlığın bölgede yaygınlaşmasından sonra Silpion Dağı (bk. yk. Bl. 3.5.8) için kullanılan yeni bir adlandırma olmalıdır[339].

Lokalizasyon: =Silpion Dağı.

Harita 7.

3.5.10 Thaumaston (Θαυμαστὸν ὄρος)

Syria'da Antiokheia ile Seleukeia arasında, Antiokheia'dan 9 mil uzaklıkta, Orontes Nehri'nin ağzı yakınında bir dağ (TN 25e). Ioannes Phoca ise onun Daphne'nin dış mahallesi yakınında ve Skopelos ile Mauron dağları civarında yükseldiğini söyler (TN 25f). Adını Symeon Stylites'in mucizelerinden (Θαυμαστός = mucize dolu) almıştır (TN 25a)[340].

Lokalizasyon: Antiokheia'nın güneyinde yer alan Samandağ.

Harita 7.

3.5.11 Trapezon (Τραπεζών ὄρος)

Amanos'un doğusunda yer alan küçük bir dağdır[341]. Şekilsel benzerliğinden dolayı bu şekilde (τράπεζα = masa) adlandırılan dağın eteğinde İÖ 38 yılında Ventidius'un Pers komutanı Pharanikates'i[342] mağlup etmiştir (TN 39o).

---

[338] E. Honigmmann, s. v. Σίλπιον ὄρος, 114.
[339] E. Honigmann, s. v. Σταυρὶν ὄρος 2236; krş. s. v. Σίλπιον ὄρος, 114.
[340] Honigmann, Θαυμαστὸν ὄρος, 1338.
[341] Honigmann, s. v. *Syria*, 1625-1626.

Lokalizasyon: Amanos'un doğusunda yer alan.

Harita 7.

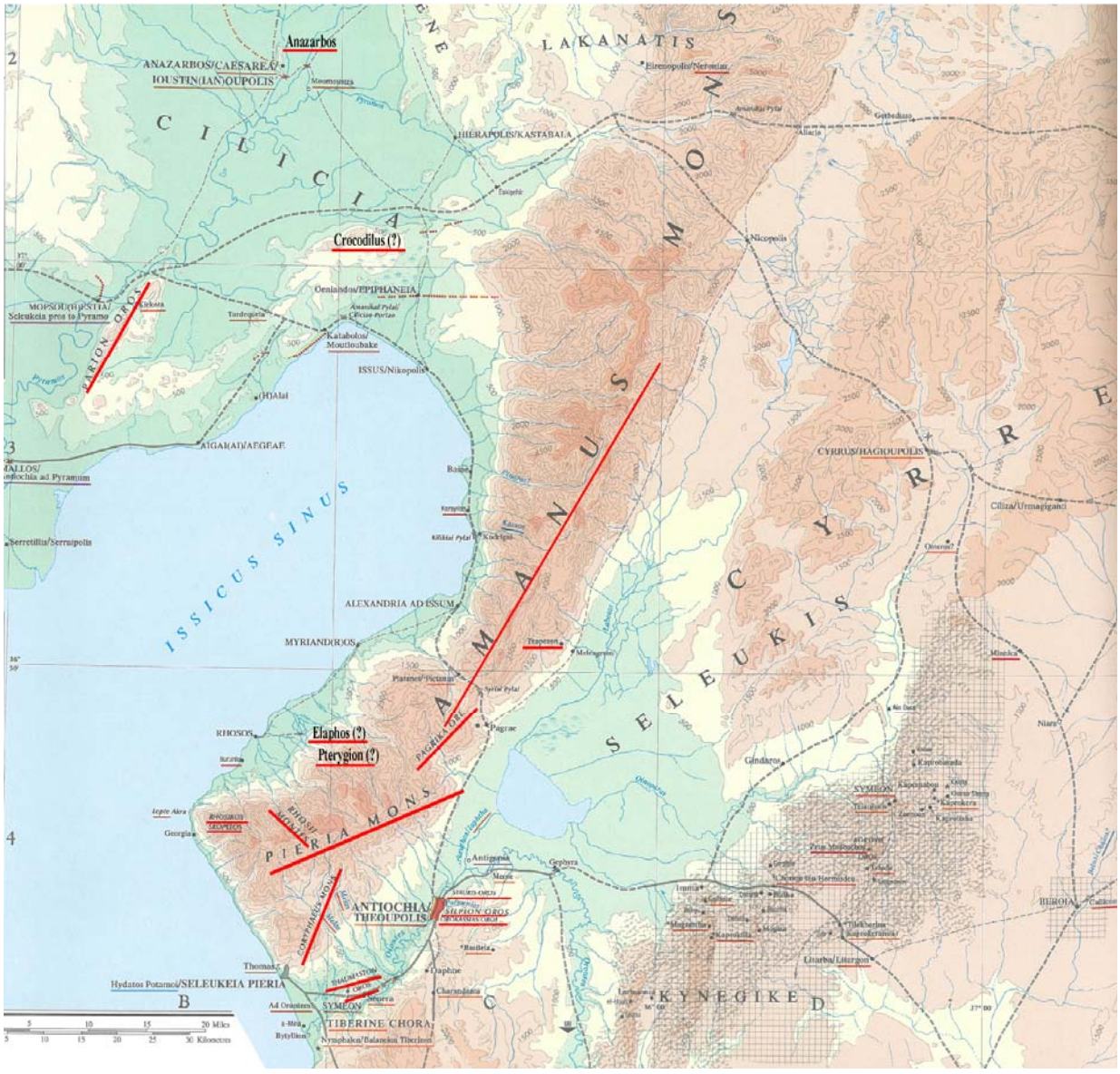

Harita 7: Amanos ve Kilikia-Syria Sınırındaki Dağlar (BATL, Map 67)

[342]İsmin doğru formu Pharnapates olmalıdır, krş. Cass. Dio, 48, 41, 3 (Phranapates) ve Plut. Anton. 33, 6 (Phranipates).

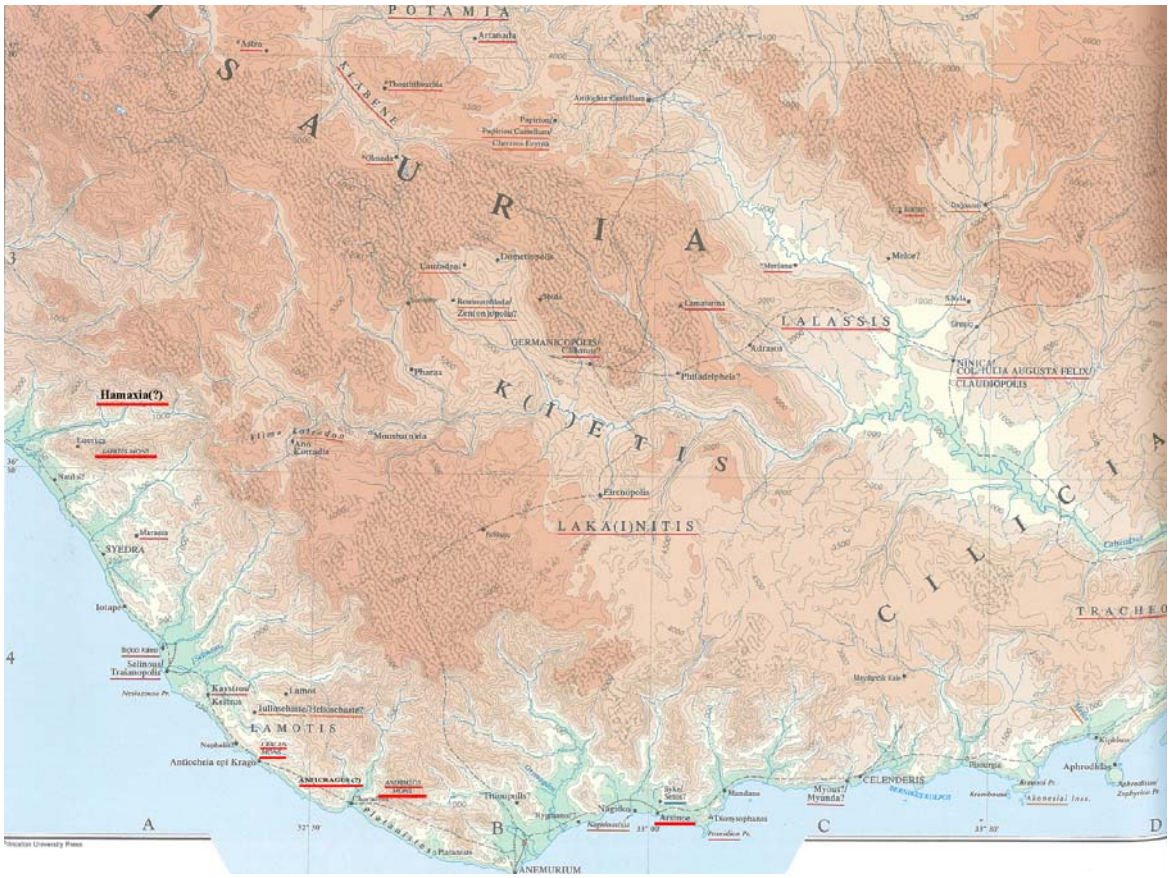

Harita 8: Batı Kilikia (BATL, Map 66)

Harita 9: Doğu Kilikia (BATL, Map 66)

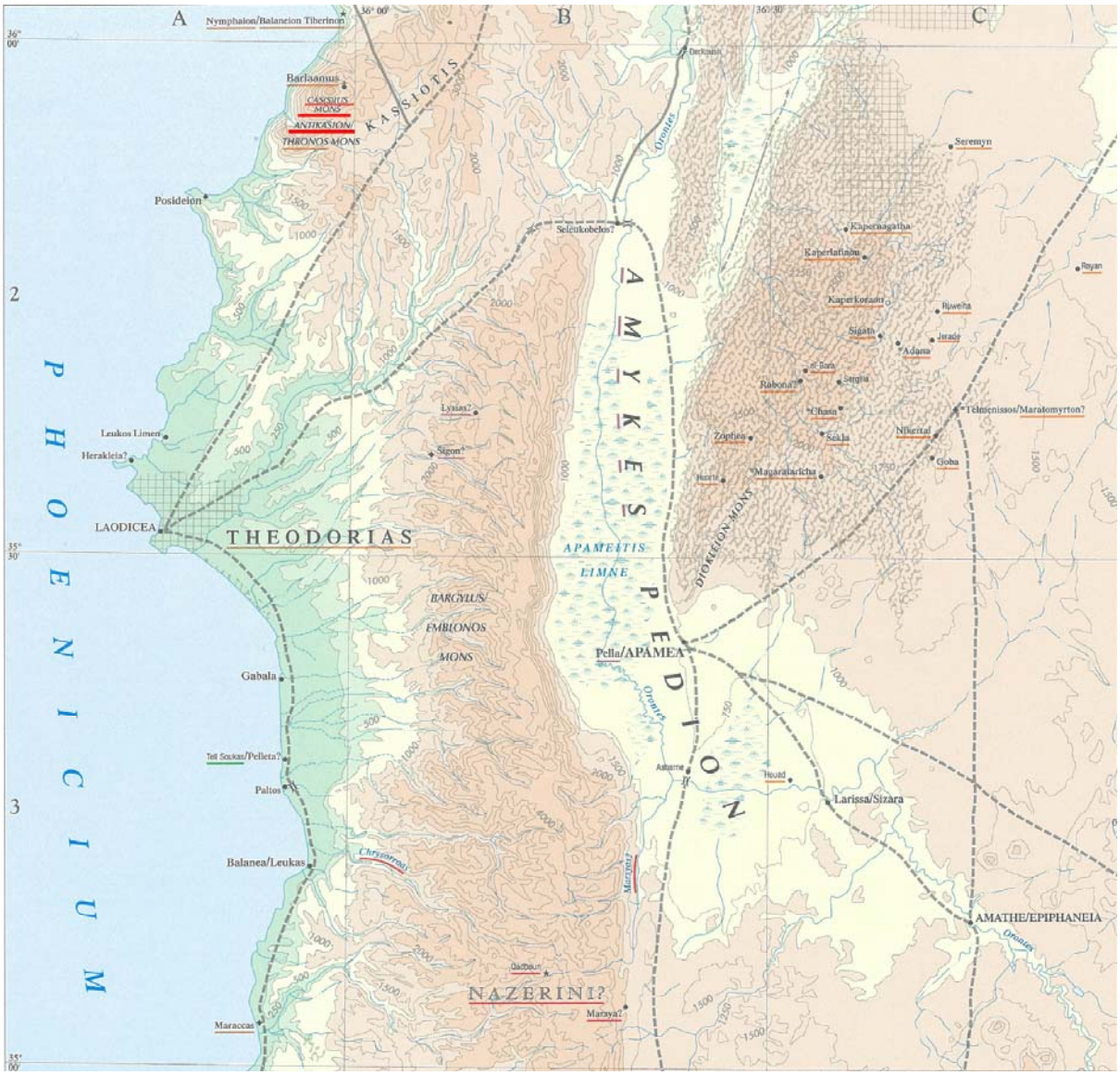

Harita 10: Kuzeybatı Syria (BATL, Map 66)

4 KÜLT VE MİTOSLARDA DAĞLAR

4.1 Kappadokia

4.1.1 Argaios

4.1.1.1 *Zeus Argaios*

Maximus Tyrius ilk insanların Olympos ve Ida gibi yüksek dağlarda Zeus'a heykeller diktiğinden bahseder[343]. Ancak Herodotos ise İÖ 6. yüzyılda Anadolu topraklarında egemenlik kuran Persler'in tanrıları anthropomorf algılamadıkları için onlara ne tapınak ne de heykel yaptıklarını yazar. Dolasıyla Zeus'i gök kubbenin kendisi olarak düşündüklerinden ona kurbanlarını dağ başlarında kestiklerini anlatır. Kurban kestikleri diğer tanrılar arasında ateş, su rüzgar, güneşi de sayar[344]. Bunlardan anlaşıldığı kadarıyla Pers döneminden de Anadolu'da Zeus kültü yaygındı. Solinus ise, Kappadokialıların Tanrı'nın Argaios'ta oturduğuna inandıklarını dile getirir (TN 37c). Sikkeler üzerinde yer alan ay yıldız motifi ve kartal adı geçen tanrının Zeus olduğunu düşündürmektedir[345]. P. Weiss, aynı zamanda Typhon mitosunun kökende Argaios mitosu ile bağlantılı olduğu ve volkanik faaliyetlerinin dağın kudsiyetinde temel nedeni oluşturduğu düşünmektedir. Bunun dışında Kappadokia'nın İranizasyonundan sonra Argaios Dağı'nın tanrılaştırılmasını Pers Ateş Kültü'yle ilişkilendirmekle birlikte dağın en yüksek noktasında bulunan ve Urartu işçiliğine iz veren kaya tünelinin Pers öncesi kült merkezine işaret ettiğini de vurgulamaktadır[346].

Zeus Roma Dönemi'nde ayrıca Poliukhos[347] epithetonunu da taşımaktadır. Bu kült İS 4. yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürmüştür[348]. Dağın eteğinde yer alan Zeus tapınağı ise Orophernes tarafından yaptırılmıştır[349].

---

[343] Max. Tyr. *Diss*. 8. 1; krş Weiss, *Argaios,* 39. ayrıca Maximus Tyrius *Diss*. 8, 8'de "ὄρος Καππαδοκίας καὶ Θεὸς καὶ ὅρκος καὶ ἄγαλμα" dağın Kappadokialılar için hem Tanrı, hem yemin Tanrısı hem de kült heykeli anlamlarını ifade ettiğini anlatır.
[344] Hdt. I. 131.
[345] Cook, *Zeus II*, 978 vdd; krş. Weiss, *Argaios*, 39d.
[346] Weiss, *Argaios*, 40.
[347]Şahin, *Anadolu Kültleri*, 157; Ayrıca bu kült, Orontes üzerindeki Antiokheia'da, Pamphylia'daki Perge'de, Kilikia'daki Anazarbos'ta tapınım görmektedir.
[348] Sozom. 5, 4.
[349] Franck, *sources class,* 51.

4.1.1.2 *Argaios-Serapis*

Mısır kökenli bu kült Kappadokia'ya İS yüzyılın sonlarında gelmiştir[350]. Septimus Severus, Macrinus ve Severus Alexander sikkelerinde altar üzerinde gösterilen Argaios'un zirvesinde bir figür ve yan tarafta Serapis dağı gösterirken betimlenmiştir (TNu 46).

4.1.1.3 *Ateş Kültü*

Bölgenin Pers egemenliğine girmesiyle birlikte Persler'in ateş kültü (Hdt. 1, 131), Argaios Dağı volkanik bir yapıya sahip olduğu için burada kolaylıkla yaygınlaşmıştır. Zira bu çevrede çok sayıda ateş tapınakları bulunmaktadır[351]. Strabon bu kültün Kappadokia'a nasıl tapınım gördüğünü detaylarıyla anlatmaktadır[352]. Buna göre ateşe tapanlar (πύραιθοι) olarak da anılan Maglar ateş tapınaklarında (πυραιθεῖα) bir sunak üzerinde hiç sönmeyen bir ateş bulunduruyorlardı. Her gün tapınağa giderek yaklaşık bir saat ağıtlar yakıyorlardı. Bu tören esnasında ateşin önünde ellerinde bir çubuk demeti bulunduruyor ve başlarına yanaklardan aşağıya inen, uçlarıyla ağzı neredeyse örten, keçeden yapılma bir tiarayı takıyorlardı. Zira ateşe insan nefesinin değmemesi gerekmekteydi. Bünyan yakınında bulunmuş bir ateş sunağı üzerindeki kabartmalar da bu bilgileri doğrulamaktadır[353]. Bu kült İS 4. yüzyılın ortalarına kadar varlığını sürdürmüştür[354].

4.1.1.4 *Tykhe*

Kappadokia'da Tykhe kültü de oldukça yaygındır. Sozemenos (TH 18b) Kaisareia'da bu kültün varlığından söz eder. Ayrıca nümizmatik veriler kültün Ariarathes III Dönemi'nden itibaren varlığını kanıtlamaktadır[355]. Argaios yamacındaki Kaisareia'nın koruyucu tanrıçası Tykhe sikkeler üzerinde Roma Devri'nde Tanrı Argaios'un yanında görülür[356] (TNu 39-43 ; 44-45) (TP 13). Tykhe Tapınağı İmparator Iulianus Apostata zamanında Hrıstiyanlar tarafından yıkılmıştır (TH 18b).

---

[350] D. Magie, Egyptian Deities in Asia Minor in Inscriptions and on Coins, AJA 57.3, 1953, 180 ve dn. 176; Baydur, *Kayseri*, 128.
[351] Bittel, *Feueraltar*, 23 vd.
[352] Strab. 15, 3, 15.
[353] Bittel, *Ateş Sunağı*, 39.
[354] Kaisarea başpiskoposu Basilios'un yazdığı mektuplarda (Epistulae 258) ateş kültü rahiplerinin Kappadokia Bölgesi'nde yaşadığını yazması kültün İS. 4. yy. kadar sürdüğüne işaret etmektedir.
[355] Wroth, BMC *Cappadocia,* 56 no. 77.
[356] Güler, *Erciyes*, 29.

4.1.2 Didymoi

Dağda Tanrı doğuran Meryem (Dei Genetrix) için bir kilise inşa edilmiştir (TH 11).

4.2 Paphlagonia

4.2.1 Olgassys

4.2.1.1 *Zeus Kimistenos*

Dağda *epithteton*'u yakındaki Kimistene yerleşiminden kaynaklanan Zeus Kimistenos (Κιμιστηνός) kültü tapınım görmektedir[357]. Ayrıca dağın her yanında hangi tanrıya ait olduğu bilinmeyen tapınaklar mevcuttur (TN 39h).

4.3 Kilikia

4.3.1 Amanos

Mitosa göre Orestes, Pylades ve Iphigenia ile birlikte pek çok badirenin sonunda Melantion Dağı'na (=Amanos) gelir. Dağdaki Hestia Tapınağı'nda uykuya dalınca çılgınlığından kurtulur. Buradan Silpion Dağı'na ulaşıp da yörenin sakinleri çılgınlığını nerede bıraktığını sorunca Orostes sağ elini başının üzerine kaldırıp çılgınlığını Tanrısal Hestia Tapınağı'nda bıraktığını söylemiştir (TM 4c).

4.3.2 Anazarbos

4.3.2.1 *Aphrodite Kasaleitis*

Kült bölgede yoğun tapınım görmektedir. M. H. Sayar kökeni çok eskilere giden yerel bir tanrıçanın Kasaleitis *epithtenon*'uyla Aphrodite'ye uyarlandığını ve *epithtenon*'un Kasala ya

[357] G. Mendel, Inscriptions de Bithynie, BCH 25, 1901, 24 no. 161; İ. Kaygusuz, Inscription of Kimistene, EA 4, 1984, 70 no 4; krş. Şahin, *Anadolu Kültleri*, dn. 1038.

da Kassala gibi bir sözcükten türetildiğini; bunun da Anazarbos Dağı'nın Hitit Dönemi'ndeki adı olabileceği düşünmektedir[358].

4.3.2.2 *Zeus Olybris*

Tanrı kaya üzerindeki kabartmalarda kartalı ile birlikte oturmuş vaziyette tasvir edilmiştir. Anazarbos'ta da tanrı için yapılan dört adağın yazıtı ele geçmiştir[359]. M. H. Sayar'a göre Zeus Olybris Anazarbos Dağı'ba atfen tapınım görmekteydi[360].

4.3.3 Andriklos

4.3.3.1 *Zeus Andriklos*

Kültün varlığı epigrafik bulgularla belgelenmektedir[361] (TI 5-6).

4.3.4 Kalamon

4.3.4.1 *Hagia Thekla*

Ayrıca Seleukeia'nın yakınında en azından Roma Dönemi'nde kült merkezi işlevi gören mağaraların varlığı (Sarpedonia Akra, Holmoi ve Tagai'da olduğu gibi) bölgenin kutsallığının Thekla Kültü ile Hristiyan bir örtüye bürünerek korunduğunu düşündürmektedir. Nitekim söz konusu mağara Thekla kültünün gelişmesiyle yer altı kilisesine dönüştürülmüştür[362].

---

[358] Sayar, *Tanrılar,* 132. Tanrıça için yapılan adak yazıtları için bk. Sayar, *IvAnazarbos*, 39-41 no. 29-34.
[359] Sayar, *IvAnazarbos*, 44d no. 44-47.
[360] Sayar, *Tanrılar*, 133.;Sayar, *Doğu Kilikia*, 206.
[361] Mitford, *Cults,* 2146.
[362] Mitford, *Cults*, 2146.

4.3.5 Kasion

4.3.5.1 *Zeus Kasios*

Semitik kökenli[363] bir tanrı olmakla beraber en erken ve en önemli kült merkezi Antiokheia yakınındaki Kasios Dağı'dır[364]. Kültün varlığını çok eski dönemlerden itibaren tapınım görüyordu. Salac dağın bir güneş tanrısı ve kutsal bir taş şeklinde tapınım gördüğünü düşünmektedir[365]. Bununla birlikte antik kaynaklar tanrının dağ kültünü temsil etmesi yanında kahin kimliğini de işaret etmektedir[366] (TH 9a, TH 11, TH 13). Zeus Kasios kültü kente çok eski çağlarda tüccarlar aracılığıyla getirilmiş olabileceği Seleukeia Pieria'da da tapınım görmekteydi. (TH 16). Kentin kuruluş öyküsüne göre Seleukos I Nikator, Zeus Kasios'a kurban sunusu (TH 9a, TH 13) yaparken tanrı kentin seçim yeri konusundaki kararını gök gürültüsü ve yıldırımla bildirmiştir[367]. Ayrıca Nikator, Antigonos'a karşı kazanmış olduğu zaferin ardından bir dizi kent kurma sevdasıyla Kasion Dağı'na tırmanarak Zeus Kasios'a kurban sunusunda bulundu. Bu işi bitirdikten sonra nerede kent kurması gerektiğini öğrenmek için tanrıya dua etti. Bu esnada bir kartal bu kurban etlerinin bir kısmını kaptı ve eski kente götürdü. Seleukos ve yanındaki rahipler kartalı takip ettiler. Eski kentin alt kısmında deniz kenarında yer alan, Pieria olarak da bilinen pazar yerinde kartalın bıraktığı eti buldu (TH 9a, TH 11). Nunun dışında Seleukos Antiokheia kenti civarına Triptolemos'un soyundan gelenleri yerleştirince, bunlar Seleukos'u kahramanlaştırarak Kasios Dağı'nda onuruna bir bayram düzenlemişlerdir (TH 20d).

Kült Roma Dönemi'nde de etkinliğini yitirmemiştir. Nitekim Traianus Get'ler üzerine kazandığı zaferin ardından Kasion Dağı'nda Zeus Kasios'a kurban kesmiştir (TN 9, TN 41d), ayrıca savaşta kazanmış olduğu gümüş kraterleri ve altınla kaplanmış büyük bir öküz boynuzunu tanrıya adamıştır (TH 2). Traianus'un ardılı Hadrianus bu adaklara "Aineas'ın soyundan gelen, insanlığın efendisi Traianus, bu adağı ölümsüzlerin efendisi Zeus'a adadı" diye yazdırmıştır. (TN 9, TN 41d, TH 6). Bunun dışında Hadrianus güneşin doğuşunu izleyebilmek için geceleyin dağa tırmanmıştır. Kasion Dağı'nda adağını yerine getirecekken bir fırtına çıkınca hem kurban hem de adağı kesecek olan hizmetli yıldırımla çarpılmıştır (TH 6). Kült Pers Seferi'ne çıkmadan önce tanrıya adakta bulunmak için dağı ziyaret eden İmparator Iulianus Apostata döneminde de varlığını devam ettirmiştir (TH 1, TH 9d)[368].

---

[363] Salac, *Zeus Kasios*,160-189.
[364] Sayar, *Kilikia'da Epigrafi*, 339.
[365] Salac, *Zeus Kasios*, 180.
[366] Hajjar, *Divinités oraculaires*, 2264.
[367] Hajjar, *Divinités oraculaires*, 2265.
[368] Ayrıca bk. Sayar, *Tanrılar*,139-140.

Kültün varlığı Seleukeia Pieria'dan ele geçmiş yazıt aracılığıylada belgelenmektedir (TI 10).

4.3.6 Korykos

4.3.6.1 *Zeus Korykios*

Kültün varlığı Korykos yakınlarında ele geçen bir yazıtla belgelenmektedir[369]. Ayrıca Cennet ve Cehennem obruklarının güneyindeki kilise de devşirme malzeme olarak kullanılan bloklar üzerindeki isimler Zeus Korykios kültünün rahipleri olarak yorumlanmaktadır[370].

4.3.7 Kokysion

4.3.7.1 *Athena Kanitis – Hagia Thekla*

Dağda pagan bir kült olan Athena Kanitis (Örgücü Athena) kültü görülmektedir. Ancak Hrıstiyanlığın yayılmasıyla birlikte Azize Thekla kültüyle birlikte Hrıstiyan bir kimliğe bürünmüştür (TN 11).

4.3.8 Koryphaion

4.3.8.1 *Zeus Koryphaios*

Seleukeia Pieria'dan ele geçmiş bir yazıt aracılığıyla Zeus Koruphaios Kültünün varlığından haberdar olmaktayız. Ele geçen yazıtta Zeus Koryphaios'un rahibinden bahsedilmektedir (Ti 14).

4.3.9 Silpion

4.3.9.1 *Zeus Keraunos*

Bölgede Zeus Keraunos'a adanmış kutsal bir alan mevcuttur. Bu alanın efsanevi kurucusu Zeus Pikos ile Danae'nin oğlu Perseus'tur[371] (TM 4b). Ayrıca dağda Inakhos'un kızı Io'ya

[369] Sayar, *Tanrılar*,139.
[370] Sayar, age. 139-140.

adanmış bir tapınak vardır (TM 4a, TM 9). Inakhos'tan kızını bulmadan geri dönmemeleri emrini alan Argoslular burada ayrıca Kronos Tapınağı'da inşa etmişlerdir (TM 4b). Perseus Silpion Dağı'na geldiğinde ortaya çıkan bir fırtına Ionites'lerin kentinin (Iopolis) kenarından akan Orontes Nehri'ni taşırınca fırtınayı dindirmesi için tanrıya dua ederlerken gökyüzünden fırtınayı dindiren ve nehir taşkınını durduran bir yıldırım topu düştü. Perseus derhal yıldırımın ateşiyle bir ateş yaktı ve onu Persia'daki kendi krallığına götürdü. Ardında insanlara gökyüzünden düştüğünü gördüğünü söyleyerek bu ateşe saygı göstermelerini öğretti. Perseus Ionites'ler için "Ölümsüz Ateş" adını verdiği bir tapınak kurdu (TM 4b, TM 5). Perslerin ateş kültünün kökeni Yunan düşüncesinde böyle yansımaktadır.

Hellenistik Dönem'de Zeus Keraunios'a tapınım devam etmektedir. Seleukos I Nikator Seleukeia kentini kurduktan sonra Iopolis'e gitti ve kentin bulunduğu Silpion Dağı'nda Perseus tarafından kurulan tapınakta üç gün sonra kurban keserek Zeus Keraunios onuruna bir bayram tertipledi. Daha sonra Antigonos Poliorketes tarafından kurulan Antigonia Kenti'ne geldi. Kentte Antigonos tarafından yaptırılan sunaklarda Zeus onuruna kurban keserek etleri kıydı. Antigonia Kenti'ni ona yeni bir isim vererek aynı yerde yeniden mi iskan etmeli, yoksa onu iskan etmeyip başka bir yerde yeni bir kent mi kurmalı sorusunun yanıtını öğrenmek üzere rahip Amphion ile birlikte dua etti. Bu sırada aniden gökten büyük bir kartal çıkageldi ateş sunağı üzerindeki yakılmış kurbandan bir parça et kaptı ve Silpion Dağı'na uçtu. Seleukos adamlarıyla birlikte kartalın ardısıra giderek onu buldu. Bunun üzerine burada bir kent kurmaya karar verdi. Artemisios ayının yirmibirinde Aimathe adında genç bir kızı kent için kurban ederek Battia adında bir köyün bulunduğu yerde kentin temellerini attı. Kente de oğlu Antiokhos Soter'in adına izafeten Antiokheia ismini verdi ve burada Zeus Battaios'un tapınağını inşa ettirdi. (TH 9a, TH 13)

[371] Trampedach, "*Teukros und Teukriden, zur Gründungslegende des Zeus Olbios-Heiligtums in Kilikien"* Olba II, 1999, 105.

5 DAĞLAR VE EKONOMİ

5.1 Kappadokia

5.1.1 Argaios

Bölge iklim koşulları açısından tahıl üretimi için oldukça uygundur. Nitekim Strabon da Kappadokia'nın sadece meyve değil, tahıl ve hayvancılık bakımından da zengin olduğunu dile getirmektedir (TN 39e). 19. yüzyıl gezginlerinden J. M. Kinneir Kappadokia'nın meyvelerin bolluğu ve çeşitliliği bakımından Anadolu'nun en zengin coğrafyası olduğunu dile getirir[372]. Ancak Argaios çevresinde tahıl üretimi yapılmamaktadır (TOe 24a). Bununla birlikte Posidonios ile ondan alıntı yapan Strabon "hemen bütün Kappadokia ağaçsız olduğu halde Argaios'un bütün çevresi ormanlıktır" diyerek bölgenin orman bakımından zengin olduğunu dile getirir. Bu yüzden bölgede kerestecilik gelişmiştir (TOe 19, TOe 24a).

Geniş otlaklara sahip olan bölgede hayvancılık, özellikle at yetiştiriciliği (TOe 4, TP 9, 10, 14) ekonomik olarak önemli bir yer tutmaktadır. Strabon Mazaka'lıların sığır yetiştirdiğinden (TOe 24c), ayrıca Pers kralına gümüş olarak ödediği verginin yanında her yıl 1.500 at, 2.000 katır 50.000 sığır verdiğini yazar[373]. Kappadokia atlarının ünü İS 3. ve 4. yüzyıla kadar devam ettirmiştir[374]. Hesychios' un (FGH, 4; 145, fr.1) Palmatius'un harası hakkında verdiği bilgiler bunu doğrulamaktadır.

Argaios'un volkanik karakteri bölgeyi değerli taşlar açısından olduğu kadar son derece kullanışlı blokların çıkarıldığı taş ocakları açısında da zengin kılmıştır. Nitekim Argaios Dağı'nda, suya atıldığı zaman süt beyazı bir renk veren taşlar mevcuttu. Bunlar özellikle böbrek taşlarının düşürülmesinde kullanılmaktaydı (TOe 10c, TOe 14b, TOe 16). Kappadokia'da ayrıca, Iberia'lıların bununla rekabete girişmeye çalışmakla bile yanına yaklaşamadıkları, dünyanın en kaliteli aşı boyası çıkarılmaktadır. Bu boya Sinope limanından dünya pazarlarına açıldığı için Sinop aşı boyası (Σινωπικὴ μίλτος) adıyla anılmaktadır[375]. Sinoplu olarak nitelendirdiği aşı boyası Kappadokia'da imal edilmekteydi. Aşı boyası Sinop

[372] Kinneir, *Asia Minor,*103.
[373] Strab. *Geog*. 11, 13, 8; 12, 2, 10. At ve katır yetiştiriciliği için ayrıca bk. Aristo. *Mir. Ascult*. 835b; Sol. 45, 5; Veget. *Mulomed*. 3, 6, 4; Oppian.*Kyneg.* 1, 71; krş. Magie, *Roman Rule*, 493; Broughton, *Asia Minor*, 662; Oberhummer-Zimmerer, *Kleinasien*, 158.
[374] Magie, *Roman Rule*, 493.
[375] Strab. *Geog*. 12, 2, 10; krş. Magie, *Roman Rule*, 493; 1077 dn. 22.

limanına götürelerek dışarıya ihraç edilmekteydi. Bununla birlikte İÖ 1 yy.'dan itibaren aşı boyası Ephesus'a gönderilerek oradan İtalya ve Yunanistan'a ihraç edilmeye başlanmıştır[376]. Argaios'un volkanik karaktedine bağlı olarak Kaisareia kentinin yanıbaşında bina yapımında kullanılacak blokların elde edildiği taş ocakları bulunmaktaydı (TOe 19, TOe 24b).

5.2 Pontos

Bölgenin kıyı kesimi yazları dahi yağışlı bir iklime sahip olduğu için hububat ekimine uygun değildir. Bunun yerine kıyıda günümüzde olduğu gibi Antik Dönem'de de özellikle fındık gibi daha çok neme ihtiyaç duyan ürünler yetişmekteydi Bunun üretimi daha çok Kotyora ve Kerasus arasında kalan bölgede yapılmaktaydı. Gazelonitis ve Amisos çevresinde zeytin de yetiştiriliyordu[377]. Günümüzde zeytin Herakleia'nın batısında yetişmediği gibi Koralla ve Trapezus arasındaki bölge dışında üretimi tamamen son bulmuştur[378]. Amisos'tan (Samsun) güneye gidildikçe Iris ve Lykos nehirleri arasında kalan iç bölgede hububat ve narenciye ürünleri yetiştirilmekteydi. Bölgede verimli ovalar uzanmakla birlikte, Phazemonitis'in güneyinde yer alan dağlar zengin gümüş yataklarına sahipti[379]. bol miktarda temin edildiği ve etrafı otlaklarla çevrili Σιφάνη Λίμνη'de (Ladik Gölü) bol miktarda balık avlanırdı[380]. Phazemonitis ile Skylax (Çekerek) ve Iris tarafından sulanan Zelitis tarım ve hayvancılık için elverişli topraklara sahipti[381]. Dazimontis yöresinin üzerindeki dağlar da zengin demir ve bakır yataklarıyla kaplıydı[382]. Amaseia'nın doğusunda, batıdan Lithros, güneyden Ophlimos ve doğudan Paryadres Dağları'yla çevrelenmiş, zeytin ağaçları, pek çok bağlar ve bir ülkenin sahip olabileceği her türlü nimetlere sahip Phanaroia uzanmaktaydı[383]. Phanaroia'da, Paryadres Dağları'nın eteklerinde yer alan hayvanat bahçeleri, av sahaları madenler mevcuttu[384]. Halys Nehri'nin yukarı kısmında Laviansene ile sınır çizen Kamisene ve Kulupene'de kaya tuzu elde edilmekteydi[385].

---

[376] Ramsay, *Anadolu*, 28.
[377] Günümüzde Karadeniz bölgesinde zeytin ağaçlarına pek rastlamamakla birlikte, antik çağda bu ürün kıyı kesimi dışında Amasya ve Tokat sınırları içerisinde üretilmekteydi. Anderson, *Studica Pontika*, 14 vd.
[378] Wilson, *The Historical Geography,*30.
[379] Anderson, *Studica Pontica*, 100; Magie, *Roman Rule*, 179h.
[380] Strab. *Geog*. 12, 3, 38, c. 560; Magie, *Roman Rule,* 178 dn. 6.
[381] Arslan, *Mithridates*, 22, dn. 84.
[382] Magie, *Roman Rule*, 179 g.
[383] Strab. *Geog*.12, 3, 30, c 556.
[384] Strab. *Geog*.12, 3, 30, c 556.
[385] Strab. *Geog*. 12, 3, 37 c. 560.

Themiskyra ve Sidene arasında kalan bölgede mavi akik[386], beril minerali[387], *chryselektros*[388] gibi değerli taşların yanı sıra alüminyum[389], gümüş[390] elde edilmekteydi. Halys Irmağı'nın oluşturduğu Gazelonitis'ten (Bafra Ovası) Saramene'ye kadar uzanan bereketli ovalardaher şey yetişmekteydi. Yine burada yumuşak yünlü hayvan sürülerinin bolluğu nedeniyle yün endistrüsü gelişmişti. Yörede az da olsa ceylan bulunurdu[391]. Pontos'ta ayrıca parfüm yapımında kullanılmak üzere kunduz avı da yapılmaktaydı[392].

5.2.1 Amazonius

Amazonius Dağı'nın bulunduğu bölgede uzanan Themiskyra (Çarşamba Ovası) bol miktarda akarsu tarafından sulandığı için oldukça verimli ve her daim otla kaplıdır. Bu yüzden sığır ve at sürüleri yetiştiriciliğine uygundu. Ayrıca yörede ak darı ve süpürge otu yetişirdi. Beride dağların olduğu bölgede yabani meyveler, üzüm, armut, elma ve fındık yetişir. Senenin herhangi bir gününde ormana giden biri bol miktarda meyve bulabilirdi. Meyveler bazen dallarından sarkarlar bazen de düşmüş yaprakların altında veya üstünde bulunurlardı. Böylece korunan gıdalar vahşi hayvanların beslenmesi için de olanak sağlardı[393]. Bu yüzden bölgede çok sayıda bulunan vahşi hayvanların avı da yapılmaktaydı. Nitekim Appainos'un dağda yaşayan ayılardan özel olarak bahsetmesi şaşırtıcı değildir[394].

5.2.2 Lithros ve Ophlimos

Bu dağlar ağaçlarla kaplıydı. Batıda Lithros, güneyde Ophlimos ve doğuda Paryadres Dağları'nın arasında uzanan Pharanoia bölgesinde (Taş Ova) üzüm bağları ve zeytin ağaçları bulunmaktaydı. Ayrıca bölgede başka pek çok ürün de yetiştirilmekteydi[395].

---

[386] Plin. *Nat. Hist.* 37, 115. *"caerulea est circa Thermodontem amnem"*. Thermodon Nehri civarında mavi akik elde edilmekteydi.
[387] Plin. *Nat. Hist*. 37, 79.
[388] Plin. *Nat. Hist*. 37, 127. Kehribar renginde bir mineral.
[389] Plin. *Nat. Hist.* 35, 183-184.
[390] Strab. *Geog*. 12, 3, 19-27 c. 549-555.
[391] Strab. Geog. 12, 3, 13 c. 547.
[392] Plin. *Nat. Hist.* 32, 27; Wilson, *The Historical Geography,* 44.
[393] Strab. *Geog.* 12, 3, 15 c. 548.
[394] Appian. *Mithr*. 346.
[395] Strab. *Geog*. 12, 3, 30.

5.2.3 Paryadres

Paryadres Dağları gerek çevresinde bulunan madenleri, gerekse ormanlarla kaplı oluşu nedeniyle bölge ekonomisine oldukça katkıda bulunmaktaydı (TH 20a). Dağ özellikle gümüş bakımından son derece zengindi (TOe 11). Dağ yakınında buluna ın üzerinde yer alan Gümüş Hacı Köy'de[396], Giresun'un Şebinkarahisar[397] ve Tirebolu ilçelerinde ve özellikle Gümüşhane ilinde gümüş madeni bulunmaktaydı. Pharnakeia'nın karşısındaki Paryadres Dağları'na kadar ki dağlık alanda demir madeninin mucitleri olan Mossynoikoi'lara tabi bir kavim olan Khalyb'ler[398] yaşıyordu (TN 19c, TN 19h, TOe 11, TOe 24d, TOe 24e). Çıkardıkları demiri cevherini işleme konusunda ustaydılar. Bu bölgede ayrıca yunus ve palamut gibi balık çeşitleri avlanmaktaydı. Zira toprak tarım ekimi için uygun değildi (TOe 24d).

Pontos oldukça yağmurlu ve çok nemli bir iklime sahip olmasından dolayı hem sebze ve meyve bakımından zengin bir bölgeydi. Bunun yanısıra Paryadres Dağları gemi yapımına elverişli meşe, kayın ve köknar ormanlarıyla kaplıydı[399]. Kerestelerin bir kısmı Pontos donanması için çevredeki sahil kentlerine gönderilirken[400], geri kalanlar da Pontos Euxenios'un limanlarından batıya ihraç ediliyordu[401]. Ancak Paryadres Dağları'nın uzandığı alanda kalan vadiler arasında meyve, diğer kısımlara oranla daha az yetiştirilmekteydi. Yetiştirilen ürünler arasında zeytin, üzüm, fındık bulunmaktaydı. Bölgede ayrıca sığır, koyun ve at da yetiştirildiği gibi[402] dağda bir çok av hayvanı da yaşamaktaydı[403].

5.2.4 Skydises

İklimin bölgeye sunduğu koşullardan dolayı dağ ve çevresi sık ormanlarla kaplıydı. Genel olarak bölgeden elde edilen keresteler Akdeniz ülkelerinin gemi inşası için ihtiyaçlarını karşılıyordu. Kerestelerin bir kısmı Pontos donanması için çevredeki sahil kentlerine gönderiliyordu[404]. Bu dağda yaşayan vahşi kavimlerden biri olan Mossynoikoi'lar ekşi bir şarap imal ediyordu. Bu şaraba su katılınca lezzeti ve kokusu pek hoş oluyordu. Bölgede

---

[396] Anderson, *Studica Pontica*, 100.
[397] Cumont et Cumont, *Studica Pontica,* 297 vd.
[398] Χάλυβες; Ael. Herod. *De Prosodia Catholica* 3. 1. 247. 11; 3. 2. 603. 16; Arr. *Hist.* 52, 2; Plin. *Nat. Hist.* 6. 11; Catull. *Carm* 66, 48; Ruf. *Alex.* 6, 4, 17, 2; Val. Flac. *Arg.* 4, 611; Scyl. *Perieg.* 88, 1. Ksenophon (*Anab.* 4, 6. 5; VII. 8. 25.) ve Strabon'a göre (11, 14. 5. *c.* 528.) Khalyb'ler kavmi sınırlarını Paryadres Dağları'nın güneyinden Karenitis (Erzurum yakınları) bölgesine kadar yaymıştır
[399] Ksen. *Anab*. VI. 4. 4; Arr. *Peripl*. 5, 2; Strab. *Geog*. 12, 12 c. 546; Plin. *Nat*. *Hist*. 16,. 76. 197.
[400] Magie, *Roman Rule*, 179.
[401] Magie, *Roman Rule*, 179.
[402] Rostovtzeff, *The Social Economic I*, 572.
[403] Strab. *Geog*. 12, 3, 30.
[404] Bk. dn. 395.

ceviz o kadar fazla yetişiyordu ki Mossynoikoi'lar ekmek yapımında ceviz kullanmaktaydılar. Dağ civarında bol miktarda fındık da yetişiyordu. Zira eşraf zümrenin çocukları kaynatılmış fındıklarla besleniyordu (TOe 6). Ayrıca bu dağda yaşayan Heptakomet'ler (Mossynokoi'lar) insanı ağaç sürgünlerinden elde edilen ve aşırı yendiğinde insanı sarhoş eden bir bal üretiyordu. Nitekim Onbinlerin ülkeden geçişi sırasında yol boyu bıtaktıkları balla körkütük şarhoş etmişti (TOe 6, TOe 12). Pompeius'un ordusunu da aynı yöntemle yok etmişlerdi (TN 39f). Prokopius'un anlattığı gibi bu bölgede üretilen bal ününü geç döenmelere kadar korumuştur[405].

5.3 Paphlagonia

Halys ve Iris gibi Anadolu'nun en büyük iki nehri tarafından sulanan Paphlagonia son derece verimli ovalarla bu iki nehrin oluşturduğu bereketli deltalara (Çarşamba ve Bafra ovaları) sahiptir. Bu özelliği nedeniyle kolonizasyon çağında çok sayıda koloni hareketine sahne olmuştur. Bunlardan biri olan Sinope bir yarımadanın boynu üzerinde kurulmuş iç ve dış limanları bulunan bir kentti. Kent ekonomisinde balıkçılık önemli bir yere sahipti. Öyleki balık üretiminde ikinci sırada yer alıyordu[406]. Kentin üst kısmında uzanan araziler oldukça verimli olup bostanlarla bezenmişti[407]. Sinopis topraklarında gemi yapımı için elverişli ve kolaylıkla ihraç edilebilen kereste bulunmaktaydı. Masa yapmak için kullanılan tahta da bu ağaçlardan elde edilirdi. Bütün toprakları işlenmiş olan bu bölgenin denizden biraz yukarı kısmında zeytin ağaçları bulunmaktaydı[408]. Bölgedeki bu ürünlerin yanısıra Herakleia'da bıldırcın otu yetişmekteydi[409].

Paphlagonia yer altı kaynakları açısından pek zengin değildir. Bununla birlikte Rhodos'lu Apollonios, Sangarios'un alt mecraları ile Hypios'un arasında madencilik yapıldığına işaret etmektedir[410]. Sangarios ile Hypios arasında yer alan Çam Dağı'ndaki demir madeni ocakları ve Antik Dönem'den kalma moloz yığınları Apollonios'u doğrulamaktadır[411].

[405] Prok. *Bell*. 8, 2, 4.
[406] Strab. *Geog*. 12, 3, 11 c 546.
[407] Strab. *Geog*. 12, 3, 11 c 546.
[408] Strab. *Geog*. 12, 3, 12.
[409] Strab. *Geog*. 12, 3, 7.
[410] Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 141; Scholia in Apollonii Rhodii *Argonautica*, 136; krş, Robert, *Asie Mineure*, 5-7.
[411] Robert, age. 7-10.

Pimolisa[412] bölgesi yakınında konumlanan ve Sandarakurgeion olarak adlandırılan dağda arseniksülfat çıkarılmaktaydı (TN 39h). Sandareke sahil kentinin (bk. Harita 5) adından anlaşılacağı üzere arseniksülfat kıyı şeridinde de çıkarılmaktaydı.

5.3.1 Cytorus

Dağ gemi inşaası için gerekli şimşir ormanlarıyla kaplıydı (TOe 3, TOe 9, TOe 17c, TOe 22, TOe 25). Buradan elde edilen şimşir ağacından tarak ve mekik yapılmaktaydı (TOe 15a-b). Dağda ayrıca, kesildikten sonra bir daha yeşermeyen ve ölüler için kutsal olan servi ağaçları da yetişmekteydi (TOe 21).

5.3.2 Sandarakurgeion

Asenik sülfat çıkarılan ocakların çokluğu nedeniyle Sandarakurgeion Dağı'nın içi neredeyse boşaltılmış gibidir. Vergi mültezimleri tarafından işletilen ocaklarda suç işleyerek köle pazarına düşmüş insanlar çalışıyordu. Maden ocağında çalışan işçiler hem işin ağırlığından hem de madenden kaynaklanan kötü kokudan dolayı oldukça ağır şartlar altında çalışıyorlardı. Bu nedenlerden ötürü çalışanların ömrü fazla uzun değildi. Çalışma şartlarının getirmiş olduğu koşullardan kaynaklanan insan kaybı nedeniyle maden ocağı çoğu zaman çalıştırılmamaktaydı (TN 39h).

5.4 Kilikia

Bir taraftan sırtını Tauros Dağları'na dayayan, diğer taraftan denizle çevrili olan Kilikia Bölgesi ovaları ve nehirleri sayesinde yerleşim için ideal bir bölge olmuştur. Bölgenin ticcari ürünlerinin başında üzüm ve üzümden elde edilen şarap, zeytinyağı, buğday ve kereste geliyordu. Tarsus, üzüm üretiminde bölgenin önemli kentlerinden biriydi ve bu önemini Roma Dönemi'ne kadar korumuştu[413]. Bölgede bunun yanısıra arpa, darı, fasulye, susam, kabak, soğan sarmısak, incir, hurma, fıstık, ceviz ve dut gibi meyveler de yetişiyordu. Boya

[412]Belke, *TIB 9*, *Paphlagonien*, 145-146 dn. 61:Osmancık yakınlarında lokalize edilmekle birlikte Pompeiupolis teritoryumunda kaldığı da düşünülmektedir. Bununlbirlikte Strobel (*Galatien*, 50d.) bölgenin Osmancık yakınına lokalizasyonuna şüpheyle yaklaşmakta bunun yerine Sandarakurgeion Dağı'nın bulunduğu Pimolisa bölgesini Amnias'ın aşağı mecarsı civarına, Halys denize döküldüğü yerin yakınlarına yerleştirmektedir. Marek ise (*Pontus-Bithynia*, 66) dağın Pompeiupolis teritoryumunda kalma olasılığını kabul etmekle birlikte Pimolisa'nın Osmancık civarında lokalizasyonunu olası görmektedir.

[413] Rostovtzeff, *The Social Economic II,* 975.

endüdtrisi, baharat ve parfüm yapımında kullanılan safranın en kalitesi Korykos'ta yetişmekteydi. Safran Korykos kadar yoğun olmamakla birlikte Anazarbos'ta da üretiliyordu. Kıyı şeridindeki dağlarda vücudu güzelleştiren ve *helianthes*[414] denilen bir bitki yetişmekteydi. Tarsus'ta ayrıca keten endüstrisi mevcuttu. Bu endüstri kolu Geç Roma Çağı'na kadar devam etmiştir. Keten üretimi Anazarbos ve Korykos'ta da yapılmaktaydı[415]. Bölgede zeytin üretimi önemli yer tutmaktadır. Buradan elde edilen zeytinler hem yerel pazarlara satılıyor hem de dışarıya ihraç ediliyordu. Ayrıca bölgede *abates* adı verilen, içimi yumuşak bir şarap üretilmekteydi[416]. Plinius buranın üzümünden yapılmış şarapları özel olarak anmaktadır[417]. Bölgede demir madenide elde çıkarılmaktaydı[418].

5.4.1 Amanos

Amanos Dağı'nda sedir ağacı bol miktarda yetişmekteydi. Nitekim Assur metinlerinde Sedir Dağı olarak adlandırılmıştır. Assurnasirpal II (İÖ 883-859) Amanos Dağı'ndan kestirmiş olduğu dağselvisi, servi, ardıç ve çam kirişlerini ışık tanrıları Sin ve Shamash'ın Esharra'da yaptırmakta olduğu tapınaklarına bağışlamıştır[419]. Dağda kurt, geyikler ve leoparların (TOe 1, TOe 2, TOe 13, TOe 18) büyük ihtimalle, su kanalı Vespasianus Dönemi'nde inşa edilen (TI 1) deri atölyesinde işlenmekteydi.

Amanos Dağı'nda Girit maydanozu olarak da adlandırılan *tordylium officinale* ve bir maydanoz türü olan *smyrnium perfoliatum* gibi tıbbı amaçla kullanılan bitkilerin yanında (TOe 7b, TOe 7c, TOe 14a) *petroselion* (TOe 10a-b)da yetişmekteydi. Yine ilaç ve parfüm sanayinde kullanılan ve özellikle kırmızı renkte olup dokununca yağlı, yapışkan bir his uyandıran türü tercih edilen *buhur* yetişmekteydi (TOe 17a). En kaliteli türü kıkırdaksı yapıda olup, amonyak kadar parlak ve içinde içinde hiçbir odunsu öz bulundurmayan, zaman zaman *stagonitis* olarak da adlandırılan ve de genellikle kendiyle aynı adı taşıyan bir tür kasnı otundan çıkarılan *galbanum'da* (sakız) bölgenin önemli ürünlerindendi. Bu ürün hiçbir madde karıştırılmadan yakıldığında yılanları kaçırma özelliğine de sahipti (TOe 17a).

---

[414] Plin. *Nat. Hist.* 24, 165. "Helianthes vocat in Themiscyrena regione et Ciliciae montibus maritimis" bu bitki ayrıca Themicyrena bölgesinde ve Cilicia'nın kıyı dağlarında yetişmekte ve burada da Helianthes olarak adlandırılmaktadır.
[415] Rostovtzeff, *The Social Economic II,* 975
[416] Athen. *Deip.* 1, 33; Broughton, *Asia Minor*, 611.
[417] Plin. *Nat*. *Hist*. 14, 81.
[418] Broughton, *Asia Minor*, 826.
[419] Luckenbill, *Ancient Records I*, n. 479; Grayson, *Assyrian,* n. 586.

5.4.2 Kasion

Dağda, üzümleri burada yetiştiğinden dolayı Kasion şarabı ismini alan ve Syria şarabıyla benzer özelliğe sahip bir şarap üretiliyordu (TOe 8). Dağda yetişen sığla ağacından (storax/ *liquidambar*) ağaçla aynı adı taşıyan, güzel kokusu ve ağır tadı olan bir buhur elde edilirdi. Parfüm ve ilaç yapımına son derece uygun olan bu buhur döneminin en kaliteli buhuru olarak görülür ve sedir reçinesi ve sakızla, bazen de bal veya acı bademle sahtekarlığı yapılırdı. Kalite bakımından ikinci sırada Pisidia, Sidon, *Cyprus* ve *Cilicia'*dan elde edilen buhurlar gelirdi. En kaliteli buhurun birim fiyatı ise 17 *denaria* idi (TOe 17a).

5.4.3 Korykos

Antik dönemde en kaliteli safran bu dağda yetişmiştir (Toe 5, TOe 20, TOe 23). Taze, canlı bir renge ve kıvrımında az miktarda da beyaza sahip, uzun, kopmamış yekpare, yağsız, dolgun, ıslanınca eli boyayan, küflenip rutubetlenmemiş, yoğun kokulu Korykos safranı tıbbi kullanım için en iyisidir. Bu safranın hazım kolaylaştırıcı, deri yumuşatıcı, kanamayı durdurucu, idrar söktürücü özelliği bulunmaktadır. İç hastalıklar için alınan haplara, makat, rahim fitillerine katılır. Bunun yanı sıra yaraların üzerine sürüldüğünde iyileştirici etkisi vardır. Merhem olarak kullanıldığında vucütta oluşmuş çeşitli iltihapları kurutur. Kökü tatlı şarapla içilince idrar söktürücüdür (TOe 7a, TOe 17d, TOe 19). Dağda ayrıca tatarcıkları beslemeye yarayan karaağaç ve ardıç sakızı yetişmektedir. Fakat bu iki sakız türünün hiçbir şeye faydası yoktur (TOe 17b). Bir deprem sonucunda günyüzüne çıkan bir kaynak dağın yamaçlarını tarım yapmaya elverişli kılmıştır (TOe 17e).

6 DAĞLAR VE ULAŞIM SİSTEMİ

6.1 Kappadokia[420]

Bölgenin merkezi kentleri olan Koloneia, Tyana, Kaisareia ve Melitene bölgeler arası ulaşımın da kavşak noktalarıdır. Batısı Orta Anadolu düzlüğüne açılan Kappadokia'yı Galatia'ya bağlayan güzergâhlarda ulaşım son derece rahatken, Kilikia-Syria ile Pontos'a bağlanan güzergâhlar Tauros, Antitauros ve Kuzey Anadolu Dağ silsilerini aşmak zorunda kaldıklarından dağ geçitleri ya da akarsu vadileri boyunca ilerlemek zorunda kalmışlardır. Buna göre Tyana'dan çıkan bir güzergâh Kilikia Pylai üzerinden Tarsos'a bağlanırken Tauros'ların kuzey yamaçları boyunca ilerleyen güzergâh ise Ikonion'a ulaşmaktadır. Tyana'dan çıkan bir başka güzergâh Argaios'un (Hasan Dağı) doğu yamaçlarını takip ederek ikiye ayrıldıktan sonra biri Argaios'un kuzey yamaçları boyunca ilerleyerek Koloneia üzerinden Ankyra'ya varırken, diğeri kuzeydoğuya yönelerek Kaisareia'ya ulaşır. Kaisareia'dan çıkan bir güzergâh ise Orta Anadolu düzlüğünde yer alan Tavion'a ulaşır. Kappadokia'yı Pontos'a bağlayan bir güzergâh ise Antitauros'un batı yamaçlarını sulayan Halys Irmağı'nın yatağını takip ederek Sebasteia'ya ulaşır. Sebasteia'dan bir güzergâh da Antitauros'ların geçitlerini kullanarak Melitene'ye varır. Kaisareia'yı Melitene'ya bağlayan güzergâh ise Argaios Dağı'nın (Erciyes) kuzey etekleri boyunca ilerleyerek Euagina'da Karmalas Nehri'ni geçerek Antitauros'un geçitleri boyunca Gülek Dağı'na, sonra da Saros'un yatağını takip ederek Komana'ya ulaşır. Buradan yine Antitauros'un geçitlerini kullanarak önce güneye yönelip Kukusos'a varır; ardından da Antitauros'un batı ve güney eteklerini sulayan nehir yataklarını izleyerek Arabisos üzerinden Melitene'ye ulaşır. Kappadokia'yı Kilikia ve Syria'ya bağlayan yol güzergâhlarına aşağıda değinilecektir.

6.2 Pontos

Kuzey Anadolu Dağları doğu-batı istikametinde birbirine parallel uzanan iki yada üç dağ silsilesinde meydana gelmektedir. Dolayısıyla yol imkanı doğu-batı istikametinde uzanan bu silsiler arasında şekillenen düzlüklerde mümkündür. Kuzey-güney istikametinde

[420] Genel olarak Kappodokia'nın yol sistemi için bk. Hild, *Strassensystem*.

uzanıp Kuzey Anadolu Bölgesi'ni denize kadar sulayan derin vadilerde arabalı ulaşım son derece güç olduğundan kuzey-güney yönündeki tali yollar ancak dağ geçitleri ya da bu vadiler aracılığıyla sağlanabilmektedir. Bu nedenle de ana güzergâh doğu-batı yönünde gelişirken ancak birkaç noktada imkan veren kuzey-güney istikametli bağlantılar tali yol olmaktan öteye geçememişlerdir.

Paphlagonia'dan başlayıp Kuzey Anadolu Dağları'nın güney yamaçlarını sulayan Lykos ve Iris nehirlerinin vadilerini takip eden batı-doğu istikametindeki yol Pontos'un en önemli güzergâhı olmuştur. Bu yol Paphlagonia'nın önemli kenti Pompeiopolis'ten Neoklaudiopolis, Magnopolis, Neokaisareia ve Nikopolis güzergâhıyla önemli bir askeri üs olan Satala'ya ulaşmaktadır[421]. Pontos Krallığı'nın başkenti Amaseia'yı anagüzergâha bağlayan yolların rotasını ise Lithros ve Ophlimos Dağları belirlemiştir. Buna göre Lithros Dağı'nın güney eteğinde konumlanan Amaseia, dağın batı yamaçlarını izleyen bir güzergâhla Neoklaudiopolis'e, dağın doğu yamaçlarıyla Ophlimos'un kuzey eteklerini sulayan Iris Nehri'nin yatağını takip ederek de Neokaisareia'ya bağlanmaktadır. Bunun yanında elbette sahil yolu da kullanımdaydı. Her ne kadar sahil yolundan hiçbir mil taşı ele geçmemiş olsada Arrianus, Periplus Ponti Euxini'de sahil istasyonlarını şöyle sıralarken[422] (Sinope-Karusa-Zagora-Halys-Naustathmos-Kolopeion-Eusene-Amisos-Ancon-Herakleion-Thermedon-Beris-Thoaris-Oinoe-Phigamus-Phadisane-Polemonion-Iasonion Burnu-Boon-Kotyora-Melanthios-Pharmatenos-Pharnakeia-Zephyrion-Tripolis-Argyria-Philokaleia-Koralla-Hieros Dağı-Kordyle-Hermonassa-Trapezus-Hyssos-Ophis); Tabula Peutingeriana ise sahil yolu üzerindeki güzergâhları Sinope'den itibaren şu şekilde saymaktadır[423]: Sinope-Cloptasa[424]-Orgibate[425]-Zacoria-Helaga-Nautagino-Ezene-Missos-Ancon-Herakleion-Caena-Camilla[426]-Pytane-Polemonio-Melantum-Carnasso[427]-Zepyrum-Philocalia-Cordile-Trapezunte-Nyssillime-Opiunte. Tabula Peutingeriana'da anılan istasyonların doğru formları şu şekilde olmalıdır: Sinope-Kyptasia-Gurzubanthon-Zagora-Halys-Naustathmos-Eusene-Amisos-Ancon-Herakleion-Oinoe-Ameletos Topos-Phadisane-Polemonion-Melanthios-Pharnakeia-Zephyrion-Philokaleia-Kordyle-Trapezus-Hyssos-Ophis.

Sahil yoluyla birbirine bağlanan Pontos limanları Paryadres Dağları'nın geçit veren birkaç nehir vadisini takip eden kuzey-güney yönlü yollarla anagüzergâha bağlanmaktadır. Bunlardan en önemlisi Trapezus'u Satala'ya bağlayan güzergâhtır. Tabula Peutingeriana'da

[421] Yolun güzergâhı ve bu güzergâh üzerinde bulunan mil taşları için bk. Wilson, *Historical Geography II*, 365-369.
[422] Arr. *Peripl*. 14, 5, 1-17, 7, 1.
[423] Tab. Peut. Seg. X.
[424] İsminin doğru formu Ptol. *Geog*. 5, 4, 3'te Kyptasia olarak geçmektedir.
[425] İsmin doğru formu *Anonym. Peripl. Pont. Eux*. (GGM I) 25'te Gurzubanthon olarak geçmektedir.
[426] İsmin doğru formu *Anonym. Peripl. Pont. Eux*. (GGM I) 30'da Ameletos Topos olarak geçmektedir.
[427] İsmin doğru formu Pharnakeia olmalıdır; krş. Wilson, *Historical Geography* II, 365.

anılmış olması güzergâhın önemine işaret etmektedir[428]. Buna göre Trapezus ile Satala arasındaki istasyonlar şunlardır; Trapezus-Magnana-Gizenenica-Pylae-Frigdarium-Patara-Medocia-Solonenica-Domana-Satala. Bu güzergâhın Frigdarium ve Medocina arasındaki kısmı Thekhes Tepesi'nin batı yamaçlarından geçmektedir. Amisos ise Lykastos Vadisi'ni izleyen bir güzergâhla Thermai Phazamoniton yakınlarında anagüzergâha ulaşmaktadır. Büyük ihtimalle Polemonion da Sidenos Vadisi'yle Neokaisareia'da anagüzergâha bağlanmaktadır.

6.3 Paphlagonia

Pontos yol sistemi hakkında söylenenler (bk. Böl. 6.2) genel olarak Paphlagonia için de geçerlidir. Dolayısıyla Paphlagonia'nın en önemli güzergâhı doğu-batı istikametinde ilerlemektedir. Bu güzergâh Bityhnia'daki Nikomedeia'dan başlayarak Klaudiopolis'e ulaşır. Burada doğuda uzanmaya başlayan Olgassys Dağları'dan dolayı bu dağların kuzey ve güney etekleri boyunca ilerlemek üzere ikiye ayrılır. Güneyden devam edeni Klaudiopolis'ten sonra Krateia-Antoniopolis-Anadynata-Kandara-Pimolisa; kuzeyden devam edeni ise Klaudiopolis'ten sonra Kaisereia/Hadrianopolis-Kastamon-Pompeiopolis üzerinden yine Neoklaudiopolis'e ulaşmaktadır. Bu ikinci ana güzergâh Mithridates savaşları sırasında oldukça önemli rol oynamıştır. İÖ 88 yılında Mithridates VI'nın bir öncü birliği savaş arabalarının da yardımıyla Amnias Vadisi'nde, Pompeiopolis yakınında Bithynia Kralı Nikomedes IV'ün bir birliğini yenilgiye uğratmıştır. Mithridates'in kendisi Skorobas Dağı üzerinden Bithynia'ya doğru ilerlerken; M. Aquillius, güneye doğru çekildiği esnada, Proton Pakhion olarak bilinen mevkide[429] bir başka Pontus ordusu tarafından yenilgiye uğratılmıştır[430].

Sahil boyunca uzanan yüksek dağlardaki belli geçitleri kullanarak kıyı yerleşimlerini bu iki ana güzergâha bağlayan tali yollar da bulunmaktaydı. Nitekim Paphlagonia'nın en önemli limanlarından olan Herakleia ve Amastris, Tieion üzerinden Billaios ve Ladon Vadileri'ni izleyip 720 m. rakımdaki Babadağ Geçidi'yle Babas Dağı'nı aşarak bu güzergâhlara bağlanmaktaydı. 1196 yılında İmparator Aleksios III'ün, Türkler tarafından fethedilen Dadybra'ya (Devrek) gönderdiği ordu Babas Dağı civarında Türkler tarafından

[428] Tab. Peut. Seg. X.
[429] Büyük ihtimalle Viranşehir Çayı Vadisi'nde yer alan bir yerleşim olmalıdır. Başka bir deyişle doğu-batı istikametinde ilerleyen iki ana güzergâhı birbirine bağlayan talibir yol üzerinde bulunmaktadır. Krş. Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 126.
[430] Appian. *Mithr*. 18d; Strab. *Geog*. 12, 3, 40.

pusuya düşürülünce bu güzergâh üzerinden geri çekilmek zorunda kalmıştır[431] (TN 22). Yine Paphlagonia'nın sadece en önemli limanı değil, aynı zamanda en büyük kentide de olan Sinope bugünkü modern yola benzer bir güzergâhla Boyabat yakınlarında bu ana güzergâha bağlanmış olmalıdır. Benzer bir durum yerleşimden ele geçen bir yazıt sayesinde Prusias ad Hypium'un *emporion*'u olduğu anlaşılan Dia/Diospolis[432] için de söz konusudur. Prusias ad Hypium'u ticaret limanı Dia'ya bağlayan bu antik yol Prusias'ın kuzeyindeki kısımları büyük olasılıkla Hypia Ore olarak adlandırılan Akçakoca Dağları'ndan indirilen kerestenin ticareti açısından son derece önemliydi. Nitekim anılan dağın geçit noktasındaki kale[433] yolun Prusias ad Hypium açısından önemine işaret etmektedir. Aktın Çayı üzerindeki Roma Köprüsü bu yol üzerinde bulunmuş olmalıdır[434].

Olgassys Dağı'nın güney ve kuzey yamaçları boyunca ilerleyen bu iki ana güzergâhı birbirine bağlayan tali bir yol ise Kastamon'da kuzeydeki ana güzergâhtan ayrılarak Devrez Çayı Vadisi'ni takip edip 1750 m. rakımdaki Ilgaz Dağı Geçidi üzerinden Kandara (Cendere) yakınlarında güneydeki ana güzergâha bağlanmaktadır[435].

6.4 Kilikia

Kilikia daha İÖ 2. bin yılın ilk yarısında bölgenin topografyasının belirlediği önemli bir yol ağına sahip olmuş gözükmektedir. Bu erken dönem yol ağı topografik koşullar sonucunda kıyıyı iç kısımlara bağlayan ve genellikle akarsu yataklarını takip eden kuzey-güney istikametinde gelişmiş olmakla birlikte bu yolların bağlandığı bir sahil yolu da kullanımda olmalıdır. Syria'dan Kilikia Kapıları aracılığıyla Kilikia Ovası üzerinden Orta Anadolu'ya ulaşan yol sistemi sayesinde Syria ile Anadolu arasında gelişen ticaret Kilikia'nın en erken dönemlerden itibaren büyük bir öneme sahip olmasında belirleyici olmuştur. Sahilde ve Dağ geçitleri üzerinde yolların varlığı Kyros'un, Aleksandros'un, Demetrios'un, Pompeius'un ve Cicero'nun seferleri sayesinde de belgelenmektedir (TN 13, TN 14, TH 14, TH 5, TH 15).

Kilikia tarih öncesi dönemlerde taşıdığı önemi elbette Roma ve Bizans dönemlerinde korumuştur. Bölgeler arası ulaşımı sağlayan kuzeybatı-güneydoğu yönündeki (Ikonion-Heraklaeia-Podandos-Tarsos/Adana, Koloneia-Podandos-Tarsos/Adana) güzergâhların yanında Kilikia sahilini iç kısımlara bağlayan kuzey-güney istikametindeki yollar (Lystra-Leontopolis-Anemurion/Seleukeia, Laranda-Klaudiopolis-Seleukeia, Kaisareia-Podandos-

[431] Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 124 dn. 40.
[432] Ameling, Prusias, no. 29, 95-97.
[433] Belke, *TIB 9*, *Paphlagonien*, 130 dn. 84.
[434] Ameling, Prusias, 7 dn. 38; krş. Belke *TIB 9*, *Paphlagonien*, 130.
[435] Leonard, *Paphlagonien*, 121 krş. Wilson, Historical Geography, 357; Belke, *TIB 9*, *Paphlagonien*, 135 dn. 121.

Tarsos/Adana, Kaisareia-Rodandos-Adana, Kaisareia-Kiskisos-Baka-Sision-Anazarbos-Aigai, Kaisareia-Kukusos-Tili-Aigai, Kaisareia-Kukusos-Germanikeia-Tili-Aigai) Kilikia Dağları'nın geçitlerini kullanmışlardır. Kilikia Bölgesi'ni kuzey-güney istikametinde geçen güzergâhlar Bizans Dönemi'nde başkenti Syria'ya bağlamak gibi önemli bir işlev de görmüştür. Dolasıyla bu yollar İS 3. yüzyıldan itibaren Syria üzerinden Parthlar'a karşı yürütülen seferlerin de ana güzergâhları olmuştur. Kilikia Kapıları'nda Caracalla zamanına ait sınır yazıtı (Kappadokia olan)[436] ile geçidin güneybatısındaki sert bir tepede inşa edilen geç dönem kalesi[437] Kilikia'nın Via Tauri sayesinde Toros'ları aşarak Kappadokia ile bağlantısını sağlayan Kilikia Geçidi'nin (Gülek Boğazı) çağlar boyunca taşıdığı önemi yansıtmaktadır. Bu yol Tarsos'ta sahil yoluna bağlanmaktadır.

Sahil yolu batıda Side'den doğuda Seleukeia Pieria'ya kadar devam etmektedir. Tabula Peutingeriana bu yol üstündeki istasyonları şu şekilde sayar[438]: Side-Selinus-Anemurion-Arsinoe-Kelenderis-Kraunoi Burnu-Seleukeia-Korykos-Soloi-Zephyrion-Mallos-Aigai-Aleksandreia Kat' Isson-Rhossos-Seleukeia. Bu güzergâh, özellikle de Kydnos, Saros ve Pyramos gibi Kilikia'nın üç ana nehrinin denize döküldüğü bölgelerdeki kısmıyla Amanos'un dik yamaçlarınca kesilen Rhossos ile Seleukeia arasındaki kısım geç dönemde kullanılmamış gözükmektedir. Nagydos Ovası'nın batı girişinde bu yol kısmen kayalara açılarak, kısmense çokgen duvar örgüsüyle inşa edilmiştir[439]. Sahil yolunun bir sonraki izine Palaiai yakınlarında rastlanmaktadır[440]. Yol Seleukeia'da Kalykadnos Nehri'ni Vespasianus dönemine ait bir köprüyle aşmaktadır. Seleukeia'nın 16 km. kuzeydoğusunda Poikile Petra olarak bilinen mevkinin yakınında basamaklı olarak inşa edilmiş Roma yolunun kalıntıları hala görülebilmektedir[441]. Geçilmesi bu kısımda son derece güç olan yolun [τὴν ὁδὸν ἄβατον οὖσα(ν) ἐκόσμησεν] tamir ettirildiğini dile getiren bir de kaya yazıtı[442] bulunmaktadır. Lamos yakınlarında ise yolun güzergâhını belirlemeye yardımcı olabilecek yazıtsız üç mil taşı bulunmuştur[443]. Tarsos'tan itibaren yolun kalıntıları Bayramlı yakınlarında birkaç km. boyunca takip edilebilmektedir[444]. Yol Adana'dan (Antiochia ad Sarum) sonra ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan biri Mopsouhestia (Seleucia ad Pyramum) üzerinden Parion Dağı'nın kuzey eteğini dolaşıp Epiphaneia'nın güneyindeki Amanikai/Kilikiai Pylai'yı aşarak; diğeri ise güneye saptıktan sonra Mallos (Antiochia ad

[436] Hild, *Strassensystem*, 58.
[437] Hild, *Strassensystem*, 58, Ritter, *Kleinasien II*, 283; krş. Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1*, *Kilikien*, 132 dn 22.
[438] Miller, *Itineraria* 708-712, 759-761.
[439] Heberdey-Wilhelm, *Reisen*, 159.
[440] Hellenkemper-Hild, *Neue Forschungen*, 34.
[441] Heberdey-Wilhelm, *Reisen*, 80.
[442] Mackay-Mackay, *Inscriptions*, 139d.
[443] Hellenkemper-Hild, *Neue Forschungen*, 124d.
[444] Hellenkemper-Hild, *Neue Forschungen*, 96d.

Pyramum) üzerinden Parion Dağı'nın güneyinden dolaşıp yine aynı kapılardan geçerek Issos'a ulaşmaktadır. Yol burada Amanos'un batı yamaçlarını takip edip Kodrigai yakınındaki Kilikia Kapıları'nı geçerek Alexandria ad Issum üzerinden Amanos Dağı'nın en güney ucunu oluşturan Pieria Dağı'nı güney ucundaki vadide konumlanan Syriai Pylai üzerinden Syria'ya devam etmektedir.

6.5 Kilikia-Syria Sınırı

Kilikia'yla Syria arasındaki ulaşım bu iki bölge arasında sınır oluşturan Amanos Dağı'ndaki iki geçit aracılığıyla sağlanmaktadır. Bunlardan ilki Antiochia ad Sarum'dan (Adana) Mopsouhestia-Hierapolis/Kastabala yoluyla Amanikai Pylai'dan geçerek Doliche ve Zeugma üzerinden Euphrates yatağını izleyerek Syria'ya girerken; Issos'tan itibaren Amanos Dağı'nın batı yamaçları boyunca Alexandria ad Issum'a kadar ilerleyen güzergâh Pireia Dağı'nın kuzeyindeki vadide bulunan Syriai Pylai'dan geçerek Pagrai üzerinden Antiochia'ya ulaşmaktadır. Önemli bir yol kavşağında bulunan Antiochia'dan bir yol Silpion Dağı'nın kuzey yamaçlarını dolaşarak Orontes yatağı boyunca Apamea'ya üzerinden Phoinike'ye ulaşmaktadır. Diğer bir yol ise yine Orontes'in yatağını takip ederek Thaumaston Dağı üzerinden Koryphaios Dağı'nın güney yamacında bulunan Seleukeia Pieria'ya varır. Antiochia'dan çıkan üçüncü yol ise Kasion ve Antikasion Dağları'nın doğu yamaçlarını takip ederek Laodikeia'ya buradan da sahil yoluyla Phoinike'ye ulaşmaktadır.

SONUÇ

Dağlar Anadolu'nun siyasi ve ekonomik tarihi açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Antik kaynaklar, nümizmatik ve epigrafik veriler sayesinde Anadolu topografyasını belirleyen sarp dağların burada yeşeren kültürler üzerinde belirleyici etkileri olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim dağlar civar kavimlerin gelenek, görenek ve yaşam biçimlerine yansımışlar, sayısız edebi eserde önemli birer motif olmuşlardır. Ayrıca yerleşim alanlarını bir sur duvarı gibi çevreleyen dağlar bir çeşit tahkimat işlevi de görmüşlerdir. Örneğin İÖ 2. yüzyılın başlarından köklerinin kurutulduğu İÖ 64 yılına kadar Kilikia dağları korsanlar için son derece korunaklı bir coğrafya sağlamıştır. Dağlar ayrıca meydana getirdikleri iklim ve doğal koşullar sayesinde birçok endemik tür için yaşam alanı da sunmuşlardır. Barındırdıkları flora ve fauna sayesinde bölgenin ekonomisine de sayısız katkılar sağlamışlardır. Kendilerine birçok kutsal anlam yüklenen dağlar civarlarında yaşayan halkların dinsel inançlarında da önemli bir rol oynamıştır. Nitekim volkanik karakteriyle Argaios Pers ateş kültü için önemli bir tapınım merkezi olmuştur. Bunun dışında öncel devirlerden kalma dağ kültü Yunan pantheon'unun baş tanrısı Zeus'in kimliğine bürünerek (Zeus Argaios, Zeus Kimistenos, Zeus Olybris, Zeus Andriklos, Zeus Kasios, Zeus Korykios, Zeus Koryphaios) devam etmiştir. Dağlar azizlerin inziva yerleri olarak Hristiyanlık tarihinde de önemli bir yer almıştır. Sahip oldukları bu dinsel kimlikle dağlar sikke tipi olarak sıkça kullanıldıkları gibi plastik sanat eserlerinde de işlenmişlerdir.

Dağlar bölge içi ve bölgeler arası ulaşım sistemlerini de belirleyici bir özeliğe sahiptir. Nitekim Kappadokia'yı Galatia'ya bağlayan güzergâhlarda ulaşım son derece rahatken, Kilikia-Syria ile Pontos'a bağlanan güzergâhlar Tauros, Antitauros ve Kuzey Anadolu Dağ silsilerini aşmak zorunda kaldıklarından dağ geçitleri ya da akarsu vadileri boyunca ilerlemek zorunda kalmışlardır. Pontos ve Pahlagonia'da doğu-batı istikametinde birbirine parallel iki veya üç dağ silsilesi uzanmaktadır. Dolayısıyla yol imkanı doğu-batı istikametinde uzanan bu silsiler arasında şekillenen düzlüklerde mümkündür. Bu nedenle de ana güzergâh doğu-batı yönünde gelişirken ancak birkaç noktada imkan veren kuzey-güney istikametli bağlantılar tali yol olmaktan öteye geçememişlerdir.

Son olarak edebi kaynaklar, epigrafik ve nümizmatik veriler ışığında Kappadokia, Pontos, Paphlagonia ve Kilikia bölgelerinde adı tespit edilen dağlar aşağıda sıralanmıştır:

KAPPADOKIA

Argaios : Kayseri'nin 25 km. güneybatısında yükselen Erciyes Dağı (Harita 1).

Argaios : Huni biçiminde yükselen, sönmüş bir dağ olan volkanik Hasan Dağı (Harita 1).

Athar : Aksaray'ın Bekarlar Köyü'nün doğusundaki Nenezi Dağı (Harita 1).

Didymoi : Kayseri'nin güneydoğusundaki Ali Dağı (Harita 2).

Preion : Afşin'in Marabız Köyünde yer alan bir dağ (Harita 2).

PONTOS

Amazonius : Çöldür Tepe- Mason? (Harita 3).

Hieron : Yoros Burnu. (Harita 4).

Lithros : Baraklı veya Ladik ile Amasya arasında uzanan Akdağ. (Harita 3).

Ophlimos : Taş Ova'nın batısında yükselen bir dağ. Bel Dağları? (Harita 3).

Paryadres : Giresun, Gümüşhane, Canik, Parkhal veya Kuttag dağları (Harita 3).

Skydises : Kaçkar Dağları? (Harita 4).

Thekhes: : Trabzon ve Bayburt arasında uzanan Deveboynu Tepesi? (Harita 4).

PAPHLAGONIA

Agrioserike : Amastris'in doğusunda yer alan Sagra Dağ (Harita 5).

Babas : Dadybra'nın batı ve güneybatısında yer alan Baba Dağı (Harita 5).

Cytorus : Amasra yakınındaki Kidros Dağı (Harita 5).

Hypios : Kardüz Dağı – Elmacık ?. (Harita 5).

Mala : Gangra'nın (Çankırı) doğusunda bir dağ. (Harita 6).

Olgassys : Çankırı-Kastamonu arasında uzanan Ilgaz Dağları (Harita 6).

Sandarakurgeion: Pimolisa yakınlarında yer alan bir dağ.

Skopelos Sinope'ni konumlandığı yarımada üzerindeki sarp tepe (Harita 6).

Skorobas : Safranbolu'nun güneybatısında, Çankırı'nın kuzeydoğusunda yer alan bir dağ (Harita 5).

KILIKIA

Amanos : Tauros Dağ silsilesinin günedeki kolu olan Amanos, Nur Dağları (Harita 7).

Amanos Kütlesinde Yer Alan Dağlar

Pieria : Antiokheia'nın batısında, Amanos'un güneyinde yer alan Kızıldağ (Harita 7).

Pieria İçinde Kalan Dağlar

Koryphaion : Antiokheia'nın batısında, Pieria'nın güneyinde yer alan Musa Dağı (Harita 7).

Pagrika : Bağras'ın batısında yer alan tepeler (Harita 7).

Rhosia : (= Rhosii) Pieria'nın batısında Rhosos'un doğusunda yer alan Karadağ (Harita 7).

Anazarbos : Adana'nın 50 km. kuzeydoğusunda bulunan Anazarva yakınında yükselen bir dağ.

Andriklos : Kharadros'un kuzeyinde, Kragos'un batısında yükselen Maslan Dağı (Harita 8).

Antikragos : Kilikia Trakheia'da, Kragos'un karşısında yükselen bir dağ (Harita 8).

Coracesius : Tauros'un bir kolu olup Pseudokorakesion ve Kalonkorakesion civarında yükselen bir dağ (Harita 9).

Hamaksia : Kilikia Trakheia'da Arsione ve Laertes arasında uzanan bir dağ (Harita 8).

Imbarus : Kilikia Trakheia'da Silifke'nin doğusunda yükselen bir dağ (Harita 9).

Kalamon : (= Rhodeon) Seleukeia'dan bir stadion mesafede yer alan Meryemlik olarak bilinen tepe (Harita 9).

Kokysion : Seleucia ad Calycadnum'un akropolisi (Harita 9).

Korykos : Kilikia Trakheia'da Elaiussa ile Arima arasında uzanan bir dağ (Harita 9).

Kragos : Kilikia Trakheia'da uzanan Güney Kalesi Tepesi (Harita 8).

Laertes : Alanya-Gazipaşa arasındaki Gözüküçük Köyü'nün kuzeybatısında yükselen Cebelires (Harita 8).

Linaton : Tarsus yakınında yer alan bir dağ (Harita 9).

Parion: : Eski ismi Cebelinur olan Misis Dağları (Harita 7).

Poikile Petra : Seleucia Ad Calycadnum'un doğusunda yer alan kayalıklar (Harita 9).

Rhodeon : = Kalamon

Sarpedon : Holmoi'un güneyinde uzanan Sarpedonion Burnu'nda yükselen bir dağ (Harita 9).

KILIKIA-SYRIA SINIRI

Antikasion : Seleukeia'nın güneyinde yer alan Karaduran Dağı (Harita 10).

Elephos : Rhosus yakınında yer alan bir dağ (Harita 7).

Kasion : Euphrates yakınında, Pieria'nın güneyinde yer alan dağ (Harita 10).

Krokodilos : Kilikia ile Syria arasında Amanos Kapıları civarında yükselen bir dağ.

Orokasias : Silpion Dağı'nın güneyinde, Antiokheia'nın doğusunda yer alan dağ (Harita 7).

Ptervgion : Rhosos yakınlarına yükselen bir dağ.

Rhosikos Skopelos: Rhosos yakınlarındaki dağ.

Silpion : Antiokheia'nın doğusunda, Orokassias'nın kuzeyinde yer alan dağ. Hrıstiyanlıkla birlikte Stauris Dağı adını almıştır (Harita 7).

Stauris : Antiokheia'nın doğusunda, Orokassias'nın kuzeyinde yükselen Silpion Dağı için Hrıstiyanlarca kullanılan yeni ad (Harita 7).

Thaumaston : Antiokheia'nın güneyinde yer alan Samandağ (Harita 7).

Trapezon : Amanos'un doğusunda yer alan bir dağ (harita 7).

KAYNAKÇA KISALTMALARI

AE	L‘ année épigraphique. Paris.
AJPh	American Journal of Philology. Baltimore.
ANRW	Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung. Hrsg. Von H. Temporoni-W. Haase II, Berlin-New York.
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı. Ankara.
AS	Anatolian Studies, Journal of the British School at Ankara.
ATL	B. D. Meritt – H. T. Wade-Grey – M. F. McGregor, The Athenen Tribute Lists I-IV, Cambridge I, Princeton II-IV 1939-1953.
BATL	R. J. A. Talbert (Ed.), Barrington Atlas of the Greek and Roman World, Princeton 2000.
BCH	Bulletin de Correspondance Hellénique, Paris 1888-
BMC	A Cataloque of the Greek Coins in the British Museum. V. Hems, P. Gardner, G. F. Hill, W. Wroth, I-XXX London, 1837-1929.
CIG	Corpus Inscriptionum Graecarum. Berlin 1825-1877.
CIL	Corpus Inscriptionum Latinarum. I-XVI. Leipzig, Berlin 1826-1843
DNP	H. Cancik – H. Schneider (Hrsg.), Der neue Pauly. Enzyklopädie der Antike, Stuttgart 1996-
EA	Epigraphica Anatolica. Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens, Bonn 1983-.

JHS	Journal of Hellenic Studies. London, Society for the Promotion of Hellenic Studies.
JÖAI	Jahreshefte des österreichischen archäologischen Instituts in Wien, Wien 1898-.
IGLSyr 3, 2	L. Jalabert-R. Mouterde, Inscriptions grecques et latines de la Syrie, III, 2. Antiochéne, Paris 1950.
IG	Inscriptiones Graecae, consilio et auctoriatate Academiae, Litterarum Borussicae ed. Maior: I-III (Attika); IV (Argolis); V (Lakonia, Messenia, Arkadia); VI (Akhaia, Elis); VII (Megaris, Oropia, Boiotia); VIII (Delphoi); IX (Graecia Septentirionalis); X (Epiros, Makedonia, Thrakia, Skythia); XI (Delos); XII (Insulae Maris Aegaei praeter delum) ;XIII (Krete); XIV (Skelia, Italia, Gallia, Hispania, Britannia, Germania); XV (Kypros) Berlin 1873-1939.
IGR	Inscriptiones Graecae ad res Romanas Pertinentes. Ed. R. Cagnat-J. Toutain. I-IV. Paris 1906-1928.
IK	Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien, Bonn 1972-.
ILLRP	Inscriptiones Latinae Liberae Rei Republicae. Ed. A. Degrassi. Florence vol. II 1963, vol. I 1965.
OGIS	Orientis Graeci Inscriptiones Selectae. 1903-1982.
OLBA	Mersin Üniversitesi Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi (*KAAM*) Yayınları. Mesin.
PG	J. P. Migne (ed.), Patrologia Graeca 1-161, Paris 1857-1866.
RE	Paulys Realencyclopädie der classichen Altertumwissenschaft. Stutgart (München).
RHA	Revue Hittite et Asianique.

RECAM	Regional Epigraphic Catallouges of Asia Minoe. Vol. The Ankara (1982)
SEG	Suplumentum Epigraphicum Graecum, 1923-
TAD	Türk Arkeoloji Dergisi.
TIB	Tabula Imperii Byzantini (Denkschriften, phil.-hist. Klasse). 1976-

KAYNAKÇA

Albright, *Cilicia* W. F. ALBRIGHT, The Origin of the Name Cilicia, AJP 43/2, 1922 s. 166–167.

Ameling, *IvPrusias ad Hypium* W. AMELING, Die Inschriften von Prusias ad Hypium, Bonn 1985 (IK 27).

Anderson, *Studica Pontica* J. G. C, ANDERSON, Studica Pontica I, A Journey of Exploration in Pontus, Bruxelles 1903.

Arslan, *Mithridates* M. ARSLAN, Mithridates VI Eupator Roma'nın Büyük Düşmanı, İstanbul 2007.

Arslan, *Galatlar* M. ARSLAN, Antikçağ Anadolusu'nun Savaşçı Kavmi Galatlar, İstanbul 2000.

Atalay-Mortan, *Türkiye* İ. ATALAY – K. MORTAN, Türkiye Bölgesel Coğrafyası, İstanbul 1997.

Baydur, *Tanrılar* N. BAYDUR, Anadolu'da Kutsal Dağlar, Dağ-Tanrılar, İstanbul 1994.

Baydur, *Kayseri* N. BAYDUR, Kültepe (Kaneş) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştıtmalar, İstanbul 1970.

Bean, *Yazıtlar* G. E. BEAN, Dr. U. Bahadır Alkım'ın Gezisi Esnasında Bulunmuş Yazıtlara Dair Rapor, Belleten 14, 1950, 535-541, 560-564.

Bean-Mitford, *Cilicia* G. E. BEAN – T. B. MITFORD, Journeys through Rough Cilicia, 1964-8. [Österreichische Akademie der Wissenschaften, Denkschriften 102], Vienna 1970.

Belke, *TIB 9,Paphlagonien* K. BELKE, TIB 9: Paplagonien und Honorias, Wien 1996.

Bittel, *Feueraltar* K. BITTEL, Ein persischer Feueraltar aus Kappadokien, Baden 1952.

Blumenthal, *Kolonisation* E. BLUMENTHAL, Die altgrichische Siedlungskolonisation im Mittelmeerraum unter besonderer Berücksichtigung der

Südküste Kleinasiens, Tübingen 1963.

Blümel, *IvKnidos I* W. BLÜMEL, Die Inschriften von Knidos I, Bonn 1992 (IK 41).

Bossert, *Hethitische* H. BOSSERT, Das hethitische Felsrelief bei Hanyeri, Orientalia, NS 23, 1954, 129-147.

Brandis, *Galatia* C. G. Brandıs, RE VII, 1 (1910), s. v. Galatia, 549.

Bryer-Winfield, *Byzantine* E. BRYER-J. WINFIELD, The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos, Washington 1985.

Broughton, *Asia Minor* T. R. S. BROUGHTON, Roman Asia Minor, şurada: T. Frank (ed.), An Economicy Survey of Ancient Rome 4, Baltiomore 1938.

Burney, *Historical Dictionary* C. BURNEY, C., Historical Dictionary of the Hittites, Maryland-Toronto-Oxford 2004.

Cook, *Zeus II* A. B. COOK, Zeus. A Study in Ancient Religion 1-3, Cambridge 1914-1940.

Crawford, *Roman Statutes* M. H. CRAWFORD, Roman Statutes I-II, London 1996

Cumont-Cumont, *Studica Pontica* F. CUMONT – E. CUMONT, Studica Pontica II: Voyage d'expeloration archéologique dans Pont et la Petite Arménie, Bruxelles 1906.

Çambel, *Karatepe-Aslantaş* H. ÇAMBEL, Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions II: Karatepe-Aslantaş, Belin-New York 1999.

Darkot, *İslam* B. DARKOT, İslam Ansiklopedesi cilt 4, İstanbul 1997.

Del Monte-Tischler, *Répertoire I* G. F. DEL MONTE – J. TISCHLER, Die Orts- und Gewässernamen der hethitischen Texte (Répertoire géographique des Textes Cunéiformes Band 6), Wiesbaden 1978.

Elvers, *Bibulus* K. L. ELVERS, DNP 2 (1997), s. v. [I 5] C. Bibulus, M., 942-943.

Erdoğdu, *Nevşehir Salnamesi* T. ERDOĞDU, Rum Harfleri ile Türkçe Karamanlıca Diğer Bir Nevşehir Salnamesi, Tarih ve Toplum 145, 1996, 47-56.

Erzen, *Kilikien* A. ERZEN, Kilikien bis zum Ende der Perserrschaft, Leipzig 1940.

Feissel, *Antioche* D. FEISSEL, Deux Listes de quartiers d'Antioche astreintes au creusement d'un canal (73-74 après J.C.), Syria 62, 1985, 77-103.

Forbirger, *Handbuch* A. FORBIRGER, Handbuch der Alten Geographie aus Quellen bearbeitet II, Leipzig 1844.

Franck, *Sources Class* L. FRANCK, Sources class ques concernant la Cappadoce, RHA 24, Paris 1966.

Freeman, *Cilicia* P. FREEMAN, The Province of Cilicia and Its Origin, şurada: P. Freeman – D. Kennedy (ed.), The Defence of Roman and Byzantine East, Oxford 1986, 253-275.

Gözenç-Gümüş-Ertin, *Coğrafya* S. GÖZENÇ – E. GÜMÜŞ – G. ERTİN, Türkiye Coğrafyası (AÜ Yayınları No: 1069), Eskişehir 1998.

Grayson, ***Assyrian*** A. K. GRAYSON, Assyrian Royal Inscriptions I-II, Weisbaden 1972-1976.

Grégoire, *Saints Jumeaux* H. GREGOIRE, Saints Jumeaux et Dieux Cavaliers. Étude hagiographique (Biblothèque hagiographique Orientale 9), Paris 1905.

Grimal, *Mitoloji* P. GRIMAL, Mitoloji Sözlüğü, İstanbul 1997.

Guntel, *Ventidius* H. GUNDEL, RE VIII. A.1 (1995) S. V. VENDITIUS (6), 807-808.

Güler, *Erciyes* O. GÜLER, Antik Çağ İkonografisinde Erciyes, İstanbul 1995.

Gwatkin, *Cappadocia* W. E. GWATKIN, Cappadocia as a Roman Procuratorial Province, Columbia-Missouri 1930.

Günaltay, *Anadolu* Ş. GÜNALTAY, Anadolu Tarihi: Perslerden Romalılara Kadar Seleukoslar, Nabatiler, Galatlar, Bitinya ve

Bergama Kırallıkları, Ankara 1987.

Habicht, *IvPergamon III* C. HABICHT, Die Inschriften des Asklepieions. Mit einem Beitrag von Michael Wörrle. «Altertümer von Pergamon», 8,3, Berlin 1969.

Haensch, *Capita Provinciarum* R. HAENSCH, Capita Provinciarum. Statthaltersitze und Provinzialverwaltung in der römischen Kaiserzeit, Mainz am Rhein 1997

Hajjar, *Divinités oraculaires* Y. HAJJAR "*Divinités oraculaires et rites divinatories en Syrie et en Phénicie a I'époque gréco-romaine" ANRW II 18. 4, 1990, 2237-2320.*

Hawkins, *Luwian Inscriptions* D. HAWKINS, Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions I: Inscriptions of Iron Age, Berlin-New York 2000.

Heberdey-Wilhelm, Reisen R. HEBERDEY-A. WILHELM, Reisen in Kilikien. Ausgeführt 1891 und 1892 im Auftrage der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften [Denkschriften ÖAW phil.-hist. Kl. 44], Wien 1896.

Hellenkemper-Hild, *Neue Forschungen* H. HELLENKEMPER-F.HILD, Neue Forschungen Isaurien und Kilikien [Denkschrift ÖAW phil.-hist. Kl. 186], Wien 1986.

Hild, *Strassensystem* F. HILD, TIB, Byzantinische Strassensystem in Kappadokien, Wien 1977.

Hild, *westkilikische Küste* F. HILD, Die westkilische Küste von Korakesion bis Aenemurion, İn Byzantinischer Zeit, şurada: W. Hörandner – J. Koder – O. Kresten – E. Trapp (Hrsg.), Byzantions. Festschrift für Herbert Hunger, Wien 1984, 137-145.

Hild-Hellenkemper, *TIB 5, Kilikien* F. HILD-H. HELLENKEMPER, TIB 5: Kilikien und Isaurien, Wien 1990.

Hild-Restle, *TIB 2,Kappadokien* F. HILD- M. RESTLE, TIB 2: Kappadokien, Wien 1981.

Hoben, *Dynasten* W. HOBEN, Untersuchungen zur Stellung kleinasiatischen Dynasten in den Machtkämpfen der ausgegenden

römischen Republik, Diss. Mainz 1969.

Honigmann, *Θαυμαστὸν ὄρος* E. HONIGMANN, RE V, A2 (1934), s. v. Θαυμαστὸν ὄρος, 1338-1339.

Honigmann, *Koruphaion* E. HONIGMANN, RE XI, 2, (1922) S.V. Koruphaion 2, 1460.

Honigmann, *Ὀροκασίας ὄρος* E. HONIGMANN, RE XVIII.1 (1995), s. v. Ὀροκασίας ὄρος, 1144.

Honigmann, *Σίλπιον ὄρος* E. HONIGMANN, RE III A. 1 (1927), s. v. Σίλπιον ὄρος, 114.

Honigmann, *Skopelos* E. HONIGMANN, RE III A.1 (1927), s. v. Skopelos (8), 582-583

Honigmann, *Σταυρὶς ὄρος* E. HONIGMANN, RE III A.2 (1929), S. V. Σταυρὶς ὄρος, 2236

Honigmann, *Syria* E. HONIGMANN, RE IV A2 (1932) s. v. Syria (3), 1549-1727.

İzbırak, *Türkiye* R. İZBIRAK, Türkiye1-2, İstanbul 1990.

Jones, *Cities* A. H. M. JONES, The Cities of The Eastern Roman Provinces, Oxford 1937.

Kaya, *Anadolu'da Roma* M. A. KAYA, Anadolu'da Roma Egemenliği ve Pompeius'un Siyasal Düzenlemeleri Tarih İncemeleri Dergisi XIII (1998) 163-173.

Kees, *Kasion* S. KEES, RE X.2 (1997), s. v . Kasion (2), 2263-2264.

Keil, *Lydia* J. KEIL, RE XIII-2, 1927, s. v. Lydia, 2197.

Kınal, *Anadolu* F. KINAL, Eski Anadolu Tarihi, Ankara 1998.

Kroll, *Krokodeilos* W. KROLL, RE XI.2 (1922), s. v. Krokodeilos, 1947.

Lancel, *Hannibal* S. LANCEL, Hannibal, Oxford 1999.

Leonhard, *Paphlagonia* R. LEONARD, Paphlagonia. Reisen und Forschungen in nördlichen Kleinasien, Berlin 1915.

Lietzmann, *Symeon Stylites* H. LIETZMANN, RE III A1 (1927), s. v. Symeon Stylites 140-142.

Luckenbill, ***Ancient Records*** D. D. LUCKENBILL, Ancient Records of Assyrian and Babylonia I, Chicago 1926.

Macdonalds, *Apostle* D. R. MACDONALS, The Legend and the Apostle, Philadelphia 1983.

Macridy, *Notion II* T. MACRIDY, Antiquités de Notion II, JÖAI 15, 1912, 36-67.

Mackay-Mackay, *Inscriptions* T. S. MACKAY-P. A. MACKAY, Inscriptions from Rough Cilicia East of the Calycadnus, AS 19, 139-142.

Magie, *Roman Rule* D. MAGIE, Roman Rule in Asia Minor 1-2, Princeton 1950.

Marek, *Stadt, Ära und Territorium* C. MAREK, Stadt, Ära und Territorium in Pontus-Bithynia und Nord-Galatia, Tübingen 1993.

Marek, *Pontus-Bithynia* C. MAREK, Pontus et Bithynia. Die römische Provinzen in norden Kleinasien, Mainz am Rhein 2003.

Memiş, *Türkiye* E. MEMİŞ, Eskiçağ Türkiye Tarihi, Konya 2002.

Merkelbach-Stauber, *Steinepigramme III* R. MERKELBACH-J. STAUBER, Steinepigramme aus dem griechischen Osten III. der ferne Osten und das Landesinnere bis zum Tauros, Leipzig 2001.

Meyer, *Chettier* E. MEYER, Reich und Kultur Chettier. Kunst und Altertum I, Berlin 1914.

Miller, *Itineraria* K. MILLER, Itıneraria Romana. Römische Reisewege an der Hand der Tabula Peutingeriana dargestellt von K. Miller,, Stuttgart 1916.

Mitchell, *Ancyra* S. MITCHELL, RECAM. Notes and Studies No.1: Inscriptions of Ancyra, AS 27, 1977, 63-103.

Mitchell, *Festivals* S. MITCHELL, Festivals , Games and Civic in Asia Minor, JRS 80, 1990, 183-193.

Mitford, *Cilicia* T. B. MITFORD, Roman Rough Cilicia, şurada: ANRW II, 7, 2 (1980), 1230-1261.

Mitford, *Cults* T. B. MITFORD, The Cult of Roman Rough Cilicia, ANRW II, 18. 3, 1990, 2142-2152.

Mitford, *Sebastopolis* T. B. MITFORD, Inscriptiones Ponticae – Sebastopolis, ZPE 87, 1991, 181-243.

Nollé, *Pamphylische Studien* J. NOLLÉ, Pamphylische Studien 6-10, Chiron 17, 1987, 235-276.

Oberhummer-Zimmerer, *Kleinasien* R. OBERHUMMER – H. ZIMMERER, Durch Syrien und Kleinasien. Reiseschilderungen und Studien, Berlin 1899.

Olshausen, *Pontos* E. OLSHAUSEN, RE Suppl. XV (1978), s. v. Pontos (2), 396-442.

Ormerod, *Piracy* H. ORMEROD, Piracy in The Ancient World. an essay in Mediterranean History, Liverpool-London 1920.

Pohl, *römische Politik und Piratärie* H. POHL, Die römische Politik und Piraterie im östlicjen Mittelmeervom 3. bis zum 1. Jh. v. Chr., Berlin 1993.

Ramsay, *Anadolu* W. M. RAMSAY, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası, İstanbul 1960 (çev. Mihri Pektaş).

Ritter, *Kleinasien II* C. RITTER, Die Erdkunde im Verhälltnis zur Natur un zur Geschifte des Menschen. Kleinasien II, Berlin 1858-1859.

Ritterling, *Legio* R. RITTERLING, RE XII, 1-2 (1924-1925), s. v. Legio, 1186-1829.

Robert, *Asie Mineure* L. ROBERT, Études anatolliennes. Recherches sur les inscriptions grecques de I'Asie Mineure, Paris 1970.

Rostovtzeff, *The Social Economic* M. I. ROSTOVZEFF, The Social and Economic History of the Hellenistic World I-III, Oxford 1941.

Ruge, *Caesarea* W. RUGE, RE III 1, 1897, s.v. Caesarea (5), 1289.

Ruge, *Imbarus* W. RUGE, RE IX.1 (1997), s. v. Imbarus, 1104.

Ruge, *Kappadokia* W. RUGE, RE Supp. VI (1997), s. v. Kappadokia, 138-140.

Ruge, *Kilikia* W. RUGE, *RE* VII, I (1921), s. v. Kilikia, 386–390.

Ruge, *Kragos* W. RUGE, RE XI,2 (1922), s. v. Kragos (3), 1567-1568.

Ruge, *Lithros* W. RUGE, RE XIII, 1 (1957), s. v. Lithros, 776.

Ruge, *Olgassys* W. RUGE, RE X, 2 (1937), s. v. Olgassys, 2474.

Ruge, *Skydises* W. RUGE, RE III A, I (1927) s. v. Skydisses, 618.

Salac, *Zeus Kasios* A. SALAC, Zeus Kasios, BCH 46, 1922, 160-189.

Sayar, *Kilikya'da Epigrafi* M. H. SAYAR, Kilikya'da Epigrafi ve Tarihi Coğrafya Araştırmaları 1996, AST XV. 1, 1997 331-347.

Sayar, *Tanrılar* M. H. SAYAR, Kilikya'da Tanrılar ve Kültler, Olba 2, 1999, 131-154.

Sayar, *IvAnazarbos* M. H. SAYAR, Die Inschriften von Anazarbos und Umgebung, Bonn 2000, (IK 56).

Sayar-Siewert-Taeuber, *Doğu Kilikia* H. SAYAR-P. SIEWERT-H. TAEUBER, Doğu Kilikia'da Epigrafi ve Tarhi üzerine Coğrafya Araştırmaları, AST XI 1993, 137-160.

Sevin, *Geography* V. SEVİN, Fourth Century BC to Sixth Century AD. The Kingdom of Cappadocia during Hellenistic and Roman Times, , şurada: M. Sözen (ed.), Cappadocia , İstanbul 1998, 44-61.

Simonetta, *Coins* B. SIMONETTA, The Coins of the Cappadocian Kings: in Typos. Monographien zur Antiken Numismatik [Band II], Freibourg 1977.

Smith, *Classical Dictionary* W.SMITH, A New Classical Dictionary of Greek and Roman Biography, Mitology and Geography, New York 1851.

Souza, *Piracy* P. DE SOUZA, Piracy in the Graeco-Roman world , Cambridge 1999.

Sterrett, *Asia Minor* J. R. S. STERRETT, An epigraphical journey in Asia Minor, Papers of the American School of Classical Studies in Athens 2, Boston 1888.

Sydenham, *Caesarea* E. A. Sydenham, The Coinage of Caesarea in Cappadocia, London 1933.

Şahin, *Zeus* N. ŞAHİN, Zeus'un Anadolu Kültleri, İstanbul 2001.

Teja, *Kappadokien* R. TEJA, Die römische Provinz Kappadokien in der Prinzipatszeit, şurada: ANRW II 7.2, Berlin-New York 1980, 1083-1124.

Teja, *Asia Menor* R. TEJA, Eclavos y Semilibres En Asia Menor y en el Occidente a Comienzos del Bajo Imperio: Ensayo de Interprecetion de la Leyanda de los Tergemini. Colonato y otras formas de dependencia no eclavistas, Oviedo 1978.

Tekin, *Eski Yunan* O. TEKİN, Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş, İstanbul 2008.

Umar, *Tarihsel Adlar* A. B. UMAR, Türkiye'deki Tarihsel Adlar, İstanbul 1993.

Ünal, *Adana ve Çukurova* A. ÜNAL, Hitit İmparatorluğu'nun yıkılışından Bizans Dönemi'nin sonuna kadar Adana ve Çukurova Tarihi, ÇÜ SBE Dergisi 15.3, 2006, 67-102.

Ünal-Girginer, *Çukurova*, A. ÜNAL – K. S. GİRGİNER, Kilikya-Çukurova. İlkçağlardan Osmanlılar Dönemi'ne kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya, Tarih ve Arkeoloji, İstanbul 2007.

Varinlioğlu, *Keramos* E. VARİNLİOĞLU, Epigramm aus Keramos, EA 3, 1984, 133-135.

Varinlioğlu, *IvKeramos* E. VARİNLİOĞLU, Die Inschriften von Keramos, Bonn 1986 (IK 56).

Wilson, *Historical Geography* D. R. WILSON, The Historical Geography of Bithynia, Paphlagonia and Pontus in the Greek an Roma n Periode: A New Survey with Particular Reference to Suface Remains Still Visible (Basılmamış doktora tezi), Oxford 1960.

Wroth, *BMC Cappadocia* W. WROTH, Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Galatia, Cappadocia, Syria, Repr. Bologna 1964.

Zgusta, Ortsnamen L. ZGUSTA, Kleinasiatische Ortsnamen, Heidelberg 1984.

ANTİK KAYNAK EDİSYONLARI ve KISALTMALAR LİSTESİ

Acta Mart. Tergem. Acta Martyrum Tergeminorum

H. Grégoire (ed.), Saints Jumeaux et Dieux Cavaliers. Étude hagiographique (Biblothèque hagiographique Orientale 9), Paris 1905.

Acta Pau.-Thec. Acta Pauli et Theclae (Partis finalis recensio e codice G).

R. A. Lipsius (ed.), Acta Apostolorum apocrypha vol 1, Hildesheim 1972^2, 271-272.

Ael. **CLAUDIUS AELIANUS (İS 2.-3. yüzyıl)**

nat. an. De natura animalium /Περὶ ζῷων ἰδιότητος

R. Hercher (ed.), Claudii Aeliani de natura animalium libri xvii, varia historia, epistolae, fragmenta, Leipzig 1864.

Amm. Marc. **AMMMIANUS MARCELLINUS (İS 330-395)**

Res Gestae Rerum Gestarum libri

C. Rolfe (ed.), Ammiani Marcellini rerum Gestarum libri qui supersunt, London 1935-1940.

Anna. Comn. **ANNA COMNENA (İS 11-12. yüzyıl)**

*Alex***.** Alexias/Ἀλεξίας

B. Leib (ed.), Anna Comnene. Alexiade, Paris, 1937-1945.

Ant. Graec. **ANTHOLOGIA GRAECA**

H. Beckby (ed.), Anthologia Graeca, Munich 1965-1968.

Apoll. Rhod. **APOLLONIOS RHODIOS (İÖ 3. yüzyıl)**

*Arg***.** Argonautica/ Ἀργοναυτικά

H. Fraenkel (ed.), Apollonii Rhodii Argonautica, Oxford 1961.

Appian. **APPIANOS (İS 1.-2. yüzyıl)**

*Mithr***.** Mithridatica / Μιθριδατικά

P. Viereck – A. G. Roos – E. Gabba (ed.), Mithridatica, Appiani historia Romana, Leipzig 1939.

Aristoph. **ARISTOPHANES (İÖ 3-2. yüzyıl)**

Epitome/ἐπιτομή

S. P. Lambros (ed.), Aristophanis historiae animalium epitome subjunctis Aeliani Timothei aliorumque eclogis, Excerptorum Constantini de natura animalium libri duo. Aristophanis historiae animalium epitome, Berlin 1885.

Aristo. **ARISTOTELES (İS 4. yüzyıl ?)**

Vent. De ventorum situ et nominibus / ἀνέμων Θέσεις καί προσηγορίαι

I. Bekker (ed.), De ventorum situ et nominibus, Aristotelis opera

vol. 2, Berlin 1831.

Arr. **FLAVIUS ARRIANUS (İS 1.-2. yüzyıl)**

Anab. Alexandri Anabasis / Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις

A. G. Roos – G. Wirth (ed.), Flavii Arriani quae exstant omnia, vol. 1, Leipzig 1967, 1-390.

Parth. Frag. Parthicorum Fragmenta / Παρθικά

A. G. Roos – G. Wirth (ed.), Flavii Arriani quae exstant omnia, vol. 2, Leipzig 1968, 224-252.

Perip. Periplus ponti Euxini / Περίπλους Πόντου Εὐξείνου

A.G. Roos - G. Wirth (ed.), Flavii Arriani quae exstant omnia, vol. 2. Leipzig 1968, 103-128.

Basil. **BASILIOS (İS 5. yüzyıl)**

Vita Thecl. De vita et miraculis sanctae Theclae / βίος καὶ θαύματα τῆς ἁγίας Θέκλας

G. Dagron (ed.), Vie et miracles de sainte Thecle [Subsidia hagiographica 62], Brussels 1978, 168-412.

Caes. **C. IULIUS CAESAR (İÖ 1. yüzyıl)**

Bell. Civ. Bellum Civile

A. Klotz (ed.), C. Iulii Caesaris Commentarii vol 2, Leipzig 1950.

Cass. **CASSIUS DIO (İS 2.-3. yüzyıl)**

Hist. Rom. Historiae Romanae / Ἱστορίαι Ῥωμαικαί

U. P. Boissevain (ed.), Cassii Dionis Cocceiani historiarum Romanarum quae supersunt, Berlin 1895-1901.

Cat. **C. VALERIUS CATULLUS (İÖ 1. yüzyıl)**

Carm. Carmina

Ç. Dürüşken – E. Alova (çev.), Catullus. Bütün Şiirleri (Latince aslıyla birlikte), İstanbul 2002.

Cicero **M. TULLIUS CICERO (İÖ 1. yüzyıl)**

Att. Epistulae ad Atticum

D. R. Shackleton Bailey (ed.), Cicero's Letters to Atticus, Cambridge 1965-1968.

Fam. Epistulae ad Familiares

D. R. Shackleton Bailey (ed.), Epistulae ad Familiares, Cambridge 1977.

Claudian. **CLAUDIANUS (İÖ 4. yüzyıl)**

in Ruf. in Rufinum

M. Platnauer (ed.), in Rufinum vol. I, London 1922.

Colum. **LUCIUS IUNIUS MODERATUS COLUMELLA (İS 1. yüzyıl)**

Rust. Res Rustica

H. B. Ash (ed.), Lucius Iunius Moderatus Columella, On Agriculture, London 1960.

Diod. **DIODOROS SIKYLOS (İÖ 1. yüzyıl)**

Bibl. Bibliotheca historica /βιβλιοθήκη ίστορική

F. Vogel - K.T. Fischer (ed.), Diodori bibliotheca historica, Leipzig1888-1906.

Dion. Per. **DIONYSIOS PERIEGETES (İS 2. yüzyıl)**

Orb. Desc. Orbis descriptio / οἰκουμένης περιήγησις

K. Brodersen (ed.), Dionysios von Alexandria. Das Lied von der Welt, Hildesheim 1994, 42-116.

Diosk. **DIOSKURIDES PEDANIOS (İS 1. yüzyıl)**

Mat. Med. De materia medica / περὶ ὕλης ἰατρικῆς

M. Wellmann (ed.), Pedanii Dioscuridis Anazarbei de materia medica libri quinque, Berlin 1906-1914.

Erot. **EROTIANUS (İS 1. yüzyıl)**

Voc. Hipp. Coll. Vocum Hippocraticarum collectio / τῶν παρ' Ἱπποκράτει λεξέων συναγωγή

E. Nachmanson (ed.), Erotiani vocum Hippocraticarum collectio cum fragmentis, Göteborg 1918.

Eusth. **EUSTATHIOS (İS 12. yüzyıl)**

Dion. Per. Commentarium in Dionysii periegetae orbis descriptionem

K. Muller (ed.), Commentarium in Dionysii periegetae orbis descriptionem, Geographi Graeci Minores vol. 2, Paris 1861.

Flac. **C. VALERIUS FLACCUS (İS 1. yüzyıl)**

Argon. Argonauticon

W.-W. Ehlers (ed.), Argonautica Gai Valeri Flacci Setini Balbi Argonauticon Libros Octo, Stuttgart 1980.

Fl. Ioseph. **FLAVIUS IOSEPHUS (İS 1. yüzyıl)**

Ant. Iud. Antiquitates Judaicae / ἱστορίαι τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας

B. Niese (ed.), Antiquitates Judaicae, Flavii Iosephi opera, Berlin: Weidmann, 1885-1892.

Galenus **CLAUDIUS GALENUS (İS 2. yüzyıl)**

simp. med. C. G. Kuhn (ed.), De simplicium medicamentorum temperamentis ac facultatibus libri XI, Claudii Galeni opera omnia, Leibzig 1826.

Herod. **AELIUS HERODIANUS (İS 2. yüzyıl)**

pro. cath. De prosodia catholica / περὶ καθολικῆς προσῳδίας

A. Lentz (ed.), Grammatici Graeci, vol. 3.1, Leipzig 1867.

Hierok. **HIEROKLES (İS 6. yüzyıl)**

Synek. Συνέκδημος

E. Honigmann (ed.), Le Synekdèmos d' Hiéroklès et l'opuscule géographique de Georges de Chypre, Bruxelles 1939.

Hippol. **HIPPOLYTOS (İS 3. yüzyıl)**

Chron. Chronicon/χρονικόν

R. Helm (ed.) [post A. Bauer], Chronicon, Hippolytus Werke vol. 4, Berlin 1955.

Hist. Aug. **SCRIPTORES HISTORIAE AUGUSTAE**

Hadr. Vita Hadriani

D. Magie (ed.), De Scriptiores Historiae Augustae I, London 1921.

Hom. **HOMEROS (İÖ 8. yüzyıl)**

Il. Ilias / Ἰλιάς

T. W. Allen (ed.), Homeri Ilias, Oxford, 1931.

Ioan. Khrys. **IOANNES KHRYSOSTOMOS (İS 4.-5. yüzyıl)**

Epist. Epistulae/ἐπιστολαί

PG 52, 623-748.

Ksen. **KSENOPHON (İÖ 5-4. yüzyıl)**

Anab. Anabasis / Ἀνάβασις

E. C. Marchant (ed.), Xenophontis opera omnia vol. 3, Oxford 1904.

Lucan. **M. ANNAEUS LUCANUS (İS 1. yüzyıl)**

Bell. civ. Bellum Civile

A. E. Housman (ed.), M. Annaei Lucani Belli Civilis Libri Decem, Cambridge 1927.

Mal. **IOANNES MALALAS (İS 5.-6. yüzyıl)**

Chron. Chronographia / Χρονογραφία

L. Dindorf (ed.), Ioannis Malalae chronographia [Corpus scriptorum historiae Byzantinae], Bonn 1831.

Marc. **MENIPPI PERIPLUS MARIS INTERNI (epitome Marciani)**

Epit. Peripl. Men. Epitome Peripli Maris Interni (Menippus) / ἐπιτομὴ τοῦ τῆς ἐντὸς θαλάσσης περίπλου.

K. Müller (ed.), Geographi Graeci Minores vol. 1, Paris 1855, 563-573.

Mela **POMPONIUS MELA (İS 1. yüzyıl)**

Chorog. De Chorographia

K. Brodersen (ed.), Pomponius Mela, Kreuzfahrt durch die Alte Welt,. Darmstadt 1994.

Nikep. Bryen. **NIKEPHOROS BRYENNIUS (İS 13.-14. yüzyıl)**

Hist. Historia / Ἱστορία

P. Gautier (ed.), Nicephore Bryennios. Histoire

[Corpus fontium historiae Byzantinae 9, Brussels 1975.

Nikep. Greg. **NIKEPHOROS GREGORAS (İS 13.-14. yüzyıl)**

Hist. Historia Romana / Ἱστορία Ῥωμαική

L. Schopen – I. Bekker (ed.), Historia Romana [Corpus scriptorum historiae Byzantinae], Nicephori Gregorae historiae Byzantinae, Bonn 1829-1855.

Niket. Khon. **NIKETAS KHONIATES (İS 12.-13. yüzyıl)**

Hist. Historia / χρονικὴ διήγησις

J. van Dieten (ed.), Nicetae Choniatae historia [Corpus fontium historiae Byzantinae 11.1, Series Berolinensis], Alexius III Angelus, 453-548, Berlin 1975.

Oppian. **OPPIANUS (İS 2.-3. yüzyıl)**

Cyn. Cynegetica / κυνηγετικά

A.W. Mair (ed.), Oppian, Colluthus, Tryphiodorus, Cambridge 1928.

Orac. Sibyll. **ORACULA SIBYLLINA (İÖ 2.-İS 4. yüzyıl)**

Oracula Sibyllina / Οἱ Σιβυλλιακοὶ χρησμοί

J. Geffcken (ed.), Die Oracula Sibyllina, Leipzig 1902.

Orib. **ORIBASIUS (İS 4. yüzyıl)**

Coll. med. Collectiones medicae

J. Raeder (ed.), Oribasii collectionum medicarum reliquiae, vol. 1-4 [Corpus medicorum Graecorum, vol. 6.1.1-6.2.2], Leipzig 1928.

Ovid. *Met.* **PUBLIUS OVIDIUS NASO (İS 1. yüzyıl)**

Met. Metamorphoses

N. Holzberg (ed.), Metamorphosen, Zürich/Düsseldorf 1996.

Paen. Sanc. Pelag. **Paenitentia Sanctae Pelagiae**

Μετάνοια τῆς ὁσίας Πελαγίας.

H. Usener, Legenden der heiligen Pelagia, Bonn 1879.

Pallad. **PALLADIOS (İS 4.-5. yüzyıl)**

Diolog. Diologus de Vita Ioannes Chrysostomi / διάλογος περὶ βίου τοῦ μακαρίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

P. R. Coleman-Norton (ed.), Dialogus de vita Joannis Chrysostomi, Palladii dialogus de vita S. Joanni Chrysostomi, Cambridge 1928.

Paul. **PAULOS (İS 7. yüzyıl)**

Epit. Epitomae medicae libri septem /

J. L. Heiberg (ed.), Epitomae medicae libri septem, Paulus Aegineta, [Corpus medicorum Graecorum, vol. 9, 1-2], Leipzig 1921-1924.

Paus. **PAUSANIAS (İS 2. yüzyıl)**

Perieg Graeciae descriptio / περιήγησις τῆς Ἑλλάδος

F. Spiro (ed.), Pausaniae Graeciae descriptio, Leipzig 1903.

Paus. **PAUSANIAS (İS 4. yüzyıl)**

Frag Fragmenta

K. Müller (ed.), FHG 4, Paris 1841-1870, 467-471.

Philostr. **PHILOSTRATOS (İS 2.-3. yüzyıl)**

Vit. Soph. Vitae sophistarum / βίοι σοφίστων.

C. L. Kayser (ed.), Flavii Philostrati opera, Leipzig 1871.

Plin. **GAIUS PLINIUS SECUNDUS (İS 1. yüzyıl)**

Nat. Hist. Naturalis Historia

C. Mayhoff (ed.), C. Plini Secundi Naturalis Historiae Libri XXXVII, Leipzig 1875-1906.

Plut. **PLUTARKHOS (İS 1.-2. yüzyıl)**

Cic. Cicero / Κικέρων

K. Ziegler (ed.), Plutarchi vitae parallelae 1.2, Leipzig, 1964, 312-368.

Demet. Demetrios / Δημήτριος

K. Ziegler (ed.), Plutarchi vitae parallelae 3.1, Leipzig 1971.

Pomp. Pompeius / Πομπήιος

B. Perrin (ed.), Plutarch's lives 5, Cambridge 1917, 116-324.

Polyb. **POLYBIOS (İÖ 3.-2. yüzyıl)**

Historiae / Ἱστορίαι

T. Buttner – Wobst (ed.), Polybii historiae, Leipzig 1889-1904.

Posid. **POSIDONIOS (İÖ 2.-1. yüzyıl)**

Frag. Fragmenta

W. Theiler (ed.), Posidonios. Die Fragmente vol. 1, Berlin 1982.

Prok. **PROKOPIUS (İS 6. yüzyıl)**

Aedif. De aedifciis [Procopii Caesariensis opera omnia,vol. 4], G. Wirth (ed.) [post J. Haury], Leipzig 1964.

Bell. G. Wirth (ed.) [post J. Haury], De bellis [Procopii Caesariensis opera omnia,vol. 1-2], Leipzig 1962-1963.

Ptol. **CLAUDIUS PTOLEMAEUS (İS 2. yüzyıl)**

Geographia / Γεωγραφικῆ ὑφήγησις

C. F. A. Nobbe (ed.), Claudii Ptolemaei geographia lib. 4-8, Leipzig 1843-1845.

Rufus **Q. CURTIUS RUFUS (İS 1. yüzyıl)**

Hist. Alex. Mag. Historiae Alexandri Magni

K. Müller – H. Schönfeld (ed.), Historiae Alexandri Magni Q. Curtii Rufi, Geschichte Alexanders des Grossen, München 1954.

Sallust. **C. SALLUSTIUS CRISPUS**

Hist. Historiae

B. Maurenbrecher (ed.), C. Sallusti Crispi Historiarum Reliquiae, Stuttgart 1893.

Schol. Apoll. Rhod. **SCHOLIA IN APOLLONII RHODII ARGONAUTICA**

C. Weidmann (ed.), Scholia in Apollonium Rhodium vetera, Berlin 1935.

Schol. Dion. Perieg. Orb. Desc. **SCHOLIA IN DIONYSII PERIEGETAE ORBIS DESCRİPTİONEM**

K. Müller (ed.), Geographi Graeci Minores vol. 2, Paris 1861, 427-457.

Schol. Lycoph. **SCHOLIA IN LYCOPHRONEM**

E. Scheer (ed.), Scholia in Lycophronem scholia vetera et recentiora partim Isaac et Joannis Tzetzae, Lycophronis Alexandra vol. 2, Berlin 1958.

Schol. Opp. **SCHOLIA IN OPPIANUM**

Scholia et glossae in cynegetica

F. Dubner (ed.), Scholia et glossae in cynegetica scholia vetera et recentiora, U. C. Bussemaker (ed.), Scholia et paraphrases in Nicandrum et Oppianum in Scholia in Theocritum Paris 1849.

Seneca Iun. **L. ANNAEUS SENECA IUNIOR. (İS 1. yüzyıl)**

Nat. quaest. Naturales Quaestiones

P. Oltramare (ed.), L. Annaeus Seneca iunior. Naturales Quaestiones Seneque, Questions Naturelles, Paris 1929.

Serv. **MAURUS SERVIUS HONORATUS (İS 4. yüzyıl)**

Verg. Aen. In Vergilii Aeneidos Libros

G. Thilo – H. Hagen (ed), Servii Grammatici Qui Feruntur in Vergilii Carmina Commentarii, Leipzig 1881-1902.

SMM **STADIASMUS SIVE PERIPLUS MARIS MAGNI (İs 3. yüzyıl)**

Stadiasmus sive periplus Maris Magni / Ἀνωνύμου σταδιασμὸς ἤτοι περίπλους τῆς Μεγάλης Θαλάσσης.

K. Müller (ed.), Stadiasmus sive periplus Maris Magni, GGM, 427-514.

Sol. **C. IULIUS SOLINUS (İS 2.-3. yüzyıl)**

De mirabilibus mundi (Collectanae Rerum Memorabilium)

M. A. Agnant (ed.), Caius Julius Solin, Polyhistor, Paris 1847

Sozom. **SALAMINIUS HERMIAS SOZOMENOS (İS 5. yüzyıl)**

Hist. Ecc. Historia Ecclesiastica / ἱστορία ἐκκλησιαστική

J. Bidez – G. C. Hansen (ed.), Sozomenus. Kirchengeschichte [Die griechischen christlichen Schriftsteller 50], Berlin 1960, 1-408.

Steph. Byz. **STEPHANOS BYZANTIOS (İS 6. yüzyıl)**

Ethn. Ethnika / Ἐθνικά

A. Meineke (ed.), Stephan von Byzanz. Ethnika, Berlin 1849.

Strab. **STRABON (İÖ 1.-İS 1. yüzyıl)**

Geog. Geographica / Γεωγραφικά

A. Meineke (ed.), Strabonis geographica, Leipzig 1877.

SUDA ya da SUIDAS (İS 10. yüzyıl)

Lex. Lexicon / Λεξικόν

A. Adler (ed.), Suidae lexicon, 4 vols. [Lexicographi Graeci 1.1-1.4], Leipzig 1928-1935.

Theod. **THEODORETOS (İS 4.-5. yüzyıl)**

Hist. Rel. Historia Religiosa / φιλόθεος ἱστορία

P. Canivet – A. Leroy-Molinghen (ed.), Theodoret de Cyr. L'histoire des moines de Syrie, 2 vol. [Sources chretiennes 234, 257], Paris 1977-1979.

Verg. **PUBLIUS VERGILIUS MARO (İÖ 1.-İS 2. yüzyıl)**

Georg. Aeneis

R. A. B. Mynors (ed.), Georgica P. Vergili Maronis Opera, Oxford 1972.

EK-1 TESTIMONIA MONTIUM NOMINATORUM (TN)

TN 1. *Acta Mart. Tergem.* 7.

Tunc perrexit ad S. Macarium Confessorem, qui erat in exilio ab Antiochia missus in ergastulo Cappadociae, in monte Athar qui est in suburbio Nazanzae civitatis.

Bundan sonra (Leonilla) Antiochia'dan Cappadocia'da, Nazianza kentinin dış mahallesinde yükselen Athar Dağı'ndaki bir hapishaneye sürgüne gönderilen Macarius Confessor' un yanına gitti.

TN 2. *Acta Pau.-Thec.* 1-4.

Καὶ νεφέλη φωτεινὴ ὡδήγει αὐτήν. καὶ εἰσελθοῦσα ἐν Σελευκίᾳ ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως ἀπὸ ἑνὸς σταδίου· καὶ ἐκείνους δὲ ἐδεδοίκει, ὅτι τὰ εἴδωλα ἐθεράπευον. καὶ ὁδηγὸς γέγονεν αὐτῆς ἐν τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Καλαμῶνος ἤτοι Ροδεῶνος· καὶ εὑροῦσα ἐκεῖ σπήλαιον εἰσῆλθεν αὐτῷ.

Parlak bir bulut ona (Azize Thekla) yol gösterdi. Seleukia'ya varınca kentin bir stadia kadar dışına çıktı. Putlara taptıkları için bu onları korkutmuştu. Kendisine yol gösteren (bulut) Kalamon (sazlık) veya Rhodeon (gülistan) olarak bilinen dağda oluşmuştu. Burada bir mağara bulup oraya gitti.

TN 3. Amm. Marc. *Res Gestae*, 14, 8, 4; 14, 8, 9-10; 20, 9, 1; 27, 4, 4.

a. 14, 8, 4: Hae duae provinciae bello quondam piratico catervis mixtae praedonum a Servilio pro consule missae sub iugum factae sunt vectigales. Et hae quidem regiones velut in prominenti terrarum lingua positae ob orbe eoo monte Amano disparantur.

Eşkıya çeteleriyle dolu bu iki eyalet (Cilicia ve Isauria) proconsul Servilius[445] tarafından bir korsan savaşıyla boyunduruğa vurulup vergi mükellefi kılınmışlardı. Karanın çıkıntı yaptığı bir dil üzerinde konumlanan bu bölgeler ana kütleden Amanus Dağı ile ayrılmaktadır.

[445] Roma İÖ 79 yılında Akdeniz Bölgesi'ni korsanlardan temizlemek amacıyla Publius Servilius Vatia'yı Cilicia proconsüllüğüne atamıştır. Liv. *Perioch*. 90-93; Eutr. 6, 3.

b. 14, 8, 9-10: Post hanc adclinis Libano monti Phoenice, regio plena gratiarum et venustatis, urbibus decorata magnis et pulchris; in quibus amoenitate celebritateque nominum Tyros excellit, Sidon et Berytus isdemque pares Emissa et Damascus saeculis condita priscis. **[10]** Has autem provincias, quas Orontes ambiens amnis imosque pedes Cassii montis illius celsi praetermeans funditur in Parthenium p70mare, Gnaeus Pompeius superato Tigrane regnis Armeniorum abstractas dicioni Romanae coniunxit.

Bundan sonra Libanus Dağı'nın aşağısında uzanan, zerafet ve güzellikler dolu, aralarında güzelliği, konumu ve ünüyle hepsini aşan Tyre'nin de bulunduğu kentlerle süslü Phoenicia gelir. Bundan sonra ise Sidon[446] ve Berytus[447] ile bunlarla başa baş ve çok eski zamanlarda kurulmuş kentler olan Emissa ve Damascus gelir. **[10]** *Ünlü ve yüce bir dağ olan Cassius'un yamaçları boyunca akan ve Issus Körfezi civarında denize dökülen Orontes Nehri'nin ayırdığı bu eyaletleri (Syria ve Phoenicia) Gnaeus Pompeius, Tigranes'i yendikten sonra Armenia Krallığı'ndan ayırarak Roma egemenliğine katmıştı.*

c. 20, 9, 1: Nec minore studio secuti legati haec secum ferentes, quae praediximus, intentique ad viandum cum venirent ad iudices celsiores, oblique tenebantur, morasque per Italiam et Illyricum perpessi diuturnas et graves, tandem transfretati per Bosporum itineribusque lentis progressi, apud Caesaream Cappodociae etiam tum degentem invenere Constantium, Mazacam ante hac nominatam, oportunam urbem et celebrem sub Argaei montis poedibus sitam.

Elçiler, daha önceden bahsettiğimiz mesajı yanlarında taşıyarak takip ettiler ve yola koyuldular, bununla birlikte üst makamdaki görevlilerle karşılaşınca dolaylı yollardan alıkondular, yine de Italia ve Ilyricum'dan geçerken karşılaştıkları sürekli ve ciddi gecikmelerin ardından nihayet Bosporus'u geçtiler ve oldukça yavaş ilerleyen bir yolculuğun sonunda vaktini hala Cappadocia'daki Caesarea'da geçiren Constantinus'u buldular. Eskiden Mazaca olarak adlandırılan kent Argaeus Dağı'nın eteğinde oldukça uygun bir konuma ve kalabalık bir nüfusa sahiptir.

[446] Sayda, Lübnan'ın güneyinde Cenub vilayetinin merkezi.
[447] Beyrut.

TN 4. Anna Comn. *Alex.* 13, 12, 18.

τὸ Μαῦρον Ὄρος καὶ πάντα τὰ ὑπ᾽ ἐκεῖνο ταττόμενα κάστρα καὶ ἡ ὑποκειμένη τούτῳ σύμπασα πεδιὰς ἄνευ δηλονότι τῆς τῶν Ῥουπενίων διακρατήσεως Λέοντός τε καὶ Θεοδώρου τῶν Ἀρμενίων γεγονότων ἀνθρώπων τοῦ κράτους ὑμῶν.

Mauron Dağı, bunun yamacına yerleştirilmiş tüm kaleler ve onun eteğindeki bütün ova Armenialılar'ın soyundan gelen Leon ile Theodoros'un kontrolündeki Rupenler hariç olmak üzere sizin egemenliğiniz altındadır.

TN 5. *Anom. Perip. Ponti Eux.* 21 (= TN 6).

ἀπὸ δὲ Ἀρμένης εἰς Σινώπην, Μιλησίων ἄποικον, στάδια μ΄, μίλια ε΄, γ΄. κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρων νησίον, ὃ καλεῖται Σκόπελος. ἔχει δὲ διέκπλουν τοῖς ἐλάττοσι πλοίοις·τὰ δὲ μείζονα περιπλεῖν δεῖ, καὶ οὕτω καταίρειν εἰς τὴν πόλιν. εἰσὶ δὲ τοῖς περιπλέουσι τὴν νῆσον πλείους ἄλλοι στάδιοι μ΄, μίλια ε΄, γ΄.

Armene'den Miletos'luların bir kolonisi olan Sinope'ye 40 stadia, mil olaraksa 5, 33 mildir. Burunların ucunda Skopelos olarak adlandırılan bir adacık bulunur. Küçük gemiler için buradan geçiş imkanı varken, daha büyük gemilerinse etrafından dolaşmaları ve kente öyle ulaşmaları gerekir. Adanın etrafını dolaşmak için 40 stadia, Roma mili olaraksa 5,33 mil daha yol almak gerekir.

TN 6. Marc. *Epit. Peripl. Men.* 9 (= TN 5).

Ἀπὸ Ἀρμένης εἰς Σινώπην πόλιν στάδιοι ν΄. Κεῖται δὲ ἐπὶ τῶν ἄκρων νησίον ὃ καλεῖται Σκόπελος. Ἔχει δὲ διέκπλουν τοῖς ἐλάττοσι πλοίοις, τὰ δὲ μείζονα περιπλεῖν δεῖ, καὶ οὕτω κα ταίρειν εἰς τὴν πόλιν. Εἰσὶ δὲ τοῖς περιπλέουσι τὴν νῆσον πλείους ἄλλοι στάδιοι μ΄.

Arnenia'dan Sinope Kenti'ne 50 stadia. Burunların karşısında Skopelos adında bir adacık bulunur. Küçük gemiler için buradan geçiş imkanı varken, daha büyük gemilerinse etrafından dolaşmaları ve kente öyle ulaşmaları gerekir. Adanın etrafını dolaşmak için 40 stadia yol almak gerekir.

TN 7. Appian. *Mith.* 71; 96.

a. 71: Νικομήδης μὲν οὖν Μανίῳ παρεστρατοπέδευε, Μιθριδάτης δ᾽ ἐπὶ τὸ Σκορόβαν ὄρος ἀνήει, ὃ τέλος ἐστὶ Βιθυνῶν καὶ τῆς Ποντικῆς χώρας. πρόδρομοί τε αὐτοῦ, Σαυροματῶν ἑκατὸν ἱππεῖς, ὀκτακοσίοις ἱππεῦσι τοῦ Νικομήδους ἐντυχόντες, αἱροῦσι καὶ τούτων τινάς· οὓς πάλιν ὁ Μιθριδάτης σὺν ἐφοδίοις μεθῆκεν ἐς τὰς πατρίδας ἀπιέναι.

Böylece Nikomedes Manius'un yanında kamp kurmuşken, Mithridates de Bithynia'lılar ile Pontos Bölgesi arasında sınır oluşturan Skorobas Dağı'na tırmanmıştı. Sarmatia'lı 100 süvariden oluşan ileri koruma gücü Nikomedes'in 800 süvarisine saldırarak bir kısmını esir almıştı; Bunları daha sonra Mithridates yolluk da vererek evlerine göndermişti.

b. 96: αὐτὸς δὲ ἐς Κιλικίαν ἠπείγετο μετὰ ποικίλου στρατοῦ καὶ μηχανημάτων πολλῶν, ἐλπίσας παντοίας μάχης καὶ πολιορκίας αὐτῷ δεήσειν ἐπὶ ἄκρας ἀποκρήμνους. οὐδενὸς δὲ ἐδέησε· τὸ γὰρ κλέος αὐτοῦ καὶ τὴν παρασκευὴν οἱ λησταὶ καταπλαγέντες καὶ ἐλπίσαντες, εἰ μὴ διὰ μάχης ἔλθοιεν, τεύξεσθαι φιλανθρώπου, πρῶτοι μέν, οἳ Κράγον καὶ Ἀντίκραγον εἶχον, φρούρια μέγιστα, μετὰ δ᾽ ἐκείνους οἱ ὄρειοι Κίλικες καὶ ἐφεξῆς ἅπαντες ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν ὅπλα τε ὁμοῦ πολλά, τὰ μὲν ἕτοιμα, τὰ δὲ χαλκευόμενα, παρέδωκαν καὶ ναῦς, τὰς μὲν ἔτι πηγνυμένας, τὰς δ᾽ ἤδη πλεούσας, χαλκόν τε καὶ σίδηρον ἐς ταῦτα συνενηνεγμένον καὶ ὀθόνας καὶ κάλως καὶ ὕλην ποικίλην αἰχμαλώτων τε πλῆθος, τῶν μὲν ἐπὶ λύτροις, τῶν δὲ ἐπὶ ἔργοις δεδεμένων. ὧν ὁ Πομπήιος τὴν μὲν ὕλην ἐνέπρησε, τὰς δὲ ναῦς ἀπήγαγε, τοὺς δ᾽ αἰχμαλώτους ἐς τὰς πατρίδας ἀφῆκε·καὶ πολλοὶ κενοτάφια σφῶν κατέλαβον ὡς ἐπὶ νεκροῖς γενόμενα.

Pompeius'un kendisi de farklı türde ordular ve çok çeşitli savaş gereçleriyle birlikte Kilikia'ya gitti. Zira onların sarp tepelerine karşı her türlü savaş ve kuşatma tekniğine ihtiyacı olacaktı, ama hiç birine ihtiyacı olmadı. İsminin yarattığı korku ve hazırlıklarının muazzamlığı eşkiyalar arasında büyük bir telaşa yol açtı. Böylece onlar, eğer karşı koymazlarsa müşfik bir tutumla karşılaşabileceklerini ümit ettiler. İlkin, en büyük kalelerinin bulunduğu Kragos ve Antikragos'ta mevzi tutanlar, bunlardan sonra da dağlı Kilikia'lılar ve en sonunda da geri kalanların tümü bir bir teslim oldular. Aynı anda da, bazıları

tamamlanmış, bazıları hala yapım aşamasında olan bütün silahlarını; bazıları denizlerde bulunan, bazıları ise hala inşa halinde olan bütün gemilerini; bu gemilerin inşasında kullanılacak bütün demir ve bronz külçelerini, yelken bezlerini, gemi halatlarını ve her türden ahşabı, son olarak da, ya fidye için ya da çalıştırılmak üzere ellerinde tuttukları esirlerin bir bölümünü teslim ettiler. Pompeius ahşapları yaktı, gemileri beraberinde götürdü. Esirleri ise, öldükleri düşünüldüğünden, kendi kenotaphionlarını buldukları vatanlarına geri gönderdi.

TN 8. Aristo. *Vent*. 973a; 973b.

a. 973a: Βορρᾶς. οὗτος ἐν μὲν Μαλλῷ Παγρεύς· πνεῖ γὰρ ἀπὸ κρημνῶν μεγάλων καὶ ὀρῶν διπλῶν παρ᾽ ἄλληλα κειμένων, ἃ καλεῖται Παγρικά. ἐν δὲ Καύνῳ Μέσης. ἐν δὲ Ῥόδῳ Καυνίας·πνεῖ γὰρ ἀπὸ Καύνου, ἐνοχλῶν τὸν λιμένα αὐτῶν τὸν ἀκανίαν. ἐν δὲ Ὀλβίᾳ τῇ κατὰ Μύγαλον[448] τῆς Παμφυλίας Γαυρεύς[449]·πνεῖ γὰρ ἀπὸ νήσου, ἣ καλεῖται Γαυρίς[450]. τινὲς δὲ αὐτὸν βορρᾶν οἴονται εἶναι, ἐν οἷς καὶ Λυρναντεῖς οἱ κατὰ Φασηλίδα.

*Borras. Kuzey rüzgarı. Bu rüzgar (Kilikia'daki) Mallos kenti civarında Pagra rüzgarı (*Παγρεύς*) olarak da adlandırılır. Zira Pagrika olarak adlandırılan ve yan yana uzanan ikiz dağların derin yarlarından eser. Kaunos'ta Meses, Rhodos'ta ise Kaunos'tan estiği ve onların limanını dalgalandırdığı için Kaunia olarak bilinir. Pamphylia'daki Magydos yakınında yer alan Olbia'da ise Idyros rüzgarı (Ἰδυρεύς) adını alır. Zira Idyris olarak bilinen adadan eser. Phaselis'in aşağısında oturan Lyrnai'lılar gibi bazıları onu Borras olarak da adlandırır.*

b. 973b: Εὖρος. οὗτος ἐν μὲν Αἰγαῖς ταῖς κατὰ Συρίαν Σκοπελεὺς καλεῖται ἀπὸ τοῦ Ρωσίων σκοπέλου, ἐν δὲ Κυρήνῃ Κάρβας ἀπὸ τῶν Καρβανῶν τῶν κατὰ Φοινίκην· διὸ καὶ τὸν αὐτὸν Φοινικίαν καλοῦσί τινες. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ Ἀπηλιώτην νομίζουσιν εἶναι.

[448] Doğrusu Μάγυδος olmalı.
[449] Doğrusu Ἰδυρεύς olmalı.
[450] Doğrusu Ἰδυρίς olmalı

Euros. Bu rüzgar Syria'daki Aigai'da, Rhosii'nin yarlarından (σκόπελος) estiği için Skopeleus rüzgarı olarak, Kyrene'de ise Phoinike'de oturan Karban'lardan dolayı Karbas rüzgarı olarak bilinir. Bundan dolayı bazıları da ona Phoinikia rüzgarı derler. Ayrıca onun Apeliotes olduğunu düşünenler de vardır.

TN 9. Arrian. *Parth. Frag*. 36 (krş TH 2; TN 41d).

Κάσιον ὄρος·πρὸς τῷ Εὐφράτῃ·καὶ Κάσιος Ζεύς· ἔνθα Τραϊανὸς ἀνέθηκε κρατῆρας ἀργυροῦς καὶ κέρας βοὸς παμμέγεθες κεχρυσωμένον, ἀκροθίνια τῆς κατὰ Γετῶν νίκης, καὶ ἐπιγράμματα ἐν τοῖς ἀναθήμασιν Ἀδριανῷ πεποιημένα·Ζηνὶ τόδ᾽ Αἰνεάδης Κασίῳ Τραϊανὸς ἄγαλμα, κοίρανος ἀνθρώπων κοιράνῳ ἀθανάτων, ἄνθετο.

Kasion Dağı: Euphrates'in yakınındadır. Bir de Zeus Kasios kültü vardır. Burada Traianus Get'lere karşı kazandığı zaferin ganimetlerinden gümüş kraterler ve altınla kaplanmış devasa bir öküz boynuzu adamıştır. Adaklara Hadrianus tarafından şu epigram yazılmıştır[451]*: "Aineas'ın soyundan gelen, insanlığın efendisi Traianus, bu adağı ölümsüzlerin efendisi Zeus'e adadı". Kasion''daki Pelousium'luların ilmikleri birbirine bağlamak için doğal bir yetenekle özel bir düğüm attıklarını (belirtmek gerekir)*[452]*. Kasiote düğümü ile aynıdır. Düğüm, bağ anlamındadır. Epigramlarda şöyle geçer: "Danae'nin bronzdan dökme odasına dalıp Zeus, genç kızın el değmemiş bekaret kemerinin düğümünü kesti".*

TN 10. Arrian. ***Perip***. **16, 5-6.**

ἐκ δὲ τῶν Ἀργυρίων εἰς Φιλοκάλειαν ἐνενήκοντα. ἐνθένδε ἐς Κόραλλα ἑκατόν. ἀπὸ δὲ Κοράλλων εἰς Ἱερὸν ὄρος πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. ἀπὸ δὲ Ἱεροῦ ὄρους εἰς Κορδύλην τεσσαράκοντα·ὅρμος ναυσίν. **[6]** ἀπὸ δὲ Κορδύλης ἐς Ἑρμώνασσαν πέντε καὶ Τραπεζοῦντα στάδιοι ἑξήκοντα.

Argyria'dan[453] *Philokaleia'ya doksan stadia'dır. Buradan Koralla'ya*[454] *yüz stadia, Koralla'dan Hieron Dağı'na yüzelli stadia'dır. Hieron' Dağı'ndan gemiler için demirleme*

[451] Greek Anthology, 6, 332.
[452] Suda, s. v. Πηλούσιον.
[453] Halkavala, BATL, Map 87.
[454] Görele Burnu, BATL Map 87.

yeri olan Kordyle'ye[455] *kırk stadia,* **[6]** *Kordyle'den Hermonassa'ya beş, Trapezous'a altmış stadia'dır.*

TN 11. Basil. *Vita Thecl.* 2, 2.

Ἐπιστρατεύει δὲ μετὰ τοῦτο τῇ πλησίον κορυφῇ, ἥ πρότερον μὲν Κωκύσιον ὄρος ἦν ὄνομα, ὁ δὲ χρόνος μετὰ τοῦ παλαιοῦ μύθου καὶ τοῦτο μεταπλάσας Ἀθηνᾶς κανίτιδος ἱερὸν προσεῖπεν, ὡς ἂν καὶ Ἀθηνᾶς ἱερὸν τὸ ὄρος. Καὶ ἀφαιρεῖται μὲν τοῦτο τῆς δαίμονος, ποιεῖται δὲ τῆς τοῦ Χριστοῦ δεσποτείας, ἥσπερ καὶ ἄνωθεν ἦν. Καὶ νῦν κατείληπται μὲν ὑπὸ μαρτύρων ὁ τόπος, καθάπερ τι φρούριον ὑψηλότατον ὑπ᾽ ἀνδρῶν στρατηγῶν καὶ πολεμάρχων, οἰκεῖται δὲ ὑπὸ ἀνδρῶν ἁγίων, τῆς ἀσπιδοφόρου καὶ πολιούχου καὶ Παλλάδος οὐδ᾽ ὅσον ἀνασχομένης τὴν τῆς ἀόπλου καὶ ξένης καὶ γυμνῆς κόρης προσβολήν.

(Aziz Thekla) bundan sonra, eskiden adı Kokysion Dağı olan, ama Athena'nın kutsal alanı olduğunu dile getiren eski bir söylenceyle zamanın yeni bir biçim vererek Athena Kanitis'in (örgücü Athena) kutsal alanı adını verdiği, yakındaki bir tepeye geldi. Bu dağ adı geçen cinden kurtarılmış ve Khristos'un ezeli iktidarının mekânı kılınmıştır. Silahsız, yabancı ve zırhsız bir genç kızın taarruzuna biraz olsun karşı koyamayan kalkanlı, kent koruyucu ve mızrak tutan Athena'nın bu mevkii, tıpkı çok yüksek bir kalenin komutanlar ve mareşaller tarafından zaptedilmesi gibi, artık din şehitlerimiz tarafından iskân edilmektedir.

TN 12. Cass. Dio, 48, 41, 1-3; 68, 25, 6.

a. 48, 41, 1-3: μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὁ Οὐεντίδιος τήν τε Κιλικίαν ἐκομίσατο, καὶ αὐτὸς μὲν ταύτην καθίστατο, Πουμπήδιον δὲ δὴ Σίλωνα μεθ᾽ ἱππέων πρὸς τὸν Ἀμανὸν προύπεμψε. **[2]** τοῦτο δὲ τὸ ὄρος ἔν τε τῇ μεθορίᾳ τῆς τε Κιλικίας καὶ τῆς Συρίας ἐστί, καὶ στενοπορίαν τοσαύτην δή τινα ἔχει ὥστε καὶ πύλας ποτὲ ἐν αὐτῇ μετὰ τείχους ἐνοικοδομηθῆναι καὶ τὸ χωρίον ἀπ᾽ αὐτῶν ἐπονομασθῆναι. **[3]** οὐ μέντοι καὶ κατασχεῖν αὐτὸ ὁ Σίλων ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ ἐκινδύνευσεν ὑπὸ Φραναπάτου ὑπάρχου τε τοῦ Πακόρου ὄντος καὶ τὴν δίοδον φυλάττοντος ἀπολέσθαι.

[455] Akçakale, BATL, Map 87.

Bunun ardından Ventidius[456] dikkatini Cilicia'ya yoğunlaştırdı ve kendisi burayla bizzat uğraşırken Pompaedius Silo'yu süvarilerle birlikte Amanos'a gönderdi. **[2]** *Bu dağ Kilikia ile Syria sınırındadır ve vaktiyle surla çevrilmiş kapılar inşa edilebilecek kadar dar bir geçite sahiptir. Bölge de adını işte bu kapılardan almıştır. Ne var ki Silo dağı ele geçirmeyi başaramadı. Hatta neredeyse Pakoros'un bu geçiti korumakla görevli komutanı Phranapates tarafından yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı.*

b. 68, 25, 6: τοσαῦτα μὲν τότε πάθη τὴν Ἀντιόχειαν κατειλήφει· Τραϊανὸς δὲ διέφυγε μὲν διὰ θυρίδος ἐκ τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ ἦν, προσελθόντος αὐτῷ μείζονός τινος ἢ κατὰ ἄνθρωπον καὶ ἐξαγαγόντος αὐτόν, ὥστε μικρὰ ἄττα πληγέντα περιγενέσθαι, ὡς δ᾽ ἐπὶ πλείους ἡμέρας ὁ σεισμὸς ἐπεῖχεν, ὑπαίθριος ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ διῆγεν. ἐσείσθη δὲ καὶ αὐτὸ τὸ Κάσιον οὕτως ὥστε τὰ ἄκρα αὐτοῦ καὶ ἐπικλίνεσθαι καὶ ἀπορρήγνυσθαι καὶ ἐς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐσπίπτειν δοκεῖν. ὄρη τε ἄλλα ὑφίζησε, καὶ ὕδωρ πολὺ μὲν οὐκ ὂν πρότερον ἀνεφάνη, πολὺ δὲ καὶ ῥέον ἐξέλιπε.

(Deprem) sırasında Antiokheia'nın başına bu tür felaketler geldi. Traianus ise içinde bulunduğu binadan, insan boyunu biraz aşan bir pencereden (geçerek) bir kaç ufak bereyle çıkabildi. Artçı şokların devam ettiği uzun günler boyunca da dışarda, hippodromda kaldı. Ayrıca Kasion Dağı da tepesi bükülüp kırılacak ve kentin üzerine düşecekmiş gibi sarsıldı. (Depremde) başka dağlar çökmüş, daha önce var olmayan bir çok akarsu doğmuş, bir çoğu da akmayı bırakmıştır.

TN 13. Cic. *Fam*. 15, 4, 3-4.

interim, cum exercitu lustrato iter in Ciliciam facere coepissem Kal. Sept., legati a rege Commageno ad me missi pertumultuose neque tamen non vere Parthos in Syriam transisse nuntiaverunt. ququo audito vehementer sum commotus cum de Syria tum de mea provincia, de reliqua denique Asia. itaque exercitum mihi ducendum per Cappadociae regionem eam quae Ciliciam attingeret putavi. nam si me in Ciliciam demisissem, Ciliciam quidem ipsam propter montis Amani naturam

[456] H. Gundel, s. v. Ventidius (6), 807-808: P. Ventidius Bassus, İÖ 39 yılında Marcus Antonius tarafından Parthlar'a ve İÖ 41 yılından itibaren Syria ve Anadolu'yu ele geçiren Q. Labienus'a karşı sefer düzenlemek üzere *legatus* olarak doğuya gönderilmiştir. Ventidius ise İÖ 39 yılının yazında büyük ihtimalle *quaestor*'u olan (R. Syme, *Roman Revolution*, Oxford 1939, 233) Pompaedius Silo'yu süvarileriyle birlikte Amanos Kapıları'nı ele geçirmek üzere göndermiştir.

facile tenuissem (duo sunt enim aditus in Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis praesidiis propter angustias intercludi potest, nec est quicquam Cilicia contra Syriam munitius), sed me Cappadocia movebat, quae patet a Syria regesque habet finitimos, qui, etiam si sunt amici nobis, tamen aperte Parthis inimici esse non audent. itaque in Cappadocia extrema non longe a Tauro apud oppidum Cybistra castra feci, ut et Ciliciam tuerer et Cappadociam tenens nova finitimorum consilia impedirem.

Bu sırada ben de orduyu teftiş ettikten sonra 28 Ağustos'ta Cilicia üzerine yürümeye başlayınca Commagene Kralı tarafından bana gönderilen elçiler tamamen panik içinde ve henüz sakinleşemeden Parth'ların Syria'ya girdiklerini haber verdiler. Bunu duyunca hem Syria hem de kendi eyaletim için, aslında Asia'nın bütün geri kalan bölgeleri için oldukça endişelendim. Bunun üzerine orduyu Cilicia'ya komşu Cappadocia'dan geçirmem gerektiğini düşündüm. Zira, eğer dosdoğru Cilicia'ya inseydim, Amanus Dağı'nın doğal özelliklerinden dolayı aslında Cilicia'nın kendisini kolayca alırdım (Çünkü, Syria'dan Cilicia'ya darlıkları sayesinde her ikisi de küçük garnizonlarla kolayca tutulabilen sadece iki geçit vardır, dahası Cilicia'nın Syria'ya taraf kısmından daha korunaklı bir yer daha yoktur); buna karşın, Syria tarafı tamamen açık olan ve gizliden bizim dostumuz gibi gözükmekle birlikte, Parth'lara karşı açık bir düşmanlığı göze almayan krallarla çevrili Cappadocia'dan yana rahatsızdım. Bundan dolayı, bir an önce Cilicia'yı savunmak ve Cappadocia'yı ele geçirerek komşu kabilelerin emellerini boşa çıkmarmak maksadıyla Cappadocia'nın güney ucunda Taurus Dağı'ndan pek uzak olmayan Cybistra'da kamp kurdum.

TN 14. Diod. *Bibl.* 14, 21, 3-4; 14, 29.

a. 14, 21, 3-4: Ὁ δὲ Κῦρος ἐπειδὴ διῆλθε τὴν Κιλικίαν, [καὶ] παρεγενήθη πρὸς πόλιν Ἰσσόν, ἐπὶ θαλάττης μὲν κειμένην, ἐσχάτην δ' οὖσαν τῆς Κιλικίας. κατα πλεύσας εἰς αὐτὴν περὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ στόλος ὁ τῶν Λακεδαιμονίων καὶ οἱ στρατηγοῦντες ἐξέβησαν καὶ συντυχόντες τῷ Κύρῳ τὴν τῶν Σπαρτιατῶν εἰς αὐτὸν εὔνοιαν ἀπήγγειλαν, καὶ τοὺς μετὰ Χειρισόφου **[2]** πεζοὺς ὀκτακοσίους ἐκβιβάσαντες παρέδωκαν. τού τους δὲ προσεποιοῦντο μὲν οἱ φίλοι τοῦ Κύρου πέμψαι μισθοφόρους, τῇ δ' ἀληθείᾳ μετὰ τῆς τῶν ἐφόρων γνώμης ἅπαντ' ἐπράττετο· οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι φανερὸν οὔπω τὸν πόλεμον ἐπανηροῦντο, κατέκρυπτον δὲ τὴν προαίρεσιν, ἐπιτηροῦντες τὴν ῥοπὴν τοῦ πολέμου. ὁ δὲ Κῦρος μετὰ τῆς δυνάμεως ἀνέζευξεν ἐπὶ Συρίας τὴν πορείαν ποιούμενος, καὶ

τοὺς ναυάρχους ἐκέλευσε συμπαραπλεῖν ἁπάσαις **[3]** ταῖς ναυσίν. ὡς δ᾽ ἦλθεν ἐπὶ τὰς Πύλας καλουμένας καὶ τὸν τόπον εὗρεν ἔρημον τῶν φυλαττόντων, περιχαρὴς ἦν· ἠγωνία γὰρ σφόδρα, μή τινες αὐτὰς εἶεν προκατειλημμένοι. ἔστι δὲ ἡ φύσις τοῦ τόπου στενὴ καὶ παράκρημνος, ὥστε δι᾽ ὀλίγων **[4]** ῥᾳδίως παραφυλάττεσθαι. ὄρη γὰρ πλησίον ἀλλήλων κεῖται, τὸ μὲν τραχὺ καὶ κρημνοὺς ἔχον ἀξιολόγους, ἐπ᾽ αὐτῆς δ᾽ ἄρχεται τῆς ὁδοῦ ἕτερον ὄρος μέγιστον τῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, καὶ καλεῖται μὲν Ἄμανος, παρεκτείνει δὲ παρὰ τὴν Φοινίκην·ὁ δ᾽ ἀνὰ μέσον τόπος τῶν ὀρῶν, ὑπάρχων ὡς τριῶν σταδίων, παντελῶς τετειχισμένος καὶ πύλας ἔχων εἰς στενὸν συγκλειομένας.

Kyros Kilikia'da ilerlerken deniz kenarında uzanan ve Kilikia'nın sınır kenti olan Issos'a ulaştı. Bu sırada Lakedaimonlar'ın donanması da kente girdi ve komutanlar karaya çıkıp Kyros'la buluşarak ona Spartalılar'ın iyi niyetini bildirdiler ve Kherisophos'un komutası altındaki sekiz yüz piyadeyi gemiden indirerek ona teslim ettiler. **[2]** *Güya bu ücretli askerleri Kyros'un dostları göndermişti, aslındaysa bütün bunlar Ephorlar'ın kararlarıyla yapılmıştı. Lakedaimon'lar henüz açık bir şekilde savaşa girmiyor ve amaçlarını gizliyorlardı. Savaşın seyrini görmeyi bekliyorlardı. Kyros ise ordusuyla birlikte Syria'ya doğru yola koyuldu ve amirallerine de bütün gemilerle birlikte kıyı boyunca kendilerini takip etmelerini emretti.* **[3]** *Kilikia Kapıları olarak adlandırılan mevkiye gelip de burayı savunmasız bulunca son derece mutlu oldu. Zira başkalarının burayı önceden ele geçirmemeleri için büyük bir çaba harcamıştı. Bu mevkinin topografyası çok az bir askerle savunulabilecek kadar dar ve sarptır.* **[4]** *Çünkü biri engebeli ve derin uçurumlarla kaplı, diğeriyse yolun hemen başında yükselip bölgedeki dağların en büyüğü olan ve Phoinike'ye kadar uzanıp Amanos olarak adlandırılan iki dağ karşılıklı olarak birbirine son derece yakın bir şekilde uzanıyordu. Bu dağ arasında kalan, yaklaşık üç stadia genişliğindeki alansa dolasıyla her yönden tahkim edilmişti ve kapılar ancak çok dar bir geçite imkan veriyordu.*

b. 14, 29: Ἐμμείναντες δὲ ταῖς κώμαις ἡμέρας ὀκτὼ παρεγενήθησαν πρὸς τὸν Φᾶσιν ποταμόν. ἐκεῖ δὲ τέτταρας ἡμέρας διανύσαντες διεπορεύοντο τὴν Χάων καὶ Φασιανῶν χώραν. ἐπιθεμένων δ᾽ αὐτοῖς τῶν ἐγχωρίων, τούτους μὲν ἐν τῇ μάχῃ νικήσαντες πολλοὺς ἀνεῖλον, αὐτοὶ δὲ καταλαμβάνοντες τὰς τῶν ἐγχωρίων κτήσεις γεμούσας ἀγαθῶν ἐνδιέτριψαν ἐν αὐταῖς ἡμέρας πεντεκαίδεκα. **(2)** ἀναζεύξαντες δ᾽ ἐκεῖθεν διῆλθον τὴν Χαλδαίων καλουμένων

χώραν ἐν ἡμέραις ἑπτά, καὶ παρεγενήθησαν πρὸς τὸν Ἄρπαγον ὀνομαζόμενον ποταμόν, ὄντα τὸ πλάτος πλέθρων τεττάρων. ἐντεῦθεν δὲ διὰ τῆς Σκυτίνων πορευόμενοι διῆλθον ὁδὸν πεδινήν, ἐν ᾗ τρεῖς ἡμέρας αὐτοὺς ἀνέλαβον, εὐποροῦντες ἁπάντων τῶν ἀναγκαίων. μετὰ δὲ ταῦτ᾽ ἀναζεύξαντες τεταρταῖοι παρεγενήθησαν πρὸς πόλιν μεγάλην Γυμνασίαν ὀνομαζομένην. **(3)** ἐκ δὲ ταύτης ὁ τῶν τόπων τούτων ἀφηγούμενος ἐσπείσατο πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς ὁδηγήσοντας ἐπὶ θάλατταν συνέστησεν. ἐν ἡμέραις δὲ πεντεκαίδεκα παραγενόμενοι ἐπὶ τὸ Χήνιον ὄρος, ὡς εἶδον πορευόμενοι οἱ πρῶτοι τὴν θάλατταν, περιχαρεῖς ἦσαν καὶ τοιαύτην ἐποίουν κραυγήν, ὥστε τοὺς ἐπὶ τῆς οὐραγίας ὄντας ὑπολαμβάνοντας πολεμίων ἔφοδον εἶναι χωρεῖν εἰς ὅπλα. **(4)** ὡς δ᾽ ἅπαντες ἀνέβησαν ἐπὶ τὸν τόπον, ἐξ οὗ τὴν θάλατταν ἦν ὁρᾶν, τοῖς θεοῖς ἀνατείναντες τὰς χεῖρας ηὐχαρίστουν ὡς ἤδη διασεσωσμένοι·συνενέγκαντες δ᾽ εἰς ἕνα τόπον λίθους παμπληθεῖς, καὶ ποιήσαντες ἐξ αὐτῶν ἀναστήματα μεγάλα, σκῦλα τῶν βαρβάρων ἀνέθεσαν, βουλόμενοι τῆς στρατείας ἀθάνατον ὑπόμνημα καταλιπεῖν. καὶ τῷ μὲν ὁδηγήσαντι φιάλην ἀργυρᾶν καὶ στολὴν Περσικὴν ἐδωρήσαντο·ὃς δείξας αὐτοῖς τὴν ἐπὶ Μάκρωνας ὁδὸν ἀπηλλάγη. **(5)** οἱ δ᾽ Ἕλληνες εἰσβαλόντες εἰς τὴν τῶν Μακρώνων χώραν ἐσπείσαντο, καὶ πρὸς πίστιν παρὰ μὲν ἐκείνων λόγχην ἔλαβον βαρβαρικήν, αὐτοὶ δ᾽ Ἑλληνικὴν ἔδωκαν·ταῦτα γὰρ ἔφασαν αὐτοῖς οἱ βάρβαροι διὰ προγόνων παραδεδόσθαι πρὸς πίστιν βεβαιότατα. ὡς δὲ τοὺς τούτων ὅρους διῆλθον, παρεγενήθησαν εἰς τὴν τῶν Κόλχων χώραν. **(6)** εἰς ἣν ἀθροισθέντων τῶν ἐγχωρίων ἐπ᾽ αὐτούς, τούτους μὲν κρατήσαντες μάχῃ πολλοὺς ἀνεῖλαν, αὐτοὶ δὲ λόφον ὀχυρὸν καταλαβόμενοι τὴν χώραν ἐπόρθουν, καὶ τὰς ὠφελείας εἰς τοῦτον ἀθροίσαντες ἀφθόνως ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον.

(Armenia'daki bu) köylerde sekiz gün kaldıktan sonra Phasis Nehri'ne vardılar. Burada dört gün geçirdikten sonra Khaos'ların[457] *ve Phasian'ların ülkelerinden geçtiler. Yerlilerin kendilerine saldırmaları üzerine bunları savaşta yenerek birçoğunu öldürdüler, ayrıca erzak dolu tarlalarını ele geçirip burada onbeş gün süreyle kaldılar.* **(2)** *Buradan tekrar yola*

[457] Büyük olasılıkla Ksenophon'un (*Anab*. 4, 6, 5; 4, 7, 1) Taokh'lar olarak bahsettiği halk.

koyulup yedi günde, Khaidaia'lılar olarak bilinen halkın ülkesinden geçtiler ve dört plethra genişliğindeki Harpagos Nehri'ne ulaştılar. Buradan Skytin'ler ülkesini geçerek bol miktarda erzak tedarik edebildileri için üç günde güçlerini yeniden topladıkları ovalık bir yola ulaştılar. Buradan yola devam edip dördüncü günde Gymnasia adında büyük bir kente ulaştılar. **(3)** *Bu kentten civardaki bütün bölgeleri idare eden hükümdar onlarla mütareke aktederek yanlarına denize kadar yol gösterecek kılavuzlar verdi. On beş günde Khenion Dağı'na ulaşınca öncü kolda yürüyenler denizi gördükleri için aşırı bir sevince kapılınca öyle bir çığlık attılar ki, arkadan gelenler düşman saldırısı olduğunu sanarak silahlarına sarıldılar.* **(4)** *Fakat herkes denizin görülebildiği noktaya tırmanınca ellerini kaldırıp sonunda selamete erdikleri için tanrılara şükrettiler. Ardından bir noktaya taş yığarak bunun üstüne, arkalarında seferlerinin ölümsüz bir anısını bırakmak istediklerinden barbarlardan ele geçirdikleri ganimetleri bir çeşit adak olacak şekilde diktiler. Kendilerine rehberlik eden kişiye de gümüş bir phiale ve Pers tarzı üst baş hediye ettiler. Rehber daha sonra onlara Makron'lar ülkesine giden yolu gösterip geri döndü.* **(5)** *Bunun ardından Hellenler, Makron'ların ülkesine girerek iyi niyet göstergesi olarak onlardan bir barbar mızrağı alıp karşılığında onlara bir Hellen mızrağı verdiler. Zira barbarlar en sağlam iyi niyet göstergesi olarak böyle bir değiş tokuş geleneğinin kendilerine atalarından kaldığını söylemişlerdi. Daha sonra bunların sınırlarını geçince Kolkh'ların ülkesine vardılar.* **(6)** *Burada bölgenin yerlileri kendilerine karşı koymak üzere toplanınca, onları savaşta alt ederek birçoğunu öldürdüler ve ardından güvenli bir tepeyi ele geçirerek bölgeyi yağmalayıp ganimetlerini tepede toplayarak bolluk içinde güçlerini tazelediler.*

TN 15. Dion. *Per. Orb. Desc.* 112-121.

Δοιαὶ δ᾽ ἑξείης προτέρω φρίσσουσι θάλασσαι,
Ἰσμαρικοῦ πνοιῇσιν ἐλαυνόμεναι βορέαο,
Ὀρθὸν φυσιόωντος, ἐπεὶ κατεναντία κεῖται·
Ναῦται δὲ πρώτην Φαρίην ἅλα κικλήσκουσιν,
Ὕστατον ἐς πρηῶνα τιταινομένην Κασίοιο
Σιδονίην δ᾽ ἑτέρην, ὅθι τείνεται ἐς μυχὰ γαίης
<Ἰσσοῦ ἄχρι πτόλιος, Κιλίκων χώρην παραμείβων,>
Ἰσσικὸς ἑλκόμενος βορέην ἔπι πόντος ἀπείρων,
Οὐ μὲν πολλὸν ἄνευθεν ἰσόδρομος·ἄγχι γὰρ ἤδη
Ὑσπληγι δνοφερῇ Κιλίκων ἀποπαύεται αἴης·

Τῆμος(bu nedenle sonra) ἐπὶ ζέφυρον στρεπτὴν ἐπερεύγεται ἅλμην.

İki deniz birbirinin peşisıra ileriye doğru atılır
dimdik kabaran Ismaros poyrazının esintileriyle
sürüklenerek, zira tam karşıda bulunur.
İlkine Pharos Denizi der, gemiciler;
ta Kasios Burnu'na kadar uzanan diğerine ise
Sidon Denizi, burada engin Issos Denizi kuzeye
sürüklenip, Kilikia'nın kenarından geçerek
Issos kent arazisinin içine kadar yayılır.
Deniz buradan uzakta değildir; zira kıvrımlı
bir kıyıyla Kilikia'lıların toprağını sonlandırır.
bundan sonra da denizin burgaçlı suyunu batıya boşaltır.

TN 16. Eustath. *Dion. Per.* 877; 899; 921.

a. 877: Ὅτι μετὰ τὴν Κιλικίαν ἡ Κομμαγηνὴ Καππαδοκία ἐστὶ, ναὶμὴν καὶ ἡ περὶ τὴν στρεπτικὴν θῖνα τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου Συρία, τουτέστιν ἡ Φοινίκη, ἡ διήκουσα ἄχρι καὶ τοῦ Κασίου ὄρους, ὅπερ ὄρος καὶ ἀγχίαλόν φησι καὶ βαθύκρημνον, περὶ ὃ ἡ τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου περιφέρεια εἰς δύσιν ἐστραμμένη παύεται τοῖς ἐκ τῶν βορείων δηλαδὴ ἕως ἐπὶ τὰ ἐκεῖσε ἥκουσιν. Ἰστέον δὲ ὅτι τὴν Κομμαγηνὴν Κομμαγενηνὴν λέγει κατὰ πλεονασμὸν τοῦ ε, διὰ μέτρου ὀρθότητα. Σημείωσαι δὲ ὅτι περὶ τὴν Κομμαγηνὴν Καππαδοκίαν καὶ ἡ Μελιτηνὴ κεῖται, καὶ τὸ λεγόμενον Ἀμανὸν ὄρος.

Kilikia'dan sonra Kappadokia Kommagene'si ve de Issikos Körfezi'nin kıyı şeridi bükümü civarında Syria, bir başka deyişle de Kasion Dağı'na kadar uzanan Phoinike gelir. Adı geçen dağ gibi kıyı şeridinin de yüksek kayalıklara sahip olduğunu söyler. Bu dağ civarında Issikos Körfezi'nin yayı, batıya dönerek kuzeyden açıkça buraya kadar inen dağlarla son bulur. (Dionysios'un) Kommagene'yi vezne uymak amacıyla epsilon harfini ekleyerek söylediği bilinmelidir. Ayrıca Melitene Kenti ile Amanon olarak adlandırılan dağın Kappadokia Kommagenesi'nin civarında bulunduğuna dikkat etmelisin.

b. 899: Ὅτι τὴν Κοίλην Συρίαν ἐπώνυμον οὕτω καλεῖσθαί φησι, τουτέστι Κοίλην φερωνύμως λέγεσθαι, διότι αὐτὴν μέσην καὶ χθαμαλὴν κειμένην

ἔχουσιν ὄρη μεγάλα δύο, τό τε ἑσπέριον Κάσιον πρὸς τῇ Θαλάσσῃ κείμενον καὶ ὁ ἠῶος Λίβανος, ὑφ' ὧν περιέχεται. Οὕτω καὶ Ὅμηρος τὴν Λακεδαίμονα κοίλην λέγει διὰ τὸ περιειλῆφθαι κυκλόθεν ὄρεσιν. Ὁ μέντοι Γεωγράφος οὕτω φησί·"Λίβανος καὶ Ἀντιλίβανος ὄρη δύο ὡς ἂν παράλληλα, ποιοῦντα τὴν Κοίλην καλουμένην Συρίαν, τελευτῶντα ἐγγὺς τῶν Ἀραβικῶν ὀρῶν τῶν ὑπὲρ τῆς Δαμασκηνῆς χώρας εἰς ἄλλα ὄρη γεώλοφα (tepe) καὶ καλλίκαρπα, μικρὸν ὕπερθεν τῆς θαλάσσης ἀρχόμενα, Λίβανος μὲν τῆς κατὰ Τρίπολιν, Ἀντιλίβανος δὲ τῆς κατὰ Σιδῶνα."

Syria'nın bu kısmının Koile ek adlandırmasını taşıdığını, başka bir deyişle buranın deniz seviyesinde bulunan orta kısmında, biri batıda deniz kenarında yükselen Kasion, diğeri doğuda yer alan Libanos olmak üzere iki yüce dağ bulunduğundan ve bunlarla çepeçevre kuşatıldığından bu adlandırmanın son derece uygun olduğunu söyler[458]*. Dört bir yandan dağlarla kuşatılmış olması nedeniyle Homeros da Lakedamonia'yı bu şekilde betimler*[459]*. Coğrafyacı ise şöyle yazar: "Libanos ve Antilibanos, Syria Koile'yi meydana getiren ve birbirine oldukça paralel uzanan iki dağdır. Bunlar Damaskos teritoryumunun yukarısında yükselen Arap Dağları'nın yakınında, bol meyvalı, deniz seviyesinin çok az üstüne çıkan, küçük toprak tepeciklere alçalırlar. Nitekim Libanos Tripolis'in, Antilibanos ise Sidon'un hemen aşağısında yükselmeye başlar"*[460]*.*

c. 921 Ὅτι πᾶσα ἡ περὶ Ἀντιόχειαν χώρα λιπαρά τε καὶ εὔβοτος, καὶ ἀγαθὴ μῆλα τρέφειν, καὶ δένδρεσι καρπὸν αὔξειν·μητρόπολις δὲ ἦν αὕτη Συρίας, καὶ ἐν αὐτῇ τὸ βασίλειον ἦν τοῖς ἄρχουσιν. Ἦν δὲ καὶ αὐτὴ τῆς Σελευκίδος μοίρας. Ἰστέον δὲ ὅτι μερίς ἐστι Συρίας ἀρίστη ἡ λεγομένη Σελευκὶς καὶ καλουμένη Τετράπολις, διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἐξεχούσας τέσσαρας πόλεις, αἳ ἦσαν Ἀπάμεια καὶ Λαοδίκεια, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ Ἀντιόχεια αὕτη καὶ Σελεύκεια ἡ ἐν Πιερίᾳ ὄρει, ὃ προσεχὲς τῷ Ἀμανῷ ἐστιν·

Antiokheia civarındaki bütün arazi koyunları iyice besleyecek ve ağaçlardaki meyvayı çoğaltacak denli verimli ve bol çayırlıdır. Bu kent Syria'nın metropolisiydi ve yöneticilerin

[458] Zira, κοίλη (χώρα), 'çukurda kalan bölge' anlamına gelmektedir.
[459] Hom. *Il*. 2, 581: Οἳ δ᾽ εἶχον κοίλην Λακεδαίμονα κητώεσσαν.
[460] Strab. *Geog*. 16, 2, 16.

köşkü buradaydı. Yine bu kent Seleukis Bölgesi'nde yer almaktaydı. Ayrıca adı geçen ve burada bulunan göz alıcı dört kentten dolayı Tetrapolis olarak adlandırılan Seleukis Syria'nın en önemli kısmıydı. Bu kentler ise Apameia, daha önce hakkında değinilmiş olan Laodikeia, Antiokheia'nın kendisi ve Amanos'a ait bir kütle olan Pieria Dağı'ndaki Seleukeia'dır.

TN 17. Herod. *pro cath.* III, 1, 77 (=TN 38b); III, 1, 332 (= TN 38c); III, 1, 383 (=TM 8).

a. III, 1, 77: Λαέρτης· Κιλικίας χωρίον. Στράβων ιδ΄. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ ὄρος καὶ πόλις φησί. τὸ ἐθνικὸν Λαερτῖνος. ἄμεινον δὲ Λαέρτιος.

Laertes: Kilikia'da bir bölge. Strabon ondördüncü kitabında bundan bahseder. Aleksandros ise bunun hem bir kentin hem de bir dağın adı olduğunu söyler. Ethnikon'u Laertinos'tur. Daha doğru formu ise Laertios'tur.

b. III, 1, 332: Μελιτηνή, πόλις Καππαδοκίας. Στράβων ἑνδεκάτῃ τὸ δ' Ἄμανον ὄρος μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Μελιτηνῆς πρόεισι, καθ' ὃ ἡ Κομμαγηνὴ τῇ Καππαδοκίᾳ παράκειται.

Melitene Kappadokia'da bir kenttir. Strabon onbirinci kitabında alt tarafında Kappadokia'nın yakınında Kommagene'nin uzandığı Amanon Dağı'nın Euphrates ve Melitine'ye kadar devam ettiğini söyler.

c. III, 1, 383: Ἄμανον, ὄρος πρὸς τῇ Κιλικίᾳ ἀπὸ τοῦ Ταύρου καθῆκον. ἱστοροῦσι δὲ τὸν Ὀρέστην ἀπὸ Ταύρων σὺν Ἰφιγενείᾳ τὴν Ἄρτεμιν κομίσαντα ἐν τούτῳ τῷ ὄρει τῆς μανίας λύσιν εὑρεῖν.

Kilikia'daki Amanos Dağı Tauros'tan aşağı doğru sarkar. Orestes'in Iphigenia'la birlikte Artemis'i (heykelini) Tauros'tan getirdikten sonra çılgınlığının burada yatıştığı anlatılır.

TN 18. Hippol. *Chron.* 395-397 (TN 36a); 411 (TN 36b); 427-431 (TN 36c); 452 (TN 36d);.

a. 395-397: Ἀπὸ Σιδωνίας πόλεως εἰς τόπον ὁρίζοντα τὸν Κάσιον, καλούμενον δὲ Χαλαδρόπολιν στάδιοι ξ΄. [396] ἀπὸ Χαλάδρου ἐπὶ νῆσον καλουμένην Μακρὰν στάδιοι ι΄. [397] ἀπὸ Μακρὰν νῆσον ἐπὶ τὸ Νυμφαῖον στάδιοι ν΄. ὁ δὲ ὅλος

περίπλους τραχύς ἐστιν ἀπὸ τοῦ Κασίου. τοῦτον τὸν τόπον παράπλεε ἀπὸ τῆς γῆς σταδίοις κ΄.

Sidonia Kenti'nden Kasion'a sınır çizen ve Khaladropolis olarak adlandırılan mevkiye 60 stadia. **[396]** *Khaladros'tan Makra olarak adlandırılan adaya 10 stadia.* **[397]** *Makra Adası'ndan Nymphaion'a 50 stadia. Kasion'dan itibaren deniz yolculuğunun tamamı oldukça zorludur. Bu mevkii karayı takip ederek denizden geçmek 20 stadia tutar.*

b. 411: Ἀπὸ Αἰγαιῶν ὁ παράπλους κρημνώδης ἐπὶ κώμην Σερρέτιλλιν σταδίων ρν΄. Ἀπὸ δὲ Ῥωσοῦ εὐθυδρομοῦντι ἐπὶ τὴν Σερρέτιλλιν ἐπὶ τὸν πόλον νότῳ στάδιοι σν΄. Κατὰ δὲ τὴν Σερρέτιλλιν κώμη ἐπάνω Πύραμος καλεῖται, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ὄρος καλούμενον Πάριον ἀπὸ σταδίων ξ΄.

Aigaiai'dan sonra kıyı şeridi oldukça sarptır ve Serretillis Köyü'ne kadar 150 stadia tutar. Rhosos'tan ise dosdoğru gidilince eksen güney ucuna tekabül eden Serretillis'e kadar 250 stadia. Serretillis'in üstünde Pyramos olarak adlandırılan köy ve bunun üstünde 60 stadia beride Parion olarak adlandırılan dağ yer alır.

c. 427-431: Ἀπὸ τοῦ Κορακησίου ἐπὶ τὴν ποικίλην πέτραν, ἥτις ἔχει κλίμακα, δι᾽ ἧς ἐστιν ὁδὸς εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ Καλυκάδνου σταδίων ο΄. **[428]** ἀπὸ τῆς κλίμακος ἐπὶ τὸν ποταμὸν Καλυκάδνον στάδιοι μ΄. **[429]** ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ ἄκραν ἀμμώδη στενὴν Σαρπηδονίαν καλουμένην στάδιοι π΄. ἀπ᾽ αὐτῆς ἀνατείνοντα βράχεα ὡς σταδίους κ΄. **[430]** ἀπὸ τῆς ἄκρας ἔγγιστα πρὸς τὴν Κύπρον εἰς πόλιν Καρπασίαν οὐριώτατα στάδιοι υ΄. **[431]** ἀπὸ Σαρπηδονίας ἄκρας εἰς Σελεύκειαν στάδιοι ρκ΄.

Korakesion'dan Seleukeia'ya yol veren merdivenlere sahip Poikile Petra'ya 70 stadia. **[428]** *Merdivenlerden Kalykadnos Nehri'ne 40 stadia.* **[429]** *Nehirden Sarpedonia olarak bilinen kumlu ve dar bir buruna 80 stadia. Buradan itibaren genişlik 20 stadia'ya kadar ulaşır.* **[430]** *Kypros'a en yakın nokta olan bu burundan adanın en ucunda yer alan Karpasia Kenti'ne 400 stadia.* **[431]** *Sarpedonia Burnu'ndan Seleukeia'ya 120 stadia.*

d. 452: Ἀπὸ Πλατανοῦντος ἐπὶ χωρίον Χάραδρον στάδιοι τν΄. ὑπὲρ δὲ Χαράδρου κεῖται ὄρος μέγα Ἄνδροκος καλούμενον ἀπὸ σταδίων λ΄.

Platanus'tan[461] Kharadros[462] bölgesine 350 stadioi. Kharadros'un üzerinde 30 stadioi uzaklıkta Androkos olarak adlandırılan büyük bir dağ uzanır.

TN 19. Ksen. *Anab.* 4, 6, 4-5; 4, 7, 1; 4, 7, 15-4, 8, 1; 4, 8, 8; 5, 2, 1-2; 5, 3, 1-2; 5, 4, 1; 5, 5, 1-3.

a. 4, 6, 4-5: μετὰ τοῦτο ἐπορεύθησαν ἑπτὰ σταθμοὺς ἀνὰ πέντε παρασάγγας τῆς ἡμέρας παρὰ τὸν Φᾶσιν ποταμόν, εὖρος πλεθριαῖον. **(5)** ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν σταθμοὺς δύο παρασάγγας δέκα·ἐπὶ δὲ τῇ εἰς τὸ πεδίον ὑπερβολῇ ἀπήντησαν αὐτοῖς Χάλυβες καὶ Τάοχοι καὶ Φασιανοί.

*Bunun ardından günde beş fersah yol alarak yedi günde bir plethron genişliğinde bir nehir olan Phasis'e ulaştılar. **(5)** Buradan iki günde on fersah daha yol aldılar ve dağların ovaya geçit veren yerinde Khalyb'ler, Taokh'lar ve Phasian'larla karşılaştılar.*

b. 4, 7, 1: Ἐκ δὲ τούτων ἐπορεύθησαν εἰς Ταόχους σταθμοὺς πέντε παρασάγγας τριάκοντα·καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπέλειπε·χωρία γὰρ ᾤκουν ἰσχυρὰ οἱ Τάοχοι, ἐν οἷς καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἅπαντα εἶχον ἀνακεκομισμένοι.

Bunlardan sonra beş günde otuz fersah yol alarak Taokh'lar ülkesine girdiler. Ama erzakları azalmıştı. Zira Taokh'lar son derece korunaklı bir yerde oturuyorlardı ve bütün erzaklarını yukarıya taşıyarak burada depolamışlardı.

c. 4, 7, 15 - 4, 8, 1: Ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Χαλύβων σταθμοὺς ἑπτὰ παρασάγγας πεντήκοντα. οὗτοι ἦσαν ὧν διῆλθον ἀλκιμώτατοι, καὶ εἰς χεῖρας ἦσαν. εἶχον δὲ θώρακας λινοῦς μέχρι τοῦ ἤτρου, ἀντὶ δὲ τῶν πτερύγων σπάρτα πυκνὰ ἐστραμμένα. **(16)** εἶχον δὲ καὶ κνημῖδας καὶ κράνη καὶ παρὰ τὴν ζώνην μαχαίριον ὅσον ξυήλην Λακωνικήν, ᾧ ἔσφαττον ὧν κρατεῖν δύναιντο, καὶ ἀποτεμόντες ἂν τὰς κεφαλὰς ἔχοντες ἐπορεύοντο, καὶ ἦδον καὶ ἐχόρευον ὁπότε οἱ πολέμιοι αὐτοὺς ὄψεσθαι ἔμελλον. εἶχον δὲ καὶ δόρυ ὡς πεντεκαίδεκα πήχεων μίαν λόγχην ἔχον. **(17)** οὗτοι ἐνέμενον ἐν τοῖς πολίσμασιν· ἐπεὶ δὲ παρέλθοιεν οἱ Ἕλληνες, εἵποντο ἀεὶ μαχούμενοι. ᾤκουν δὲ ἐν τοῖς ὀχυροῖς, καὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐν

[461] Hild-Hellenkemper, *TIB 5, Kilikien*, 381: Melleç İskelesi; BATL, Map 66.
[462] R. Dussaud, *Topographie historique de la Syrie antique et médiévale*, BAH 4, 1927, 421-422: Kara Duran; BATL, Map 68.

τούτοις ἀνακεκομισμένοι ἦσαν·ὥστε μηδὲν λαμβάνειν αὐτόθεν τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ διετράφησαν τοῖς κτήνεσιν ἃ ἐκ τῶν Ταόχων ἔλαβον. (18) ἐκ τούτων οἱ Ἕλληνες ἀφίκοντο ἐπὶ Ἅρπασον ποταμόν, εὖρος τεττάρων πλέθρων. ἐντεῦθεν ἐπορεύθησαν διὰ Σκυθηνῶν σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι διὰ πεδίου εἰς κώμας·ἐν αἷς ἔμειναν ἡμέρας τρεῖς καὶ ἐπεσιτίσαντο. (19) ἐντεῦθεν διῆλθον σταθμοὺς τέτταρας παρασάγγας εἴκοσι πρὸς πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ οἰκουμένην ἣ ἐκαλεῖτο Γυμνιάς. ἐκ ταύτης τῆς χώρας ὁ ἄρχων τοῖς Ἕλλησιν ἡγεμόνα πέμπει, ὅπως διὰ τῆς ἑαυτῶν πολεμίας χώρας ἄγοι αὐτούς. (20) ἐλθὼν δ᾽ ἐκεῖνος λέγει ὅτι ἄξει αὐτοὺς πέντε ἡμερῶν εἰς χωρίον ὅθεν ὄψονται θάλατταν· εἰ δὲ μή, τεθνάναι ἐπηγγείλατο. καὶ ἡγούμενος ἐπειδὴ ἐνέβαλλεν εἰς τὴν [ἑαυτοῦ] πολεμίαν, παρεκελεύετο αἴθειν καὶ φθείρειν τὴν χώραν·ᾧ καὶ δῆλον ἐγένετο ὅτι τούτου ἕνεκα ἔλθοι, οὐ τῆς τῶν Ἑλλήνων εὐνοίας. (21) καὶ ἀφικνοῦνται ἐπὶ τὸ ὄρος τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ·ὄνομα δὲ τῷ ὄρει ἦν Θήχης. ἐπεὶ δὲ οἱ πρῶτοι ἐγένοντο ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ κατεῖδον τὴν θάλατταν, κραυγὴ πολλὴ ἐγένετο. (22) ἀκούσας δὲ ὁ Ξενοφῶν καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες ᾠήθησαν ἔμπροσθεν ἄλλους ἐπιτίθεσθαι πολεμίους·εἵποντο γὰρ ὄπισθεν ἐκ τῆς καιομένης χώρας, καὶ αὐτῶν οἱ ὀπισθοφύλακες ἀπέκτειναν τέ τινας καὶ ἐζώγρησαν ἐνέδραν ποιησάμενοι, καὶ γέρρα ἔλαβον δασειῶν βοῶν ὠμοβόεια ἀμφὶ τὰ εἴκοσιν. (23) ἐπειδὴ δὲ βοὴ πλείων τε ἐγίγνετο καὶ ἐγγύτερον καὶ οἱ ἀεὶ ἐπιόντες ἔθεον δρόμῳ ἐπὶ τοὺς ἀεὶ βοῶντας καὶ πολλῷ μείζων ἐγίγνετο ἡ βοὴ ὅσῳ δὴ πλείους ἐγίγνοντο, (24) ἐδόκει δὴ μεῖζόν τι εἶναι τῷ Ξενοφῶντι, καὶ ἀναβὰς ἐφ᾽ ἵππον καὶ Λύκιον καὶ τοὺς ἱππέας ἀναλαβὼν παρεβοήθει·καὶ τάχα δὴ ἀκούουσι βοώντων τῶν στρατιωτῶν Θάλαττα θάλαττα καὶ παρεγγυώντων. ἔνθα δὴ ἔθεον πάντες καὶ οἱ ὀπισθοφύλακες, καὶ τὰ ὑποζύγια ἠλαύνετο καὶ οἱ ἵπποι. (25) ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πάντες ἐπὶ τὸ ἄκρον, ἐνταῦθα δὴ περιέβαλλον ἀλλήλους καὶ στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς δακρύοντες. καὶ ἐξαπίνης ὅτου δὴ παρεγγυήσαντος οἱ στρατιῶται φέρουσι λίθους καὶ ποιοῦσι κολωνὸν μέγαν. (26) ἐνταῦθα ἀνετίθεσαν δερμάτων πλῆθος ὠμοβοείων καὶ βακτηρίας καὶ τὰ αἰχμάλωτα

γέρρα, καὶ ὁ ἡγεμὼν αὐτός τε κατέτεμνε τὰ γέρρα καὶ τοῖς ἄλλοις διεκελεύετο. (27) μετὰ ταῦτα τὸν ἡγεμόνα οἱ Ἕλληνες ἀποπέμπουσι δῶρα δόντες ἀπὸ κοινοῦ ἵππον καὶ φιάλην ἀργυρᾶν καὶ σκευὴν Περσικὴν καὶ δαρεικοὺς δέκα·ἤτει δὲ μάλιστα τοὺς δακτυλίους, καὶ ἔλαβε πολλοὺς παρὰ τῶν στρατιωτῶν. κώμην δὲ δείξας αὐτοῖς οὗ σκηνήσουσι καὶ τὴν ὁδὸν ἣν πορεύσονται εἰς Μάκρωνας, ἐπεὶ ἑσπέρα ἐγένετο, ᾤχετο τῆς νυκτὸς ἀπιών.

[4, 8, 1] Ἐντεῦθεν δ᾽ ἐπορεύθησαν οἱ Ἕλληνες διὰ Μακρώνων σταθμοὺς τρεῖς παρασάγγας δέκα. τῇ πρώτῃ δὲ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸν ποταμὸν ὃς ὥριζε τὴν τῶν Μακρώνων καὶ τὴν τῶν Σκυθηνῶν.

Buradan yedi günde elli fersah yol alarak Khalyb'ler ülkesinden geçtiler. Bu şimdiye kadar aralarından geçtikleri en yürekli halktı ve yumruk yumruğa savaşmaya hazırdılar. Kasığa kadar inen ve püskül yerine sıkıca örülmüş ipten yapılma keten zırhları vardı. **[16]** *Dizlik ve miğferleri de vardı. Ayrıca kuşaklarında neredeyse Sparta kaması uzunluğunda hançer taşıyorlardı. Alt edebildikleri düşmanı bununla öldürüyor ve daha sonra düşmanın başını keserek beraberlerinde taşıyorlardı. Ne zaman düşman kendilerini gözetlese şarkı söyleyip dans ediyorlardı. Onbeş dirsek uzunluğunda ve sadece tek tarafı sivri bir mızrak taşıyorlardı.* **[17]** *Yerleşim yerlerinde bekliyor ve Hellenler geçtikçe peşlerine düşüp aralıksız savaşıyorlardı. Müstahkem tepelerde oturuyor ve bütün erzaklarını burada saklıyorlardı; öyle ki Hellenler buradan hiçbir şey alamadılar ve Taokh'lardan ele geçirdikleri hayvanlarla idare ettiler.* **[18]** *Hellen'ler buradan ayrılarak dört plethron genişliğinde bir nehir olan Harpasos'a ulaştılar. Buradan da Skythen'ler ülkesinde dört günde yirmi fersah yol alıp bir ovadan geçerek köylere ulaştılar. Bu köylerde üç gün kaldılar ve erzak topladılar.* **[19]** *Buradan dört günde yirmi fersah yol alarak büyük ve yurttaşlarının refah içinde yaşadıkları Gymnias adında bir kente geldiler. Bölgenin yöneticisi, onları kendilerine düşman bölgelerden geçirmesi için Hellen'lere bir kılavuz gönderdi.* **[20]** *Rehber gelince onları beş günde denizi görebilecekleri bir yere götüreceğini, aksi takdirde de ölüme razı olduğunu söyledi. Ordunun başında rehberlik ederken düşman bölgeye girer girmez onları araziyi ateşe verip harap etmeye kışkırttı. Böylece onun Hellenler'e karşı iyi niyetinden değil, bu amaçla geldiği açıklık kazandı.* **[21]** *(Rehberin bahsetmiş olduğu) dağa ise beşinci günde ulaştılar. Dağın adı Thekhes idi. Öncü koldakilerin dağa tırmanıp da denizi görmeleriyle birlikte büyük patırtı koptu.* **[22]** *Ksenephon ve artçı güvenlik kolu bunu duyunca diğer düşmanların önden taaruza geçtiğini sandılar. Zira ateşe verilen bölgeden düşmanlar*

peşlerinden onları takip etmekteydi ve artçı kol onlardan bazılarını öldürmüş veya pusu kurarak esir almış, ayrıca tabaklanmamış sığır derisiyle kaplı, yirmi adet örme kalkan da ele geçirmişti. **[23]** *Bağrışmalar daha da artıp yaklaştıkça, diğerleri de son sürat koşup bağırmakta olanlara katılıyor ve böylece bağıranların sayısı arttıkça, bağrışma da gittikçe güçleniyordu.* **[24]** *Sonunda Ksenophon kayda değer bir şey olduğunu anladı ve atına atlayıp yanına Lykios ve süvarileri de alarak yardıma koştu. Fakat kısa sürede askerlerin birbirlerine kulaktan kulağa aktarmak suretiyle "deniz, deniz" diye bağırdıklarını duydu. Bu andan itibaren artık artçı birliğin tamamı da koşmaya, yük hayvanlarıyla atlar da son sürat sürülmeye başladı.* **[25]** *Herkes tepeye ulaşınca, komutanlar ve yüzbaşılar gözyaşları içinde birbirleriyle kucaklaştılar. Askerler de aniden herhangi birinin emriyle topladıkları taşlarla büyük bir taş yığını meydana getirdiler.* **[26]** *Bunun üzerine adak olarak tabaklanmamış öküz derilerini, bastonları, ele geçirdikleri örme kalkanları diktiler. Rehberin kendisi de hem bu kalkanları kırdı hem de diğerlerini de böyle yapmaya çağırdı.* **[27]** *Bunun ardından Hellenler ortak malzemeden bir at, gümüş bir kase ve on dareika*[463] *vererek rehberi gönderdiler. Ama rehber onlardan özellikle yüzük de talep edince askerlerden çok miktarda yüzük de aldı. Onlara kamp kurabilecekleri bir köyle Makron'lar ülkesine giden yolu da gösterdikten sonra akşam da olmuşken, geceleyin memleketinde olmak üzere yanlarından ayrıldı.*

[4, 8, 1] *Hellen'ler buradan üç günde on fersah yol giderek Makron'lar ülkesinden geçtiler. İlk günde Makron'larla Skythen'lerin ülkesini ayıran nehre ulaştılar.*

d. 4, 8, 8: Μετὰ δὲ τὰ πιστὰ εὐθὺς οἱ Μάκρωνες τὰ δένδρα συνεξέκοπτον τήν τε ὁδὸν ὡδοποίουν ὡς διαβιβάσοντες ἐν μέσοις ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἕλλησι, καὶ ἀγορὰν οἵαν ἐδύναντο παρεῖχον, καὶ παρήγαγον ἐν τρισὶν ἡμέραις ἕως ἐπὶ τὰ Κόλχων ὅρια κατέστησαν τοὺς Ἕλληνας.

Teminatların (karşılıklı olarak verilmesinin) ardından Makron'lar Hellen'lerin arasına karışarak nehri geçmelerini sağlamak üzere onlarla birlikte ağaçları kestiler ve bir yol açtılar. Ayrıca yapabildikleri kadarıyla onlara bir pazaryeri hazırladılar ve üç günde Kolkh'ların sınırına ulaştırıncaya kadar onlara eşlik ettiler.

e. 5, 2, 1-2: Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐπιτήδεια οὐκέτι ἦν λαμβάνειν ὥστε ἀπαυθημερίζειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ἐκ τούτου λαβὼν Ξενοφῶν ἡγεμόνας τῶν Τραπεζουντίων ἐξάγει εἰς Δρίλας τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος, τὸ δὲ ἥμισυ κατέλιπε φυλάττειν τὸ στρατόπεδον·οἱ γὰρ Κόλχοι, ἅτε ἐκπεπτωκότες τῶν οἰκιῶν, πολλοὶ ἦσαν ἁθρόοι

[463] Bir *stater*'e eşdeğer altın Pers sikkesi.

καὶ ὑπερεκάθηντο ἐπὶ τῶν ἄκρων. **(2)** οἱ δὲ Τραπεζούντιοι ὁπόθεν μὲν τὰ ἐπιτήδεια ῥᾴδιον ἦν λαβεῖν οὐκ ἦγον·φίλοι γὰρ αὐτοῖς ἦσαν·εἰς δὲ τοὺς Δρίλας προθύμως ἦγον, ὑφ᾽ ὧν κακῶς ἔπασχον, εἰς χωρία τε ὀρεινὰ καὶ δύσβατα καὶ ἀνθρώπους πολεμικωτάτους τῶν ἐν τῷ Πόντῳ.

Aynı günde kampa geri dönecek şekilde erzak temin etmek artık mümkün olmayınca, Ksenophon Trapezous'lulardan rehberler alarak ordunun yarısını Dril'ler ülkesine nakletti. Diğer yarısını da kampı korumaları için geride bıraktı. Zira Kolkh'lar, evlerinden atıldıkları için, kalabalık bir şekilde bir araya toplanmış ve dağ tepelerinde mevzi tutmuşlardı. **[2]** *Trapezous'lular ise onları erzağı daha kolay edinmenin mümkün olduğu yerlere götürmüyorlar - zira buralardaki insanların dostuydular - buna karşın, büyük kötülük gördükleri ve Pontos'un en cengaver halkı olan Dril'lerin dağlık ve geçit vermez topraklarına ise büyük bir azimle sevk ediyorlardı.*

f. 5, 3, 1-2: Ἐπεὶ δὲ οὔτε Χειρίσοφος ἥκειν οὔτε πλοῖα ἱκανὰ ἦν οὔτε τὰ ἐπιτήδεια ἦν λαμβάνειν ἔτι, ἐδόκει ἀπιτέον εἶναι. καὶ εἰς μὲν τὰ πλοῖα τούς τε ἀσθενοῦντας ἐνεβίβασαν καὶ τοὺς ὑπὲρ τετταράκοντα ἔτη καὶ παῖδας καὶ γυναῖκας καὶ τῶν σκευῶν ὅσα μὴ ἀνάγκη ἦν ἔχειν. καὶ Φιλήσιον καὶ Σοφαίνετον τοὺς πρεσβυτάτους τῶν στρατηγῶν εἰσβιβάσαντες τούτων ἐκέλευον ἐπιμελεῖσθαι·οἱ δὲ ἄλλοι ἐπορεύοντο·ἡ δὲ ὁδὸς ὡδοποιημένη ἦν. **(2)** καὶ ἀφικνοῦνται πορευόμενοι εἰς Κερασοῦντα τριταῖοι πόλιν Ἑλληνίδα ἐπὶ θαλάττῃ Σινωπέων ἄποικον ἐν τῇ Κολχίδι χώρᾳ.

Hem Kheirisophos geri dönmediği[464]*, hem yeterli sayıda gemi bulunmadığı*[465] *ve hem de erzak temini artık mümkün olmadığı için bölgeyi terk etmenin kaçınılmaz olduğuna karar verdiler ve hastaları, kırk yaşının üzerindekileri, kadınlarla çocukları ve yanda bulundurulması gerekmeyen teçhizatları gemilere doldurdular. Komutanların en yaşlıları olan Philesios ve Sophainetos'u da gemiye bindirip onlara gemidekilere göz kulak olmalarını bildirdiler. Geri kalanlar da yola yaya devam ettiler; zira yol açılmıştı*[466]*.* **[2]** *Üç gün yürüyerek Kolkhis toprağında, Sinope kolonisi bir Hellen sahil kenti olan Kerasous'a vardılar.*

[464] Bk. Ksen. *Anab*. 5, 1, 4.
[465] Bk. Ksen. *Anab*. 5, 1, 10-16.
[466] Bk. Ksen. *Anab*. 5, 1, 13-14.

g. 5, 4, 1-2: Ἐκ Κερασοῦντος δὲ κατὰ θάλατταν μὲν ἐκομίζοντο οἵπερ καὶ πρόσθεν, οἱ δὲ ἄλλοι κατὰ γῆν ἐπορεύοντο. (2) ἐπεὶ δὲ ἦσαν ἐπὶ τοῖς Μοσσυνοίκων ὁρίοις, πέμπουσιν εἰς αὐτοὺς Τιμησίθεον τὸν Τραπεζούντιον πρόξενον ὄντα τῶν Μοσσυνοίκων, ἐρωτῶντες πότερον ὡς διὰ φιλίας ἢ διὰ πολεμίας πορεύσονται τῆς χώρας. οἱ δὲ εἶπον ὅτι οὐ διήσοιεν· ἐπίστευον γὰρ τοῖς χωρίοις.

Kerasous'tan ayrılırken buraya deniz yoluyla gelmiş olanlar yola gene aynı şekilde devam ederken diğerleri de yine karadan ilerlediler[467]. **[2]** *Mossynoik'ların*[468] *sınırına ulaşınca, topraklarından dostça mı yoksa düşmanca mı geçmelerini sormak üzere Mossynoik'ların devlet konuğu olan Trapezous'lu Timesitheos'u onlara gönderdiler. Mossynoik'lar ise buradan geçmelerine müsaade etmeyecekleri yanıtını verdiler. Zira korunaklı konumlarına güveniyorlardı.*

h. 5, 5, 1-3: Διὰ ταύτης τῆς χώρας οἱ Ἕλληνες, διά τε τῆς πολεμίας καὶ τῆς φιλίας, ἐπορεύθησαν ὀκτὼ σταθμούς, καὶ ἀφικνοῦνται εἰς Χάλυβας. οὗτοι ὀλίγοι τε ἦσαν καὶ ὑπήκοοι τῶν Μοσσυνοίκων, καὶ ὁ βίος ἦν τοῖς πλείστοις αὐτῶν ἀπὸ σιδηρείας. (2) ἐντεῦθεν ἀφικνοῦνται εἰς Τιβαρηνούς. ἡ δὲ τῶν Τιβαρηνῶν χώρα πολὺ ἦν πεδινωτέρα καὶ χωρία εἶχεν ἐπὶ θαλάττῃ ἧττον ἐρυμνά. καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔχρῃζον πρὸς τὰ χωρία προσβάλλειν καὶ τὴν στρατιὰν ὀνηθῆναί τι, καὶ τὰ ξένια ἃ ἦκε παρὰ Τιβαρηνῶν οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ᾽ ἐπιμεῖναι κελεύσαντες ἔστε βουλεύσαιντο ἐθύοντο. (3) καὶ πολλὰ καταθυσάντων τέλος ἀπεδείξαντο οἱ μάντεις πάντες γνώμην ὅτι οὐδαμῇ προσίοιντο οἱ θεοὶ τὸν πόλεμον. ἐντεῦθεν δὴ τὰ ξένια ἐδέξαντο, καὶ ὡς διὰ φιλίας πορευόμενοι δύο ἡμέρας ἀφίκοντο εἰς Κοτύωρα πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον, οὖσαν δ᾽ ἐν τῇ Τιβαρηνῶν χώρᾳ.

Hellen'ler bu memleketin hem dost hem de düşman kısımlarını sekiz günlük yürüyüşle geçtiler ve Khalyb'ler[469] *ülkesine ulaştılar. Bunların nüfusu pek fazla değildi ve Mossynoik'ların uyruğuydular. Geçimlerini de demir işçiliğinden kazanıyorlardı.* **[2]** *Buradan Tibaren'ler ülkesine vardılar. Tibaren'lerin yaşadığı bölge daha düzlüktü ve sahil kenarında daha korunaksız kaleleri vardı. Komutanlar bu kalelere saldırmayı ve böylece*

[467] Bk. Ksen. *Anab*. 5, 3, 1.
[468] Μοσσύνοικοι· Ahşap (μόσσυν) kulelerde yaşayanlar; krş. Ksen. *Anab*. 5, 4, 26.
[469] Bunlar, Hellen'lerin daha önce geçtikleri halkın (Ksen. *Anab*. 4, 7, 15.) büyük olasılıkla kıyıda oturan bir kolu olmalıdır.

orduya belli bir çıkar sağlamayı gerekli görüyorlardı. Bunun üzerine Tibaren'lerden gelen konukluk armağanlarını hemen kabul etmeyip bu hususta karar verinceye kadar beklemelerini bildirerek kurban kestiler. **[3]** *Bir hayli kurban kesildikten sonra bütün kahinler görüşlerini, tanrıların savaşa girmelerine hiçbir surette izin vermedikleri şeklinde açıkladılar. Bunun üzerine konukluk armağanlarını kabul ettikten sonra dost bir ülkede yürüyormuşçasına iki günde, Tibaren'ler toprağında bulunmakla birlikte, Sinope kolonisi bir Hellen kenti olan Kotyora'ya vardılar.*

TN 20. Mela, *Chorog.* 1, 69.

in eo prima est reliqua pars Syriae cui Antiochiae cognomen additur, et in ora eius urbes Seleucia, Hypatos, Berytos, Laodicea, Rosos, amnesque qui inter eas eunt Lycos et Hypatos et Orontes; tum mons Amanus et ab eo statim Myriandros et Cilices.

Burada ilk olarak, Syria'nın Antiochia ek adını da taşıyan kısmı bulunur ve bölgenin sahil şeridinde aralarından Lycos, Hypatos ve Orontes nehirlerinin aktığı Seleucia, Hypatos, Berytos, Laodicea, Rosos kentleri yer alır. Daha sonra Amanus Dağı ve bunun hemen ardında Myriandros ve Cilicia'lılar gelir.

TN 21. Nikeph. Bryen. *Hist.* 2, 6.

Ἐκκλίναντες δὲ τῆς ὁδοῦ καὶ ἐπί τι χωρίον συνηρεφὲς παραγενόμενοι, ἔμενον μέχρις ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Τούρκων διῆλθεν·εἶτ᾽ ἐκεῖθεν ἀπάραντες πρὸς τοὺς Διδύμους τὸ ὅρος ἠπείγοντο·Τούρκοις δ᾽ ἐντυχόντες καὶ κατ᾽ ἐκείνων ὁρμήσαντες διεσπάρησαν καί, ἐπεὶ νὺξ ἦν, οὐχ οἷοί τε γεγόνασιν εἰς ταὐτὸ ξυνελθεῖν. Ἀπήει οὖν ἕκαστος ὅπη ἔτυχεν·ὁ δὲ κλεινὸς Ἀλέξιος μόνος περιλειφθείς, ἐπειδὴ περὶ τοὺς πρόποδας τῶν Διδύμων ἐγένετο, τῆς ἡμιόνου ἤδη κεκοπακυίας καὶ μηκέτι οἵας τε οὔσης προσωτέρω χωρεῖν, ἀποβὰς ταύτης πεζῇ <τὸ> ὄρος ἀνήει ἔτι τὸν θώρακα περιβεβλημένος· ἀποδύσασθαι γὰρ τοῦτον οὐ ξυνεχώρει τῶν νέων τὸ πρόθυμον, καὶ ἅμα λόγος τις διὰ μνήμης αὐτῷ φερόμενος διεκώλυε τοῦτον, ὡς ἔφασκεν·ἔφη γὰρ ἀκηκοέναι τοῦ πατρὸς ἀποσκώπτοντος πρός τινα τὰ ὅπλα ἀποβαλόντα. Διά τοι τοῦτο τὸν θώρακα περιβεβλημένος ἐπεζοπόρει· τὸ δὲ παράδοξον, ὅτι καὶ αἱμορραγίας ὅτι πλείστης

ἐκ τῶν ῥινῶν προσγινομένης αὐτῷ ἐξ ὅτου πεζοπορεῖν ἤρξατο διὰ πάσης τῆς νυκτός, οὔτε ὅπλα ἀπέβαλεν, οὔτε τοῦ δρόμου ἐπαύσατο, μέχρις ὅτου πρὸς τὸ ἐν Γαβαδονίᾳ πολίχνιον ἐγένετο.

Yoldan ayrılıp yoğun bitki örtülü bir alana girerek Türklerin bütün güruhu geçene kadar burada beklediler. Sonra da buradan çıkarak süratle Didymoi Dağı'na doğru ilerlediler. Ama yolda Türklerle karşılaşınca onların baskısıyla dağınık bir şekilde ileryebildiler. Üstelik hava da karardığı için dağa derli topluca ulaşmaları mümkün olmadı. Bunun üzerine her biri rastgele bir yoldan ilerledi. Şanlı Aleksios ise tek başına kaldı ve Didymoi Dağı'nın yamaçlarına ulaşınca, bir hayli yorulan katırının daha fazla ilerlemesi mümkün olmadığından katırdan indi ve zırhı üstünde olduğu halde yaya olarak dağa tırmandı. Çünkü bunu çıkarmaya gençlik ateşi izin vermiyordu. Ayrıca babasının silahlarını atan birini küçümsemesini duyduğunu söyleyen bir de söz kulaklarında çınlayarak bunu yapmasına engel olmuştu. Böylece zırhını çıkarmadan yaya olarak ilerledi. Bu nedenle, burnu bir hayli kanamasına rağmen buradan Gabadonia kentine ulaşıncaya kadar silahlarını atmadan ve koşmaya hiç ara vermeden yaya olarak ilerlemesi mucizevi bir şey oldu.

TN 22. Niket. Khon. *Hist*. 474.

Μετ᾽ οὐ πολὺν δέ τινα χρόνον βασιλικῆς ἐπικουρίας ἀφιγμένης καὶ κατὰ τὸν Βάβαν τὸ ὄρος αὐλισαμένης, ἧς ἦρχον μείρακες τρεῖς (ὁ Βρανᾶς οὗτοι Θεόδωρος, ὁ Κατακαλὼν Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Καζάνης Θεόδωρος), ὡς ᾔσθοντο οἱ Πέρσαι, λόχους ὑποκαθίζουσι, καὶ μήπω παρανατειλάσης ἡμέρας ἐπιθέμενοι καὶ φεύγουσι κατόπιν ἐπικείμενοι οὓς μὲν ἔκτειναν, οὓς δὲ συνειλήφασι ζῶντας, μεθ᾽ ὧν καὶ τοὺς δύο στρατηγούς.

(Bundan)[470] *kısa bir süre sonra (imparator*[471] *tarafından) üç genç komutasında (bunlar Theodoros Branas, Andronikos Katakalon, Theodoros Kazanes'ti) imparatorluk yardımcı birlikleri gönderilip, bunlar Babas Dağı'nın eteklerinde kamp kurunca, bunu öğrenen Persler*[472] *bir pusu tertiplediler ve henüz güneş doğmadan taaruza geçtiler ve kaçanların*

[470] Burada Paphlagonia kenti Dadybra'nın (yeri kesin olarak belli olmamakla birlikte büyük olasılıkla bugünkü Safranbolu) Türkler tarafından kuşatılıp kent sakinlerinin dört ay süreyle açlığa mahkum edilmeleri anlatılmaktadır.

[471] Alexios III Angelos (İS 1153 – 1211: Αλέξιος Γ΄ Άγγελος) İS 1195-1203 yılları arasında tahtta kalmıştır.

[472] Burada Persler'den kasıt Türkler'dir.

peşine düşüp bazılarını öldürdüler. Aralarında (genç) komutanlardan ikisinin de bulunduğu hayatta kalanları da esir aldılar.

TN 23. *Orac. Sibyll.* 13, 129-138.

καὶ σὺ θρίαμβος ἔσῃ, Ἱεράπολι, καὶ σύ, Βέροια·
Χαλκίδι συγκλαύσαιτε νεοτρώτοις ἐπὶ τέκνοις.
αἶ, ὁπόσοι ναίουσι Κάσιον ὄρος αἰπύ,
ἠδ᾽ ὁπόσοι κατ᾽ Ἀμανόν, ὅσους δὲ Λύκος παρακλύζει,
Μαρσύας δὲ ὅσους καὶ Πύραμος ἀργυροδίνης·
ἄχρι τε γὰρ Ἀσίης περάτων θήσουσι λάφυρα,
ἄστεα γυμνώσαντες, ὅλων δ᾽ εἴδωλ᾽ ἀφελοῦνται
καὶ ναοὺς ῥίψουσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ.
καί ποτε Γαλλίῃ καὶ Παννονίῃ μέγα πῆμα
Μυσοῖς Βιθυνοῖς θ᾽, ὁπόταν ἥξει πολεμιστής.

Ey, sen Hierapolis[473] ve sen ey Beroia[474]! Zafer olacaksın;
yeni yaralanmış çocuklara Khalkis'te[475] ağlayın.
Heyhat! Ne kadar insan sarp Kasion Dağı'nı,
ve ne kadarı Amanon'un eteklerini iskan etmişse Lykos da
Marsyas[476] da ve gümüş anaforlu Pyramos[477] da o kadarını temizler;
Zira Asia'nın sınırlarına kadar ganimetler toplayacaklar
kentleri soyduktan sonra, hepsinin putlarını alıp götürecekler
Tapınakları herkesi besleyen toprağa yıkacaklar.
Bir savaşçı gelecek olursa Gallia'ya, Pannonia'ya
Mysia'lılara ve Bithynia'lılara büyük bir yıkım olacak.

[473] Hierapolis Bambyke (Membij). Antiokheia'nın doğusunda ve Euphrates'in batısında, Türkiye sınırına oldukça yakın bir kent; BATL, Map 67.
[474]Beroia (Halep). Antiokheia'nın doğusunda, Antikheia ile Hierapolis arasında, Belos Irmağı kenarında bir kent; BATL, Map 67.
[475] Antiokheia'nın güneydoğusunda, Belos Nehri kenarında bir kent; BATL, Map 68.
[476] Merzimen Deresi; BATL, Map 67.
[477] Ceyhan Nehri; BATL, Map 67.

TN 24. Paen. Sanc. Pelag. 28.

(Διοκλητιανὸς) καὶ ταῦτα εἰπῶν ἐκελευσεν λείψανον τῆς ἁγίας Πελαγίας ταφῆς μὴ ἀξιωθῆναι, ἀλλὰ ῥιφῆναι εἰς τὸ ὄρος ᾧ ὄνομα Λινᾶτον. Καὶ κατελθόντες τέσσαρες λέοντες ἐπεκάθισαν τοῖς ὀστέοις αὐτῆς, φυλάσσοντες αὐτὰ τῶν θηρίων καὶ τῶν πετεινῶν. ἐνεφανίσθη δὲ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τῷ μακαρίῳ ἐπισκόπῳ Κλίνωνι, ὃς καὶ κατήχησεν αὐτὴν, λέγον πρὸς αὐτόν·εὐαγγελίζομαί σοι ὅτι σήμερον ἡ νεᾶνις Πελαγία, ἣν ἠτήσω παρὰ τοῦ πατρὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἐμαρτύρησεν κατὰ τὰς δεήσεις τοῦ στόματός σου. ἀναστὰς οὖν προσένεγκε αὐτὴν προσφορὰν τῷ θεῷ, διότι ἀνεξάρνητος ἡ ὁμολογία αὐτῆς ἐγένετο. ὑπεσήμανεν δὲ αὐτῷ καὶ τὸν τόπον, ἔνθα ἔκειτο ἡ ἁγία μάρτυς Πελαγία. Καὶ ἀπῆλθεν ὁ μακάριος ἐπίσκοπος Κλίνων·καὶ θεασάμενος τὸν τόπον τῆς μακαρίας ἑώρακεν καὶ τοὺς τέσσαρας λέοντας παρεδρεύοντας τῷ τόπῳ ἐν ᾧ κατέκειτο·οἵ τινες ἰδόντες τὸν μακάριον ἦλθον εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. ὁ δὲ μακάριος χαίρων καὶ ἀγαλλίωμενος λαβὼν τὸ λείψανον τῆς ἁγίας παρθένου Πελαγίας ἀνήνεγκεν εἰς τὸ ὄρος·καὶ προκόψας ὡς σταδίους δέκα ἦλθεν εἰς τὸ ἀκρότατον τοῦ ὄρους. Καὶ ἰδὼν τὸ ἄκρον αὐτοῦ ὅτι ἐλελείωτο ὡς μάρμαρον, ἐμισθώσατο λατόμους καὶ ᾠκοδόμησεν θυσιαστήριον καὶ κατέθετο τὸ λείψανον τῆς ἁγίας Πελαγίας, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους ὄρος συναγωγῆς·καὶ ἐπέγραψεν τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας οὕτως·ἡ ἁγία Πελαγία ἡ δώσασα ἑαυτὴν ἀρραβῶνα τῷ θεῷ καὶ μέχρι τέλους ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἀγωνισαμένη ἐνθάδε ἀναπέπαυται ἐν σώματι·ἧς ἡ ψυχὴ ἐν οὐρανοῖς βασιλεύει μετὰ ἀγγέλων.

(Diokletianos) bunları söyledikten sonra Azize Pelagia'nın naşına saygı gösterilmeyip cesedinin Linaton adındaki dağa atılmasını emretti. Bunun ardından dört tane aslan gelip vahşi hayvanlardan ve akbabalardan korumak için kemiklerinin üzerine oturdu. Kutsal Ruh Azize'yi yetiştirmiş olan mübarek piskopos Klinon'a gözükerek ona şunları söyledi: Yerin ve göğün babasından hakkında ricada bulunduğum bakire Pelagia'nın senin ağzından dökülen dualar uyarınca bugün şehitlik mertebesine yükseldiğini sana muştuluyorum. Bunun üzerine ayağa kalkarak, Pelagia'nın imanı sarsılmadığı için cenaze ayinini icra etti ve şehit olan

Azize Pelagia'nın yattığı yeri ona gösterdi. Sonra da mübarek piskopos Klinon buradan ayrıldı. Buraya bakınca mübarek kızın yattığı yerin yakınında oturan dört aslanı da gördü. Bunun ardından bu mübarek kişiyi tanıyan kim varsa onunla buluşmaya geldiler ve onun önünde saygıyla eğildiler. O da bu duruma oldukça sevinip Aziz bakirenin naaşını alarak dağa çıkardı. Yaklaşık 10 mil yol teptikten sonra dağın zirvesine ulaştı. Zirvenin mermer tozu gibi aşınmış olduğunu görünce taş ustaları kiralayıp bir sunak inşa ettirdi ve aziz Pelagia'nın naşını bunun altına yerleştirip dağın adına Synagoge (Buluşma) Dağı lakabını ekledi. Sonra da Azize'nin adını şu şekilde yazdı: Kendini bir kurban gibi tanrıya adayan ve hayatının sonuna kadar gerçek uğruna savaşan Azize Pelagia'nın bedeni burada huzurla yatıyor; ruhu ise gökyüzünde meleklerle birlikte hüküm sürüyor.

TN 25. PG 86/2, 2988 (Nikephoros); 87/3, c. 80 (Ioannes Moskhos); 87/3, c. 84 (Ioannes Moskhos); 87/3, c. 90 (Ioannes Moskhos); 87/3, c. 96 (Ioannes Moskhos); 133, 929 (Ioannes Phoca).

a. 86/2, 2988 (Nikephoros): Εὐλογητός ὁ Θεός! αὐτὸν γὰρ εὐλογεῖν ἄξιον, καὶ εἰς μνήμην ἑαυτοὺς τοῦ θείου Συμεὼν καθιέντας, καὶ τὰ κατ' αὐτὸν ἤδη συγγράφειν προηρημένους. Συμεὼν ἐκείνου τοῦ κατὰ τὸ Θαυμαστὸν Ὄρος ἀγγελικὴν διαγωγὴν μετελθόντος, τοιαὐτης τε τοῦτο τυχεῖν ἐπωνυμίας πεποιηκότος, ἢ καταλλήλου καὶ αὐτῇ μᾶλλον ἐξ ἑαυτοῦ μεταδόντος.

Tanrı yücedir. Zira onu yüceltmek gerekir, özellikle de mübarek Symeon'un anısı içimizde canlanınca onunla ilgili şeyleri hemen derlemesi gereken bizlerin (yüceltmesi). Adı geçen Symeon Thaumaston (Mucize) Dağı'nda, dağın ya kendisinin buna uygun olmasından veya daha güçlü bir olasılık olarak Symeon'un kendi icraatlarından dolayı böyle bir lakap olmasına neden olacak şekilde Hristiyan ilkelerine bağlı bir yaşam sürdü.

b. 87/3, c. 80 (Ioannes Moskhos): Παρεβάλομεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου εἰς τὸν Σκόπελον. Ὄρος δὲ ἐστι μεταξὺ Σελευκείας τῆς ἠπείρου, καὶ Ῥόσσου τῆς Κιλικίας·καὶ Πατέρες τοῦ αὐτοῦ μοναστηρίου ἀνήγαγον ἡμᾶς ἐπάνω τοῦ μοναστηρίου, ὡς ἀπὸ σαγιττοβόλου ἑνός. Καὶ ὑπέδειξαν ἡμῖν, λέγοντες, ὅτι τὴν πηγὴν ταὐτην πάνυ οὖσαν καλὴν καὶ μεγάλην ἐκ θεοῦ ἔχομεν. Καί φασιν, οὐκ ἔτι κατὰ φύσιν, ἀλλὰ θεοδώρητος ἡμῖν ἐστιν. πολλὰ γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν καὶ μέγας Θεοδόσιος ἐνήστευσεν, καὶ δάκρυα ἐξέχεεν μετὰ

πολλῶν γονυκλισιῶν, ἵνα ὁ θεὸς παράσχῃ ἡμῖν τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ὕδατος τούτου·ὅτι πρῶτον, ἐκ τοῦ χειμάῤῥου ἐγέμιζον οἱ Πατέρες ἡμῶν. ἀλλ‘ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν ἀεὶ τὸ θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτόν, παρέσχεν ἡμῖν τὴν εὐλογίαν τοῦ ὕδατος διὰ τῶν εὐχῶν τοῦ Πατρὸς ἡμῶν.

Aziz Theodosios'un Skopelos'taki manastırına ulaştık. (Skopelos) Ovalık Kilikia'daki Seleukeia ile Rhossos'un arasında yer alan bir dağdır. Bu manastırın keşişleri bizi manastırın yaklaşık bir ok atımı mesafe yukarısına çıkardılar. Ve bize tanrının inayetiyle sahip olduklarını söyledikleri son derece güzel ve büyük bir kaynak gösterdiler. Ayrıca bunun doğal olmayıp, tanrının kendilerine bir ihsanı olduğunu söylediler. Zira, azizler arasında yer alan Babamız Büyük Theodosios, tanrının bize bu suyun hazzını bahşetmesi için bir çok şeyden mahrum kalarak nefsini köreltti ve bir çok kez diz çökerek gözyaşı döktü. Çünkü babalarımız daha önce suyu sel yatağından dolduruyorlardı. Ama kendinden korkanların isteklerini yerine getiren Tanrı, babamızın duaları sonucunda bize suyun nimetini bahşetti.

c. 87/3, c. 84 (Ioannes Moskhos): Οἱ τῆς αὐτῆς μονῆς Πατέρες διηγήσαντο ἡμῖν λέγοντες, ὅτι Ἀναχωρητής εἰς τὰ ὄρη ταῦτα ἦν, πάνυ μέγας κατὰ θεὸν καὶ πολλὰ ἔτη ποιήσας βοσκόμενος. Ἐτελεύτησεν δὲ εἰς ἓν μικρὸν σπήλαιον καὶ οὐκ ἔγνωμεν. ἐνομίζομεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι εἰς ἄλλην ἔρημον ἀπῆλθεν. Τινά νύκτα οὖν ἔρχεται κατὰ τοὺς ὕπνους, καὶ φαίνεται τῷ νῦν Πατέρι ἡμῶν, τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ποιμένι ἀββᾷ Ἰουλιανῷ λέγων·Λάβε τινάς καὶ δεῦρο ἔπαρόν με ἐκ τοῦ τόπου ὅπου κεῖμαι, εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον ἡ Ἔλαφος. Λαβὼν οὖν ὁ Πατὴρ ἡμῶν τινας, ἀνήλθεν εἰς τὸ ὄρος ὅπου αὐτὸς εἶπεν. Καὶ πολλάς ὥρας ζητήσντες, οὐκ ηὕρομεν τὸ λείψανον τοῦ ἀναχωρητοῦ. Ἦν γάρ διά τὸν χρόνον εἴσοδος τοῦ σπηλαίου σκεπασθεῖσα τῶν ξύλων καὶ τῶν χιόνων. Μὴ εὑρόντων οὖν ἡμῶν, λέγει ὁ ἀββᾶς, Δεῦρο, τέκνα, κατέλθωμεν. Καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἡμᾶς κατέρχεσθαι ἰδοὺ ἔλαφος ἐλθοῦσα καὶ σταθεῖσα ἀπὸ μικροῦ ἡμῶν, ἤρξατο τοῖς ποσὶν αυτῆς, ὀρύσσειν τὴν γῆν. Ὁ δὲ Πατὴρ ἡμῶν θεωρήσας λέγει ἡμῖν·Πιστεύσα, τέκνα, ἐκεῖ τέθαπται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὀρύξαντες εὕρομεν τὸ λείψανον σῶον·καὶ ἠνέγκαμεν εἰς τὴν μονὴν καὶ ἐθάψαμεν αὐτόν.

Aynı manastırın keşişleri bize münzevinin (Theodosios) bu dağda bulunduğunu ve inzivada uzun yıllar geçirdiğini anlattılar. Haberimiz olmadan da küçük bir mağarada hayatı son buldu. Bizse onun başka bir yere inzivaya gittiğini sandık. Bir gece rüyasına girer ve kilisemizin şimdiki keşişi, hesna ve müstesna çoban Iulianus'a gözükerek şunları söyler: Yanına birilerini al ve Elaphos (Geyik) olarak adlandırılan dağa gelerek yattığım yerden beni kaldır. Bunun üzerine Kilisemizin keşişi bazılarımızı yanına alarak onun bahsettiği dağa tırmandı. Ama uzun süre aramamıza rağmen münzevinin naşını bulamadık. Zira mağaranın girişi aradan geçen uzun zaman zarfında çalılarla ve karla kapanmıştı. Bulamamız üzerine kilisenin keşişi buradan aşağı inelim dedi. Ve tam inmek üzereyken dişi bir geyik gelip hemen yakınımızda durarak ayaklarıyla toprağı eşelemeye başladı. Bunun üzerine kilisemizin keşişi bize şöyle dedi: Tanrı kulunun buraya gömüldüğüne inanın, ey çocuklar! Burayı kazınca da naşının kalıntılarını bulduk ve manastıra getirerek onu gömdük.

d. 87/3, c. 90 (Ioannes Moskhos): Δύο ἀναχωρηταὶ ἦσαν ἐπάνω ὄρους Σινᾶ[478], εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον Πτερύγιον, πλησιον τοῦ Πιαπὶ[479] ποταμοῦ καὶ τῆς μονῆς τοῦ ἀββᾶ Θεοδοσίου τοῦ εἰς τὸν Σκόπελον. καὶ τελειωθέντος τοῦ γέροντος, ποιήσας εὐχὴν ὁ μαθητὴς αὐτοῦ, ἔθαψεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος. μετὰ οὖν ὀλίγας ἡμέρας, κατελθὼν ὁ μαθητὴς τοῦ ἀναχωρητῦ ἐκ τοῦ ὄρους, ἦλθεν πλησίον τῆς οἰκουμένης, καὶ εὑρίσκει τινὰ ἄνθρωπον ἐργαζόμενον τὴν γῆν αὐτοῦ· καὶ λέγει αὐτῷ·ποίησον ἀγάπην, καλόγηρε, λάβε ὀρύγιον καὶ ἄμην, καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ. ὁ δὲ γεωργὸς εὐθὺς ὑπήκουσεν τοῦ ἀναχωρητοῦ. Καὶ ὡς ἀπῆλθον είς τὸ ὄρος, ὑπέδειξεν ὁ ἀναχωρητὴς τῷ κοσμικῷ τὸν τάφον τοῦ γέροντος αὐτοῦ, τὸ μνῆμα τοῦ ἀναχωτητοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ·ὄρυξον ὧδε. καὶ δὴ ὀρύξαντος αὐτοῦ τὸ μνῆμα, ὁ ἀναχωρητὴς ἐστάθη εἰς προσευχήν·καὶ πληρώσας τὴν εὐχὴν, ἠσπάσατο τὸν κοσμικόν, εἰπών·εὖξαι ὑπὲρ ἐμοῦ, κῦρι ἀδελφέ. καὶ κατελθὼν ἔθηκεν ἑαυτοῦ ἐπάνω τοῦ γέροντος αὐτοῦ, καὶ παρέδωκεν τὴν ψυχήν. ὁ δὲ κοσμικὸς πάλιν τὸν τάφον σκεπάσας, ηὐχαρίστησεν τῷ θεῷ. καταβὰς δὲ ὡσεὶ λίθου βολὴν, ἐκ τοῦ ὄρους, ἔλεγεν ἑαυτῷ·ὄντως εἶχον λαβεῖν εὐλογίαν τῶν ἁγίων. καὶ δὴ ὑποστρέψας, οὐχ ηὗρε τὸν τάφον τῶν ἁγίων.

[478] Doğrusu Ῥωσσοῦ.
[479] Πιαπὶ· Doğrusu Πριάπης.

Rhosos üzerinde, Priapes Nehri ile Keşiş Theodosios'un Skopelos'taki manastırı yakında yükselen ve Pterygion olarak adlandırılan dağda iki münzevi vardı. Yaşlı olan ölünce onun öğrencisi ardından dua ederek onu dağda gömdü. Böylece birkaç gün sonra keşişin öğrencisi dağdan aşağı inerek yerleşim yerine vardı ve toprağını işleyen bir adam bulup ona "bir hayır işle, ey mutlu ihtiyar, ve kazmayla küreğini alıp benimle birlikte gel" dedi. Çitçi de münzevinin isteğine uydu. Dağa vardıklarında münzevi dünyeviye hocasının mezarını, daha doğru bir ifadeyle münzevinin anısını, gösterdi ve ona "burayı kaz" dedi. Çiftçi mezarı kazdıktan sonra münzevi duaya durdu. Duasını tamamladıktan sonra da dünyeviyi öperek şunları söyledi: Benim için dua et, kardeşim! Daha sonra aşağı inip yaşlı keşişin bedeni üzerine kendininkini yerleştirdi ve ruhunu teslim etti. Dünyevi ise mezarı tekrar örttükten sonra tanrıya şükranlarını sundu. Dağdan taş bir külçe gibi aşağı inerken kendi kendine şunları söyledi: "Azizlerin kutsanmışlığını gerçekten de saymam gerekirdi". Bunun için geri dönünce ama, azizlerin mezarını bulamadı.

e. 87/3, c. 96 (Ioannes Moskhos): Ἐν μιᾷ οὖν ἀββᾶς Ἰυλιανὸς δηλοῖ τῷ ἀββᾷ Συμεῶν τῷ εἰς τὸ Θαυμαστὸν ὄρος (ἀπέχει δὲ ἀπὸ Θεοπόλεως τὸ ὄρος μίλλια ἐννέα) λέγων. Τυφλός εἰμι πούποτε ἀπελθεῖν οὐ δύναμαι οὔτε δὲ ἔχω τὸν δυνάμενόν με περιποιὴσασθαι καὶ κοινωνῆσαι Μακαρίῳ διακρίνομαι.

Günün birinde keşiş Iulianus, körüm, ne bir yere gidebiliyorum ne de yanımda bana yardım edebilecek biri var ve bunu Makarios'la paylaşmaya karar verdim diyerek durumu Thaumaston Dağı'ndaki (bu dağ Theopolis'ten [Antiochea ad Orontem] 9 mil uzaklıktadır) keşiş Symeon'a durumu açıklar.

f. 133, 929 (Ioannes Phoca): Ἐντεῦθεν τὸ περιβόητον τῆς Δάφνης προὰστειον παντοίων φυτῶν περιστεφανοῦται ἀναδρομῇ, καὶ τὸ Θαυμαστόν ἐστιν ὄρος, οὗ πολιστής ὁ θαυμαστὸς Συμεών. Τούτοις ὁμορεῖ τὸ Μαῦρον ὄρος καὶ ὁ Σκόπελος, ἐν οἷς πάλαι μὲν πολλοὶ Θεοφιλεῖς ἄνθρωποι τὸν Θεὸν ἐκζητήσαντες εὗρον, καὶ νῦν τῶν σωζομένων εἰσὶ καὶ τὰς λόχμας τῶν αὐτῶν οἰκοῦσιν ὀρέων, ἐκείνου τῆς καλλονῆς ἐφιέμενοι.

Burada Daphne'nin her tür bitkinin çiçek açmasıyla çepeçevre taçlandırılan ünlü dış mahallesi ve mucizevi Symeon'un yaşadığı Thaumaston Dağı yer alır. Eskiden tanrısever kişilerin tanrıyı düşüne düşüne buldukları Mauron ve Skopelos dağları da bunlara komşudur.

Bugün de bunlardan hayatta olanlardan, bunun güzelliğine kapılarak bu dağların koruluklarını iskan edenler vardır.

TN 26. Philostr. *Vit. Soph.* 2, 594.

Καισάρεια δὲ ἡ Καππαδοκῶν ὄρει Ἀργαίῳ πρόσοικος Παυσανίου τοῦ σοφιστοῦ οἶκος. ὁ δὲ Παυσανίας ἐπαιδεύθη μὲν ὑπὸ Ἡρώδου καὶ τῶν τοῦ Κλεψυδρίου μετεχόντων εἷς ἐγένετο.

Argaios'a yakın Kappadokialılar'ın kenti Kaisareia sofist Pausanias'ın vatanıydı. Pausanias Herodes tarafından eğitildi ve Klepshydrion'da[480] yer alanlardan biri oldu.

TN 27. Plin. *Nat. Hist.* 5, 79-80; 5, 91; 5, 93; 5, 98; 5, 148; 6, 5-6; 6, 8-9; 6, 10-13; 6, 25-26; 6, 142; 6, 214.

a. 5, 79-80: Dein promuntirium Syriae Antiochiae. intus ipsa Antiochia libera, Epi Daphnes cognominata; Oronte amne dividitur. in promunturio autem Seleucia libera, Pieria appellata. super eam mons eodem quo alius nomine, Casius. cuius excelsa altitudo quarta vigilia orientem per tenebras solem aspicit, brevi circumactu corporis diem noctemque pariter ostendens. ambitus ad cacumen est, altitudo per derectum IIII. at in ora amnis Orontes, natus inter Libanum et Antilibanum iuxta Heliopolim. oppida Rhosos et a tergo Portae, quae Syriae appellantur, intervallo Rhosiorum montium et Tauri. in ora oppidum Myriandros, mons Amanus, in quo oppidum Bomitae. ipse ab Syris Ciliciam separat.

Daha sonra Syria Antiochia'sının bulunduğu burun gelir. Buranın iç kısmında "Daphne Koruluğu yakınındaki"[481] lakabına sahip özerk bir kent olan ve Orontes Nehri tarafından bölünen Antiochia'nın kendisi yer alır. Burunda yine özgür bir kent olan Seleucia Pieria[482] vardır. Bunun ötesinde daha önce bahsedilenden başka bir Casius Dağı[483] daha vardır[484].

[480] İS 2. Yüzyılın ünlü sofisti Herodes Attikos'un öğrencilerinden en yetkin onunun oluşturduğu ve *susuzlar* (διψῶντες) adlandırılan grup.
[481] Yunanca ἐπὶ Δάφνῃ (=Daphne yakınındaki) zarfından Latinceleştirilmiştir. Antiokheia gibi Seleukos I Nikator tarafından kurulmuş koruluğu ve kaynaklarıyla ünlü bir park alanıdır. Parkın ortasında yine Seleukos I tarafından yaptırılan ve içinde ünlü heykeltıraş Bryaxis'in yaptığı Apollon Musagetes'in (Musaların Önderi) kült heykelinin bulunduğu Apollon Pythia Tapınağı yer almaktadır. Tapınağın ününden dolayı Antiokheia da bu lakabı kullanmıştır; BATL, Map 67.
[482] Bugün Hatay'ın Samandağ ilçesinin Çevlik Nahiyesi yakınındaki ören yeri; BATL, Map 67.
[483] Mısır'ın kuzeydoğusunda Serbonitis Gölü'nün kuzeyinde yükselen dağ.
[484] Plin. *Nat. Hist*. 5, 65.

Dağın yüksekliği o kadar muazzamdır ki, bu dağdan gecenin dördüncü nöbet saatinde[485], karanlığın ortasında, güneşin doğudan yükseldiğini görebilirsin ve sadece kendi etrafında dönerek aynı anda hem geceyi hem de gündüzü yakalayabiliriz. Onun zirvesine ulaşan bol zikzaklı yol ondokuz mil uzunluğundadır ve dikeyde 4 mil yükselir. Bu sahilde Libanus ve Antilibanus dağları[486] arasında konumlanan Heliopolis'in[487] yakınından doğan Orontes Nehri vardır. Bölgedeki kentler Rhosos[488] ve bunun gerisinde, Rhosii[489] ve Taurus dağları arasında konumlanan Syria Kapıları'dır[490].Sahilde Myriandros[491] Kenti ve üzerinde Bomitae[492] kentinin yer aldığı Amanus Dağı vardır. Bu dağ Cilicia'yı Syria'dan ayırır.

b. 5, 91: Sed redeamus ad oram Syriae, cui proxima est Cilicia. flumen Diaphanes, mons Crocodilus, Portae Amani montis, flumina Androcus, Pinarus, Lycus, sinus Issicus, oppidum Issos, item Alexandria, flumen Chlorus, oppidum Aeg<a>eae liberum, amnis Pyramus, Portae Ciliciae, oppida Mallos, Magirsos et intus Ta<r>sos.

Syria'nın Cilicia'ya komşu sahiline geri dönecek olursak, burada Diaphenes Nehri[493], *Crocodilus Dağı, Amanus Kapıları*[494], *Androcus'un kolları, Pinarus*[495] *ve Lycus*[496], *Issicus Körfezi[497], Issos kenti, ardından Alexandria, Chlorus Nehri, özerk bir kent olan Aegea[498], Pyramus Nehri[499], Cilicia Kapıları[500], Mallos[501], Magarsos[502] ve iç kısımda Tarsus kentleri vardır.*

c. 5, 93: sed in continente oppida Mysanda, Anemurium, Coracesium, finisque antiquus Ciliciae Melas amnis. intus autem dicendi Anazarbeni, qui nunc Caesarea, Augusta, Castabala, Epiphania, quae ante Oeniandos, Eleusa, Iconium, Seleucia

---

[485] Gece nöbeti saati. Romalılar arasında geceni dördüncü çeyreği.
[486] BATL, Map 69.
[487] Baalbek, Syria topraklarında; BATL, Map 69.
[488] Bugün Hatay'ın Arsus ilçesi yakınlarındaki ören; BATL, Map 67.
[489] Bk. yk. böl. 3.4.2.4. Rhosii
[490] Hatay'ın güneyinde Amanos Dağı'ndan Syria'ya geçit veren ve günümüzde Belen Geçidi olarak adlandırılıran yer, BATL, Map 67.
[491] Ada Tepe, BATL, Map 67; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien,* 360-361.
[492] Sadece Plinius değinir; yeri belli değildir.
[493] Lokalizasyonu belli değildir. Hiç şüphesiz ki Issus Körfezi'ne dökülen küçük bir akarsu koludur.
[494] Aslan Boğazı, BATL, Map 67.
[495] Deliçay, Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien,* 380.
[496] Bu nehirden sadece Plinius bahseder; lokalizasyonu bilinmemektedir.
[497] İskenderun Körfezi'dir; BATL, Map 67.
[498] Ayaş Kale, BATL, Map 67.
[499] Ceyhan Nehri; BATL, Map 67.
[500] Taurus sırası boyunca Cilicia Geçitleri.
[501] Bugün Adana'nın Kızıltahta Köyü yakınındaki ören yeri; BATL, Map 66, 67.
[502] Bugün Adana'nın Karataş ilçesinin Dörtdirek olarak bilinen mevkii yakınındaki ören; BATL, Map 66; Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, 335.

supra amnem Cal<y>cadnum, Tracheotis cognomine, ab mari relata ubi vocabatur Hermia. praeterea intus flumina Liparis, Bombos, Paradisus, mons I<m>barus.

Ama anakarada Mysanda, Anemurium, Coracesium kentleri ile Cilicia'nın eski sınırı olan Melas Nehri vardır. İçerde söz edilmeye değer şimdi Caesarea diye bilinen Anazarbus, Augusta, Castabala[503], önceden Oeniandos olarak adlandırılan Epiphania[504], Eleusa[505], Iconium[506], Hermia olarak adlandırılan ve Tracheotis lakabına sahip olan kentin deniz kenarından taşınmasıyla (Seleukos I Nikator tarafından kurulan) Calycadnus Nehri kenarındaki Seleucia[507]. İç kısımda ayrıca Liparis[508], Bombos ve Paradisus nehirleri ve Imbarus Dağı vardır.

d. 5, 98: numerosis nominibus et novis, quacumque incedit, insignis: Imaus prima parte dictus, mox Emodus, Paropanisus, Circius, Cambades, Pariades, Choatras, Oreges, Oroandes, Niphates, Taurus atque, ubi se quoque exuperat, Caucasus, ubi brachia emittit subinde temptanti maria similis, Sarpedon, Coracesius, Cragus, iterumque Taurus, etiam ubi dehiscit seque populis aperit, Portarum tamen nomine unitatem sibi vindicans, quae aliubi Armeniae, aliubi Caspiae, aliubi Ciliciae vocantur. quin etiam confractus, effugiens quoque maria, plurimis se gentium nominibus hinc et illinc implet, a dextra Hyrcanius, Caspius, a laeva Parihedrus, Moschicus, Amazonicus, Coraxicus, Scythicus appellatus.

(Taurus Dağı) bütün ilerleyişi boyunca sürekli yeni isimler aldığı için çok sayıda adlandırmaya sahiptir. İlerleyişinin ilk aşamasında Imaus adını alır ve daha sonra Emodus, Paropanisus, Circius, Cambades, Pariades, Choatras[509], Oreges, Oroandes[510], Niphates[511], Taurus ve en yüksek rakıma ulaştığı Caucasus. Sanki denize dalıyormuş gibi kollarını dört bir yana uzattığı yerde ise Sarpedon, Coracesius, Cragus, ve yine Taurus adını alır. Açılıp insanları kabul etmek için geçit oluşturduğu yerde ise birinde Armenia Kapıları diğerinde Caspia Kapıları, bir diğerinde ise Cilicia Kapıları adını vererek yinede kesintisiz bir süreklilik gösterir. Bunun dışında güzergâhı üzerinde parçalara ayrılarak denizden uzaklaşır ve şurda burada birçok halkın ismiyle kendini donatır. Nitekim sağ kolda Hyrcanius ile

[503] Bodrum Kalesi, Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, 293; BATL, Map 67.
[504] Gözene, Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, 248; BATL, Map 67.
[505] Kilikia sahilinde bir ada, Sebastia olarak adlandırılır.
[506] Bazı parçalarda Riconium.
[507] Silifke, BATL, Map 66.
[508] Λίπαρις: Mezetli su
[509] Alburz-Talish, BATL, Map 90.
[510] Kuh-i Alvand, BATL, Map 92.
[511] Taurus'un bir kolu BATL, Map 89; Weidner, s. v. *Niphates*, 706-707.

Caspius; sol kolda ise Parihedrus, Moschicus, Amazonicus, Coraxicus, Scythicus diye çağrılır.

e. 5, 148: a Cio intus in Bithynia Prusa, ab Hannibale sub Olympo condita - inde Nicaeam interveniente Ascanio lacu - dein Nicaea in ultimo Ascanio sinu, quae prius Olbia et Prusias, item altera sub H<y>pio monte.

Cios'tan iç kısımlara ulaşan yol üzerinde Hannibal tarafından Olympus'un yamacında kurulmuş olan Bithynia Prusa'sı[512] *Nicea'dan yirmibeş Roma mili uzaklıktadır. İkisi arasında Ascanius Gölü*[513] *akar. Bundan sonra Ascanius Körfezi'nin ucunda eskiden Olbia olarak adlandırılan Nicaea ve Hypius Dağı yamacında başka bir Prusias olarak adlandırılan, Ascanius Körfezi'nin altında bulunan Nicea*[514] *'ya geldik*

f. 6, 5-6: ultra quem gens Paphlagonia, quam P<y>laem<e>niam aliqui dixerunt, inclusam a tergo Galatia, oppidum Mastya Milesiorum, dein Cromna, quo loco Enetos adicit Nepos Cornelius, a quibus in Italia ortos cognomines eorum Venetos cre<di> de<be>re putat, Sesamon oppidum, quod nunc Amastris, mons C<y>torus, a Tio LXIII p., oppida Cimolis, **[6]** Stephane, amnis Parthenius. promunturium C<a>rambis vasto excursu abest a Ponti ostio CCCXXV <au>t, ut aliis placuit, CCCL, tantundem a Cimmerio aut, ut aliqui maluere, CCCXII D. fuit et oppidum eodem nomine et aliud inde Armine, nunc est colonia Sinope, a Cytoro CLXIIII.

Bu nehrin[515] *ilerisinde bazı yazarlar tarafından Pylaemenia*[516] *olarak da adlandırılan Paphlagonia halkı gelir. Bu bölge arkada Galatia ile sınırlandırılır ve burada Miletos'lular tarafından kurulan Mastya*[517]*, İtalya'daki Veneti halkına ismini verdiklerine inanmamızı sağlayan Cornelius Nepos'un Eneti halkını yerleştirdiği noktada Cromna*[518] *şimdi Amastris olarak bilinen Sesamon kenti, Tium'dan altmışüç Roma mili uzaklıkta Cytorus Dağı, Kimolis*

[512] Bursa, Olympus Dağı'nın (Uludağ) kuzey yamacında bulunur. Cios'ton onbeş mil uzaktadır. Strabon'un aktardığına göre vaktiyle Astakenos Körfezi'nde Kios denilen Prusa bulunurdu. Kios, Demetrios'un oğlu Philippos tarafından yerle bir edilmiş ve bu kenti yaptığı savaşlar sırasında kendisine yardım etmiş olan Zela'nın oğlu Prusias'a vermiştir. Prusias (İÖ 230-182) bu kenti yeniden yapılandırarak kendi ismini vermiştir. Strab. 12, 4. 3; Hannibal, Antiokhos III'ün Romalılar'a yenilmesinden sonra Bityhnia'a iltica etti ve Roma'yla mücadelesini buradan sürdürdü. Günaltay, *Anadolu*, 233; Serge Lancel, *Hannibal*, 1999, 227.

[513] İznik Gölü

[514] Kenti kendi adına izafeten Antigonia adını vererek Antigonos kurdu. Lysimakhos ise karısı Nikaia'nın onuruna kentin adını Nikaia olarak değiştirdi. Strab. *Geog*. 12, 4. 7; Bithynia krallığının merkezi oldu.

[515] Burada kastedilen nehir Billaios'tur (Filyos Çayı).

[516] Homeros Truva savaşına katılan halkların listesini verirken Pylaimenes'i anar (Hom. *Il*. 2, 851). Bundan dolayı Paphlagonia Pylaimenia olarak da bilinmektedir.

[517] Cromna ile Billaios arasında bulunan bir kent. Lokalizayonu tam yapılmamıştır. BATL, Map 86.

[518] Tekeönü BATL, Map 86.

[6] *ve Stephane[519] kentleriyle Parthenius Çayı. Limandan denize bir hayli giren, Karadeniz'in ağzından Cimmerius'tan olduğu gibi üçyüzyirmibeş Roma mili ya da bazılarına göre üçyüzelli ya da diğerlerine göre sadece üçyüzoniki Roma mili mesafede olan Carambis Burnu[520] eskiden burada aynı taşıyan bir kent ile bunun yakınında Armine adında bir başka kent daha vardı. Şimdi burada Cytorus Dağı'nda yüzaltmışdört Roma mili uzaklıkta bulunan Sinope kolonisi yer almaktadır.*

g. 6, 8-9: Cappadocia intus habet coloniam Claudi Caesaris Archelaidem, quam praefluit amnis Halys, oppida Comana, quod Salius, Neocaesaream, quod Lycus, Amasiam, quod Iris, in regione hoc Gazacena, ,in Colopene vero Sebastiam et Sebastopolim-haec parva, sed paria supra dictis reliqua sui parte Melitam, a Semiramide conditam haud procul Euphrate, Diocaesaream, Tyana, Castabala, Magnapolim, Zelam et sub monte Argaeo Mazacum, **[9]** quae nunc Caesarea nominatur.

Cappadocia iç kısımda Claudius Caesar tarafından kurulan ve kenarında Halys Nehri'nin aktığı Archelais ile Sarus tarafından sulanan Comana ile Lycus tarafından sulanan Neocaesarea ve Gazacene bölgesinde Irıs tarafından sulanan Amasia kentlerine sahiptir. Colopene bölgesinde ise pek önemli olmamakla birlikte yukardakilerle aynı değerde Sebastia ve Sebastopolis kentleri bulunur. Cappadocia'nın diğer kısımlarında ise Semiramis tarafından Euphrates'ten pek uzak olmaya Melita, Diocaesarea, Tyana, Castabala, Magnapolis, Zela ve Argaios Dağı'nın eteğinde bugün Caesarea olarak adlandırılan Mazaca kentleri yer alır. Claudius Caesar'ın Archelais[521] kolonisi Cappadocia'dadır, Burada Halys nehri akar. Comana[522] kentleri Salius tarafından, Neocaesareia, Lycus[523] tarafından, Gazacena bölgesindeki Amasia, İris tarafından sulanır. Colopene'de önemsiz Sebastia ve Sebastopolis vardır. Ama eşit derece önemlidirler ve bundan daha önce bahsedilmişti. Geriye kalan bölgede, Semiramis tarafından Euphrates'in yakınında kurulan Melita[524], Diocaesarea[525], Tyana[526], Castabala, Magnapolis, Zela ve **[9]** *şimdi Caesarea[527] olarak adlandırılan, Argaeus Dağı'nın eteğindeki Mazaca vardır.*

---

[519] İstifan, BATL, Map 86.
[520] Kerempe Burnu, Belke, *TIB 9, Paphlagonien*, 226.
[521] Erkilet, BATL, Map 64; Hild-Restle *TIB 2, Kappadokien*, 147.
[522] Şar, Büyük Kappadokia'da Ma ve Enyo Tapınağı'yla ünlü bir kasabadır. Strab. 12, 2,2; Pontos Komanası olarak adlandırılan bir kent daha vardır. Burası Phanaroia'nın üstünde yer alır. Hild-Restle, *TIB 2, Kappadokien*, 208.
[523] Yeşil Irmak'ın kollarından biri.
[524] Melitene bölgesine verilen isim.
[525] Tilköy, Hild-Restle *TIB 2, Kappadokien*, 171.

h. 6, 10-13: Iris flumen deferens Lycum. civitas Ziela intus, nobilis clade Triarii et victoria C. Caesaris. in ora amnis Thermodon, ortus ad cast<ell>um quod vocant Phanorian, praeterque radices Amazoni montis lapsus. fuit oppidum eodem nomine et alia quinque, Amazoniu<m>, Themiscyra, Sotira, **[11]** Amasia, Coma<n>a, nunc Matium. gentes <G>en<et>arum, Chalybum, oppidum Cotyorum, gentes Tibareni, M<o>ssyni notis signantes corpora, gens Macrocephali, oppidum Cerasus, portus Cordule, gentes Bechires, Buxeri, flumen Melas, gens Machorones, Sid<e>ni flumenque Sidenum, quo alluitur oppidum P<o>lemonium, ab Amiso CXX. inde flumina <I>asonium, Melant<h>ium et ab Amiso LXXX Pharnacea oppidum, Tripolis castellum et fluvius, item Philocalia et sine fluvio Liviopolis, et a Pharnacea C Trapezus liberum, monte vasto clausum. ultra quod gens **[12]** Armeno-c<h>al<y>bes et Maior Armenia, XXX p. distans. in ora ante Trapezunta flumen est Pyxites, ultra vero gens Sannorum Heniochorum, flumen Absarru<m> cum castello cognomine in faucibus, a Trapezunte CXL. eius loci a tergo montium Hiberia est, in ora vero Heniochi, Ampreutae, Lazi, flumina Acampseon, Isis, Nogrus, Bath<y>s, gentes Col<c>horum, oppidum Matium, flumen Heracleum et promunturium eodem nomine **[13]** clarissimusque Ponti Phasis. oritur in Moschis, navigatur quamlibet magnis navigiis XXXVIII D p., inde minoribus longo spatio, pontibus CXX pervius.

Iris nehri Lycus'u denize taşır. Triarius[528]*'un bozgunu ve C. Caesar*[529]*'ın zaferiyle ünlü Ziela kenti vardır. Kıyıda Phanoria adında tahkimli bir mevkiden doğan ve Amazonius Dağı'nın eteklerini geçen Thermedon Nehri*[530] *akar. Eskiden nehirle aynı ismi taşıyan bir kentle birlikte Amazonium, Themiscyra, Sotira,* **[11]** *Amasia ve Comana olmak üzere beş kent daha varken şimdi sadece Matium*[531] *kenti bulunmaktadır. Burada ayrıca Genet'ler, Chalyb'ler*[532] *halkı, Cotyorum kenti, Tibaren'ler ile vucütlarına işaretler çizen Mossyn'ler ve ayrıca Macrocephal'ler soyu, Cerasus kenti, Cordule kenti, Bechir ve Buxer soyları, Melas*

---

[526] Kemerhisar, Hild-Restle *TIB 2, Kappadokien*, 298.
[527] Const. Porphyr. göre *De Them*. 2, 60. kente bu isim Iulius Caesar tarafından verilirken, Sex. Ruf. göre *Brev*. 11. Arkhelaos tarafından, Euseb. *Chron.* (ed.) A. Schone 1874, 147 ; Eutr. *Brev*. 711; Suda'ya göre Tiberius tarafından, Sozom. *Hist. Ecc*. 5. 41 ; Cass. Dio. göreyse *Hist. Ecc*. Claudius tarafından verilmiştir.
[528] Lucullus'un legatlarından. Bu çarpışma Zile'ye beş km uzaklıkta lokalizasyonu halen yapılamamış Skotion Dağı'nda ve onun önündeki ovada cereyan etmiştir. Plut. *Luc*. 35, 1.; Cass. Dio. 36, 13, 1.
[529] Mithridates'in oğlu Pharnakes'i burada yendi.
[530] Terme Çayı.
[531] Doğru yazımı Manteium olmalıdır.
[532] Demir madeninin bulucularıydı Pontos'ta Themiskyra'dan Paryadres Dağları'na kadar ki alanda ikamet ederlerdi. Ksen. *Anab*. 5, 5, 1; Strab. 12, 3, 19; Skylaks *peripl*. 88; Val. Flac. 4, 610-615.

Nehri, Macron'lar soyu, Amisus'tan yüzyirmi Roma mili uzaklıkta yer alan Polemonium Kenti'ni[533] *sulayan, Siden'lerin Sidenum Nehri*[534]*. Daha sonra Iasonium ve Melanthium*[535] *Nehir'leri, Amisus'tan seksen Roma mili mesafede Pharnacea, Tripolis kaleleri ve nehirleriyle nehri olmayan Liviopolis kalesi Pharnacea'dan yüz Roma mili uzaklıkta geniş dağlarla çevrili Trapezus özerk kenti bunun berisinde* **[12]** *Armenochalyb'ler soyu ve otuz mil ötede Armenia Maior. Sahilde Trapezus'tan önce Pyxites Nehri*[536]*, bunun berisinde Sanni Heniochi soyu ağzında aynı isimli kaleye sahip olan ve Trapezus'tan yüzkırk Roma mili mesafede bulunan Absarrus Nehri gelir. Bu bölgedeki dağların arkasında Hiberia gelirken sahilde Henioch'lar, Ampreut'lar, Laz'lar soyu ile Acampsis, Isis*[537]*, Nogrus*[538]*, Bathys*[539] *Nehirleri, Colch'lar soyu, Matium Kenti, Heracleum Nehri ile aynı isimli burun ve Pontus'un* **[13]** *en ünlü nehri Phasis*[540] *yer alır. Bu nehir Mosch'lar arasından doğar ve büyük tekneler için kırksekiz buçuk Roma mili, küçük tekneler içinse çok daha uzun bir mesafe boyunca deniz ulaşımına açıktır ve üstünde yüzyirmi köprü bulunur.*

i. 6, 25-26: Armenia autem Maior incipit a Parihedris montibus, Euphrate amne, ut dictum est, aufertur Cappadociae et, qua discedit Euphrates, Mesopotamiae haut minus claro amne Tigri. utrumque fundit ipsa et initium Mesopotamiae facit inter duos amnes exiturae; quod interest ibi, tenent Arabes Orroei. sic finem usque in Adiabenen perfert, ab ea transversis iugis inclusa latitudinem in laeva pandit ad Cyrum amnem transversa Araxen, longitudinem vero ad Minorem usque Armeniam, Absarro amne in Pontum defluente et Parihedris montibus, qui fundunt Absarrum, discreta ab illa. **[26]** Planitiem omnem a Cyro usque Albanorum gens tenet, mox Hiberum, discreta ab iis amne Ocazane in Cyrum Caucasis montibus defluente. praevalent oppida Albaniae Cabalaca, Hiberiae Harmastus iuxta flumen, Neoris, regio Thasie et Thriare usque ad Parihedros montes. ultra sunt Colchicae solitudines, quarum a latere ad Ceraunios verso Armenochalybes habitant et Moschorum tractus ad Hiberum amnem in Cyrum defluentem et infra eos Sacasani et deinde Macerones ad flumen Absarrum.

---

[533] Bolaman.
[534] Bolaman Çayı.
[535] Melet Irmağı. Arrianus' a *Peripl*. 17, 3.göre Cotyra'dan altmış stadia uzakta.
[536] Değirmendere, BATL, Map 87.
[537] Gürcistan'daki, Natanebi, BATL, Map 87.
[538] Gürcistan'daki Supsa Irmağı, BATL, Map 87.
[539] Gürcistan'daki Qorolistsqali Nehri, BATL, Map87.
[540] Rioni Nehri.

Parihedri Dağları'ndan başlayan Armenia Maior daha önce söylediğim gibi Cappadocia'dan bu noktada akış yönünü değiştiren Euphrates Nehri'yle Mesopotamia'dan ise ünü daha az olmayan Tigris Nehri'yle ayrılır. Bu iki nehir arasında bir bölge olan Mesopotamia'nın da başlangıcını oluşturan her iki nehir Armenia'dan doğar. Bu ikisi arasında bir Arap soyu olan Orroe'ler otururlar. bu nedenlede sınırları çapraz doğrultuda uzanan bir dağ sırası kesitiyle sonlandığı Adiabene'ye kadar uzanır. Bu nedenle bölge Araxes Nehri'ni geçerek yatayda doğru Cyrus Nehri'ne kadar genişlerken dikeyde ise Pontus'a dökülen Absarrus Nehri'le bu nehrin doğduğu Parihedri Dağları'yla ayrıldığı Armenia Minor'a kadar yayılır. **[26]** *Cyrus Nehri civarındaki bütün ovalara Alban'lar, daha sonra bunlardan Caucasus silsilesinden doğup Cyrus Nehri'ne dökülen Ocazanum Nehri'yle ayrılan Hiber'ler sahiptir. Bölgenin en önemli kentleri Albania'daki Cabalaca, Hiberia Nehri yakınındaki Harmastus, Neoris'tir. Tasium ve Parihedri Dağları'na kadar uzanan Thriarum bölgeleri de bulunmaktadır. Bunların ötesinde Ceraunii Dağları'na bakan yüzünde Armenochalyb'lerin yaşadığı Colchicae Çölleri ve Mosch'ların, Cyrus'a katılan Hiberum Nehri'ne kadar uzanan ülkesi, bunların altında Sacasan'lar ve bunlardan sonra Macron'ların Absarus Nehri'nin üstündeki Ülkesi gelir.*

j. 6, 142: Arabia, gentium nulli postferenda amplitudine, longissime a monte Amano e regione Ciliciae Commagenesque descendit, ut diximus, multis gentibus eorum deductis illo a Tigrane Magno, sponte vero ad mare nostrum litusque Aegyptium, ut docuimus, nec non et in media Syriae ad Libanum montem penetrantibus Nubaeis, quibus iunguntur Ramisi, dein Teranei, dein Patami.

Genişliği hiçbir ülkeden geri kalmayan Arabia daha önce de bahsettiğimiz gibi[541] *Cilicia ve Commagene'nin karşısında, Amanus Dağı'ndan itibaren aşağıya doğru uzanan çok geniş bir ülkedir.*

k. 6, 214: Tertius circulus ab Indis Imavo proximis oritur. tendit per Caspias Portas, Mediae proxima, Cataoniam, Cappadociam, Taurum, Amanum, Issum, Cilicias Portas, Solos, Tarsum, Cyprum, Pisidiam, Pamphyliam, Siden, Lycaoniam, Lyciam, Patara, Xanthum, Caunum, Rhodum, Coum, Halicarnassum, Cnidum, Dorida, Chium, Delum, Cycladas medias, <G>ythium, Malean, Argos, Laconicam, Elim, Olympiam, Messaniam Peloponnesi, Syracusas, Catinam, Siliciam mediam, Sardiniae austrina, Carteiam, Gadis.

[541] Plin. *Nat. Hist.* 5, 85-86.

Üçüncü enlem[542] *India'nın Imavus Dağı'na yakın kısmından başlar. Caspia Kapıları, Media'nın buraya yakın kısımları, Cataonia, Cappadocia, Taurus, Amanus, Issus, Cilicia Kapıları, Soli, Tarsus, Cyprus, Pisidia, Pamphylia'da Side, Lycaonia, Lycia'da Patara ve Xanthus, Caunus, Rhodes, Cos, Halicarnassus, Cnidos, Doris, Chios, Delos, Cyclades Adaları'nın ortası, Gythium, Malea, Argos, Laconia, Elis, Olympia, Peloponnesus'ta Messenia, Syracusae, Catina, Sicilia'nın ortası, Sardinia'nın güneyi, Carteia ve Gades'ten geçer*[543].

TN 28. Polyb. *Hist*. 5, 59, 3-6.

τὴν δὲ τῆς Σελευκείας θέσιν καὶ τὴν τῶν πέριξ τόπων ἰδιότητα τοιαύτην ἔχειν τὴν φύσιν συμβαίνει. **[4]** κειμένης γὰρ αὐτῆς ἐπὶ θαλάττῃ μεταξὺ Κιλικίας καὶ Φοινίκης, ὄρος ἐπίκειται παμμέγεθες, ὃ καλοῦσι Κορυφαῖον·**[5]** ᾧ πρὸς μὲν τὴν ἀφ' ἑσπέρας πλευρὰν προσκλύζει τὸ καταλῆγον τοῦ πελάγους τοῦ μεταξὺ κειμένου Κύπρου καὶ Φοινίκης, τοῖς δ' ἀπὸ τῆς ἠοῦς μέρεσιν ὑπέρκειται τῆς Ἀντιοχέων καὶ Σελευκέων χώρας. **[6]** ἐν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν αὐτοῦ κλίμασι τὴν Σελεύκειαν συμβαίνει κεῖσθαι, διεζευγμένην φάραγγι κοίλῃ καὶ δυσβάτῳ.

Seleukeia'nın konumunun ve etrafındaki bölgenin bu tür bir doğaya sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. **[4]** *Kilikia ile Phoinike'nin ortasında, deniz kenarında konumlanan kentin üzerinde Koryphaion dedikleri koskocaman bir dağ yükselmektedir.* **[5]** *Bu dağın batı yamacı Kypros ile Phoinike arasındaki denizin son dalgalarıyla yıkanırken doğu yakası ise Antiokheia ile Seleukeia'nın arazileri üstünde yükselir. Dağın güney eteğinde ise bundan derin ve geçit vermez bir kanyonla ayrılan Seleukeia bulunur.*

TN 29. Prokop. *Aedif*. 2, 10, 9-18 (krş. Prokop. *Bell*. 2, 6, 9-14).

τὰ μέντοι ἄνω ἐς τὸ κρημνῶδες αὐτῷ κατὰ τάδε διαπεπόνηται. ἐν τῇ τοῦ ὄρους ὑπερβολῇ, ἥνπερ Ὀροκασσιάδα καλοῦσι, πέτρα τις τοῦ τείχους ἐκτὸς ὡς ἀγχοτάτω ἐτύγχανεν οὖσα, ἐξ ἀντιπάλου τε τοῦ περιβόλου ἐνταῦθα κειμένη καὶ λίαν ἐπιμαχώτατον αὐτὸν τιθεμένη. **[10]** Χοσρόῃ ἀμέλει ἐνθένδε ἡ πόλις ἑάλω, ἥπέρ μοι ἐν λόγοις τοῖς ἐπιτηδείοις ἐρρήθη. τὰ δὲ τοῦ περιβόλου ἐντὸς ἔρημός τε

[542] Plinius bölümün başında enlem dairlerinin keşfini Yunanların büyük bir coğrafi başarısı olarak över ve bu çizgileri kutuptan eşit uzaklıkta bulunup eşit gün ve gece uzunluklarıyla gölge boylarına sahip noktaların geçtiği çizgiler olarak tanımlar.
[543] Krş. Seneca, Nat. Quaest. 3, 11, 2.

χώρα ἐπὶ πλεῖστον καὶ δύσοδος ἦν. **[11]** πέτραι γὰρ ὑψηλαὶ καὶ χαράδραι ἀνέκβατοι διακεκλήρωνται τὸν χῶρον ἐκεῖνον, ἀδιεξόδους τὰς ἐνθένδε ποιούμεναι τρίβους, ὥσπερ ἀλλοτρίου ἐνταῦθά τινος, ἀλλ᾽ οὐ τῶν Ἀντιοχέων τοῦ τείχους ὄντος. **[12]** χαίρειν τοίνυν πολλὰ τῇ πέτρᾳ φράσας, ἥπερ ἐν γειτόνων τῷ τείχει οὖσα εὐάλωτον αὐτὸ διαφανῶς ἐσκαιώρητο, ὡς πορρωτάτω αὐτῆς περιβάλλειν τὴν πόλιν ἔγνω, ἀβουλίας πέρι τῶν πρότερον αὐτὴν δειμαμένων ἀπὸ τῶν πραγμάτων τῆς πείρας πεποιημένος τὴν μάθησιν. **[13]** χώραν τε ὁμαλὴν μάλιστα τοῦ τείχους ἐντὸς τὴν τὰ πρότερα κρημνώδη οὖσαν ἀπεργασάμενος, ἀνόδους ταύτῃ πεποίηται οὐχ ὅσον ἀνδράσι πεζοῖς, ἀλλὰ δὴ καὶ ἱππεῦσι βασίμους, ἔτι μέντοι καὶ ἁμαξηλάτους τὸ λοιπὸν οὔσας. **[14]** ἀλλὰ καὶ βαλανεῖα καὶ ὑδάτων ταμιεῖα ἐν τοῖς ὄρεσι πεποίηται τούτοις τοῦ τείχους ἐντός. φρέαρ τε ὤρυξεν ἐν πύργῳ ἑκάστῳ, τὴν πρότερον ἀνυδρίαν ἐνταῦθα οὖσαν ὕδασιν ὑετίοις ἰώ μενος. [15] Ὅσα δὲ καὶ ἀμφὶ τῷ χειμάρρῳ πεποίηται, ὃς ἐκ τού των δὴ τῶν ὀρέων κάτεισιν, εἰπεῖν ἄξιον. ὄρη μὲν ἀπότομα δύο τῇ πόλει ἐπῆρται, ἀλλήλοιν ξυνιόντα ὡς ἀγχοτάτω. **[16]** τούτων θάτερον μὲν Ὀροκασσιάδα καλοῦσι, τὸ δὲ δὴ ἕτερον Σταυρὶν κέκληται. ἀπολήγοντα δέ πη αὐτὰ νάπη τις ζεύγνυσι καὶ χαράδρα μεταξὺ οὖσα, χειμάρρουν ἀποτελοῦσα, ἐπειδὰν ὗοι, Ὀνοπνίκτην ὄνομα, ὃς δὴ ἐξ ὑπερδεξίων κατιὼν ὕπερθέν τε τοῦ περιβόλου φερόμενος ἐπὶ μέγα τε, ἂν οὕτω τύχῃ, ἐξανιστάμενος, διεσκεδάννυτο μὲν ἐς τοὺς τῆς πόλεως στενωπούς, ἀνήκεστα δὲ κακὰ τοὺς ταύτῃ ᾠκημένους εἰργάζετο. **[17]** ἀλλὰ καὶ τούτου τὴν ἄκεσιν Ἰουστινιανὸς βασιλεὺς εὕρατο τρόπῳ τοιῷδε. πρὸ τοῦ περιβόλου, ὅνπερ ἄγχιστα τῆς χαράδρας ξυμβαίνει εἶναι, ἐξ ἧς ὁ χειμάρρους ἐπὶ τὸ τείχισμα ἵετο, τοῖχον ἐδείματο ὑπερμεγέθη, ἐκ κοίλης χαράδρας διήκοντα ἐς ἑκάτερον τοῖν ὀροῖν μάλιστα, ὡς μηκέτι περαιτέρω ἰέναι κυματοῦντι τῷ ποταμῷ δυνατὰ εἴη, ἀλλ᾽ ἐπὶ μακρότερον ξυνιστάμενος ἐνταῦθα λιμνάζοι. **[18]** ἐν δὲ τῷ τοίχῳ θυρίδας ποιησάμενος ἐνθένδε ἀπορρέοντα ὑπολήγειν κατὰ βραχὺ ἀνάγκῃ χειροποιήτῳ τὸν χειμάρρουν διεσκευάσατο, οὐκέτι λάβρως τῷ παντὶ ῥεύματι τῷ περιβόλῳ προσβάλλοντα, καὶ διὰ τοῦτο

ὑπερβλύζοντά τε καὶ τὴν πόλιν κατεργαζόμενον, ἀλλὰ πράως τε καὶ προσηνῶς ὑπορρέοντα, ᾗπέρ μοι εἴρηται, ταύτῃ τε τῇ ἐκροῇ διὰ τῆς ὀχεταγωγίας ἰόντα ὅποι ἂν αὐτὸν βουλομένοις ἦ περιάγειν οὕτω μέτριον γεγενημένον τοῖς πάλαι ἀνθρώποις. **[19]** Τὰ μὲν οὖν ἀμφὶ τῷ Ἀντιοχείας περιβόλῳ τῇδε Ἰουστινιανῷ βασιλεῖ εἴργασται.

Kentin dağlık tarafa doğru üst kısmında şu zahmetli çalışmaları yaptırdı: Orocassias dedikleri dağın tepesinde sur duvarının dışında ama hemen dibinde, neredeyse duvarla aynı yükseklikte ve savunmayı oldukça zayıflatan bir kaya denk gelmişti. **[10]** *İlgili kısımda tarafımca anlatıldığı gibi*[544] *kent Khosroes tarafından tam da bu noktadan ele geçirilmişti. Surun iç kısmı ise büyük oranda boş ve arazi son derece engebeliydi.* **[11]** *Zira yüksek kayalar ve aşılmaz vadiler ucu kapalı patikalar oluşturarak bu bölgeyi, buradaki sur sanki Antiokheia'ya değil de bir başka kente aitmiş gibi bölüyordu.* **[12]** *Bu nedenle olayların deneyiminden bunu inşa edenlerin düşüncesizliklerini görüp, sura oldukça yakın olduğundan kenti kolayca ele geçirmek için kullanılan kayaya veda ederek kent tahkimatını kayadan mümkün olduğunca uzakta yeniden inşa etmeye karar verdi.* **[13]** *Ayrıca, daha önce engebeli olduğu için sadece yayalar için değil atlar için de geçilmez olan araziyi, artık arabacılar için dahi kullanılabilir olacak şekilde tesfiye etti.* **[14]** *Tepelerde, bu surların içine hamamlar ve su depoları inşa ettirdi. Daha önce susuz olan araziye yağmur sularıyla çare bulmak için her bir burca bir sarnıç kazdırdı.* **[15]** *Bu dağlardan gelen sel baskınlarına karşı yaptıklarını da anlatmaya değer. Kentin hemen üstünde birbirine son derece yakın duran sarp iki dağ yükselmekteydi.* **[16]** *Bunlardan birine Orokassias denirken, diğeri ise Stauris adını taşımaktaydı*[545]*. Sonlandıkları yerde, aralarında dar bir vadi oluşturan ve yağmur yağdığında Onopniktes*[546] *adında bir sel suyu meydana getiren bir koyak bunları bağlar. Bu sel suyu tepelerden inerek bazen surun üstüne çıkacak kadar yükselir ve kentin sokaklarını basarak burada yaşayanlara büyük zararlar verirdi.* **[17]** *Ama İmparator Iustinianus bunun da şu şekilde bir çaresini buldu: surun sel sularının geldiği vadiye en yakın kısmı önünde, sel yatağının en kabarık zamanda bile bunu aşamayıp, yeterli uzaklıkta bir göl oluşturacak şekilde birikmesini sağlayan ve vadi tabanından hemen hemen her iki dağın tepesine kadar yükselen devasa bir set duvarı ördürdü.* **[18]** *Bu sete bent kapakları açtırarak bu yapay setle kontrol altına alındığından aradan akarken gücünü aşamalı olarak kaybetmesini; dolayısıyla*

[544] Prok. *Bell*. 2, 6, 9-2, 8, 8.

[545] Σταυρίς (= Haç). Bu adlandırma, İS 526 yılındaki depremin ardından kentin üstünde beliren kutsal haç görüntüsünden kaynaklanmış olmalıdır.

[546] Ὀνοπνίκτης (= eşekboğan). Bu adlandırma sel suyunun şiddetine izafeten verilmiş olmalıdır. Başka yazarlar bu sel suyunu Parmenios olarak adlandırırlar.

bütün debisiyle suru aşarak kente zarar vermeden, taşkın suyunun bu şekilde boşaltılmasıyla, o zaman böyle ölçülü akması sağlanabilse eski insanların da akmasını isteyecekleri yöne doğru kanaldan tarif ettiğim şekilde sakin ve yumuşakça akmasını sağladı. **[19]** *İmparator Iustianianus Antiokheia'nın sur duvarıyla ilişkili olarak bu girişimlerde bulundu.*

TN 30. Prok. *Bell.* 2, 6, 9-16 (krş. Prokop. *Aedif.* 2, 10, 9-18).

Βασιλεὺς δὲ Ἰουστινιανὸς πυθόμενος τὴν Περσῶν ἔφοδον Γερμανὸν μὲν εὐθὺς τὸν ἀνεψιὸν τὸν αὑτοῦ ξὺν θορύβῳ πολλῷ τριακοσίους ἑπομένους ἔχοντα ἔπεμψε, στρατὸν δέ οἱ οὐκ ἐς μακρὰν ὑπέσχετο πολὺν ἕψεσθαι. **[10]** ἔς τε Ἀντιόχειαν ὁ Γερμανὸς ἀφικόμενος περιῆλθε τὸν περίβολον ἅπαντα κύκλῳ, καὶ αὐτοῦ ἐχυρὰ μὲν ὄντα τὰ πολλὰ ηὕρισκε (τά τε γὰρ ἐν τῷ ὁμαλεῖ ποταμὸς Ὀρόντης παραρρεῖ ξύμπαντα τοῖς ἐπιοῦσιν ἄπορα ἐργαζόμενος καὶ τὰ ἐν τῷ ἀνάντει χωρίοις κρημνώδεσιν ἀνεχόμενα ἐσβατὰ τοῖς πολεμίοις ὡς ἥκιστα ἦν), ἐν δὲ τῇ ἄκρᾳ γενόμενος, ἣν δὴ Ὀροκασιάδα καλεῖν οἱ ταύτῃ ἄνθρωποι νενομίκασιν, ἐπιμαχώτατον κατενόησεν ὂν τὸ κατ᾽ αὐτὴν τεῖχος. **[11]** πέτρα γὰρ τυγχάνει τις ἐνταῦθά πη οὖσα, εὖρους μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἱκανῶς ἔχουσα, ὕψος δὲ ὀλίγῳ τοῦ περιβόλου ἐλασσουμένη. **[12]** ἐκέλευεν οὖν ἢ τὴν πέτραν ἀποτεμνομένους βαθύν τινα βόθρον ἀμφὶ τὸ τεῖχος ἐργάζεσθαι, μή τις ἐνθένδε ἀναβησόμενος ἐπὶ τὸν περίβολον ἴοι, ἢ πύργον μέγαν τινὰ δειμαμένους ἐνταῦθα τὴν ἀπ᾽ αὐτοῦ οἰκοδομίαν ἐνάψαι τῷ τῆς πόλεως τείχει. **[13]** ἀλλὰ τοῖς τῶν οἰκοδομιῶν ἀρχιτέκτοσι ποιητέα τούτων ἐδόκει οὐδέτερα εἶναι. οὔτε γὰρ ἐν χρόνῳ βραχεῖ ἐπιτελῆ ἔσεσθαι οὕτως ἐγκειμένης τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου, ἀρχόμενοί τε τοῦ ἔργου τούτου καὶ οὐκ ἐς πέρας αὐτοῦ ἐξικνούμενοι οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἢ τοῖς πολεμίοις ἐνδείξονται ὅπη ποτὲ τοῦ τείχους σφίσι πολεμητέα εἴη. **[14]** Γερμανὸς δὲ ταύτης δὴ τῆς ἐννοίας σφαλεὶς τὰ μὲν πρῶτα στρατὸν ἐκ Βυζαντίου καραδοκῶν ἐλπίδα τινὰ ἐπ᾽ αὐτῷ εἶχεν. **[15]** ἐπεὶ δὲ χρόνου τριβέντος συχνοῦ οὔτε τις ἐκ βασιλέως στρατὸς ἀφίκετο οὔτε ὅτι ἀφίξεται ἐπίδοξος ἦν, ἐς δέος ἦλθε μὴ ὁ Χοσρόης πυθόμενος βασιλέως ἀνεψιὸν ἐνταῦθα εἶναι, προυργιαίτερον ἄλλου ὁτουοῦν ποιήσηται Ἀντιόχειάν τε καὶ αὐτὸν ἐξελεῖν, καὶ ἀπ᾽ αὐτοῦ τῶν

ἄλλων ἁπάντων ἀφέμενος παντὶ τῷ στρατῷ ἐπ᾽ αὐτὴν ἴοι. **[16]** ταῦτα καὶ Ἀντιοχεῦσιν ἐν νῷ ἔχουσι βουλήν τε ὑπὲρ τούτων πεποιημένοις ξυμφορώτατον ἔδοξεν εἶναι χρήματα προεμένοις Χοσρόῃ κίνδυνον τὸν παρόντα διαφυγεῖν.

Fakat İmparator Iustinianus Persler'in saldırısını öğrenince yeğeni Germanus'u beraberindeki üçyüz kişiyle birlikte büyük bir düzensizlik içinde gönderdi. Yeğenine de çok geçmeden büyük bir ordunun onun peşinden geleceğine söz verdi. **[10]** *Germanus Antiokheia'ya ulaşır ulaşmaz sur duvarının etrafını tamamen dolaştı ve bunun büyük bir kısmını korunaklı buldu (zira alt kısımda surun yanında akan Orontes Nehri bu kısımda geçişi tamamen imkânsız kılarken, üst kısımlar ise sarp tepelere kadar devam ettiğinden düşman için geçiş yine imkânsızdı). Ne var ki, burada oturanların Orokasias adını verdikleri zirveye çıktığında surun bu noktada son derece korunaksız olduğunu fark etti.* **[11]** *Zira sur burada duran, son derece geniş ve yüksekliği neredeyse surun yüksekliğine ulaşan büyük bir kayaya rastgelmişti.* **[12]** *Bunun üzerine düşmanlar kayaya tırmanıp sura atlayamasınlar diye ya surun etrafında büyük bir hendek kazdırarak kayaya ulaşımın kesilmesini ya da üzerine büyük bir kule inşa ettirerek kayayla sur arasındaki tahkimatın berkitilmesini emretti.* **[13]** *Ama kamu binalarının mimarları için her iki uygulamanın da gerçekleştirilmesi mümkün gözükmüyordu. Zira düşman saldırısı kapıdayken bu kadar kısa sürede iş sona ermeyecekti. Ayrıca işe girişselebiler bile tamamlayamayacakları için bu, düşmana duvara nereden saldırmaları gerektiğini göstermekten başka bir şeye yaramayacaktı.* **[14]** *Germanus, bu planda hayal kırıklığına uğramış olsa bile, Byzantion'dan gelecek orduyu beklediği için başlarda belli bir umuda sahipti.* **[15]** *Ama belli bir süre geçmiş olmasına rağmen imparatordan gelecek ordunun ulaşmaması bir yana yetişme umudu da kalmayınca, Khosroes'in impatarorun yeğeninin burada olduğunu öğrenmesinden korkuya kapıldı. Zira bu durumda kendisiyle birlikte Antiokheia'yı ele geçirmenin her şeyden daha önemli olduğunu düşünecek ve bu amaçla geri kalan her şeyi göz ardı edip bütün ordusuyla kente saldıracaktı.* **[16]** *Kafalarından benzer düşünceler geçen Antiokheia sakinleri de bu hususları görüşmek üzere bir meclis toplayarak en uygun davranışın Khosroes'e para önerip hali hazırdaki tehlikeyi savuşturmak olduğuna karar verdiler.*

TN 31. Ptol. *Geog.* 5, 4, 4; 5, 6, 8; 5, 8, 1; 5, 8, 7; 5, 12, 5; 5, 13, 9; 5, 15, 8-9.

a. 5, 4, 4:

Ὄρη δέ ἐστιν ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀξιόλογα ὅ τε Λίγας (ἢ Γίγας),

οὗ τὸ μέσον ἐπέχει ……ξγ΄ μβ΄ γο΄

καὶ τοῦ Διδύμου τὰ ἀνατολικά ……..…..ξβ μα γ

καὶ ὁ καλούμενος Κελαινῶν Λόφος, οὗ τὸ μέσον ἐπέχει μοίρας……ξβ 20 λθ 20

Galatia'da söz edilmeye değer dağlardan biri, orta kısmı 63 42
noktalarından geçen Ligas (veya Gigas) Dağı ile Didymos Dağı'nın doğusu.. 62 41 20
ve Kelainai'lıların zirvesi olarak bilinip orta kısmı 62 30 39 30
noktalarından geçen tepedir.

b. 5, 6, 8:

Ὄρη δὲ ἀξιόλογα διέζωκε τὴν Καππαδοκίαν,

τό τε Ἀργαῖον, οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας .....ξε 20 μ 20

καί ..... ……..……ξς 20 λθγο

ὅθεν ὁ Μέλας καλούμενος ποταμὸς ῥέων συμβάλλει τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ κατὰ θέσιν, ἐπέχουσαν μοίρας .....οα λθ γ

καὶ ὁ Ἀντίταυρος διήκων ἀπὸ τοῦ Ταύρου ὄρους μέχρι τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ ἐν διαλείμματι, οὗ τὸ μὲν πρὸς τῷ Ταύρῳ ὄρει τμῆμα

ἐπέχει μοίρας .....ξε 20 λη 20

καὶ .....ξζ δ λθ δ

τὸ δὲ πρὸς τῷ Εὐφράτῃ ποταμῷ ἐπέ-

χει καὶ αὐτὸ μοίρας .....ξζ 20 λθγιβ

καὶ .....οα 20 μα δ

καὶ ὁ Σκορδίσκος τὸ ὄρος, οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας .....…ξη μα

καὶ .....ξθ μβ20

ἐξ οὗ ὁ Θερμώδων ῥεῖ.

Kappadokia'yı sözünü etmeye değer dağlar kuşatır, bunlardan biri

şu noktalarda Euphrates'e karışan Melas adında bir nehrin aktığı *71* *39* *20*

ve uçları *65 30* *40* *30*

ile *66 30* *39 40*

noktalarında bulunan Argaion Dağı, diğeri Tauros Dağlarından Euphrates nehrine doğru uzanan ve Tauros Dağları civarındaki konumu *65 30* *38 30*

ile *67 15* *39 15*

Euphrates civarında ise *67 30* *39 40*

ile *71 30* *41 15*

noktalarından geçen Antitauros Dağı, bir diğeriyse uç noktaları *68* *41*

ile *69* *42 30*

noktalarından geçen ve Thermodon'un aktığı Skordiskus Dağları'dır.

c. 5, 8, 1:

Ἡ Κιλικία περιορίζεται ἀπὸ μὲν δύσεως τῷ ἐκτεθειμένῳ τῆς Παμφυλίας μέρει, ἀπὸ δὲ ἀνατολῶν Συρίας μέρει παρὰ τὸν Ἄμανον, τῷ ἀπὸ τοῦ πρὸς τῇ Καππαδοκίᾳ πέρατος παρὰ τὸν Ἰσσικὸν κόλπον διήκοντι καὶ τὰς Ἀμανικὰς Πύλας, οὗ πέρατος ἡ θέσις ἐπέχει μοίρας……. ξθ΄ 20′ λζ΄ γ′.

Kilikia, batıda Pamphylia'nın daha önceden bahsedilmiş kısmıyla, doğuda ise Syria'nın Amanos Dağı yakınında, Kappadokia'ya doğru olan sınırından Issikos Körfezi'ne ve Amanikai Kapıları'na kadar uzanıp uç kısımları *69 30* *36 20*

noktalarından geçen kısmıyla sınırdır.

d. 5, 8, 7:

Τῆς ἰδίως Κιλικίας μεσόγειοι·

Ταρσός ……. ξζ γο λ 20γ

Ἄδανα ……. ξη δ λ 20δ

Καισάρεια πρὸς Ἀναζάρβῳ …… ξη 20 λζ

Μοψουεστία ……. ξη 20γ λ 20δ

Καστάβαλα ……. ξϑ λζ

Νικόπολις ……. ξϑ 20 λζ δ

Ἐπιφάνεια ……. ξϑ 20 λ γο

καὶ αἱ Ἀμανικαὶ Πύλαι ……. ξϑ 20 λ.

Kilikia'nın iç kısım kentleri şunlardır:

Tarsos	*67 40*	*36 50*
Adana	*68 15*	*36 45*
Anazarbos yamacındaki Kaisareia	*68 30*	*37*
Mopsuhestia	*68 50*	*36 45*
Kastabala	*69*	*37*
Nikopolis	*69 30*	*37 15*
Epiphaneia	*69 30*	*36 40*
Ve Amanos Kapıları	*69 30*	*36 20*

e. 5, 12, 5:

Ὄρη δὲ τῆς Ἀρμενίας ὀνομάζεται τά τε καλούμενα Μοσχικὰ, διατείνοντα παρὰ τὸ ὑπερκείμενον μέρος τοῦ Καππαδοκικοῦ Πόντου, καὶ ὁ Παρυάρδης, οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας ..... ϙε μ̄γ γ΄

καὶ ..... ϙζ μ̄β

Armenia'nın dağları Pontos-Kappadokia'nın üzerinde yükseldiği bu yakası boyunca uzanıp Moskhika diye adlandırılan dağlar ile orta kısmı *75* *43 20*

ile *77* *42*

noktalarından geçen Paryadres Dağı'dır.

f. 5, 13, 9:

Χῶραι δέ εἰσιν ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἐν τῷ ἀπολαμβανομένῳ μεταξὺ Εὐφράτου καὶ Κύρου καὶ Ἀράξου ποταμῶν τμήματι, παρὰ μὲν τὰ Μοσχικὰ ὄρη ἡ Κοταρζηνή ὑπὲρ τοὺς καλουμένους Βόχας, παρὰ δὲ τὸν Κύρον ποταμὸν ἥ τε Τωσαρηνή, καὶ ἡ Ὠτηνή, παρὰ δὲ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ἥ τε Κολθηνή, καὶ ὑπ᾽ αὐτὴν ἡ Σοδουκηνή, παρὰ δὲ τὸν Παρυάρδην τὸ ὄρος ἥ τε Σιρακηνή, καὶ ἡ Σακαπηνή.

Euphrates, Kyros, ve Arakses nehirlerinin arasını kapsayan Armenia'daki bölgeler Moskhika Dağları yakınında, Bokhai olarak adlandırılanların halkın üst kısmına doğru Kotarzene; Kyros Nehri civarında hem Tosarene hem de Otene; Arakses Nehri civarında Kolthene ve buranın aşağısında Sodukene; Paryadres Dağı civarında hem Sirakene hem de Sakapene'dir.

g. 5, 15, 8.

Ὄρη δέ ἐστιν ἀξιόλογα ἐν τῇ Συρίᾳ ἥ τε Πιερία ὄρος,

οὗ τὸ μέσον ἐπέχει μοίρας …… ξϑ γο λε 20δ

καὶ τὸ Κάσσιον ὄρος, οὗ τὸ μέσον ἐπέχει μοίρας ……ξη20δ λδ20δ

καὶ ὁ Λίβανος, οὗ τὰ πέρατα ἐπέχει μοίρας .....ξη 20 λδ

καὶ ..... ο λγ δ

καὶ ὁ Ἀντιλίβανος, οὗ τὰ ἄκρα ἐπέχει μοίρας .....ξη λγ ιβ

καὶ ..... ξϑ γο λβ 20

Syria'da söz edilmeye değer dağlar Pieria Dağı,

Orta kısmı şu noktalardan geçer	*69 40*	*35 40*
Ve Kassion Dağı,		
Orta kısmı şu noktalardan geçer	*68 45*	*34 45*
Ve Libanos Dağı,		
Sınırları şu noktalardan geçer	*68 45*	*34*
Ve	*70*	*33 15*
Ve Antilibanos,		
Sınırları şu noktalardan geçer	*68*	*33 20*
Ve	*69 40*	*32 30*

h. 5, 15, 9:

καὶ ὁ καλούμενος Σίγγας, ὃς ἀπὸ τῆς Πιερίας τοῦ ὄρους ἐνεχθεὶς πρὸς ἄρκτους, καὶ ἐπιστρέψας πρὸς ἀνατολὰς κατὰ θέσιν, ἣ ἐπέχει

μοίρας ..... οα λζ γ

καὶ συμβάλλει τῷ Εὐφράτῃ κατὰ θέσιν ἐπέχουσαν μοίρας .....οβ λζ γο.

Ve kuzeyde Pieria Dağı'ndan doğan, ardından şu noktada	*71*	*37 30*
Doğuya kıvrılarak şu noktada	*72*	*37 20*

Euphrates Nehri'ne dökülen Singas Nehri[547] *vardır.*

TN 32. *Schol. Apoll. Rhod. Arg.* 189.

<ὄφρ᾽ ἐβάλοντο> φησίν, ὅτι οἱ Βέβρυκες πολὺ ἀπετάμοντο τῆς Μαριανδυνῶν χώρας καὶ μέχρι τοῦ Ὑπίου ποταμοῦ προηγάγοντο τοὺς ὅρους. ᾤκισται δὲ παρὰ

[547] Sürfaz Çay, BATL, Map 67.

τῷ ποταμῷ ἐν τῇ Θυνίᾳ καὶ πόλις Ὑπία λεγομένη. ὁ δὲ Ὕπιος ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ καταφέρεσθαι ἀπὸ τῶν Ὑπίων ὀρῶν.

Bebryk'ler Mariandyn'lerin topraklarını kesip alarak sınırlarını Hypios Nehri'ne kadar yaydıkları için (şair) <kesip aldıkları için> der. Thynia ülkesinde bu nehrin yakınında Hypia olarak bilinen kent iskân edilmiştir. Hypios Nehri ise Hypia Dağları'ndan denize aktığı için bu adı almıştır.

TN 33. *Schol. Dion. Perieg. Orb. Desc.* 116.

Τιταινομένην Κασίοιο·τὸ γὰρ Κάσιον τῆς Συρίας, ἐπεκτεινόμενον ἄχρι τοῦ Πηλουσίου. Ἢ καὶ ἄλλως· τὸ Κάσιόν ἐστι δεξιᾷ χειρὶ τοῦ Νείλου τῆς εἰς Θάλασσαν ἐκροίας, ἐγγὺς τοῦ Πηλουσίου. Τὸ δὲ Πηλούσιον πρὸς τῇ Σερβωνίδι λίμνῃ.

(Dionysios'un bahsettiği) Kasios'a kadar uzanan (ifadesi için yorum): (Dionysios böyle demekle haklıdır), zira Syria'daki Kasion (Dağı) Pelousion'a kadar uzanır. Ya da başka şekilde de doğrudur. Nitekim Nil Nehri'nin denize döküldüğü yerin hemen sağ kolunda, Pelousion'un yakınında bir Kasion Dağı daha vardır. Pelousion ise Serbonis Gölü'nün kenarındadır.

TN 34. Seneca, *Nat. Quaest.* 3, 11, 2.

Apud nos solet euenire ut amisso canali suo flumina primum refundantur, deinde quia perdiderunt uiam faciant. Hoc ait accidisse Theophrastus in Coryco monte, in quo post terrarum tremorem noua uis fontium emersit.

Kanallarını kaybeden nehirlerin ilkin geriye döküldükleri, ama daha sonra kaybettikleri akış yönünün yerine yenisi zorladıkları bizce bilinmektedir. Theophrastos, yer sarsıntısının ardından eskisinden yeni bir kaynağın fışkırdığı Corycus Dağı'nda bu örneğin gerçekleştiğini söyler[548].

TN 35. Serv. G 4, 127.

'Corycium' autem Cilica, a monte et civitate Ciliciae Coryco. alii Corycium non natione, sed peritia, quod haec gens studiose hortos colat.

[548] Krş. Plin. *Nat. Hist*. 31, 54.

'Corycium' (Corycus'lu), dahası Cilicia (Cilicia'lı) deyimi kökenini dağdan ve Cilicia kenti Corycus'tan (alır). Başkaları Corycium deyiminin halkın adından değil, bu halkın bahçe sürmekteki yeteneğinden kaynaklandığını (ileri sürerler).

TN 36. SMM, 144-146 (=TN 18a); 159 (=TN 18b); 175-179 (=TN 18c); 199 (=TN 18d).

a. 144-146: Ἀπὸ Σιδωνίας πόλεως εἰς τόπον ὁρίζοντα τὸν Κάσιον, καλούμενον δὲ Χαλαδρόπολιν στάδιοι ξ΄. **[145]** Ἀπὸ Χαλάδρου ἐπὶ νῆσον καλουμένην Μακρὰν στάδιοι ι΄. **[146]** Ἀπὸ Μακρὰν νῆσον ἐπὶ τὸ Νυμφαῖον στάδιοι ν. ὁ δὲ ὅλος περί πλους τραχύς ἐστιν ἀπὸ τοῦ Κασίου. τοῦτον τὸν τόπον παράπλεε ἀπὸ τῆς γῆς σταδίοις κ΄.

Sidonia Kenti'nden Kasion'a sınır çizen ve Khaladropolis olarak adlandırılan mevkiye 60 stadia. **[145]** *Khaladros'tan Makra olarak adlandırılan adaya 10 stadia.* **[146]** *Makra Adası'ndan Nymphaion'a 50 stadia. Kasion'dan itibaren deniz yolculuğunun tamamı oldukça zorludur. Bu mevkii karayı takip ederek denizden geçmek 20 stadia tutar.*

b. 159: Ἀπὸ Αἰγαιῶν ὁ παράπλους κρημνώδης ἐπὶ κώμην Σερρέτιλλιν σταδίων ρν′. Ἀπὸ δὲ Ῥωσοῦ εὐθυδρομοῦντι ἐπὶ τὴν Σερρέτιλλιν ἐπὶ τὸν πόλον νότῳ στάδιοι σν′. Κατὰ δὲ τὴν Σερρέτιλλιν κώμη ἐπάνω Πύραμος καλεῖται, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ὄρος καλούμενον Πάριον ἀπὸ σταδίων ξ′.

Aigaiai'dan sonra kıyı şeridi oldukça sarptır ve Serretillis Köyü'ne kadar 150 stadia tutar. Rhosos'tan ise dosdoğru gidilince eksen güney ucuna tekabül eden Serretillis'e kadar 250 stadia. Serretillis'in üstünde Pyramos olarak adlandırılan köy ve bunun üstünde 60 stadia beride Parion olarak adlandırılan dağ yer alır.

c. 175-179: Ἀπὸ τοῦ Κορακησίου ἐστὶν ἡ Ποικίλη πέτρα, ἥτις ἔχει κλίμακα, δι᾽ ἧς ἐστιν ὁδὸς εἰς Σελεύκειαν τὴν ἐπὶ Καλυκάδνου σταδίων ο΄. **[176]** ἀπὸ τοῦ Κορακησίου ἐπὶ τὸν ποταμὸν Καλυδνὸν στάδιοι μ΄. **[177]** ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ ἄκραν ἀμμώδη, στενὴν, Σαρπηδονίαν καλουμένην, στάδιοι π΄. ἀπ᾽ αὐτῆς ἀνατείνοντα βράχεα ὡς σταδίους κ΄. **[178]** ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς Σαρπηδονίας,

ἔγγιστα [κειμένης] πρὸς τὴν Κύπρον, εἰς πόλιν Καρπάσειαν οὐριώτατα στάδιοι υ΄. **[179]** ἀπὸ Σαρπηδονίας ἄκρας εἰς Σελεύκειαν στάδιοι ρκ΄.

Korakesion'dan Seleukeia'ya yol veren merdivenlere sahip Poikile Petra'ya 70 stadia. **[176]** *Merdivenlerden Kalykadnos Nehri'ne 40 stadia.* **[177]** *Nehirden Sarpedonia olarak bilinen kumlu ve dar bir buruna 80 stadia. Buradan itibaren genişlik 20 stadia'ya kadar ulaşır.* **[178]** *Kypros'a en yakın nokta olan bu burundan adanın en ucunda yer alan Karpasia Kenti'ne 400 stadia.* **[179]** *Sarpedonia Burnu'ndan Seleukeia'ya 120 stadia.*

d. 199: Ἀπὸ Πλατανοῦντος ἐπὶ χωρίον Χάραδρον στάδιοι τν΄. ὑπὲρ δὲ Χαράδρου κεῖται ὄρος μέγα Ἄνδροκος καλούμενον ἀπὸ σταδίων λ΄.

Platanus'tan[549] *Kharadros*[550] *bölgesine 350 stadioi. Kharadros'un üzerinde 30 stadioi uzaklıkta Androkos olarak adlandırılan büyük bir dağ uzanır.*

TN 37. Sol. 39; 45; 46.

a. 39: Ciliciam, qua de agitur, si, ut nunc est, loquamur, derogasse videbimur fidei vetustatis; si terminos sequimur, quos habuit olim, absonum est a contemplatione rerum praesentium. Ergo inter utramque culpam factu optimum est, amborum temporum statum persequi. Cilicia antea usque Pelusium Aegypti pertinebat, Lydis, Medis, Armeniis, Pamphilia, Cappadocia, sub imperio Cilicum constitutis; mox ab Assyriis subacta, in breviorem modum scripta est. Plurima jacet campo, sinu lato recipiens mare Issicum, a tergo montium Tauri et Amani jugis clausa. A Cilice nomen trahit, quem aetas pristina paene ultra aevum memoriae abscondit. Hunc Phúnice ortum, qui antiquior Jove, de primis terrae alumnis habetur.

Tasvir edilecek Cilicia için, eğer şimdiki durumunu anlatacaksak, eskilerin anlatımlarına itibar etmemiş gözükeceğiz. Eğer eski zamanlardaki sınırlarını anlatacak olursak yine onun şimdiki durumundan uzaklaşılır. Bu farklı iki durum arasında en iyisi Cilicia'yı iki farklı zaman içerisinde değerlendirmektir. Cilicia önceleri Aegyptus'taki Pelesium 'a kadar uzanıyordu. Lydialılar, Medler, Armenialılar, Pamphylia ve Cappadocia Cilicialılar'ın idaresi altına sokulmuşlardır. Daha sonra Assyrialılar'ın tebası kılınınca egemenlik sahası

[549] Hild-Hellenkemper, *TIB 5, Kilikien*, 381: Melleç İskelesi; BATL, Map 66.
[550] R. Dussaud, *Topographie historique de la Syrie antique et médiévale*, BAH 4, 1927, 421-422: Kara Duran; BATL, Map 68.

küçüldü. Cilicia'nın büyük bir kısmı ovada yer alır. Geniş bir körfezle Issus Denizi'ni arkasına alır beride Taurus ve Amanus Dağları'nın silsilesiyle çevrilidir. Adını kökeni çok eski zamanlarda unutulmuş olan Cilix'ten alır. Iuppiter'ten çok daha eski olan babası Phoenix toprağın ilk çocuklarındandır.

b. 45: Paphlagoniam limes a tergo Galaticus amplectitur. Ea Paphlagonia Carambi promontorio spectat Tauricam, consurgit Cytoro monte porrecto in spatium passuum trium et sexaginta millium, insignis loco Heneto: a quo, ut Cornelius Nepos perhibet, Paphlagones in Italiam transvecti, mox Veneti sunt nominati. Plurimas in ea regione urbes Milesii condiderunt, Eupatoriam Mithridates: quo subacto a Pompeio, Pompeiopolis est dicta.

Paphlagonia'yı arkadan Galatia sınırı çevreler. Paphlagonia Carambis Burnu'ndan Tauros'a ait sırtları seyreder, altmış üç Roma mili genişliğe ulaşan Cytorus Dağı'yla yükselir ve Henet ülkesiyle ünlüdür: Buradan, Cornelius Nepos'un anlattığı gibi, daha sonradan Venet'ler adını alacak Paphlagon'lar Italia'ya gitmişlerdir. Miletus'lular bu bölgede sayısız kent kurmuşlardı. Yine burada Mithridates, Pompeius'a yenildikten sonra Pompeiopolis adını alacak olan Eupatoria kentini kurmuştur.

c. 46: Cappadocia gentium universarum, quae Pontum accolunt, praecipue introrsus recedit. Latere laevo utrasque Armenias, et Comagenem simul transit; dextro plurimis Asiae populis circumfusa. Attollitur ad Tauri juga et solis ortus. Praeterit Lycaoniam, Pisidiam, Ciliciam. Vadit super tractum Syriae Antiochiae, parte regionis alterius in Scythiam pertendens, ab Armenia majore divisa Euphrate amne: quae Armenia, unde Parydri montes sunt, auspicatur. Multae in Cappadocia urbes inclytae; verum, ut ab aliis referamus pedem, coloniam Archelaidem, quam deduxit Claudius Caesar, Halys praeterfluit; Neocaesaream fluvios Lycus alluit; Melitam Semiramis condidit; Mazacam sub Argaeo sitam Cappadoces matrem habent urbium: qui Argaeus nivalibus jugis arduus, ne aestivo quidem torrente pruinis caret, quemque indidem populi habitari deo credunt.

Pontus'u çevreleyen bütün ulusların ülkesi olan Cappadocia iç kısımlara doğru bir hayli girer. Sol tarafta hem Armenia hem de Commagene'ye kadar uzanır. Sağ tarafta ise Asia'nın sayısız halkı ile çevrelenir. Doğuda Tauros'a kadar yükselir. (Sınırları) Lycaonia, Pisidia ve Cilicia'dan geçer. Güneyde Syria'da Antiochia'ya, kuzeyde ise Skythia'ya kadar uzanır. Euphrates'le Paryadres Dağları'ndan başlayan Armenia Maior'dan ayrılır. Cappadocia'da

birçok ünlü kent vardır. Diğerlerinden bahsetmeyecek olsak da Claudius Caesar tarafından kolonileştirilen ve Halys Nehri'nin kenarında aktığı Archelais kolonisini, Lycus Nehri'nin yıkadığı Neocaesarea'yı, Semiramis tarafından kurulan Melita'yı, Cappadocia'lar tarafından kentlerin anası olarak adlandırılıp sarp tepelerindeki karı yaz sıcağında bile erimeyen ve ahalinin tanrıların burada ikamet ettiklerini düşündüğü Argaeus yamacında konumlanan Mazaca'yı anmalıyız.

TN 38. Steph. Byz. *Ethn*. s. v. Ἑπτακωμῆται**; s. v.** Λαέρτης **(=TN 17a); s. v. :** Μελιτηνή **(=TN 17b); s. v.** Ὕπιος; **s. v.** Ρωσός.

a. s. v. Ἑπτακωμῆται· Ἑπτακωμῆται, βάρβαροι τὸ Σκυδίσην οἰκοῦντες ὄρος. τινὲς δὲ τούτων ἐκαλοῦντο καὶ Βύζηρες.

Heptakomet'ler Skydises Dağı'nda oturan barbar bir kavimdir. Bunlardan bazıları Byzeres olarak da adlandırır.

b. s. v. Λαέρτης: Λαέρτης· Κιλικίας χωρίον. Στράβων ιδ΄. Ἀλέξανδρος δὲ καὶ ὄρος καὶ πόλις φησί. τὸ ἐθνικὸν Λαερτῖνος. ἄμεινον δὲ Λαέρτιος.

Laertes: Kilikia'da bir bölge. Strabon ondördüncü kitabında bundan bahseder. Aleksandros ise bunun hem bir kentin hem de bir dağın adı olduğunu söyler. Ethnikon'u Laertinos'tur. Daha doğru formu ise Laertios'tur.

c. s. v. Μελιτηνή· Μελιτηνή, πόλις Καππαδοκίας. Στράβων ἑνδεκάτῃ τὸ δ' Ἄμανον ὄρος μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Μελιτηνῆς πρόεισι, καθ' ὃ ἡ Κομμαγηνὴ τῇ Καππαδοκίᾳ παράκειται.

Melitene Kappadokia'da bir kenttir. Strabon onbirinci kitabında alt tarafında Kappadokia'nın yakınında Kommagene'nin uzandığı Amanon Dağı'nın Euphrates ve Melitine'ye kadar devam ettiğini söyler.

d. s. v. Ὕπιος· Ὕπιος, ποταμὸς καὶ πόλις ὑπὸ τὴν Ποντικὴν Ἡράκλειαν, ὡς Δομίτιος Καλλίστρατος ἐν ἕκτῳ τῶν περὶ Ἡρακλείας. λέγεται καὶ ἀρσενικῶς καὶ θηλυκῶς. ἔστι καὶ Ὕπια ὄρη αὐτόθι, ὡς Νύμφις ἐν πρώτῳ [περὶ] Ἡρακλείας. καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν τοῖς ὄρεσι τούτοις Μυσούς φασι.

Hypios, Domitius Kallistratos'un 'Herakleia Hakkında' adlı eserinin altıncı kitabında dediği gibi Herakleia Pontika'nın aşağısında yer alan kentin ve nehrin adıdır. Eril ve dişil olarak da söylenir. Nymphis'in 'Herakleia Hakkında' adlı eserinin birinci kitabında dediği gibi yine aynı yerde Hypia Dağları vardır. Bu dağlarda oturanlara Musoi adını verirler.

e. s. v. Ρωσός· Ρωσός, πόλις Κιλικίας. τὸ ἐθνικὸν Ρώσιος. ἀλλὰ καὶ Ρωσεύς, ὡς ἀπὸ τοῦ Ταρσός Ταρσεύς. καὶ τὸ κτητικὸν Ρωσικός Ρωσικὸς σκόπελος.

Rhosos : Kilikia'da bir kent. Ethnikon'u Rhosios. Tıpkı Tarsos'tan Tarseus ethnikon'nunun türetilmesi gibi Rhoseus formu da vardır. Sıfat formu ise Rhosikos Skopelos'ta (Rhosos Yarı) olduğu gibi Rhosikos'tur.

TN 39. Strab. *Geog*. 11, 2, 15; 11, 12, 2; 11, 12, 4; 11, 14, 1; 12, 2, 2; 12, 3, 18; 12, 3, 30; 12, 3, 40; 14, 5, 3; 14, 5, 5; 14, 5, 18; 14, 5, 24; 16, 2, 1; 16, 2, 2; 16, 2, 8.

a. 11, 2, 15: Ἔστι δ' ὄρος τοῦτο ὑπερκείμενον τοῦ πελάγους ἑκατέρου τοῦ τε Ποντικοῦ καὶ τοῦ Κασπίου, διατειχίζον τὸν ἰσθμὸν τὸν διείργοντα αὐτά. ἀφορίζει δὲ πρὸς νότον μὲν τήν τε Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, πρὸς ἄρκτον δὲ τὰ τῶν Σαρματῶν πεδία· εὔδενδρον δ' ἐστὶν ὕλῃ παντοδαπῇ τῇ τε ἄλλῃ καὶ τῇ ναυπηγησίμῳ. φησὶ δ' Ἐρατοσθένης ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων καλεῖσθαι Κάσπιον τὸν Καύκασον, ἴσως ἀπὸ τῶν Κασπίων παρονομασθέντα. ἀγκῶνες δέ τινες αὐτοῦ προπίπτου σιν ἐπὶ τὴν μεσημβρίαν, οἳ τήν τε Ἰβηρίαν περιλαμβάνουσι μέσην καὶ τοῖς Ἀρμενίων ὄρεσι συνάπτουσι καὶ τοῖς Μοσχικοῖς καλουμένοις, ἔτι δὲ τῷ Σκυδίσῃ καὶ τῷ Παρυάδρῃ·ταῦτα δ' ἐστὶ μέρη τοῦ Ταύρου πάντα τοῦ ποιοῦντος τὸ νότιον τῆς Ἀρμενίας πλευρόν, ἀπερρωγότα πως ἐκεῖθεν πρὸς ἄρκτον καὶ προσ πίπτοντα μέχρι τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς τοῦ Εὐξείνου παραλίας τῆς ἐπὶ Θεμίσκυραν διατεινούσης ἀπὸ τῆς Κολχίδος.

Bu Dağ (Kaukasos) hem Pontos hem de Kaspia Denizi (Hazar) üzerinde, bunları birbirinden ayıran kıstağı bir sur duvarı gibi geçerek yükselir. Güneyde Albania ve Iberia; kuzeyde ise Sarmatlar'ın ovaları arasında sınır çizer. Her tür kereste, özellikle de gemi yapımına uygun kerestelerin elde edilebildiği ağaçlarla kaplı son derece ormanlık bir dağdır. Eratosthenes Kaspia Denizi civarında oturan yerli halkların Kaukasos'u gölle aynı şekilde Kaspios olarak farklı bir şekilde adlandırdıklarını söyler. Iberia'yı ortadan kuşatan ve

Armenia'daki Moskhikoi diye bilinen dağların yanı sıra Skydises ve Paryadres'le birleşen bazı kolları güneye doğru uzanır. Bütün bu dağlar ondan kuzeye doğru ayrılıp Kaukasos ve Euksenios'un Kolkhis'ten Themiskyra arasındaki kısmına kadar uzanmakla birlikte yine de Tauros'un bir kısmını oluştururlar.

b. 11, 12, 2: Τὸ γὰρ ὄρος τοῦτο ἄρχεται μὲν ἀπὸ τῆς Καρίας καὶ Λυκίας, ἀλλ᾽ ἐνταῦθα μὲν οὔτε πλάτος οὔτε ὕψος ἀξιόλογον δείκνυσιν·ἐξαίρεται δὲ πολὺ πρῶτον κατὰ τὰς Χελιδονίας (αὗται δ᾽ εἰσὶ νῆσοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Παμφύλων παραλίας), ἐπὶ δὲ τὰς ἀνατολὰς ἐκτει νόμενον αὐλῶνας μακροὺς ἀπολαμβάνει τοὺς τῶν Κιλίκων·εἶτα τῇ μὲν τὸ Ἀμανὸν ἀπ᾽ αὐτοῦ σχίζεται τῇ δὲ ὁ Ἀντίταυρος, ἐν ᾧ τὰ Κόμανα ἵδρυται τὰ ἐν τοῖς ἄνω λεγομένοις Καππάδοξιν. οὗτος μὲν οὖν ἐν τῇ Καταονίᾳ τελευτᾷ, τὸ δὲ Ἀμανὸν ὄρος μέχρι τοῦ Εὐφράτου καὶ τῆς Μελιτηνῆς πρόεισι, καθ᾽ ἣν ἡ Κομμαγηνὴ τῇ Καππαδοκίᾳ παράκειται·ἐκδέχεται δὲ τὰ πέραν τοῦ Εὐφράτου ὄρη, συνεχῆ μὲν τοῖς προειρημένοις πλὴν ὅσον διακόπτει ῥέων διὰ μέσων ὁ ποταμός, πολλὴν δ᾽ ἐπίδοσιν λαμβάνει εἰς τὸ ὕψος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ πολυσχιδές. τὸ δ᾽ οὖν νοτιώτατον μάλιστά ἐστιν ὁ Ταῦρος ὁρίζων τὴν Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας.

Bu Dağ (Tauros) Karia ve Lykia'dan başlamakla birlikte buralarda kayda değer bir genişlik ve yükseklik göstermez. Daha ziyade ilkin Khelidoniai Adaları'ndan - bunlar Pamphylia kıyısının başlangıcındaki adalardır - başlangıcını alır ve doğuya doğru devam ederek Kilikialılar'ın geniş vadilerini içine alır. Daha sonra bir yandan Amanon Dağı diğer yandan ise Yukarı Kappadokia olarak bilinen bölgede kurulmuş Komana'nın yer aldığı Antitauros'lar bu dağdan ayrılırlar. Antitauros Katonia'da sonlanırken Amanon Dağı ise Euphrates ve Kommagene'nin Kappadokia'ya komşu olduğu yerde konumlanan Melitene'ye kadar uzanır. Euphrates'in öte yakasında yer alan ve yukarıda anılan dağları, bunların ortadan akan nehirle (Euphrates) kesilen kısmı dışında, içine alır. Yüksekliği, genişliği ve kollanması burada daha da artar. Böylece Tauros Armenia'yı Mesopotamia'dan ayırarak kendi rotasının en güney ucuna ulaşır.

c. 11, 12, 4: Ἀπὸ δ᾽ οὖν τοῦ Ταύρου πρὸς ἄρκτον ἀποσχίδες πολλαὶ γεγόνασι, μία μὲν ἡ τοῦ καλουμένου Ἀντιταύρου· καὶ γὰρ ἐνταῦθα οὕτως ὠνομάζετο ὁ τὴν Σωφηνὴν ἀπολαμβάνων ἐν αὐλῶνι μεταξὺ κειμένῳ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ταύρου.

πέραν δὲ τοῦ Εὐφράτου κατὰ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν ἐφεξῆς τῷ Ἀντιταύρῳ πρὸς ἄρκτον ἐπεκτείνεται μέγα ὄρος καὶ πολυσχιδές·καλοῦσι δὲ τὸ μὲν αὐτοῦ Παρυάδρην τὸ δὲ Μοσχικὰ ὄρη τὸ δ' ἄλλοις ὀνόμασι·ταῦτα δ' ἀπολαμβάνει τὴν Ἀρμενίαν ὅλην μέχρι Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν.

Bu şekilde Tauros'tan kuzeye doğru birçok kol ayrılır. Bunlardan biri bu noktada Sophene Bölgesi'ni[551] *bununla Tauros arasında bulunan bir vadide kuşattığı için bu şekilde adlandırılmasından dolayı Antitauros ismini taşıyan dağın da koludur. Şimdi Euphrates'in öte yakasında, Armenia Minor'un yakınında, Antitauros'un kuzeye doğru devamında yüce bir dağ olan Paryadres, bir diğeri Moskhika Dağları isminde, diğerleri de farklı adlara sahip birçok kola ayrılır. Bunlar Iberia ve Albania'ya kadar bütün Armenia'yı çevreler.*

d. 11, 14, 1: Τῆς δ' Ἀρμενίας τὰ μὲν νότια προβέβληται τὸν Ταῦρον, διείργοντα αὐτὴν ἀφ' ὅλης τῆς μεταξὺ Εὐφράτου καὶ τοῦ Τίγριος, ἣν Μεσοποταμίαν καλοῦσι, τὰ δὲ ἑωθινὰ τῇ Μηδίᾳ συνάπτει τῇ μεγάλῃ καὶ τῇ Ἀτροπατηνῇ· προσάρκτια δέ ἐστι τὰ ὑπερκείμενα τῆς Κασπίας θαλάττης ὄρη τὰ τοῦ Παραχοάθρα καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Ἴβηρες καὶ ὁ Καύκασος ἐγκυκλούμενος τὰ ἔθνη ταῦτα καὶ συνάπτων τοῖς Ἀρμενίοις, συνάπτων δὲ καὶ τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι καὶ Κολχικοῖς μέχρι τῶν καλουμένων Τιβαρανῶν·ἀπὸ δὲ τῆς ἑσπέρας ταῦτά ἐστι τὰ ἔθνη καὶ ὁ Παρυάδρης καὶ ὁ Σκυδίσης μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας καὶ τῆς τοῦ Εὐφράτου ποταμίας, ἣ διείργει τὴν Ἀρμενίαν ἀπὸ τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Κομμαγηνῆς.

Armenia'nın güney kısımları, onu Euphrates ile Tigris Nehri arasında kalan ve bu nedenle Mesopotamia olarak adlandırılan bölgenin tamamından ayıran Tauros Dağı'nı önünde bir sur gibi tutarken; doğu kısımları ise Armenia Maior ve Atropatene ile komşudur. Bölgenin kuzeyine doğru ise Kaspia Denizi'nin üstünde yükselen Parakhoathras'ın dağları, Alban'lar, Iber'ler ile bu halkları kuşatan ve ta Tibaren'ler olarak bilinen halka kadar uzanarak Armenia'lılar ile Moskhika ve Kolkhika dağlarına yakın konumlanan Tauros yer alır. Batıda bu halkların yanında Armenia Minor'a kadar uzanan Paryadres ve Skydises dağları ve Armenia'yı Kappadokia ile Kommagene'den ayıran Euphrates kenarındaki bölge bulunur.

[551] Armenia'da, bugün Tunceli il sınırları içerisinde kalan bölge; BATL, Map 89.

e. 12, 2, 2: Ἡ δὲ Καταονία πλατὺ καὶ κοῖλόν ἐστι πεδίον πάμφορον πλὴν τῶν ἀειθαλῶν. περίκειται δ᾽ ὄρη ἄλλα τε καὶ Ἀμανὸς ἐκ τοῦ πρὸς νότον μέρους ἀπόσπασμα ὂν τοῦ Κιλικίου Ταύρου, καὶ ὁ Ἀντίταυρος εἰς τἀναντία ἀπερρωγώς. ὁ μὲν γὰρ Ἀμανὸς ἐπὶ τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Συριακὴν ἐκτείνεται θάλατταν πρὸς τὴν ἑσπέραν ἀπὸ τῆς Καταονίας καὶ τὸν νότον·τῇ δὲ τοιαύτῃ διαστάσει περικλείει τὸν Ἰσσικὸν κόλπον ἅπαντα καὶ τὰ μεταξὺ τῶν Κιλίκων πεδία πρὸς τὸν Ταῦρον·ὁ δ᾽ Ἀντίταυρος ἐπὶ τὰς ἄρκτους ἐγκέκλιται καὶ μικρὸν ἐπιλαμβάνει τῶν ἀνατολῶν, εἶτ᾽ εἰς τὴν μεσόγαιαν τελευτᾷ.

Kataonia dağlar arasında kalan düz bir ovadır. Bu ovada her mevsim yeşil kalan ağaçlar dışında her şey yetişir. Güneyini Kilikia Tauros'unun bir uzantısı olan Amanos'la aksi yönde uzanan Antitauros ve diğer dağlar çevreler. Nitekim Amanos batıya ve güneye doğru Kilikia ve Syria Denizi'ne kadar uzanır. Bu şekilde bir ara bölge oluşturarak bütün Issos Körfezi'ni ve Kilikia'nın Tauros'a doğru uzanan ovalarını çevreler. Antitauros ise kuzeye doğru kıvrıldıktan sonra hafifçe doğu istikametinde ilerler ve bölgenin iç kısımlarında son bulur.

f. 12, 3, 18: Τῆς δὲ Τραπεζοῦντος ὑπέρκεινται καὶ τῆς Φαρνακίας Τιβαρανοί τε καὶ Χαλδαῖοι καὶ Σάννοι, οὓς πρότερον ἐκάλουν Μάκρωνας, καὶ ἡ μικρὰ Ἀρμενία· καὶ οἱ Ἀππαῖται δέ πως πλησιάζουσι τοῖς χωρίοις τούτοις οἱ πρότερον Κερκῖται. διήκει δὲ διὰ τούτων ὅ τε Σκυδίσης ὄρος τραχύτατον συνάπτον τοῖς Μοσχικοῖς ὄρεσι τοῖς ὑπὲρ τῆς Κολχίδος, οὗ τὰ ἄκρα κατέχουσιν οἱ Ἑπτακωμῆται, καὶ ὁ Παρυάδρης ὁ μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας ἀπὸ τῶν κατὰ Σιδήνην καὶ Θεμίσκυραν τόπων διατείνων καὶ ποιῶν τὸ ἑωθινὸν τοῦ Πόντου πλευρόν. εἰσὶ δ᾽ ἅπαντες μὲν οἱ ὄρειοι τούτων ἄγριοι τελέως, ὑπερβέβληνται δὲ τοὺς ἄλλους οἱ Ἑπτακωμῆται·τινὲς δὲ καὶ ἐπὶ δένδρεσιν ἢ πυργίοις οἰκοῦσι, διὸ καὶ Μοσυνοίκους ἐκάλουν οἱ παλαιοί, τῶν πύργων μοσσύνων λεγομένων. ζῶσι δ᾽ ἀπὸ θηρείων σαρκῶν καὶ τῶν ἀκροδρύων, ἐπιτίθενται δὲ καὶ τοῖς ὁδοιποροῦσι καταπηδήσαντες ἀπὸ τῶν ἰκρίων. οἱ δὲ Ἑπτακωμῆται τρεῖς Πομπηίου σπείρας κατέκοψαν διεξιούσας τὴν ὀρεινήν, κεράσαντες κρατῆρας ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ μαινομένου μέλιτος, ὃ φέρουσιν οἱ ἀκρεμόνες τῶν δένδρων·πιοῦσι γὰρ καὶ

παρακόψασιν ἐπιθέμενοι ῥᾳδίως διεχειρίσαντο τοὺς ἀνθρώπους. ἐκαλοῦντο δὲ τούτων τινὲς τῶν βαρβάρων καὶ Βύζηρες.

Trapezus ve Pharnakia'nın üstünde Tibaran'lar, Khaldai'lar, eskiden Makron'lar olarak bilinen Sann'lar ve Armenia Minor bulunur. Önceleri Kerkit'ler olarak bilinen Appait'ler de bu bölgelerin yakınındadır. Son derece sarp bir dağ olup tepeleri Heptakomet'ler tarafından iskân edilen, Kolkhis'in üstünde Moskhika Dağları'yla birleşen Skydises ile Sidene ve Themiskyra'dan Armenia Minor'a kadar uzanıp Pontos'un doğu yakasını oluşturan Paryadres Dağı bu halkların ülkelerini boydan boya geçer. Dağlı bu kavimlerin tümü son derece vahşidirler, fakat Heptakomet'ler bu hususta hepsini geride bırakırlar. Bazıları ağaçlarda ve kulelerde yaşarlar ve kuleleri mossyn olarak adlandırıldığından eskiden bunlara mossynoik'lar (=kulelerde yaşayanlar) denirdi. Bunlar vahşi hayvan eti ve sert kabuklu yemişlerle beslenir ve kulelerinden üstlerine atlayarak yoldan geçenlere saldırırlar. Heptakomet'ler ağaç sürgünlerinden elde edilen deli balı kaseler içinde yol boyu bırakarak buradan geçişleri sırasında Pompeius'un üç cohors'unu imha etmişlerdir. Nitekim bundan içip de bilinçleri kaybolan askerlere saldırarak onları kolayca bertaraf etmişlerdir. Bunlardan bazılarına Byzeres de denir.

g. 12, 3, 30: Τῇ γὰρ Φαρνακίᾳ συνεχής ἐστιν ἡ Σιδήνη καὶ ἡ Θεμίσκυρα. τούτων δ᾽ ἡ Φανάροια ὑπέρκειται μέρος ἔχουσα τοῦ Πόντου τὸ κράτιστον·καὶ γὰρ ἐλαιόφυτός ἐστι καὶ εὔοινος καὶ τὰς ἄλλας ἔχει πάσας ἀρετάς, ἐκ μὲν τῶν ἑῴων μερῶν προβεβλημένη τὸν Παρυάδρην παράλληλον αὐτῇ κατὰ μῆκος, ἐκ δὲ τῶν πρὸς δύσιν τὸν Λίθρον καὶ τὸν Ὄφλιμον. ἔστι δ᾽ αὐλὼν καὶ μῆκος ἔχων ἀξιόλογον καὶ πλάτος· διαρρεῖ δ᾽ αὐτὴν ἐκ μὲν τῆς Ἀρμενίας ὁ Λύκος, ἐκ δὲ τῶν περὶ Ἀμάσειαν στενῶν ὁ Ἶρις· συμβάλλουσι δ᾽ ἀμφότεροι κατὰ μέσον που τὸν αὐλῶνα, ἐπὶ τῇ συμβολῇ δ᾽ ἵδρυται πόλις, ἣν ὁ μὲν πρῶτος ὑποβεβλημένος Εὐπατορίαν ἀφ᾽ αὑτοῦ προσηγόρευσε, Πομπήιος δ᾽ ἡμιτελῆ καταλαβών, προσθεὶς χώραν καὶ οἰκήτορας Μαγνόπολιν προσεῖπεν. αὕτη μὲν οὖν ἐν μέσῳ κεῖται τῷ πεδίῳ, πρὸς αὐτῇ δὲ τῇ παρωρείᾳ τοῦ Παρυάδρου Κάβειρα ἵδρυται, σταδίοις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντά που νοτιωτέρα τῆς Μαγνοπόλεως, ὅσον καὶ Ἀμάσεια δυσμικωτέρα αὐτῆς ἐστιν·ἐν δὲ τοῖς Καβείροις τὰ βασίλεια Μιθριδάτου

κατεσκεύαστο καὶ ὁ ὑδραλέτης καὶ τὰ ζωγρεῖα καὶ αἱ πλησίον θῆραι καὶ τὰ μέταλλα.

Sidene ve Themiskyra Pharnakia'ya komşudur. Bunların üzerinde Pontos'un en bereketli kısmına sahip olan Phanoria yer alır. Zira zeytin ağaçlarıyla kaplıdır, bol miktarda şarap üretilir ve diğer bütün nimetlere sahiptir. Doğu tarafından ona enlemesine paralel uzanan Paryadres Dağı ile batı tarafı ise Lithros ve Ophlimos ile bir sur gibi kuşatılmıştır. Böylece bu dağlar kaydadeğer genişlik ve uzunlukta bir vadi meydana getirirler. Armenia'dan doğan Lykos ile Amaseia yakınındaki dar geçitlerden akan Iris kent arazisini boydan boya böler. Bu iki nehir adı geçen vadinin ortasında birleşir ve tam bu noktada, burayı ilk ele geçiren kişi olan Mithridates'in kendi lakabından ötürü Eupatoria adını verdiği bir kent bulunur. Fakat Pompeius buranın yarım bırakıldığını düşünerek teritoryumuna daha çok arazi katıp nüfusunu da arttırdıktan sonra kente Magnopolis adını vermiştir. Bu kent ovanın ortasında yer alırken Paryadres'in bu yüzdeki yamacında, Magnopolis'in yaklaşık yüzelli stadia güneyinde, Amaseia'nı ise yine yaklaşık aynı mesafe batısında yer alan Kabeira kuruludur. Kabeira'da Mithridates'in sarayı, bir su değirmedeni, hayvanat bahçeleri ve bunun yanındaki av sahaları inşa edilmiş ve maden ocakları açılmıştır.

h. 12, 3, 40: Λοιπὴ δ᾽ ἐστὶν ἡ ἐκτὸς Ἅλυος χώρα τῆς Ποντικῆς ἐπαρχίας ἡ περὶ τὸν Ὄλγασσυν, συναφὴς τῇ Σινωπίδι. ἔστι δ᾽ ὁ Ὄλγασσυς ὄρος σφόδρα ὑψηλὸν καὶ δύσβατον·καὶ ἱερὰ τοῦ ὄρους τούτου πανταχοῦ καθιδρυμένα ἔχουσιν οἱ Παφλαγόνες. περίκειται δ᾽ ἱκανῶς χώρα ἀγαθὴ ἥ τε Βλαηνὴ καὶ ἡ Δομανῖτις, δι᾽ ἧς Ἀμνίας ῥεῖ ποταμός. ἐνταῦθα Μιθριδάτης ὁ Εὐπάτωρ τὰς Νικομήδους τοῦ Βιθυνοῦ δυνάμεις ἄρδην ἠφάνισεν, οὐκ αὐτὸς παρατυχὼν ἀλλὰ διὰ τῶν στρατηγῶν·καὶ ὁ μὲν φεύγων μετ᾽ ὀλίγων εἰς τὴν οἰκείαν ἐσώθη κἀκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν ἔπλευσεν, ὁ δ᾽ ἠκολούθησε καὶ τήν τε Βιθυνίαν εἶλεν ἐξ ἐφόδου καὶ τὴν Ἀσίαν κατέσχε μέχρι Καρίας καὶ Λυκίας. κἀνταῦθα δ᾽ ἀπεδείχθη πόλις ἡ Πομπηιούπολις·ἐν δὲ τῇ πόλει ταύτῃ τὸ σανδαρακουργεῖον οὐ πολὺ ἄπωθεν Πιμωλίσων, φρουρίου βασιλικοῦ κατεσκαμμένου, ἀφ᾽ οὗ ἡ χώρα ἡ ἑκατέρωθεν τοῦ ποταμοῦ καλεῖται Πιμωλισηνή. τὸ δὲ σανδαρακουργεῖον ὄρος κοῖλόν ἐστιν ἐκ τῆς μεταλλείας, ὑπεληλυθότων αὐτὸ τῶν ἐργαζομένων διώρυξι μεγάλαις·εἰργάζοντο δὲ δημοσιῶναι μεταλλευταῖς χρώμενοι τοῖς ἀπὸ

κακουργίας ἀγοραζομένοις ἀνδραπόδοις·πρὸς γὰρ τῷ ἐπιπόνῳ τοῦ ἔργου καὶ θανάσιμον καὶ δύσοιστον εἶναι τὸν ἀέρα φασὶ τὸν ἐν τοῖς μετάλλοις διὰ τὴν βαρύτητα τῆς τῶν βώλων ὀδμῆς, ὥστε ὠκύμορα εἶναι τὰ σώματα. καὶ δὴ καὶ ἐκλείπεσθαι συμβαίνει πολλάκις τὴν μεταλλείαν διὰ τὸ ἀλυσιτελές, πλειόνων μὲν ἢ διακοσίων ὄντων τῶν ἐργαζομένων, συνεχῶς δὲ νόσοις καὶ φθοραῖς δαπανωμένων. τοσαῦτα καὶ περὶ τοῦ Πόντου εἰρήσθω.

Geriye Pontos Eyaleti'nin Halys Nehri'nin berisinde, Olgassys Dağı'nın etrafında kalan ve Sinopis'in komşusu olan kısmı kaldı. Olgassys Dağı son derece yüksektir ve dağdan ilerlenmesi bir hayli zordur. Dağın dört bir yanına inşa edilen tapınaklar Paphlagonia'lılara aittir. Etrafında Blaene ve içinden Amnias Nehri'nin aktığı Domanitis adında oldukça verimli bir arazi yer alır. Burada Mithridates Eupator, bizzat kendisi savaşta hazır bulunarak değil, komutanları aracılığıyla, Bithynia'lı Nikomedes'in ordusunu bütünüyle yok etti. Nikomedes ise beraberindeki az sayıda kişiyle birlikte kaçıp güvenli bir şekilde vatanına ulaşıp oradan da Italia'ya yelken açarken, Mithridates onun peşine düştü ve ilk saldırıyla sadece Bitynia'yı değil; Asia'yı ta Karia ve Lykia'ya kadar ele geçirdi. Burada da Pompeiupolis adında bir kent meydana getirildi. Bu kentte, krala ait bir kale olan ama şimdi tamamen tahrip edilmiş bulunan ve nehrin iki yakasında uzanan Pimolisene bölgesine adını veren Pimolisa'nın yakınında bir arsenik sülfat ocağı (sandarakurgeion[552]) vardır. Sandarakurgeion Dağı buradaki maden ocaklarından dolayı göçmüştür. Nitekim madenciler içinde büyük galeriler açmışlardır. Maden ocağını işçi olarak işledikleri suçtan ötürü köle olarak satılmış kişileri kullanan müteahhitler işletiyordu. Çünkü işin ağırlığının yanında ocakta kölelerin yazgısına kısa bir ömür biçecek denli ölümcül olduğu kadar cevherin ağır kokusundan kaynaklanan kötü kokan bir hava vardı. Üstelik ocak verimli olmaması nedeniyle çoğu zaman işletilmeden bırakılıyordu. Çünkü bir yandan ikiyüz köle çalıştırmak gerekirken, öte yandan bunların sayıları hastalıklar ve ölümlerle durmadan azalıyordu.

i. 14, 5, 3: μετὰ δὲ τὸ Κορακήσιον Ἀρσινόη πόλις, εἶθ᾽ Ἁμαξία ἐπὶ βουνοῦ κατοικία τις ὕφορμον ἔχουσα, ὅπου κατάγεται ἡ ναυπηγήσιμος ὕλη. κέδρος δ᾽ ἐστὶν ἡ πλείστη, καὶ δοκεῖ ταῦτα τὰ μέρη πλεονεκτεῖν τῇ τοιαύτῃ ξυλείᾳ·καὶ διὰ τοῦτ᾽ Ἀντώνιος Κλεοπάτρᾳ τὰ χωρία ταῦτα προσένειμεν ἐπιτήδεια ὄντα πρὸς τὰς τῶν στόλων κατασκευάς. εἶτα Λαέρτης φρούριον ἐπὶ λόφου μαστοειδοῦς

[552] σανδαράκη· arsenik sülfat ve ἐργεῖον· işlik sözcüklerinden oluşan bileşik kelime.

ὕφορμον ἔχον·εἶτα Σελινοῦς πόλις· εἶτα Κράγος πέτρα περίκρημνος πρὸς θαλάττῃ· εἶτα Χαραδροῦς ἔρυμα καὶ αὐτὸ ὕφορμον ἔχον (ὑπέρκειται δ᾽ ὄρος Ἀνδρικλος) καὶ παράπλους τραχὺς Πλατανιστῆς καλούμενος.

Korakesion'dan sonra Arsinoe, daha sonra da bir tepe üzerinde kurulmuş olmakla birlikte gemi yapımında kullanılan kerestenin indirildiği bir limanı olan Hamaksia gelir. Bu kerestenin büyük kısmı sedirdir ve bu bölge sedir konusunda diğer yerlerden çok daha zengin gözükmektedir. Antonius bu nedenle donanmasının inşasına uygun olduğu için bu bölgeyi Kleopatra'ya vermiştir. Daha sonra göğüs şeklinde bir tepe üzerinde kurulmuş olmakla birlikte bir demirleme yeri de bulunan Laertes'e gelinir. Daha sonra Selinus; bundan sonra da deniz kenarında çepeçevre sarp bir kayalık olan Kragos gelir. Sonra da demirleme yerine sahip bir kale olan Kharadrus (bunun üstünde Andriklos Dağı yükselir) gelir. Platanistes olarak adlandırılan önündeki kıyı şeridi oldukça sarptır.

j. 14, 5, 5: Μετὰ δὲ τὸν Καλύκαδνον ἡ Ποικίλη λεγομένη πέτρα κλίμακα ἔχουσα λατομητὴν ἐπὶ Σελεύκειαν ἄγουσαν. εἶτ᾽ Ἀνεμούριον ἄκρα ὁμώνυμος τῇ προτέρᾳ, καὶ Κράμβουσα νῆσος καὶ Κώρυκος ἄκρα, ὑπὲρ ἧς ἐν εἴκοσι σταδίοις ἐστὶ τὸ Κωρύκιον ἄντρον, ἐν ᾧ ἡ ἀρίστη κρόκος φύεται. ἔστι δὲ κοιλὰς μεγάλη κυκλοτερὴς ἔχουσα περικειμένην ὀφρὺν πετρώδη πανταχόθεν ἱκα νῶς ὑψηλήν·καταβάντι δ᾽ εἰς αὐτὴν ἀνώμαλόν ἐστιν ἔδαφος καὶ τὸ πολὺ πετρῶδες, μεστὸν δὲ τῆς θαμνώ δους ὕλης ἀειθαλοῦς τε καὶ ἡμέρου· παρέσπαρται δὲ καὶ τὰ ἐδάφη τὰ φέροντα τὴν κρόκον. ἔστι δὲ καὶ ἄν τρον αὐτόθι ἔχον πηγὴν μεγάλην ποταμὸν ἐξιεῖσαν καθαροῦ τε καὶ διαφανοῦς ὕδατος, εὐθὺς καταπίπτοντα ὑπὸ γῆς·ἐνεχθεὶς δ᾽ ἀφανὴς ἔξεισιν εἰς τὴν θάλατταν·καλοῦσι δὲ πικρὸν ὕδωρ.

Kalykadnos'tan sonra Seleukeia'ya kadar devam eden kayaya oyulmuş basamaklara sahip Poikile adında bir kayalığa gelinir. Bundan sonra öncekiyle aynı adı taşıyan Anemurion Burnu'na, Krambusa Adası'na ve Korykos Burnu'na gelinir. Bu burnun 20 stadia yukarısında içinde en iyi safranın yetiştiği Korykion Mağarası bulunmaktadır. Burası dört bir yanı oldukça eş yükseklikte yamaçlarla çevrili, çember şeklinde derin bir çukurdur. Aşağısına inilince engebeli ve oldukça kayalık, ama özel olarak yetiştirilmiş, her mevsim yeşil kalan fundalıkla kaplı bir zeminle karşılaşılır. Bunların arasına safran ekim alanları serpiştirilmiştir. Bu yakında, içinde hemen yeraltına batıp bir daha gün yüzüne çıkmadan

denize kadar akan nehrin saf ve berrak sulu kaynağının bulunduğu bir mağara vardır. Bu kaynağa Pikron Hydor (Acı Su) adını verirler.

k. 14, 5, 18: μετὰ δὲ Μαλλὸν Αἰγαῖαι πολίχνιον ὕφορμον ἔχον·εἶτ᾽ Ἀμανίδες πύλαι ὕφορμον ἔχουσαι, εἰς ἃς τελευτᾷ τὸ Ἀμανὸν ὄρος ἀπὸ τοῦ Ταύρου καθῆκον, ὃ τῆς Κιλικίας ὑπέρκειται κατὰ τὸ πρὸς ἕω μέρος, ἀεὶ μὲν ὑπὸ πλειόνων δυναστευόμενον τυράννων ἐχόντων ἐρύματα·καθ᾽ ἡμᾶς δὲ κατέστη κύριος πάντων ἀνὴρ ἀξιόλογος καὶ βασιλεὺς ὑπὸ Ῥωμαίων ὠνομάσθη διὰ τὰς ἀνδραγαθίας Ταρκονδίμοτος, καὶ τὴν διαδοχὴν τοῖς μετ᾽ αὐτὸν παρέδωκε.

Mallos'tan sonra demirleme yerine sahip küçük bir kent olan Aigaiai gelir. Bundan sonra Tauros'tan aşağıya sarkan ve Kilikia'nın doğu kısmının üzerinde yükselen Amanon Dağı'nın son bulduğu, ayrıca bir demirleme yerine de sahip olan Amanides Kapıları gelir. Burası her zaman kaleleri ellerinde bulunduran tiranların denetiminde kalmıştır. Günümüzde ise herkesin efendi olarak hürmet ettiği değerli bir kişi olan Tarkondimotos meziyetlerinden dolayı Romalılar tarafından da kral ilan edilmiş ve saltanatını kendinden sonrakilere devretmiştir.

l. 14, 5, 24: οἱ γὰρ λέγοντες τὸν ἰσθμὸν τῆς χερρονήσου ταύτης τὴν ἀπὸ Ἰσσοῦ γραμμὴν ἐπὶ τὸν Εὔξεινον, ὡς ἂν μεσημβρινήν τινα τιθέασι ταύτην, [ἣν] οἱ μὲν εἶναι νομίζουσι τὴν ἐπὶ Σινώπης οἱ δὲ τὴν ἐπ᾽ Ἀμισοῦ, ἐπὶ δὲ τῶν Χαλύβων οὐδείς· λοξὴ γάρ ἐστι τελέως. ὁ γὰρ δὴ διὰ Χαλύβων μεσημβρινὸς διὰ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας γράφοιτ᾽ ἂν καὶ τοῦ Εὐφράτου τὴν Καππαδοκίαν ὅλην ἐντὸς ἀπολαμβάνων καὶ τὴν Κομμαγηνὴν καὶ τὸν Ἀμανὸν καὶ τὸν Ἰσσικὸν κόλπον. *Yarımadanın kıstağının Issos'tan Eukseinos'a çekilecek çizgi olduğunu söyleyerek söz konusu çizgiyi daha bir dik açıyla verirlerken, bazıları bu çizgiyi Sinope'den bazıları da Amisos'tan geçirirler. Bununla birlikte, çizgiyi Khalyb'ler ülkesinden geçiren kimse yoktur. Zira bu kesinlikle eğik bir çizgidir. Euphoros Khalyb'ler ülkesinden geçirdiği bu çizgiyi aslında Kappadokia'nın tamamını, Kommagene'yi, Amanon Dağı'nı ve Issos Körfezi'ni içine alacak şekilde Euphrates ve Armenia Minor üzerinden geçirebilirdi.*

m. 16, 2, 1: Ἡ δὲ Συρία πρὸς ἄρκτον μὲν ἀφώρισται τῇ Κιλικίᾳ καὶ τῷ Ἀμανῷ·ἀπὸ θαλάττης δ᾽ ἐπὶ τὸ ζεῦγμα τοῦ Εὐφράτου στάδιοί εἰσιν οἱ τὸ λεχθὲν πλευρὸν ἀφορίζοντες οὐκ ἐλάττους τῶν [χιλίων καὶ] τετρακοσίων·

Syria kuzeyde Kilikia ve Amanon Dağı ile sınırlanır. Denizden Euphrates üzerindeki köprüye kadar olan ve bu yakaya sınırı belirleyen mesafe bin dörtyüz stadia'dan az değildir.

n. 16, 2, 2: Μέρη δ' αὐτῆς τίθεμεν ἀπὸ τῆς Κιλικίας ἀρξάμενοι καὶ τοῦ Ἀμανοῦ τήν τε Κομμαγηνὴν καὶ τὴν Σελευκίδα καλουμένην τῆς Συρίας, ἔπειτα τὴν κοίλην Συρίαν, τελευταίαν δ' ἐν μὲν τῇ παραλίᾳ τὴν Φοινίκην, ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ τὴν Ἰουδαίαν.

Syria'nın bölgelerini, Kilikia ve Amanon'dan başlayarak, Kommagene ve Syria Seleukis'i adıyla anılan bölge, daha sonra Syria Koile, ve son olarak da kıyı şeridinde Phoinikia, iç kısımda ise Iudaia şeklinde belirledik.

o. 16, 2, 8: Εἶτα ἡ Κυρρηστικὴ μέχρι τῆς Ἀντιοχίδος· ἀπὸ δὲ τῶν ἄρκτων ἐστὶ τό τε Ἀμανὸν πλησίον καὶ ἡ Κομμαγηνή· συνάπτει δὲ τούτοις ἡ Κυρρηστικὴ μέχρι δεῦρο παρατείνουσα. ἐνταῦθα δ' ἐστὶ πόλις Γίνδαρος, ἀκρόπολις τῆς Κυρρηστικῆς καὶ λῃστήριον εὐφυές, καὶ Ἡράκλειόν τι καλούμενον πλησίον ἱερόν· περὶ οὓς τόπους ὑπὸ Ὀυεντιδίου Πάκορος διεφθάρη, ὁ πρεσβύτατος τῶν τοῦ Παρθυαίου παίδων, ἐπιστρατεύσας τῇ Συρίᾳ. τῇ δὲ Γινδάρῳ συνάπτουσιν αἱ Πάγραι τῆς Ἀντιοχίδος, χωρίον ἐρυμνὸν κατὰ τὴν ὑπέρθεσιν τοῦ Ἀμανοῦ τὴν ἐκ τῶν Ἀμανίδων πυλῶν εἰς τὴν Συρίαν κείμενον. ὑποπίπτει μὲν οὖν ταῖς Πάγραις τὸ τῶν Ἀντιοχέων πεδίον, δι' οὗ ῥεῖ ὁ Ἄρκευθος ποταμὸς καὶ ὁ Ὀρόντης καὶ ὁ Λαβώτας. ἐν δὲ τούτῳ ἐστὶ τῷ πεδίῳ καὶ ὁ Μελεάγρου χάραξ καὶ ὁ Οἰνοπάρας ποταμός, ἐφ' ᾧ τὸν Βάλαν Ἀλέξανδρον μάχῃ νικήσας ὁ φιλομήτωρ Πτολεμαῖος ἐτελεύτησεν ἐκ τραύματος. ὑπέρκειται δ' αὐτῶν λόφος Τραπεζὼν ἀπὸ τῆς ὁμοιότητος καλούμενος, ἐφ' ᾧ Ὀυεντίδιος πρὸς Φρανικάτην τὸν Παρθυαίων στρατηγὸν ἔσχε τὸν ἀγῶνα. πρὸς θαλάττῃ δὲ τούτων ἐστὶν ἡ Σελεύκεια καὶ ἡ Πιερία, ὄρος συνεχὲς τῷ Ἀμανῷ, καὶ ἡ Ρωσὸς μεταξὺ Ἰσσοῦ καὶ Σελευκείας ἱδρυμένη. ἐκαλεῖτο δ' ἡ Σελεύκεια πρότερον Ὕδατος ποταμοί· ἔρυμα δέ ἐστιν ἀξιόλογον καὶ κρεῖττον βίας ἡ πόλις. διόπερ καὶ ἐλευθέραν αὐτὴν ἔκρινε Πομπήιος ἀποκλείσας Τιγράνην. πρὸς νότον δ' ἐστὶ τοῖς μὲν Ἀντιοχεῦσιν Ἀπάμεια ἐν μεσογαίᾳ κειμένη, τοῖς δὲ Σελευκεῦσι τὸ Κάσιον ὄρος καὶ τὸ

Ἀντικάσιον· ἔτι δὲ πρότερον μετὰ τὴν Σελεύκειαν αἱ ἐκβολαὶ τοῦ Ὀρόντου· εἶτα τὸ νυμφαῖον, σπήλαιόν τι ἱερόν· εἶτα τὸ Κάσιον· ἐφεξῆς δὲ Ποσείδιον πολίχνη καὶ Ἡράκλεια.

Daha sonra Antiokheia teritoryumuna kadar uzanan Kyrrhestika[553] *gelir. Kuzeyde Amanon Dağı ve Kommagene bulunur. Buraya kadar uzanan Kyrrhestike bunlarla sınırlanır. Kyrrhestike'nin akropolis'i ve haydutlar için doğal bir kale olan Gindaros Kenti buradadır ve yakınında Herakleion olarak adlandırılan bir kutsal alan bulunmaktadır. Pers sarayındaki çocukların en büyüğü olan Pakoros, Syria Seferi'ne çıktığı sırada Ventidus tarafından bu civarda öldürülmüştür. Amanon Dağı'ndaki, Amanidae Kapıları'ndan Syria'ya doğru yol veren geçitin aşağısında konumlanan ve korunaklı bir saha olan, Antiokheia teritoryumundaki Pagrai Gindaros'a sınırdır. Buna göre, içinden Arkeuthos, Orontes ve Labotas nehirlerinin aktığı Antiokheia'lıların ovası Pagrai'in aşağısına düşer. Meleagros Yarığı ile Ptolemaios Philometor'un Alexandros Balas'ı savaşta yendiği, ne var ki yaralanıp öldüğü Oinoparas Nehri yine bu ovada yer alır. Bunların üzerinde ise, zirvesinde Ventidius'un Pers komutanı Phranikates'le çarpıştığı ve şekilsel benzerliğinden dolayı Trapezon (Masa Dağı) olarak adlandırılan bir dağ uzanır. Bu bölgenin sahil kesiminde ise Seleukeia, Amanos'un uzantısı olan Pieria Dağı ve Issos ile Seleukeia arasında kurulan Rhosos yer alır. Seleukeia ise daha önceleri Hydatos Potamoi olarak adlandırılmaktaydı. Kent kaydadeğer bir kaledir ve ele geçirilmesi oldukça zordur. Bu nedenle de Pompeius Tigranes'i kentten uzaklaştırınca onun özerk olmasına karar vermiştir. Antiokheia'lıların güneyinde, iç kısımda yer alan Apameia; Seleukeia'lıların güneyinde ise Kasion ve Antikasion dağları bulunur. Seleukeia'dan sonra daha ileride Orontes'in ağzı, bundan sonra da sırasıyla, kutsal bir mağara olan Nymphaion, küçük bir kent olan Poseidion ve Herakleia gelir.*

TN 40. Strab. Ex libro 16, 20.

ὅτι ὁ Ὀρόντης ποταμός, ἐκ Μεσοποταμίας ὁρμηθείς, εἶτα ὑπὸ γῆν ἀφανισθείς, αὖθις ἐκδίδωσι περὶ τὴν Ἀπαμηνὴν καὶ οὕτως εἰς τὴν κατὰ Σελεύκειαν ἐμβάλλει θάλασσαν. καὶ ἔστιν ἐκεῖ πλησίον ὄρος, Πιερία καλούμενον, εἶτα πρὸς νότον τὸ Κάσιον ὄρος, πλησίον Λαοδικείας πόλεως, ἔνθα Δολαβέλλας ὑπὸ Κασσίου πολιορκηθεὶς ἐτελεύτα.

[553] Cyrrus Bölgesi, BATL, Map 67.

(Strabon) Orontes Nehri'nin Mesopotamia'dan doğduktan sonra yer altından akarak Apameia civarında tekrar yerüstüne çıktığını ve bu şekilde akarak Seleukeia'nın altında denize döküldüğünü (yazar). (Ayrıca) buranın yakınında da Pieria olarak adlandırılan dağın, ardından güneye doğru Kasion Dağı'nun, bunun yakınında da Dolabella'nın[554] Cassius tarafından kuşatılıp öldüğü Laodikeia Kenti'nin bulunduğunu (ekler).

TN 41. Suda, *Lex*. s. v. Ἅμμα; s. v. Ἅμματα; s. v. Ἀργαῖον; s. v. Κάσιον ὄρος (krş. TH *2*; TN 9).

a. s. v. Ἅμμα: Ἅμμα· ἐπὶ τῶν σκολιῶν τοὺς τρόπους, ἀπὸ τῶν ἐν Κασίῳ Πηλουσιωτῶν, οἱ φυσικῇ τέχνῃ ἅμματα ἔπλεκον δοκοὺς ἐπὶ δοκοῖς συνάπτοντες.

Hamma: Yollarını saptırmış olanlar için kullanılır. Kasion'daki Pelousium'luların ilmikleri birbirine bağlamak için doğal bir yetenekle attıkları özel düğümden ötürü (anılır).

b. s. v. Ἅμματα: Ἅμματα· ἐπὶ τῶν σκολιῶν τοὺς τρόπους. ἀπὸ τῶν ἐν Κασίῳ Πηλουσιωτῶν, οἱ φυσικῇ τέχνῃ ἅμματα ἔπλεκον δοκοὺς ἐπὶ δοκοῖς συνάπτοντες. Κασιώτῃ ἴσον. Ἅμματα, δεσμά. ἐν Ἐπιγράμμασι: χρύσεος ἀψαύστοιο διέτμαγεν ἅμμα κορείας Ζεύς, διαδὺς Δανάας χαλκελάτους θαλάμους. καὶ αὖθις: ἁβρῶν τε στρεπτῶν ἅμματι κεκρυφάλων. καὶ Πισίδης περὶ Χοσρόου: ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ἐντὸς ἦν τῶν ἁμμάτων, δεσμοῦσιν αὐτὸν ἀσφαλεστέρᾳ δέσει.

Hammata: Yollarını saptırmış olanlar için kullanılır. Kasion'daki Pelousium'luların ilmikleri birbirine bağlamak için doğal bir yetenekle attıkları özel düğümden ötürü (anılır). Kasiote düğümü ile aynıdır. Düğüm, bağ anlamına gelir. Epigramlarda şöyle geçer: "Danae'nin bronzdan dökme odasına dalıp Zeus, genç kızın el değmemiş bekaret kemerinin düğümünü kesti"[555] ve yine "zarif, örgü başlığının ilmekleriyle"[556]. Pisides ise Khosroes hakkında şöyle yazar: "Her tarafı bağlıyken onu daha sağlam bir bağla bağlarlar".

c. s. v. Ἀργαῖον: Ἀργαῖον·τὸ Καισαρείας ὄρος.

Argaion Kaisareia'nın dağıdır.

---

[554] İÖ 80 yıllında Roma tarafından Akdeniz sahillerindeki korsanları temizlemek için görevlendirildi. Ancak legatus proquaestore'si Verres'le birlikte birçok şehri ve kutsal tapınağı soyarak halkın nefretini kazanmıştır.
[555] Greek Anthology, 5, 216.
[556] Greek Anthology, 6, 219.

d. s. v. Κάσιον ὄρος: Κάσιον ὄρος·πρὸς τῷ Εὐφράτῃ. καὶ Κάσιος Ζεύς· ἔνθα Τραιανὸς ἀνέθηκε κρατῆρας ἀργυροῦς καὶ κέρας βοὸς παμμέγεθες κεχρυσωμένον, ἀκροθίνια τῆς κατὰ Γετῶν νίκης. καὶ ἐπιγράμματα ἐν τοῖς ἀναθήμασιν Ἀδριανῷ πεποιημένα· Ζηνὶ τάδ' Αἰνεάδης Κασίῳ Τραιανὸς ἄγαλμα, κοίρανος ἀνθρώπων κοιράνῳ ἀθανάτων ἄνθετο. ὅτι οἱ Κάσιοι Πηλουσιῶται φυσικῇ τέχνῃ ἅμματα ἔπλεκον δοκοὺς ἐπὶ δοκοῖς συνάπτοντες. καὶ Κασιώτῃ ἴσον ἅμματα, δεσμά. ἐν Ἐπιγράμμασι: χρύσεος ἀψαύστοιο διέτμαγεν ἅμμα κορίας Ζεύς, διαδὺς Δανάας χαλκελάτους θαλάμους.

Kasion Dağı: Euphrates'in yakınındadır. Bir de Zeus Kasios kültü vardır. Burada Traianus Get'lere karşı kazandığı zaferin ganimetlerinden gümüş kraterler ve altınla kaplanmış devasa bir öküz boynuzu adamıştır. Adaklara Hadrianus tarafından şu epigram yazılmıştır[557]*: "Aineas'ın soyundan gelen, insanlığın efendisi Traianus, bu adağı ölümsüzlerin efendisi Zeus'e adadı". Kasion''daki Pelousium'luların ilmikleri birbirine bağlamak için doğal bir yetenekle özel bir düğüm attıklarını (belirtmek gerekir)*[558]*. Kasiote düğümü ile aynıdır. Düğüm, bağ anlamındadır. Epigramlarda şöyle geçer: "Danae'nin bronzdan dökme odasına dalıp Zeus, genç kızın el değmemiş bekaret kemerinin düğümünü kesti".*

TN 42. Theod. *Hist. Rel.* 10, 1; 11, 1.

a. 10, 1: Ῥῶσός ἐστι Κίλισσα πόλις, ἐν δεξιᾷ εἰσπλέοντι εἰς τὸν Κιλίκιον κόλπον. Ταύτης πρὸς ἕω καὶ μεσημβρίαν ὄρος ἐστὶν ὑψηλόν, ἀμφιλαφὲς καὶ κατάσκιον· τρέφει δὲ καὶ θῆρας ἐν ταῖς λόχμαις ἀγρίους. Ἐν τούτῳ νάπην εὑρών τινα πρὸς θάλατταν ἀποκλίνουσαν, ὁ μέγας καὶ πολυθρύλητος Θεοδόσιος βραχύν τινα οἰκίσκον οἰκοδομήσας μόνος τὴν εὐαγγελικὴν ἠσπάζετο πολιτείαν·ἀνὴρ ἐκ τῆς Ἀντιόχου μὲν ὁρμώμενος, ἐπίσημος δὲ ὢν ἀπὸ τῆς τοῦ γένους λαμπρότητος, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ οἰκίαν καὶ συγγένειαν καὶ τὰ ἄλλα πάντα καταλιπών, τὸν πολυτίμητον εὐαγγελικῶς εἰπεῖν ἐπρίατο μαργαρίτην.

[557] Greek Anthology, 6, 332.
[558] Suda, s. v. Πηλούσιον.

Rhosos bir Kilikia kentidir, deniz yoluyla Kilikia'ya girildiğinde sağda kalır. Kentin doğusuna ve güneyine doğru genişçe yayılan ve bol gölge sağlayan yüce bir dağ yükselir. Doğal inleriyle birçok hayvanı besler. Bu dağda denize doğru uzanan bir koyak bulan büyük ve ünlü Theodosios[559] küçük bir barınak kurarak tek başına incil ilkelerine uygun bir yaşam takip etti. Antiokheia'dan gelen biri olarak seçkin bir aileye mensup olmasına rağmen evini, akrabalarını ve geri kalan herşeyini terk ederek dindar bir şekilde paha biçilmez ekmek kırıntısını vaaz etmeyi tercih etti.

b. 11, 1: Ὁ μὲν οὖν μέγας Θεοδόσιος, ἀπὸ τῆς Ἀντιοχέων ὁρμώμενος καὶ ἐν τοῖς ῥωσικοῖς ἀγωνισάμενος ὄρεσιν, εἰς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ἐπανελθών, οὕτω τοῦ βίου τὸ τέλος ἐδέξατο.

Böylece Büyük Theosodios Antiokheia'dan ayrıldıktan ve Rhosika Dağları'nda çarpıştıktan sonra Antiokheia'ya geri dönüp ölümü burada karşıladı.

[559] İS 4. yüzyılın ortalarında Rhosos'un güneydoğusunda yer alan Skopelos Dağı'na Aziz Theodosios Isauria'lıların baskınları sonucunda Antiokheia'ya dönmek zorunda kalmış ve İS 412 yılında burada ölmüştür. Skopelos'un batı eteğinde bugün Kaleköy olarak bilinen mevkide İS 5. yüzyılın ikinci yarısında adına bir manastır inşa edilmiştir: Hild-Hellenkemper, *TIB 5/1, Kilikien*, 444.

EK-2 TESTIMONIA MYTHOLOGICA (TM)

TM 1. Apoll. Rhod. Arg. 2, 946-979.

Αὐτίκα δ' Ἀσσυρίης ἐπέβαν χθονός, ἔνθα Σινώπην
θυγατέρ' Ἀσωποῖο καθίσσατο καί οἱ ὄπασσε
παρθενίην Ζεὺς αὐτός, ὑποσχεσίῃσι δολωθείς.
δὴ γὰρ ὁ μὲν φιλότητος ἐέλδετο, νεῦσε δ' ὅγ' αὐτῇ
δωσέμεναι ὅ κεν ἦσι μετὰ φρεσὶν ἰθύσειεν·
ἡ δέ ἑ παρθενίην ἠτήσατο κερδοσύνῃσιν.
ὣς δὲ καὶ Ἀπόλλωνα παρήπαφεν, εὐνηθῆναι
ἱέμενον, ποταμόν τ' ἐπὶ τοῖς Ἅλυν· οὐδὲ μὲν ἀνδρῶν
τήνγε τις ἱμερτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι δάμασσεν.
ἔνθα δὲ Τρικκαίοιο ἀγαυοῦ Δημάχοιο
υἷες, Δηιλέων τε καὶ Αὐτόλυκος Φλογίος τε,
τημόσδ', Ἡρακλῆος ἀποπλαγχθέντες, ἔναιον·
οἵ ῥα τόθ', ὡς ἐνόησαν ἀριστήων στόλον ἀνδρῶν,
σφᾶς αὐτοὺς νημερτὲς ἐπέφραδον ἀντιάσαντες·
οὐδ' ἔτι μιμνάζειν θέλον ἔμπεδον, ἀλλ' ἐνὶ νηί,
ἀργέσταο παρᾶσσον ἐπιπνείοντος, ἔβησαν.
Τοῖσι δ' ὁμοῦ μετέπειτα θοὴ πεφορημένοι αὔρῃ
λεῖπον Ἅλυν ποταμόν, λεῖπον δ' ἀγχίρροον Ἶριν
ἠδὲ καὶ Ἀσσυρίης πρόχυσιν χθονός. ἤματι δ' αὐτῷ
γνάμψαν Ἀμαζονίδων ἔκαθεν λιμενήοχον ἄκρην.
ἔνθα ποτὲ προμολοῦσαν Ἀρητιάδα Μελανίππην
ἥρως Ἡρακλέης ἐλοχήσατο, καί οἱ ἄποινα
Ἱππολύτη ζωστῆρα παναίολον ἐγγυάλιξεν
ἀμφὶ κασιγνήτης, ὁ δ' ἀπήμονα πέμψεν ὀπίσσω·

τῆς οἵγ' ἐν κόλπῳ προχοαῖς ἔπι Θερμώδοντος
κέλσαν, ἐπεὶ καὶ πόντος ὀρίνετο νισσομένοισιν.
τῷ δ' οὔ τις ποταμῶν ἐναλίγκιος οὐδὲ ῥέεθρα
τόσσ' ἐπὶ γαῖαν ἵησι παρὲξ ἕθεν ἄνδιχα βάλλων·
τετράκις εἰς ἑκατὸν δεύοιτό κεν, εἴ τις ἕκαστα
πεμπάζοι. μία δ' οἵη ἐτήτυμος ἔπλετο πηγή·
ἡ μέν τ' ἐξ ὀρέων κατανίσσεται ἠπειρόνδε
ὑψηλῶν, ἅ τέ φασιν Ἀμαζόνια κλείεσθαι,
ἔνθεν δ' αἰπυτέρην ἐπικίδναται ἔνδοθι γαῖαν
ἀντικρύ· τῷ καί οἱ ἐπίστροφοί εἰσι κέλευθοι,
αἰεὶ δ᾽ ἄλλυδις ἄλλη, ὅπῃ κύρσειε μάλιστα
ἠπείρου χθαμαλῆς, εἰλίσσεται, ἡ μὲν ἄπωθεν,
ἡ δὲ πέλας· πολέες δὲ πόροι νώνυμνοι ἔασιν
ὅππῃ ὑπεξαφύονται, ὁ δ᾽ ἀμφαδὸν ἄμμιγα παύροις
Πόντον ἐς Ἄξεινον κυρτὴν ὑπερεύγεται ἄκρην.
καί νύ κε δηθύνοντες Ἀμαζονίδεσσιν ἔμειξαν
ὑσμίνην, καὶ δ᾽ οὔ κεν ἀναιμωτί γ᾽ ἐρίδηναν –
οὐ γὰρ Ἀμαζονίδες μάλ᾽ ἐπητέες οὐδὲ θέμιστας
τίουσαι, πεδίον Δοιάντιον ἀμφενέμοντο,
ἀλλ᾽ ὕβρις στονόεσσα καὶ Ἄρεος ἔργα μεμήλει·
δὴ γὰρ καὶ γενεὴν ἔσαν Ἄρεος Ἁρμονίης τε
νύμφης, ἥ τ᾽ Ἀρηϊ φιλοπτολέμους τέκε κούρας,
ἄλσεος Ἀκμονίοιο κατὰ πτύχας εὐνηθεῖσα –
εἰ μὴ ἄρ᾽ ἐκ Διόθεν πνοιαὶ πάλιν Ἀργέσταο
ἦλυθον, οἱ δ᾽ ἀνέμῳ περιηγέα κάλλιπον ἄκρην,
ἔνθα Θεμισκύρειαι Ἀμαζόνες ὡπλίζοντο·
οὐ γὰρ ὁμηγερέες μίαν ἂμ πόλιν, ἀλλ᾽ ἀνὰ γαῖαν
κεκριμέναι κατὰ φῦλα διάτριχα ναιετάασκον·

νόσφι μὲν αἵδ᾽ αὐταί, τῇσιν τότε κοιρανέεσκεν
Ἱππολύτη, νόσφιν δὲ Λυκάστιαι ἀμφενέμοντο,
νόσφι δ᾽ ἀκοντοβόλοι Χαδήσιαι. ἤματι δ᾽ ἄλλῳ
νυκτί τ᾽ ἐπιπλομένῃ Χαλύβων παρὰ γαῖαν ἵκοντο.

τοῖσι μὲν οὔτε βοῶν ἄροτος μέλει οὔτε τις ἄλλη
φυταλιὴ καρποῖο μελίφρονος, οὐδὲ μὲν οἵγε
ποίμνας ἑρσήεντι νομῷ ἔνι ποιμαίνουσιν·
ἀλλὰ σιδηροφόρον στυφελὴν χθόνα γατομέοντες
ὦνον ἀμείβονται βιοτήσιον· οὐδέ ποτέ σφιν
ἠὼς ἀντέλλει καμάτων ἄτερ, ἀλλὰ κελαινῇ
λιγνύι καὶ καπνῷ κάματον βαρὺν ὀτλεύουσιν.

Τοὺς δὲ μετ᾽ αὐτίκ᾽ ἔπειτα Γενηταίου Διὸς ἄκρην
γνάμψαντες σώοντο παρὲξ Τιβαρηνίδα γαῖαν·
ἔνθ᾽ ἐπεὶ ἄρ κε τέκωνται ὑπ᾽ ἀνδράσι τέκνα γυναῖκες,
αὐτοὶ μὲν στενάχουσιν ἐνὶ λεχέεσσι πεσόντες,
κράατα δησάμενοι· ταὶ δ᾽ εὖ κομέουσιν ἐδωδῇ
ἀνέρας ἠδὲ λοετρὰ λεχώια τοῖσι πένονται.

Ἱερὸν αὖτ᾽ ἐπὶ τοῖσιν ὄρος καὶ γαῖαν ἄμειβον
ᾗ ἔνι Μοσσύνοικοι ἀν᾽ οὔρεα ναιετάουσιν.
μόσσυνας, καὶ δ᾽ αὐτοὶ ἐπώνυμοι ἔνθεν ἔασιν
ἀλλοίη δὲ δίκη καὶ θέσμια τοῖσι τέτυκται·
ὅσσα μὲν ἀμφαδίῃ ῥέζειν θέμις ἢ ἐνὶ δήμῳ
ἢ ἀγορῇ, τάδε πάντα δόμοις ἔνι μηχανόωνται·
ὅσσα δ᾽ ἐνὶ μεγάροις πεπονήμεθα, κεῖνα θύραζε
ἀψεγέως μέσσῃσιν ἐνὶ ῥέζουσιν ἀγυιαῖς·
οὐδ᾽ εὐνῆς αἰδὼς ἐπιδήμιος, ἀλλὰ σύες ὥς
φορβάδες, οὐδ᾽ ἠβαιὸν ἀτυζόμενοι παρεόντας,
μίσγονται χαμάδις ξυνῇ φιλότητι γυναικῶν·

αὐτὰρ ἐν ὑψίστῳ βασιλεὺς μόσσυνι θαάσσων
ἰθείας πολέεσσι δίκας λαοῖσι δικάζει·
σχέτλιος, ἢν γάρ πού τι θεμιστεύων ἀλίτηται,
λιμῷ μιν κεῖν᾽ ἦμαρ ἐνικλείσαντες ἔχουσιν.

Kısa sürede Assyria[560] toprağına ayakbastılar.
Zeus Asopos'un kızı Sinope'yi buraya yerleştirmiş
ve kendi sözleriyle tuzağa düşüp ona bekâret bahşetmişti.
Çünkü aşkıyla yanıp tutuşuyordu ve ona gönlünde
neyi isterse vermeye boyun eğmişti.
Kız da kurnazca bekâretini dilemişti.
Tuzağa düşmeye hevesli Apollon'u da aynı şekilde
Kandırmıştı, ve yanlarındaki Halys'ü de. Hiçbir insan
Evladı da ona arzu dolu kollarıyla sahip olamamıştı.
Burada oturuyordu soylu Deimakhos'un
oğulları Deileon, Autolykos ve Phlogios da
bu sırada, Herakles'ten ayrıldıklarından beri.
Bunlar, seçkin insanların oluşturduğu grubu görünce,
Onları karşılayarak kendilerini dosdoğruca tanıttılar;
artık burada kalmak istemiyorlardı, dolayısıyla
karayel eser esmez gemiye atladılar.
Daha sonra da onlara eşlik eden hızlı bir esintiyle taşınıp
Halys Nehri'ni, bunun yakınında akan Iris'i
ve de Assyria'nın delta yapan toprağını[561] terk ettiler. Aynı gün,
Amazonların bir limana sahip Burnu'nu[562] açıktan döndüler.
Vaktiyle burada yiğit Herakles, Ares'in kızı Melanippe'yi[563]
Evden çıkarken tuzak kurup yakalamış, Hippolyte de
kız kardeşine karşılık parlak kemerini onun eline
tutuşturmuş, o da zarar vermeden kızı geri göndermişti.
Deniz gemidekiler için tehlikeli derecede kabarınca

---

[560] Sinope'nin güneyinden Thermodon Nehri'ne kadar uzanan bölge; W. Ruge, s. v. *Leukosyroi*, 2291-2293; BATL, Map 86-87.

[561] Bu nehirlerin ağzında Leukosyria olarak adlandırılan alüvyon birikintisi.

[562] Adı geçen burun Themiskyra'dır, krş.: II, 371.

[563] Diodoros (*Bibl*. 4, 16) Ares'in kızı Amazonlar'ın kraliçesi Melannippe'nin, kızkardeşi tarafından fidye verilerek geri alınışı anlatır; krş. Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 778.

burnun koyunda, Thermedon'un[564] *ağzında, karaya çıktılar.*
Ne buna benzeye , ne de kendinden karaya
böylesine çok kol salarak akan bir nehir daha vardır;
bunlardan her biri tek tek sayılacak olsa, yüzün
dörtte biri eder; yine de nehrin asıl kolu tektir.
Bu kol, Amazonia olarak adlandırıldığı söylenen
Yüce dağlardan ovaya doğru akar.
Buradan dosdoğru iç kısımda dağlık bir araziye
yayılır. Bu nedenle yatağı çok kıvrımlıdır;
düz ovaya en rahat nereden inecekse,
bir o yana bir bu yana kıvrılır durmadan; bir beriye,
bir öteye. Denize döküldüğü noktada
isimsiz, çok sayıda geçilebilecek nokta varken, asıl kol küçüklerle
birleşerek köpüklü sırtını Pontos Akseinos'a[565] *boşaltır.*
Şimdi de Amazonlarla savaşa tutuşarak daha da vakit
kaybedeceklerdi ve kan dökmeden dövüşemeyeceklerdi;
zira Amazonlar nazik olmadıkları gibi bunların yasalara
saygıları da yoktu. Doiantion Ovası'nda otururlardı,
ama ilgilendikleri şey ilençli kibir ve Ares'in işleriydi;
zira Ares ile Nymphe Harmonia'nın soyundan geliyorlardı
Zeus'tan Argestes[566] *rüzgarlarının esmediği sırada,*
Akmonion Koruluğu'nun[567] *kuytularında düşüp*
tuzağa Ares'e bu cengaver kızları doğuran.
Böylece, rüzgarı arkalarına alıp Themiskyra Amazonlarının
silahlandıkları yuvarlak koyu arkalarında bıraktılar.
Zira Amazonlar tek bir kentte bir arada değil, üç kabile
olarak bölgeye dağılmış bir şekilde oturuyorlardı.
Bunlardan birinde, o sırada Hippolyte'nin hüküm sürdüğü
Themiskyra[568]*, diğerinde Lykastis*[569]*, diğerindeyse kargı*

---

[564] Terme Çayı; BATL, Map 87.

[565] Ἄξεινον· Strabon'a göre (7, 3, 6) Skythia'lıların iklimlerinin ve mizaçlarının sertliğinden dolayı Pontos'a verilen bu isim, Ionia'lılar burada koloni kurduktan sonra Εὔξεινος (misafir sever) olarak değiştirilmiştir.

[566] Kuzey-batı rüzgarı; krş. ἀργέστης Ζέφυρος Hesiod. *Theog*. 379, 870.

[567] πεδίον Δοιάντιον· Pherekydes göre (Scholia in Apollonii Rhodii *Argonautica*, 158) Thermodon yakınında bir ovadır.

[568] Terme Çayı yakınında bir ova; BATL, Map 87.

savuran Khadesia Amazonları oturuyordu[570]*. Ertesi gün*
gece bastırırken Khalyb'ler[571] *Ülkesi'ne vardılar.*
Bunlar için ne öküzle toprak sürme, ne de bal
tatlısı meyva yetiştirme önemlidir, ne de bunlar
çiyli bir çayırda sürüleri otlatırlar.
Bunlar demir getiren[572] *sert toprağı eşerek*
Çıkan ürünü günlük besinle takas ederler. Ne de onlara
şafak zahmetsizce doğar, bilakis koyu bir
alev ve duman altında ağır bir zahmete katlanırlar.
Bunları da geride bırakıp hemen Zeus Genetaios'un Burnu'nu
dolanarak Tibaren'ler Ülkesi'nin açığından hızla geçtiler.
Burada kadınlar kocalarına çocuk doğurunca,
erkekler yatağa düşüp başlarını bağlayarak
ağlarlarken, kadınlarsa kendilerini erkeklerini
beslemeye verir ve onlar için doğum sonrası banyosunu yaparlar.
Bunları mutakiben tebdili mekanla Hieron Dağı'na ve
Mossynoik'ların dağlar arasında, ahşap kulelerde[573] *yaşadıkları*
araziye ulaştılar. Bunlar isimlerini bu kulelerden ötürü almışlardır.
Gelenek ve yasaları da diğer halklardan son derece farklıdır.
Kamu önünde ya da agorada aleni bir şekilde yapılan
ne kadar şey varsa bunları evlerinde yaparken;
Bizim elerimizde icra ettiğimiz şeyleri ise onlar kapının
dışında, arsızca sokaklarda yaparlar uluorta.
Onlar arasında ayrıca karı koca yatağına saygı yoktur, tersine
domuz sürüleri gibi, yandakilerin varlığından azıcık olsun
çekinmeden kadınlarla toprak üstünde topluca aşk yaparlar.
Yine en yukarıdaki kulede kralları otturarak aşağıdaki

---

[569] Λυκάστιαι· Pherekydes (Scholia in Apollonii Rhodii *Argonautica*, 158) Doianton Ovası'nın yakınında Amazonlar'ın oturduğu üç kent olarak Lykastia, Themiskyra ve Khadesia'ı sayar. Hekatios (Scholia in Apollonii Rhodii *Argonautica*, 201) ise Leukosyria'lıların bir şehri olarak Khadesia'dan bahseder.

[570] Adı geçen yerleşimler için krş. Plin. *Nat. Hist.* 6, 9.

[571] Χάλυβες· Aiskhylos (*Prometh*. 714-716) Khalybler'den demiri işleyen, yabani ve yabancıların yaklaşmaması gereken bir halk olarak bahseder (σιδηροτέκτονες Χάλυβες as ἀνήμεροι οὐδὲ πρόσπλατοι ξένοις). Ksenophon Onbinler'in Mossynoik'lar (*Anab*. 5, 4), Khalyb'ler ve Tibaren'ler (*Anab*. 5, 5) ülkesinden geçişini anlatır.

[572] σιδηροφόρος χθών· Khalyb'ler Ülkesi; krş.: Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 141 (σιδηροφόρου γαίης).

[573] μόσσυν· ahşap ev ya da kule.

halk yığınına doğrudan hüküm verir. Aslında bu kraldan çok,
bir zavallıdır; zira olur da kazara haksız bir hükümde bulunursa,
o gün boyunca onu aç bir şekilde kapalı tutarlar.

TM 2. Diod. *Bibl.* 6, 1, 8-10.

μετὰ ταῦτά φησι πρῶτον Οὐρανὸν βασιλέα γεγονέναι, ἐπιεικῆ τινα ἄνδρα καὶ εὐεργετικὸν καὶ τῆς τῶν ἄστρων κινήσεως ἐπιστήμονα, ὃν καὶ πρῶτον θυσίαις τιμῆσαι τοὺς οὐρανίους θεούς·διὸ καὶ Οὐρανὸν προσαγορευθῆναι. **[9]** υἱοὺς δὲ αὐτῷ γενέσθαι ἀπὸ γυναικὸς Ἑστίας Τιτᾶνα καὶ Κρόνον, θυγατέρας δὲ Ῥέαν καὶ Δήμητρα. Κρόνον δὲ βασιλεῦσαι μετὰ Οὐρανόν, καὶ γήμαντα Ῥέαν γεννῆσαι Δία καὶ Ἥραν καὶ Ποσειδῶνα. τὸν δὲ Δία διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν τοῦ Κρόνου γῆμαι Ἥραν καὶ Δήμητρα καὶ Θέμιν, ἐξ ὧν παῖδας ποιήσασθαι Κούρητας μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης, Φερσεφόνην δὲ ἐκ τῆς δευτέρας, Ἀθηνᾶν δὲ ἀπὸ τῆς τρίτης. **[10]** ἐλθόντα δὲ εἰς Βαβυλῶνα ἐπιξενωθῆναι Βήλῳ, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Παγχαίαν νῆσον πρὸς τῷ ὠκεανῷ κειμένην παραγενόμενον Οὐρανοῦ τοῦ ἰδίου προπάτορος βωμὸν ἱδρύσασθαι. κἀκεῖθεν διὰ Συρίας ἐλθεῖν πρὸς τὸν τότε δυνάστην Κάσιον, ἐξ οὗ τὸ Κάσιον ὄρος. ἐλθόντα δὲ εἰς Κιλικίαν πολέμῳ νικῆσαι Κίλικα τοπάρχην, καὶ ἄλλα δὲ πλεῖστα ἔθνη ἐπελθόντα παρ' ἅπασι τιμηθῆναι καὶ θεὸν ἀναγορευθῆναι.

(Euhemeros) bu olayların ardından yetkin, hayırhah ve yıldızların hareketi konusunda bilgi sahibi olan Uranos'un kral olduğunu; ayrıca bu kişinin göksel tanrıları kurbanlarla onurlandıran ilk kişi olduğunu ve bu yüzden Uranos (gök) olarak adlandırıldığını anlatır. **[9]** *Eşi Hestia'dan Titan ve Kronos adında iki oğlu ile Rhea ve Demeter adında iki kızı olmuştur. Kronos Uranos'tan sonra kral olmuş ve Rhea ile evlenerek Zeus, Hera ve Poseidon'un babası olmuştur. Zeus da krallığı devraldıktan sonra Hera, Demeter ve Themis'le dünya evine girip bunların ilkinden Kuret'leri, ikincisinden Persophone'yi ve sonuncusundan da Athena'yı hayata getirmiştir.* **[10]** *Ve Babylon'a gidince Belos tarafından ağırlanmıştır. Bunun ardından Okeanos'un kıyısında konumlanan Pankhaia Adası'na gidince burada soy atası Uranos'un sunağını inşa etmiştir. Buradan Syria'yı aşıp adını Kasion Dağı'na veren ve o sırada bölgenin beyi olan Kasios'un yanına gelmiştir. Daha sonra Kilikia'ya gelince*

bölgenin hakimi Kiliks'i savaşta alt etmiş, ayrıca tümü de onu sayan ve tanrı olarak ilan eden diğer pek çok halkın yanına uğramıştır.

TM 3. Fl. Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Ησαν δὲ τῶν Νώχου παίδων υἱοί, ὧν ἐπὶ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινα καταλαβόντες. Ἰαφθᾶ μὲν οὖν τοῦ Νώχου παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατοικοῦσι δὲ οὗτοι ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσίας ἄχρι ποταμοῦ Τανάιδος, ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης ἕως Γαδείρων γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατῳ [123] κηκότος τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐκάλουν ὀνόμασιν. τοὺς γὰρ νῦν ὑφ᾽ Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γόμαρος ἔκτισε. Μαγώγης δὲ τοὺς ἀπ᾽ αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας ᾤκισεν, [124] Σκύθας δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφθᾶ παίδων Ἰαυάνου καὶ Μάδου ἀπὸ μὲν τούτου Μαδαῖοι γίνονται ἔθνος, οἳ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται, ἀπὸ δὲ Ἰαυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ Θεοβήλους Θεόβηλος, [125] οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ἴβηρες καλοῦνται. καὶ Μεσχῆνοι δὲ ὑπὸ Μέσχου κτισθέντες Καππάδοκες μὲν ἄρτι κέκληνται, τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ᾽ αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις οὕτως ποτὲ προσαγορευθὲν πᾶν τὸ ἔθνος. Θείρης δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν ὧν [126] ἦρξεν, Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ἰαφέθου παίδων κατοικεῖται·Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν γενομένων Ἀσχανάξης μὲν Ἀσχανάξους ᾤκισεν, οἳ νῦν Ῥήγινες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται, Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους, Θυγράμης δὲ Θυγραμαίους, οἳ δόξαν Ἕλλησι Φρύγες [127] ὠνομάσθησαν. Ἰαυάνου δὲ τοῦ Ἰάφθου τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων Ἀλισᾶς μὲν Ἀλισαίους ἐκάλεσεν ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσι, Θάρσος δὲ Θαρσεῖς·οὕτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ Κιλικία. σημεῖον δέ·Ταρσὸς γὰρ παρ᾽ αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται μητρόπολις οὖσα τὸ ταῦ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀντὶ [128] τοῦ θῆτα μεταβαλόντων. Χέθιμος δὲ Χέθιμα τὴν νῆσον ἔσχε, Κύπρος αὕτη

νῦν καλεῖται, καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι καὶ τὰ πλείω τῶν παρὰ θάλατταν Χέθη ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται·μάρτυς δέ μου τῷ λόγῳ μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι·Κίτιον γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται μηδ᾽ οὕτως διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφθᾶ μὲν [129] δὴ παῖδές τε καὶ υἱωνοὶ τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὃ δ᾽ ἴσως ὑφ᾽ Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν τρέψομαι πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς εὐπρεπὲς ἡλλήνισται πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντευξομένων·οὐ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος, ἀλλ᾽ ἕν τε αὐτῶν σχῆμα καὶ τελευτὴ μία, Νῶχός τέ τοι Νῶε καλεῖται καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος.

[130] Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν γῆν κατέσχον, ὅσα πρὸς θάλασσαν αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι·

Bunlar Nuh'un, bölgeyi ellerinde bulunduranların buradaki haklara onların onurlarına isimlerini verdikleri torunlarıydılar. Buna göre Nuh'un oğlu Yafet'in yedi oğlu oldu. Bunlar Tauros ve Amanon dağlarından başlayarak Asia'da Tanais Nehri'ne[574], Avrupa'da ise Gadeira'ya[575] kadar ilerlediler ve yerleşmeye muvaffak oldukları bu bölgede, daha önce [123] *burayı kimse iskan etmediğinden, halkları kendi isimleriyle adlandırdılar. Nitekim, Hellenlerin şimdi Galatlar olarak adlandırdıkları, aslında Gomar'lar olarak bilinen halkı Gomaros teşkil etti. Mogages ise kendinden ötürü Magog'lar olarak, Hellenler tarafından ise* [124] *Skyth'ler olarak adlandırılan halkı yerleştirdi. Yafet'in Mados ve Iauanos adındaki çocuklarına gelince, Mados'tan Hellenler nezdinde Medler olarak adlandırılan Madai'lar; Iauanos'tan ise Ionia ve bütün Helenler türemişti. Bugün* [125] *Iber'ler olarak adlandırılan Theobel'leri ise Theobelos yerleştirmişken; Meskhos tarafından kurulduklarından Meskhen'ler olarak adlandırılanlarsa şimdi Kappadokia'lılar olarak bilinirler. Üstelik bir iz bunların isimlerinin eskiliğine işaret etmektedir. Zira kavrama yetisi bulunanlar için bütün halkın vaktiyle bu şekilde adlandırıldığını gösterecek şekilde, bu halkın bugün de Mazaka olarak adlandırılan bir kenti vardır. Theiras yönettiği halka Their'ler* [126] *adını vermişken*

[574] Don Nehri; BATL, Map 84.

[575] Antik dönemde Gades olarak adlandırılan, İspanya'nın güney kıyısında, Atlantik Okyanusu'na kıyı bir kent (Cadiz); BATL; Map 26.

Hellenler onların adını Thraklar olarak değiştirmişlerdir. Yafet'in oğulları tarafından yerleştirilen bu kadar çok halk vardır. Gomaros'un ise üç oğlundan Askhanakses Hellenlerin Rhegin'ler dedikleri Askhanaks'ları; Rhiphates Paphlagon'lar olarak bilinen Rhiphatai'ları; Thygrames ise Hellenlerce Phryg'ler olarak adlandırılan [127] *Thygramai'ları yerleştirdi. Yafet oğlu Iauanos'un üç oğlundan biri olan Halisa ise yönettiği ve bugün Aiol'ler olarak bilinen halka Halisai'lar adını vermişken, diğer oğlu Tharsos ise kendi halkını Thars'lar olarak adlandırdı. Nitekim Kilikia eskiden bu şekilde adlandırılıyordu. Bu yöndeki bir iz de Kilikia kentleri arasında, metropolis olmasından dolayı "pek seçkin kent" ünvanıyla anılan ve telafuzda 'th'nin* [128] *'t'ye dönüştüğü Tarsos diye bir kentin bulunmasıdır. Iauanos'un üçüncü oğlu Khetimos ise Khetima adasına, yani bugün Kypros olarak bilinen adaya sahipti. Bütün adalar ve sahil şeridinin büyük bir kısmı bu isimden ötürü İbraniler tarafından Khete olarak adlandırılmaktadır. Kypros'taki kentlerden birinin bu adlandırmayı koruması benim için mantıki bir kanıttır. Nitekim söz konusu kent Khetimos adını yaşatacak biçimde Yunanlılaşmış halklar tarafından Kition olarak adlandırılmaktadır. Yafet'in* [129] *oğulları ve torunları bu kadar çok halka sahipti. Yunanların büyük olasılıkla bilmedikleri bu hikayeyi önceden anlattıktan sonar şimdi anlatım açısından atlamayı gerekli gördüğüm şeylere geri döneceğim. Nitekim buradaki isimler yazınının uyumluluğu bakımından okuyucusunu memnun etmek için Yunancalaştırılmıştır. Zira bunların bu şekildeki formları bize yabancıdır. Çünkü bizde isimlerin kök ve bitimleri bir ve aynıdır. Örneğin, burada Nokhos (Nuh) olan isim bizde Noe olarak geçer ve ismin her halinin çekiminde bu formu korur.*

[130] *Ham'ın çocukları ise Syria ile Amanon ve Libanon*[576] *dağlarından itibaren olan bölgeyi, buranın kıyısında ne kadar yer varsa tümünü ele geçirerek ve ta okyanusa kadar olan yerleri kendilerinin kılarak ellerinde tutuyorlardı.*

TM 4. Mal. *Chron.* 28-30; 34-39 (37-38 = TM 5); 133-143.

a. 28-30: Ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις τοῦ Πίκου Διὸς χρόνοις ἐπὶ τὰ δυτικὰ μέρη ἀναφαίνεταί τις ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰάφεθ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων, ὀνόματι Ἴναχος·ὅστις πρῶτος ἐβασίλευσεν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, καὶ κτίζει πόλιν ἐκεῖ εἰς ὄνομα τῆς σελήνης, ἐτίμα γὰρ αὐτήν, ἣν ἐκάλεσεν Ἰώπολιν·οἱ γὰρ Ἀργεῖοι μυστικῶς τὸ ὄνομα τῆς σελήνης τὸ ἀπόκρυφον Ἰὼ λέγουσιν ἕως ἄρτι. ἔκτισε δὲ καὶ ἱερὸν ἐν τῇ πόλει τῇ σελήνῃ, ἀναστήσας αὐτῇ στήλην χαλκῆν, ἐν ᾗ

[576] Bugün Lübnan Dağları; BATL, Map 68, 69.

ἐπέγραψεν, Ἰὼ μάκαιρα λαμπαδηφόρε. ὁ δὲ αὐτὸς Ἴναχος ἠγάγετο γυναῖκα Μελίαν ὀνόματι· ἐξ ἧς ἔσχε παῖδας τρεῖς, Κάσον καὶ Βῆλον καὶ θυγατέρα, ἣν ἐπωνόμασεν Ἰὼ εἰς ὄνομα τῆς σελήνης·ἦν γὰρ ἡ κόρη εὐπρεπεστάτη πάνυ. τότε ὁ Πῖκος ὁ καὶ Ζεὺς ἀκούσας περὶ τοῦ Ἰνάχου ὅτι ἔχει θυγατέρα παρθένον εὐπρεπῆ, ὁ βασιλεὺς τῶν δυτικῶν μερῶν πέμψας ἥρπασε τὴν Ἰώ, θυγατέρα τοῦ Ἰνάχου, καὶ ταύτην φθείρει, καὶ ἔγκυον ποιήσας ἔσχεν ἐξ αὐτῆς θυγατέρα, ἥντινα ἐκάλεσε Λιβύην. ἡ δὲ Ἰὼ ἐπαχθῶς ἔφερεν ἐπὶ τῷ συμβάντι αὐτῇ, καὶ μὴ θέλουσα συνεῖναι τῷ Πίκῳ, διαλαθοῦσα αὐτὸν καὶ πάντας καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς ἐάσασα, καὶ τὸν πατέρα αὐτῆς Ἴναχον αἰσχυνομένη, ἔφυγεν, εἰς Αἴγυπτον καταπλεύσασα. καὶ εἰσελθοῦσα ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Αἰγύπτου ἡ Ἰὼ ἐκεῖ διῆγε· καὶ μαθοῦσα μετὰ χρόνον ὅτι Ἑρμῆς βασιλεύει τῆς Αἰγύπτου, ὁ υἱὸς Πίκου Διός, καὶ φοβηθεῖσα τὸν αὐτὸν Ἑρμῆν, φεύγει ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Συρίαν εἰς **[29]** τὸ Σίλπιον ὄρος· εἰς ὅπερ Σέλευκος ὁ Νικάτωρ ὁ Μακεδὼν ἔκτισε πόλιν μετὰ χρόνους καὶ ἐκάλεσεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ Ἀντιόχειαν τὴν μεγάλην. ἀπελθοῦσα δὲ εἰς τὴν Συρίαν ἡ Ἰὼ ἐκεῖ ἐτελεύτησεν, ὡς Θεόφιλος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο. ἕτεροι δὲ ἐξέθεντο ὅτι ἐν τῇ Αἰγύπτῳ ἐτελεύτα ἡ Ἰώ. ὁ δὲ Ἴναχος, ὁ πατὴρ αὐτῆς, εἰς ἀναζήτησιν αὐτῆς ἔπεμψε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ τὸν Τριπτόλεμον καὶ Ἀργείους μετ᾽ αὐτῶν, οἵτινες πανταχοῦ ζητήσαντες οὐχ εὗρον αὐτήν·γνόντες δὲ οἱ Ἀργεῖοι Ἰωπολῖται ὅτι ἐτελεύτα εἰς γῆν Συρίαν ἡ Ἰώ, ἐλθόντες ἔμειναν ἐκεῖ πρὸς μικρόν, κρούοντες εἰς ἕκαστον οἶκον αὐτοῦ καὶ λέγοντες, Ψυχὴ Ἰοῦς σωζέσθω. καὶ ἐν ὁράματι χρηματισθέντες εἶδον δάμαλιν, λέγουσαν αὐτοῖς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ ὅτι Ἐνταῦθά εἰμι ἐγὼ ἡ Ἰώ. καὶ διυπνισθέντες, τὴν τοῦ ὁράματος δύναμιν θαυμάζοντες ἔμειναν. καὶ λογισά-μενοι ὅτι ἐν τῷ ὄρει αὐτῷ κεῖται ἡ Ἰώ, κτίσαντες αὐτῇ ἱερὸν ᾤκησαν ἐκεῖ εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος, κτίσαντες καὶ πόλιν ἑαυτοῖς, ἣν ἐκάλεσαν Ἰώπολιν· οἵτινες ἐκλήθησαν παρὰ τοῖς αὐτοῖς Σύροις Ἰωνῖται ἕως τῆς νῦν. οἱ οὖν Σύροι Ἀντιοχεῖς ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀφ᾽ οὗ οἱ Ἀργεῖοι ἐλθόντες ἐζήτησαν τὴν Ἰὼ ποιοῦσιν οὖν τὴν μνήμην, κρούοντες τῷ καιρῷ αὐτῷ κατ᾽ ἔτος εἰς τοὺς οἴκους

τῶν Ἑλλήνων ἕως ἄρτι. διὰ τοῦτο δὲ οἱ Ἀργεῖοι ἔμειναν αὐτοὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Συρίαν, ἐπειδὴ ἐκελεύσθησαν ἀπολυόμενοι ἀπὸ τῆς Ἀργείων χώρας ὑπὸ τοῦ Ἰνάχου βασιλέως, τοῦ πατρὸς τῆς Ἰώ, ὅτι εἰ μὴ **[30]** ἀγάγητε τὴν θυγατέρα μου Ἰώ, μὴ ὑποστρέψητε ἐπὶ τὴν Ἀργείων χώραν. ἔκτισαν οὖν ἐκεῖ οἱ αὐτοὶ Ἰωνῖται ἱερὸν Κρόνου εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος.

Daha önce bahsedilen Pikos Zeus'un zamanında, batı bölgelerinde, Argos'luların ülkesinde Inakhos adında ve Yafet soyundan gelen biri ortaya çıkar. Bu zat adı geçen bölgede krallık yapan ilk kişidir ve taptığı ayın ismine izafeten burada Iopolis adında bir kent kurar; zira Argos'lular gizem kültlerinde ayın gizil adını bugün de Io olarak söylerler[577]*. Io için kentte ayrıca, üstünde "ey, Işık Taşıyan, Aziz Io" yazılı bir kült heykeli diktiği bir de tapınak inşa etti. Inakhos daha sonra Melia adında bir kadınla evlendi. Bundan Kasos ve Belos adında iki oğulla aşırı derecede güzel olduğu için ayın ismine izafeten Io adını verdiği bir kızı oldu. Bu sırada batı bölgelerinin kralı, Zeus olarak da bilinen Pikos Inakhos'un son derece güzel bir kızı olduğunu duyunca peşine düşüp Inakhos'un kızı Io'yu kaçırıp onu iğfal ederek hamile bıraktı ve ondan Libye adında bir kızı oldu. Fakat Io, başına gelenlerden tamamen yıkılmış olarak ve babası Inakhos'tan utandığı için onun yanında kalmak istemediğinden onu, herkesi ve kızını terk ederek bir gemiyle Mısır'a kaçtı. Mısır toprağına ulaşınca bir süre burada yaşadı. Ama bir süre sonra Pikos Zeus'in oğlu Hermes'in Mısır kralı olduğunu öğrenince Hermes'ten çekinerek Mısır'dan Syria'ya* **[29]** *Silpion Dağı'na kaçtı. Yıllarca sonra burada Makedonia'lı Seleukos Nikator kendi oğluna izafeten Büyük Antiokheia adını verdiği bir kent kuracaktı. Evet, pek bilge Theophilos'un derlice yazdığı gibi Io Syria'ya geldi ve burada öldü. Bazıları da Io'nun Mısır'da öldüğünü belirtirler. Babası Inakhos ise Io'yu aramak üzere kardeşlerini, akrabalarını ve onlarla birlikte Triptolemos ile Argos'luları gönderdi. Ama her yerde aramalarına rağmen onu bulamadılar. Iopolis'li Argos'lular Io'nun Syria'da öldüğünü öğrenince oraya gittiler ve buradaki her bir evin kapısını çalarak "Io'nun ruhu esen kalsın" demek için kısa bir süre burada kaldılar. Rüyalarında kehanet olarak bir insan sesiyle onlara, "ben Io, buradayım" diye seslenen bir buzağı gördüler. Uyandıklarında da rüyanın etkisine şaşıp kaldılar. Bunun üzerine Io'nun bu dağda gömülü olduğuna kanaat getirerek, burada Silpion Dağı'na onun için bir tapınak, kendileri için de Iopolis adını verdikleri bir kent inşa ettiler. Onlara Syria'lar tarafından bugün de Ionit'ler denir. Bu nedenle Antiokheia'daki Syria'lılar Argos'luların Io'yu aramak için geldikleri o zamandan günümüze kadar her yıl bu zamanda Hellen'lerin evlerinin*

[577] Krş. TM 9(Suda)

kapısını çalarak bu anıyı yaşatırlar. Argos'luların Syria'da kalmalarının nedeni ise Argos'luların ülkesinden gemiyle ayrılırken Io'nun babası olan Kral Inakhos'tan "kızım Io'yu bulmadan Argos'a geri dönmeyin" buyruğunu almış olmalarıdır. Bu nedenle aynı Ionit'ler Silpion Dağı'na bir de Kronos tapınağı inşa etmişlerdir.

b. 34-39: Ὁ δὲ προειρημένος Πῖκος ὁ καὶ Ζεὺς ἐν τοῖς ἀνωτέροις χρόνοις ἔσχε μετὰ τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἡρακλέα καὶ ἄλλον υἱόν, τὸν Περσέα, ἀπὸ εὐπρεποῦς γυναικὸς ὀνόματι Δανάης, θυγατρὸς τοῦ Ἀκρισίου τοῦ καταγομένου ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας·περὶ ἧς ἐμυθολόγησεν Εὐριπίδης ὁ σοφώτατος ἐν τῇ συντάξει τοῦ αὐτοῦ δράματος ἐν κιβωτίῳ τινὶ βληθεῖσαν καὶ ῥιφεῖσαν τὴν Δανάην, ὡς φθαρεῖσαν ὑπὸ Διὸς μεταβληθέντος εἰς χρυσόν. ὁ δὲ σοφώτατος Βούττιος, ἱστορικὸς χρονογράφος, ἐξέθετο ὡς ὁ αὐτὸς **[35]** Πῖκος ὁ καὶ Ζεὺς οὖσαν ταύτην ἐν κουβουκλείῳ παρακειμένῳ τῇ θαλάσσῃ πολλῷ χρυσῷ πείσας ἠδυνήθη προτρεψάμενος·ἥν τινα ἁρπάσας ὡς πάνυ εὐπρεπῆ ἔφθειρεν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔσχεν υἱὸν ὀνόματι Περσέα, τὸν προειρημένον. ὅντινα πτερωτὸν γράφουσι διὰ τὸ ἐκ παιδόθεν περίεργον εἶναι τὸν παῖδα·ὅθεν καὶ ὁ τούτου πατὴρ Πῖκος ὁ καὶ Ζεὺς ἐδίδαξεν αὐτὸν πράττειν καὶ τελεῖν τὴν μαγγανείαν τοῦ μυσεροῦ σκύφους, διδάξας αὐτὸν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ μυστικὰ καὶ δυσσεβῆ πλανήματα, λέγων αὐτῷ ὅτι νικᾷς πάντας τοὺς πολεμίους ἐξ αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐχθρούς σου καὶ πάντα ἄνθρωπον ἐναντίον καὶ πάντας τοὺς βλέποντας ἐν αὐτῷ τῷ προσώπῳ τυφλουμένους καὶ μένοντας ὡσεὶ νεκροὺς καὶ κατασφαζομένους ὑπό σου. καὶ λοιπὸν ὁ Περσεὺς πεισθεὶς τῷ ἰδίῳ πατρὶ Πίκῳ τῷ καὶ Διί, εἰς τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον μετὰ τελευτὴν τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Πίκου τελείας ἡλικίας γενόμενος, ἐπεθύμησε τῆς τῶν Ἀσσυρίων βασιλείας, διαφθονούμενος τοῖς τέκνοις τοῦ Νίνου, τοῦ θείου αὐτοῦ, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ χρηματισθεὶς ἀπῆλθεν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Λιβύης· καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ὑπήντησε τῷ αὐτῷ Περσεῖ μία παρθένος, κόρη χωρική, ἀγρίας ἔχουσα τὰς τρίχας καὶ ὀφθαλμούς. καὶ στήσας ἐπηρώτησεν αὐτὴν λέγων, Τί σου τὸ ὄνομα; ἡ δὲ εἶπε μετὰ παῤῥησίας Μέδουσα· καὶ κρατήσας αὐτῆς τὰς τρίχας ᾧ ἐβάσταζε λογχοδρεπάνῳ ξίφει ἀπέτεμεν αὐτῆς τὴν κάραν. καὶ λαβὼν ὁ Περσεὺς εὐθέως ἐτέλεσε τὴν αὐτὴν

κάραν μυστικῶς, καθὼς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς Πίκου τῆς μυσερᾶς μαγγανείας τὴν [36] πλάνην·ἥντινα ἐβάσταζεν εἰς ἰδίαν βοήθειαν πρὸς πάντας ἐχθροὺς καὶ πολεμίους εἰς τὸ ὑποτάσσειν καὶ ἀναιρεῖν. τὴν δὲ κάραν ἐκάλεσε Γοργόνα διὰ τὸ ὀξὺ τοῦ βοηθήματος καὶ διὰ τὸ ἐνεργὲς πρὸς τοὺς ὑπεναντίους. κἀκεῖθεν περάσας ἦλθεν ἐπὶ τὴν τῆς Αἰθιοπίας χώραν, ἥτις ἐβασιλεύετο ὑπὸ τοῦ Κηφέως, καὶ εὑρηκὼς ἐκεῖ ἱερὸν Ποσειδῶνος, εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ καὶ εἶδεν ἐν τῷ ἱερῷ παραμένουσαν κόρην, κατὰ τάγμα τοῦ ἰδίου αὐτῆς πατρὸς τοῦ Κηφέως ἐκδοθεῖσαν, τὴν λεγομένην Ἀνδρομέδαν παρθένον. καὶ ταύτην ἀπέσπασεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, καὶ φθείρας αὐτὴν ὡς εὐπρεπῆ ἔλαβεν εἰς γυναῖκα. καὶ καταπλεύσας ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης·ἐρχόμενος κατὰ τὴν Ἀσσυρίων χώραν κατήντησεν ἐν τῇ χώρᾳ τῆς Λυκαονίας·καὶ γνόντες εὐθέως ἀντιστάντες ἐπολέμησαν αὐτῷ·καὶ χρησάμενος τῇ βοηθείᾳ τῆς κάρας τῆς Γοργόνης ἐνίκησε τοὺς Λυκάονας. καὶ εὑρηκὼς κώμην λεγομένην Ἄμανδραν ἐποίησεν αὐτὴν πόλιν, καὶ ἔστησεν ἑαυτῷ στήλην ἔξω τῶν πυλῶν, βαστάζουσαν τὸ ἀντεικόνισμα τῆς Γοργόνος, καὶ θυσίαν ποιήσας ἐκάλεσε τὴν τύχην τῆς πόλεως Περσίδα εἰς τὸ ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα·ἥτις στήλη ἕως τοῦ παρόντος ἵσταται ἐκεῖ. ἥντινα πόλιν ἐκάλεσε τὸ Ἰκόνιον, διότι πρώτης νίκης εἰκόνα σὺν τῇ Γοργόνῃ ἐκεῖ ἔλαβεν. ὑπέταξε δὲ καὶ τὰς ἄλλας χώρας μηδενὸς ἀνθισταμένου. ἐρχόμενος δὲ ἐπὶ τὴν Ἰσαυρίαν καὶ Κιλικίαν, καὶ ἀντιστάσεις αὐτοῦ πολεμίων ὑπομένοντος, ἐχρηματίσθη ταῦτα ὅτι ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἵππου ἀποβὰς τὸν σὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς εἰς [37] τὴν χθόνα πήξας νίκην λάβοις. καὶ κατελθὼν ἐκ τοῦ ἰδίου ἵππου ἐν τῇ λεγομένῃ κώμῃ Ἀνδρασῷ, ἐκεῖ τὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς ἔπηξεν·καὶ νικήσας τῇ χρήσει τῆς Γοργόνος, ἐποίησε τὴν αὐτὴν κώμην πόλιν, ἥντινα ἐκάλεσε Ταρσὸν ἐκ τοῦ χρησμοῦ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ποδός, θυσιάσας κόρην ἀδαῆ ὀνόματι Παρθενόπην εἰς ἀποκαθαρισμὸν τῆς πόλεως. καὶ εὐχαριστήσας ὥρμησεν ἐκεῖθεν διὰ τοῦ Ἀργαίου ὄρους κατὰ Ἀσσυρίων·καὶ νικήσας αὐτοὺς καὶ φονεύσας τὸν Σαρδανάπαλλον, βασιλέα αὐτῶν, τὸν ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καταγόμενον, ὑπέταξεν αὐτούς, καὶ ἐβασίλευσεν αὐτῶν ἔτη νγ΄, καὶ ἐπ᾽ ὀνόματι

αὐτοῦ ἐκάλεσεν αὐτοὺς Πέρσας, ἀφελόμενος ἀπὸ Ἀσσυρίων τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα. καὶ ἐφύτευσε δένδρα, καὶ ἐκάλεσε περσέας· οὐ μόνον δὲ ἐκεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς Αἰγυπτίοις μέρεσιν ἐφύτευσε τὰς περσέας εἰς μνήμην ἑαυτοῦ. ἐδίδαξε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας τὴν τελετὴν τοῦ μυσεροῦ καὶ ἀθέου σκύφους τῆς Μεδούσης· ὧντινων ἐκάλεσε τὴν χώραν Μήδων διὰ τὸ μάθημα.

Ὁ δὲ αὐτὸς Περσεὺς μετὰ τὸ βασιλεῦσαι τῆς Περσικῆς χώρας ἔτη πολλά, μαθὼν ὅτι ἐν τῇ Συρίᾳ χώρᾳ διάγουσιν ἐκ τοῦ Ἄργους Ἰωνῖται, ἦλθεν εἰς τὴν Συρίαν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος, ὡς πρὸς ἰδίους συγγενεῖς·οἵτινες δεξάμενοι αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς προσεκύνησαν·γνόντες αὐτὸν οἱ αὐτοὶ Ἀργεῖοι Ἰωπολῖται ὅτι καὶ οὗτος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀργείων κατάγεται, [38] χαρέντες ἀνύμνουν αὐτόν. χειμῶνος δὲ γενομένου, καὶ πλημμυρήσαντος πολὺ τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ τῇ Ἰωνιτῶν πόλει τοῦ λεγομένου Δράκοντος, νυνὶ δὲ Ὀρόντου, ᾔτησε τοὺς Ἰωνίτας εὔξασθαι·καὶ ἐν τῷ εὔχεσθαι αὐτοὺς καὶ μυσταγωγεῖν κατηνέχθη σφαῖρα πυρὸς κεραυνοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις ἐποίησε παυθῆναι τὸν χειμῶνα καὶ τὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπισχεθῆναι ῥεῖθρα. καὶ θαυμάσας ἐπὶ τῷ γεγονότι ὁ Περσεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ πυρὸς εὐθέως ἀνῆψε πῦρ, καὶ εἶχε φυλαττόμενον μεθ᾽ ἑαυτοῦ·ὅπερ πῦρ ἐβάσταζεν ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη εἰς τὰ ἴδια βασίλεια. καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς τιμᾶν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, ὅπερ ἔλεγεν αὐτοῖς ἑωρακέναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθέντα·ὅπερ πῦρ ἕως τοῦ παρόντος ἐν τιμῇ ἔχουσιν οἱ Πέρσαι, ὡς θεῖον. ὁ δὲ αὐτὸς Περσεὺς ἔκτισε τοῖς Ἰωνίταις ἱερόν, ὃ ἐπωνόμασε πυρὸς ἀθανάτου. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὰ Περσικὰ ἔκτισεν ἱερὸν πυρός, καταστήσας ἐκεῖ διακονεῖν αὐτῷ εὐλαβεῖς ἄνδρας, οὕστινας ἐκάλεσε μάγους. ταῦτα δὲ Παυσανίας ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνεγράψατο.

Καὶ μετὰ καιρὸν ἐλθὼν ὁ Κηφεὺς βασιλεὺς κατ᾽ αὐτοῦ ἐκ τῆς Αἰθιοπίας, ὁ πατὴρ τῆς Ἀνδρομέδας, ἐπολέμησεν αὐτῷ·ἦν δὲ ὁ Κηφεὺς ἐκ τοῦ γήρως μὴ βλέπων. καὶ ἀκούσας ὁ Περσεὺς ὅτι πολεμεῖ αὐτῷ, ὀργισθεὶς πάνυ, ἐξῆλθε κατ᾽ αὐτοῦ [39] βαστάζων τὴν κάραν, καὶ ὑπέδειξεν αὐτῷ αὐτήν. καὶ ὁ Κηφεὺς μὴ βλέπων ἐπέβαινεν αὐτῷ ἔφιππος· ὁ δὲ Περσεὺς ἀγνοῶν ὅτι οὐ καθορᾷ,

ἐλογίσατο μηκέτι ἐνεργεῖν τὴν κάραν ἧς κατεῖχε Γοργόνος·καὶ στρέψας αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν προσέσχεν αὐτῇ·καὶ τυφλωθεὶς ἔμεινεν ὡσεὶ νεκρὸς καὶ ἀνῃρέθη. καὶ λοιπὸν ἐβασίλευσε Περσῶν ὁ υἱὸς τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας, προβληθεὶς ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ πάππου τοῦ Κηφέως, τοῦ βασιλέως τῆς Αἰθιοπίας·ὅστις ἐκέλευσε, καὶ ἐκαύθη ἡ μυσερὰ κεφαλὴ τῆς Γοργόνος, καὶ ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ χώραν. καὶ ἔμεινε λοιπὸν τὸ γένος τοῦ Περσέως βασιλεῦον τῆς Βαβυλωνίας χώρας.

Daha önce bahsedilen[578] *ve Zeus olarak da bilinen Pikos'un Hermes ve Herakles'ten, sonra kökeni Argos'a dayanan Akrisios'un kızı Danae'den Perseus adında bir oğlu daha oldu. Pek bilgili Euripides bu kadın hakkındaki eserinin ilgili bölümünde Danae'nin altına dönüşen Zeus tarafından iğfal edildikten sonra bir sandukaya konup denize atıldığı mitosunu anlatır. Yine pek bilgili bir vakanüvis olan Bouttios ise* **[35]** *deniz kenarındaki dairesinde bulunduğu sırada Danae'yi Zeus lakaplı aynı Pikos'un yüklüce altınla kandırıp gönlünü çalabildiğini; ardından da onu kaçırarak bu son derece güzel kadına zorla sahip olduğunu ve ondan yukarıda değinilen Perseus adında bir oğlu olduğunu anlatır. Çocukluğundan beri son derece atak biri olduğu için de onun kanatları olduğunu yazarlar. Bundan dolayı babası Zeus lakaplı Pikos bütün gizem ve hilelerini öğreterek ve ona "bunun sayesinde bütün düşmanlarını, senden nefret eden herkesi ve her rakibini yenersin ve bunun yüzüne bakan herkes kör olur ve sanki ölmüş gibi dona kalır ve senin tarafından öldürülür" diyerek onu iğrenç skyphos büyüsünü hazırlayıp uygulamakta eğitti. Böylece kendi babası Zeus lakaplı Pikos'a ikna olan Perseus bu olayların ardından babası Pikos'un ölümünü mütakip delikanlılık çağına da gelince babasının kardeşi – amcası – Ninos'un çocuklarına hasedinden Assyria Krallığı'na göz dikti. Bunun üzerine aldığı bir kehanet uyarınca Libya Ülkesi'ne gitti. Yolda karşısına yabanıl saçlı ve gözlü ve bakire bir yerli kızı çıktı. Perseus kızı durdurup ona "adın ne" diye sordu. Kız da işveyle "Medousa" dedi. Bunun üzerine Perseus kızı saçlarından yakalayıp yanında taşıdığı satır biçimli kılıcıyla başını kesti ve başı hemen eline alıp üzerinde babasından öğrendiği gibi o iğrenç büyünün gizemlerini* **[36]** *tatbik etti. Sonra da bu başı bütün rakipleri ve düşmanlarına karşı onları alt edip yok etmekte kendisine yardım etsin diye yanında taşıdı. Taşıdığı bu başa da yardımının çabukluğundan ve düşmanlarına karşı etkisinden dolayı Gorgon adını verdi. Daha sonra buradan geçip Krallığını Kepheus'in yaptığı Aithiopia Ülkesi'ne geldi. Burada Poseidon tapınağını bulup içine girdi ve tapınakta kendi babası Kepheus'in bir adağı uyarınca verildiği tapınakta kalan*

[578] Bak. Ioan. Mal. *Chron.* 28, 30, 31.

Andromeda adında bakire bir kız gördü. Kızı tapınaktan sürükleyek çıkardı ve güzelliğine vurulup iğfal ettikten sonra onu karısı yaptı ve sonra da yelken açıp ülkeden uzaklaştı. Assyria Ülkesi'ne giderken yolu Lykaonia Ülkesi'ne düştü. Ülkenin sakinleri bunu duyunca ona hemen savaş açtılar. Ama Perseus Gorgon başının yardımıyla Lykaonia'lıları yendi. Amandra adında bir köy bulunca bunu kent yaptı ve kent kapılarının dışında elinde Gorgon başını taşıyan kendi heykelini yaptırdı. Kurban kestikten sonra da kentin Tykhe'sini kendi ismine izafeten Persis olarak adlandırdı. Bu heykel bugün de yerinde durmaktadır. Kente de Gorgon'la birlikte ilk zaferinin imgesini (εἰκών) burada aldığı için Ikonion adını verdi. Ülkenin geri kalanına da hiçbir dirençle karşılaşmadan boyun eğdirdi. Isauria ve Kilikia'ya gelip düşmanlarının direnciyle karşılaşınca "atından inip tek ayağını **[37]** *yere basınca zaferi kazanacaksın" kehanetini aldı. Bunun üzerine Andrasos diye bilinen köyde atından inip adımını yere burada attı. Gorgon'u yardımıyla zaferi kazanınca da köyü kent yaptı ve adımına (ταρσός) dair kehanetten dolayı kente Tarsos adını verdi. Kenti arındırmak için de Parthenope adında masum bir kızı kurban kesti. Şükranlarını sunduktan sonra Argaion Dağı üzerinden Assyria'ya gitmek üzere buradan ayrıldı. Onları yenip kralları olan ve kendi soyundan gelen Sardanapallos'u öldürdükten sonra onları kendine tabi kılıp 53 yıl süreyle krallıklarını yaptı ve krallıklarından ve isimlerinden men edip onlara kendi ismine izafeten Persler adını verdi. Ayrıca ağaçlar yetiştirdi ve onlara perseai*[579] *adını verdi. Bu ağacı sadece burada değil, Mısır'ın bazı bölgelerinde de kendi anısına dikti. Ayrıca Perslere Medousa'nın iğrenç ve dindışı büyüsünün tatbikini de öğretti. Bu öğretiden dolayı ülkelerine de Medlerin Ülkesi adını verdi.*

Aynı Perseus Pers Ülkesi'ne uzun yıllar hükmettikten sonra Syria Ülkesi'nde Argos'lu Ionites'lerin yaşadığını öğrenince akrabaları olduğundan onları görmek üzere Syria'ya Silpion Dağı'na geldi. Bunlar onu bütün onur payeleriyle karşılayıp ona itaat ettiler. Bu Argos'lu Ionites'ler onun da Argos'luların soyundan geldiğini anlayınca **[38]** *hoşnut kalıp onu yücelttiler. Fakat bir fırtına çıkıp, Ionites'lerin kenti kenarından akan ve bugün Orontes olarak adlandırılan Drakon Nehri taşınca onlardan dua etmelerini rica etti. Onlar dua edip gizemli uygulamalarını icra ederken gökyüzünden fırtınayı dindiren ve nehir taşkınını durduran bir yıldırım topu düştü. Bu olayla şaşkına dönen Perseus derhal yıldırımın ateşiyle bir ateş yaktı ve onu kendi koruması altına aldı. Ateşi Pers bölgesindeki kendi krallığına götürdü ve insanlara gökyüzünden düştüğünü gördüğünü söylediği bu ateşe saygı göstermelerini öğretti. Persler ateşe bugün de tanrı gibi aynı saygıyı gösterirler. Perseus Ionites'ler için "Ölümsüz Ateş" adını verdiği bir tapınak kurdu. Aynı şekilde Pers*

[579] περσέα (=Mimusops Schimperi): Kauçuğa benzeyen tropik bir ağaç.

Bölgesi'nde de bir ateş tapınağı kurdu ve burada hizmet vermek üzere magoi adını verdiği sadık adamlarını atadı. Çok bilgili vakanüvis Pausanias bunları derli topluca yazmıştır.

Bir süre sonra Andromeda'nın babası Kral Kepheus ona saldırmak üzere Aithiopia'dan çıka geldi ve ona savaş açtı. Bu sırada Kepheus yaşlılıktan dolayı görmez olmuştu. Perseus ise onun kendisine savaş açtığını duyunca oldukça hiddetlenip **[39]** *elinde Medousa'nın başı karşısına dikildi ve ona başı gösterdi. Oysa Kepheus göremediği için atından üstüne atıldı. Perseus ise onun göremediğini bilmediğinden yanında taşıdığı Gorgon başının etkisini yitirdiğini zannetti. Başı kendi yüzüne tuttu ve hemen kör olup taş kesildi ve öldürüldü. Sonrasında Persler'e büyükbabası, Aithiopia Kralı Kepheus tarafından atanan, Perseus ile Andromeda'nın oğlu krallık etti. Kral Kepheus'in emriyle Gorgon'un iğrenç başı gömüldü ve kral kendi ülkesine döndü. Perseus'in soyu da Babylonia Ülkesi'ne krallık etmeyi sürdürdü.*

c. 133-143: Ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα, ἡ γυνὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος, πρῴην ἀκούσασα διὰ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα ὅτι τὴν Κασάνδραν φιλεῖ, καὶ ἀφορμὴν εὑρηκυῖα, δέδωκεν ἑαυτὴν εἰς μοιχείαν τῷ Αἰγίσθῳ τῷ συγκλητικῷ, υἱῷ τοῦ Θυέστου. καὶ ἀκούσασα τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος μέλλουσαν ἐπὶ τὴν Μυκηναίων παρουσίαν, ἐβουλεύσατο μετὰ τοῦ Αἰγίσθου πῶς ὀφείλει δόλῳ φονευθῆναι ἐρχόμενος ὁ Ἀγαμέμνων ὑπὸ τοῦ Αἰγίσθου. καὶ καταφθάσαντος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν τῇ Μυκηναίων πόλει, καὶ δεχθέντος ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ Αἰγίσθου, εἰσελθὼν εἰς τὸ ἴδιον παλάτιον ἐσφάγη. καὶ ἐποίησεν εὐθέως ἡ γυνὴ αὐτοῦ βασιλέα τὸν Αἴγισθον, καὶ ἐγαμήθη αὐτῷ νόμῳ. καὶ ἔσχεν ἐξ αὐτοῦ θυγατέρα, ἣν ἐκάλεσεν Ἐνιγόνην·ἥτις μετὰ θάνατον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς φοβηθεῖσα τὸν Ὀρέστην ἑαυτὴν ἀγχόνῃ ἀναιρεῖ. ἡ δὲ σύγκλητος καὶ ἡ πόλις καὶ ὁ στρατὸς ἐμίσει τὸν Αἴγισθον·ἀκούσας δὲ ὁ Ὀρέστης, ὁ τοῦ Ἀγαμέμνονος υἱός, τὴν τοῦ ἰδίου πατρὸς ἐπὶ τὴν Μυκηναίων πόλιν παρουσίαν, ἦλθεν ἀπὸ τοῦ Σχοινέως, ᾧτινι ἔδωκεν αὐτὸν μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐλθεῖν ὁ Ἀγαμέμνων ἀνατραφῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ παιδευθῆναι. καὶ λαβοῦσα αὐτὸν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ κρύφα ἐξεῖπεν αὐτῷ ὅτι βουλεύεται ὁ Αἴγισθος ἀνελεῖν αὐτόν. καὶ βουλευομένου τοῦ Ὀρέστου τί δεῖ αὐτὸν πρᾶξαι, ἐν τῷ μεταξὺ παραγίνεται **[134]** ὁ Στρόφιος εἰς τὴν Μυκήνην, ἐκ γένους ὑπάρχων τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἅμα τῷ υἱῷ αὐτοῦ Πυλάδῃ τῷ συνανεγνωκότι. καὶ μαθὼν ὁ Στρόφιος τὰ συμβάντα τῷ Ἀγαμέμνονι,

συνεβουλεύετο τῷ Ὀρέστῃ πόλεμον ποιῆσαι πρὸς τὸν Αἴγισθον. καὶ λαβὼν Ὀρέστην ἔρχεται εἰς τὸ Ἀπόλλωνος μαντεῖον μαθεῖν περὶ τοῦ Ὀρέστου. καὶ λαμβάνει χρησμὸν ὅτι δεῖ τὸν Ὀρέστην κτεῖναι τὴν μητέρα καὶ τὸν Αἴγισθον. εἶτα ἤτει μαθεῖν καὶ Ὀρέστης εἰ περισώζεται κτείνας αὐτούς·καὶ ἐρρήθη αὐτῷ ὅτι κρατήσει τῶν πατρῴων καὶ τῆς Πελοποννήσου πάσης.

Καὶ παρεκάλεσε τὸν Στρόφιον ὑποστρέψαι εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα, ἐάσαντα αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν Πυλάδην·καὶ πεισθεὶς ὁ Στρόφιος ἐποίησεν οὕτως. καὶ λοιπὸν ἦλθον εἰς τὴν Μυκηναίων πόλιν ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ Πυλάδης κατὰ τὸν χρησμόν· καὶ λάθρᾳ εἰσῆλθε πρὸς τὴν Ἠλέκτραν, ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ παρακαλεῖ αὐτὴν πεῖσαι τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλυταιμνήστραν δέξασθαι αὐτόν·ἥτις Ἠλέκτρα ἔπεισε τὴν ἰδίαν μητέρα, καὶ ἐδέξατο τὸν Ὀρέστην. καὶ παρακληθεῖσα ἡ Κλυταιμνήστρα ἐδυσώπησε τὸν Αἴγισθον·καὶ δεχθεὶς παρὰ τοῦ Αἰγίσθου ὁ Ὀρέστης μαινόμενος ἐκαρτέρει, βουλόμενος ἐκδικῆσαι τοῦ ἰδίου πατρὸς τὸ αἷμα, λέγων πᾶσιν ὅτι Ἐμόν ἐστι τὸ βασίλειον. καὶ εὑρηκὼς καιρὸν ἔσφαξε τὴν ἰδίαν μητέρα καὶ τὸν Αἴγισθον βασιλέα, τὸν αὐτοῦ πατρωόν. καὶ εἰς ἐξηχίαν ἦλθεν ἀπὸ τῆς μανίας παρ᾽ [135] ἑαυτὸν γενόμενος, καὶ ποτὲ μὲν ἐφρόνει καὶ διῆγεν ἐν ἀνέσει, ποτὲ δὲ ἐμαίνετο. πρὸς θεραπείαν τῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς συγκλήτου, ὅτι ἐφίλουν τὸν Ὀρέστην καὶ αὐτὸν ἠβούλοντο βασιλεῦσαι, οἱ ἱερεῖς ἁγνεύσαντες τὸν Ὀρέστην καὶ ἀποκαθαρίσαντες ἐξιλεώσαντο αὐτὸν τοῦ μητρῴου φόνου τοῦ μαίνεσθαι·καὶ ἀπαγαγόντες ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Ἀθηνᾶς τὸν Ὀρέστην, ἐφ᾽ ᾧ ὁ Ἄρειος πάγος ὑπῆρχε, τῆς δίκης ἀκούσαντος μεταξὺ Οἴακος τοῦ μετὰ τοῦ Τυνδαρίου τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Ὀρέστου. ὅστις Μενεσθεὺς ἐξεῖπε ψῆφον δικαίως τὸν Ὀρέστην ἐκδικῆσαι τὸν φόνον τοῦ ἰδίου πατρός, μάλιστα καὶ διὰ τὰς ἄλλας γυναῖκας, ὅπως μή τις ἑτέρα γυνὴ τοιοῦτόν τι δεινὸν ἐργάσηται. ταῦτα Δίκτυς ἐν τῇ ἕκτῃ αὐτοῦ ῥαψῳδίᾳ ἐξέθετο.

Οἱ οὖν ἱερεῖς λαβόντες τὸν Ὀρέστην ἐκ τῆς κρίσεως τοῦ Ἀρείου πάγου μετὰ τὴν ψῆφον ἀπήγαγον ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος παραμεῖναι, ἵνα τὴν μανίαν ἀποθέμενος βασιλεύσῃ. ὁ δὲ Ὀρέστης ἀπελθὼν εἰς τὸ ἱερόν, ἔχων

τὰς ἰδίας φρένας, ἅμα τῷ Πυλάδῃ, καὶ ποιήσας θυσίαν, ᾗτει τὴν Πυθίαν ἐκφυγεῖν τῆς μανιώδους νόσου. καὶ ἐδόθη αὐτῷ διὰ τῆς Πυθίας χρησμὸς διὰ στίχων, ὅ ἐστι τῇ κοινῇ διαλέκτῳ οὕτως. [136] Ὀρέστα, οὐκ ἄλλως σε δεῖ ἀργαλέας νόσου μανίαν ἀποθέσθαι, εἰ μὴ περάσας Πόντου κύματα Σκυθίης τε γαῖαν καταλάβοις Αὐλίδος τε χώραν. ἐν ἱερῷ Ἀρτέμιδος ληφθεὶς σωθήσῃ ἐκ βωμῶν·κἀκεῖθεν ἐκφυγὼν ἐκ χθονίης βαρβάρων χθόνα περάσας καταλάβῃς Συρίης γαῖαν σειομένην, αὐλῶνος Σιλπῆς τε ὄρους ἄντικρυς εὑρήσεις Μελάντιον τοὔνομα ἔχον ὄρος, ἔνθα μέγας ἐστὶ ναὸς Ἑστίας. ἐκεῖ λυσσώδη μανίαν ἀποτίθει· θᾶττον ἴθι. ταῦτα ἔφη ἃ γίνεται.

Καὶ τοῦτο χρησμοδοτηθεὶς ὁ Ὀρέστης ἐσημειώσατο· καὶ εὐθέως καταπλεύσας ἅμα τῷ Πυλάδῃ κατέφθασεν ἐπὶ τὴν Αὐλίδα χώραν τῆς Σκυθίας. καὶ ἀνελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, προσέσχεν ὁ Ὀρέστης ἱερὸν ἑστὼς ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς θαλάττης καὶ θανόντων ἀνθρώπων ἐῤῥιμμένα ὀστέα. καὶ λέγει Πυλάδῃ ὁ Ὀρέστης, Δοκεῖ σοι θεᾶς εἶναι τάδε μέλαθρα, ἔνθα σὺν νηυσὶν ἥκαμεν; ὁρῶ δὲ καὶ τῶν θανόντων ξένων τὰ ὀστέα. καὶ προσεσχηκὼς Πυλάδης λέγει τῷ Ὀρέστῃ, Φύγωμεν, ἐὰν σω θησόμεθα. ὁ δὲ Ὀρέστης ἔφη, Οὐ φεύγομεν· οὔτε γὰρ φεύγειν εἰώθαμεν οὐδὲ τὸν χρησμὸν κακιστεύσομεν.

Τούτους δὲ ἑωρακότες βουκόλοι ἔδραμον πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν, [137] λέγοντες αὐτῇ, Ἀγαμέμνονος καὶ Κλυταιμνήστρης κόρη, ἥκασι δύο νεανίσκοι παρὰ τὴν Κυανέαν. ἡ δὲ πρὸς αὐτούς, Ποταποί; τίνος γῆς; τί τοὔνομα ἔχουσιν οἱ ξένοι; ἐπηρώτα γὰρ πάντας ἡ Ἰφιγένεια τοὺς συλλαμβανομένους καὶ ἀγομένους εἰς θυσίαν ἀπὸ οἵας εἰσὶ χώρας, καὶ τότε αὐτοὺς ἔσφαζε, βουλομένη μαθεῖν περὶ τοῦ ἰδίου πατρὸς αὐτῆς Ἀγαμέμνονος καὶ τῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τοῦ κατὰ Φρυγῶν πολέμου τί ἐγένετο. οἱ δὲ βουκόλοι λέγουσιν αὐτῇ, Ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον ἔφη, Πυλάδη·τοῦ δὲ συζύγου τὸ ὄνομα οὐκ ἴσμεν·οὐδὲ γὰρ ἔφη. ἡ δὲ πρὸς αὐτούς, Τί γὰρ κοινὸν βουκόλου ἐν θαλάττῃ; οἱ δὲ εἶπον, Βοῦς ἥκαμεν νίψαι ἐν ἁλίᾳ δρόσῳ. καὶ πέμψασα Σκύθας συνέσχεν αὐτούς·καὶ ἤχθησαν εἰς θυσίαν δέσμιοι· καθὼς ὁ σοφώτατος Εὐριπίδης ἐξέθετο δρᾶμα ποιητικῶς, ὧν μέρος ὀλίγον ἐστὶ ταῦτα.

Καὶ δεσμευθέντων αὐτῶν, ἐκέλευσεν ἀφορισθῆναι τὸν ἕνα, καὶ ἀχθῆναι τὸν ἄλλον εἰς θυσίαν. καὶ ἀφώρισαν παρὰ μίαν οἱ Σκύθαι τὸν Ὀρέστην·τὸν δὲ Πυλάδην ἤγαγον πρὸς θυσίαν παρὰ τὸν βωμὸν τῆς Ἀρτέμιδος. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ἡ Ἰφιγένεια ποίας ἂν εἴη χώρας. ὁ δὲ ἔφη, Χώρας μὲν Ἑλλάδος, πόλεως δὲ Μυκήνης, ὁ δυστυχὴς πάρειμι. ἡ δὲ ἀκούσασα τὴν χώραν καὶ τὴν πόλιν, ἔνθα ἐβασίλευσεν ὁ αὐτῆς πατήρ, ἐδάκρυσε. νομίσασα δὲ ὅτι ὑπὸ τῶν βουκόλων ἐδιδάχθησαν, λέγει αὐτῷ, **[138]** Εἰ ἐκ Μυκήνης παρεγένου, οἶδας καὶ τίς ἐν αὐτῇ βασιλεύς. ὁ δὲ εἶπεν, Ἀγαμέμνων ἦν πρώην. ἡ δὲ πάλιν πρὸς αὐτόν, Εἰ τὸν Ἀγαμέμνονα ἠκρίβωσαι, τίς ἡ τούτου γυνή, καὶ τίνας ἐξ αὐτῆς παῖδας ἔσχεν; ὁ δὲ εἶπεν, Ἔσχεν ἐκ Κλυταιμνήστρας Ὀρέστην καὶ Ἠλέκτραν καὶ Ἰφιγένειαν, ἥτις, ὡς λέγουσι, θυσία προσήχθη Ἀρτέμιδι, καὶ ἡ θεὸς ἐῤῥύσατο αὐτήν· καὶ οὐκ ἐγνώσθη ποῦ ὑπάρχει. ἔσχε δὲ καὶ Χρυσόθεμιν καὶ Λαοδίκην θυγατέρας. ἡ δὲ ἀκούσασα ταῦτα ἐκέλευσεν αὐτὸν λυθῆναι τῶν δεσμῶν·καὶ γράψασα εἰς δίπτυχον ἐπέδωκεν αὐτῷ, εἰποῦσα, Ἰδοὺ τὸ ζῆν ἡ θεός σοι παρέσχε δι᾽ ἐμοῦ. ἐπόμοσαι κατ᾽ αὐτῆς ὅτι τὸ δίπτυχον τοῦτο ἐπιδίδως τῷ Ὀρέστῃ καὶ κομίζεις μοι παρ᾽ αὐτοῦ γράμματα. ὁ δὲ ἐπωμόσατο αὐτῇ ὅτι εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ δίδωμι αὐτὸ καὶ πρὸς σὲ αὐτὸν φέρω. καὶ λαβὼν τὸ δίπτυχον ἐξῆλθε πρὸ τοῦ ἱεροῦ, ὅπου ἐφυλάττετο ὁ Ὀρέστης, καὶ ᾔτησε τοὺς Σκύθας λαλῆσαι αὐτῷ. καὶ ἐπιδέδωκεν αὐτῷ τὸ δίπτχον, εἰπὼν αὐτῷ, Ἐλθὲ πρὸς τὴν σὴν ἀδελφήν. καὶ ἔμειναν οἱ Σκύθαι θαυμάζοντες τὸ συμβάν·καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν ἅμα τῷ Πυλάδῃ πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν. καὶ λέγει αὐτῇ ὁ Πυλάδης, Ἰδὲ ὁ Ὀρέστης· καὶ οὐκ ἐγνώρισεν αὐτόν. νομίσασα δὲ ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτός, λέγει, Ὁ ἐμὸς ἀδελφὸς τοῦ Πελοπείου γένους σήμαντρον ἔχει ἐλαίαν ἐν τῷ ὤμῳ. προσεσχηκυῖα δὲ ἐπὶ τὸν ὠμοπλάτην **[139]** αὐτοῦ τὸν δεξιὸν εἶδε τὸ Πελόπειον σύσσημον ἔχοντα αὐτόν·καὶ περιεπτύξατο τὸν Ὀρέστην, καὶ ἐκέλευσεν ἀνενεχθῆναι τὰ πλοῖα εἰς τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ναύτας· καὶ νεωλκήσαντες αὐτὰ ἔμειναν τὸν χειμῶνα.

Τοῦ δὲ θέρους καταφθάσαντος, τὴν Ἰφιγένειαν καὶ τὸ ὁλόχρυσον ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος λάθρᾳ λαμβάνων ὁ Ὀρέστης καὶ ὁ Πυλάδης ἔφυγον διὰ ὧν εἶχον ἰδίων πλοίων·καὶ ἀντεπέρασαν ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Ἀδιαβηνῶν. κἀκεῖθεν ἦλθον εἰς τὴν ἀνατολὴν εἰς τὸ Σαρακηνικὸν λίμιτον·καὶ ἀνῆλθον εἰς τὴν χώραν τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τὴν Τρικωμίαν. καὶ προσεσχηκότες οἱ τῆς Τρικωμίας τὸ ἱερατικὸν τῆς Ἰφιγενείας σχῆμα, ἐδέξαντο αὐτὴν ἐν τιμῇ·καὶ διέτριβον ἐκεῖ, τοῦ Ὀρέστου ληφθέντος ἐκεῖ καὶ μαινομένου. κτίσαντες δὲ οἱ Τρικωμῖται ἱερὸν Ἀρτέμιδος μέγα, παρεκάλεσαν τὴν Ἰφιγένειαν θυσιάσαι Ἀρτέμιδι κόρην παρθένον, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐπιθεῖναι τῇ κώμῃ·ἥντινα κόρην ὀνόματι Νύσσαν προσαγαγόντες αὐτῇ ἐποίησαν θυσίαν Ἀρτέμιδι. καὶ ποιήσαντες τῆς σφαγιασθείσης κόρης στήλην χαλκῆν τυχαίας, ἐκάλεσε τὴν πόλιν τὴν πρώην οὖσαν κώμην πόλιν Νύσσαν ἡ Ἰφιγένεια εἰς ὄνομα τῆς ὑπ᾽ αὐτῆς σφαγιασθείσης κόρης, ποιήσασα αὐτῇ καὶ βωμόν, ἐν ᾧ ἐπέγραψε ταῦτα· Τοὺς ἐκ Σκυθίης φεύγοντας δέχνυσο, θεὰ πόα Νύσα. ἅτινα ἕως νῦν ἐγγέγραπται.

[140] Τοῦ δὲ Ὀρέστου ἀναλαβόντος τὰς ἰδίας φρένας, ἡ Ἰφιγένεια εἶδεν ἐν ὁράματι ἔλαφον λέγουσαν αὐτῇ, Φεῦγε ἐκ τῆς χώρας ἐκείνης. καὶ ἀναστᾶσα τῷ πρωὶ ἅμα τῷ Ὀρέστῃ καὶ τῷ Πυλάδῃ ἔφυγεν ἐπὶ τὴν πάραλον τῆς Παλαιστίνης· κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν Συρίαν κατὰ τὸν χρησμόν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Σκυθίας ὀνόματι Θόας ἀκούσας ὅτι τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος τὸ ὁλόχρυσον ἔλαβεν ἡ Ἰφιγένεια καὶ ἔφυγεν, ἐξέπεμψε Σκύθας πολλοὺς καταδιώκοντας αὐτήν, εἰρηκὼς αὐτοῖς ὅτι Μὴ ὑποστρέψητε εἰς τὴν Σκυθίαν, εἰ μὴ τὸ ἄγαλμα τὸ ὁλόχρυσον τῆς Ἀρτέμιδος ἀγάγητέ μοι μεθ᾽ ἑαυτῶν. οἱ δὲ καταδιώκοντες καὶ ἐπιζητήσαντες πανταχῇ ἔφθασαν τὴν Παλαιστίνην χώραν καὶ τὴν πρώην λεγομένην Τρικωμίαν πόλιν Νύσσαν. καὶ μαθόντες ὅτι κατῆλθον οἱ περὶ τὴν Ἰφιγένειαν καὶ τὸν Ὀρέστην ἐπὶ τὴν πάραλον καὶ εὐθέως ἀπέπλευσαν, τερφθέντες τῆς τοποθεσίας καὶ τῆς πόλεως Νύσσης καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ τὸν βασιλέα δὲ αὐτῶν φοβούμενοι, ἔμειναν αὐτοὶ ἐκεῖ οἰκοῦντες, μετακαλέσαντες τὴν πόλιν εἰς ἴδιον ὄνομα Σκυθῶν πόλιν.

Ὁ δὲ Ὀρέστης ἅμα τοῖς σὺν αὐτῷ κατέλαβε τὴν Συρίαν·καὶ ἀνελθὼν ἐκ τοῦ πλοίου ἐπηρώτα ποῦ ἐστι τὸ Μελάντιον ὄρος καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας; καὶ εὑρηκώς, εἰσῆλθεν ἐν τῷ ἱερῷ· **[141]** καὶ θυσίαν ποιήσας παρέμεινεν ἐκεῖ παρακοιμώμενος. καὶ ἀπαλλαγεὶς ὁ Ὀρέστης τῆς χαλεπωτάτης νόσου ἀνεχώρησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ·καὶ κατελθὼν ἐν τοῖς ῥείθροις τῶν δύο ποταμῶν τῶν λεγομένων Μελάντων ὑπὸ τῶν Σύρων, διότι ἐκ τοῦ Μελαντίου ὄρους κατέρχονται, ἀπελούσατο. καὶ περάσας ὁ αὐτὸς Ὀρέστης τὸν Τυφῶνα ποταμόν, τὸν νυνὶ λεγόμενον Ὀρόντην, ἦλθεν ἐπὶ τὸ Σίλπιον ὄρος, προσκυνῆσαι τοὺς Ἰωνίτας. οἱ δὲ τὴν Συρίαν οἰκοῦντες Ἀργεῖοι Ἰωνῖται, ἀκηκοότες ὅτι τῆς νόσου ἀπηλλάγη ὁ Ὀρέστης, ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν, ἐπειδὴ ἐκ τῆς χώρας κατήγετο καὶ ἐξ αἵματος βασιλικοῦ ὑπῆρχε. καὶ ἀπαντήσαντες αὐτῷ ἐγνώρισαν τοὺς ὄντας μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑστίας·καὶ ἐπερωτήσαντες αὐτούς, Τίς ἐστιν οὗτος; εἶπον αὐτοῖς ὅτι Ὁ Ὀρέστης ἐστί, καὶ πρὸς ὑμᾶς αὐτὸν φέρομεν. οἱ δὲ Ἰωνῖται εὐθέως ἠσπάσαντο αὐτόν, εἰρηκότες αὐτῷ, Ὀρέστα, ποῦ τὴν μανίαν ἀπέθου; ὁ δὲ Ὀρέστης, φοβούμενος ἔτι τῆς νόσου τὴν ὀργήν, οὐκ ἀπεστράφη καὶ ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὸ ἱερὸν ἢ τὸ ὄρος ὅπου ἐῤῥύσθη τῆς νόσου, ἀλλὰ κουφίσας τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ὑπεράνω τῆς αὐτοῦ κορυφῆς τῷ δακτύλῳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὑπέδειξεν αὐτοῖς τὸ ὄρος καὶ τὸ ἱερόν, εἰρηκὼς αὐτοῖς ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ ὄρει εἰς τὸ ἱερὸν τῆς θείας Ἑστίας τὴν χαλεπὴν μανίαν ἀπεθέμην. καὶ εὐθέως οἱ Ἰωνῖται ποιήσαντες τῷ αὐτῷ Ὀρέστῃ στήλην χαλκῆν τῷ σχήματι αὐτῷ ᾧ ὑπέδειξεν αὐτοῖς, ὑπεράνω κίονος ἵσταται εἰς μνήμην καὶ δόξαν τῆς χώρας καὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς Ἑστίας, σημαίνοντες τοῖς μετὰ ταῦτα ποῦ ὁ **[142]** Ὀρέστης τὴν λυσσώδη μανίαν ἀπέθετο, ἥτις στήλη χαλκῆ ἕως τῆς νῦν ἵσταται, μετακαλέσαντες οἱ Ἰωνῖται καὶ τοῦ Μελαντίου ὄρους τὸ ὄνομα Ἀμανόν. ὁ δὲ Ὀρέστης προσκυνήσας τοὺς Ἰωνίτας κατῆλθεν εἰς τὴν πάραλον τῆς λεγομένης πρώην Παλαιοπόλεως, νυνὶ δὲ Σελευκείας·καὶ εὑρηκὼς νῆας ἐκεῖ, ἀπέπλευσε μετὰ τῆς Ἰφιγενείας καὶ τοῦ Πυλάδου ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ ζεύξας πρὸς γάμον τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Ἠλέκτραν τῷ Πυλάδῃ, κατέσχε τῆς Μυκηναίων χώρας ἕως θανάτου. οἱ δὲ Σύροι

προσεσχηκότες τὸ σχῆμα τῆς στήλης τοῦ Ὀρέστου, καὶ μαθόντες παρὰ τῶν Ἰωνιτῶν τὸν τρόπον, ὀργισθέντες ἐπεκάλεσαν αὐτὸν δραπέτην, διότι τοιούτου ἀγαθοῦ συμβάντος αὐτῷ ἐν τῇ αὐτῶν χώρᾳ, καὶ ἐκφυγόντος τὴν τοιαύτην ἀπειλήν, στραφεὶς καὶ προσεσχηκὼς καὶ ἀνυμνήσας τὰ θεῖα καὶ εὐχαριστῶν οὐχ ὑπέδειξε τοῖς Ἰωνίταις τὸ ἱερὸν τῆς Ἑστίας, ἀλλὰ δραπετεύσας τὸν λογισμόν, ἀντ᾽ εὐχαριστίας ἀποστρεφόμενος τῷ δακτύλῳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὑπέδειξε τὸ ἱερὸν καὶ τὸ ὄρος, ὅπου τῆς ἀνημέρου μανίης ἀπαλλαγεὶς ἐσώθη. ἥτις στήλη τοῦ Ὀρέστου ὁ δραπέτης καλεῖται παρὰ τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἕως τοῦ παρόντος·

πρὸ γὰρ μικροῦ τῆς πόλεώς ἐστιν ὁ αὐτὸς ἀνδριὰς τοῦ Ὀρέστου. ταῦτα δὲ ὁ σοφὸς Δομνῖνος συνεγράψατο.

Agamemnon'un eşi, Klytaimnestra, daha önce kocasının Kassandra'ya aşık olmasından dolayı bir fırsat bulunca kendini Thyestes'in oğlu meclis üyesi Aigisthos'la zinaya verdi. Agamemnon'un Mykene'ye gelmek üzere olduğunu duyunca da Aigisthos'la birlikte, Agamemnon gelince, onun Aigisthos tarafından nasıl öldürüleceğini tasarladılar. Agamemnon Mykene'lilerin kentine ulaşıp meclis üyesi Aigisthos ve kent tarafından karşılandıktan sonra kendi sarayına girince katledildi ve eşi hemen Aigisthos'u kral ilan etti ve onunla yasal yoldan evlendi ve ondan Enigone adında bir kızı oldu. Bu kız anne ve babasının öldürülmesinin ardından Orestes'in kendisini de asmasından korktu. Meclis, kent ve ordu ise Aigisthos'a nefret besledi. Agamemnon'un oğlu Orestes ise babasının kente ulaştığını duyunca Agammemnon'un onu savaşa giderken büyütülüp, yetiştirilmesi amacıyla bıraktığı Skhoineus'un yanından çıkıp geldi. Kızkardeşi onu yanına alıp Aigisthos'un onu öldürmeyi tasarladığından gizlice bahsetti. Orestes ne yapması gerektiğini düşünüp taşındığı sırada, Agamemnon'un akrabalarından Strophios [134]*, Orestes'le birlikte eğitim alan oğlu Pylades'le Mykene'ye geldi. Strophios Agamemnon'a olanları öğrenince Aigisthos'a karşı savaş açmaya Orestes'le birlikte karar verdi ve Orestes'i yanına alarak Orestes hakkında bilgi edinmek üzere Apollon kenanet merkezine gidip Orestes'in annesiyle Aigisthos'u öldürmesi gerektiği kehanetini aldı. Daha sonra Orestes eğer onları öldürürse hayatta kalıp kalmayacağını öğrenmek istedi. Atalarının topraklarına ve de tüm Peloponnesos'a hükmedeceği ona söylendi.*

Orestes Strophios'tan oğlu Pylades'in kendi yanında kalmasına izin verip kendisinin vatanına dönmesini rica etti. Strophios ikna olup böyle yaptı. Sonra da Orestes ve Pylades kehanet uyarınca Mykene'lilerin kentine gittiler. Gizlice kız kardeşi Elektra'nın yanına gitti

ve ondan annesi Klytaimnestra'yı kendisini kabul etmeye ikna etmesini istedi. Elektra annesini ikna etti ve anne Orestes'i kabul etti. Klytaimnestra kendisinden istenildiği gibi Aigisthos'tan ricada bulundu. Orestes Aigisthos'un yanına kabul edilince öfkeden çılgına dönmüş olmasına rağmen herkese krallığın kendisine ait olduğunu söyleyerek babasının kanının intikamını almak istediği için öfkesine hakim oldu. Uygun bir fırsat yakalayınca annesiyle kral ve üvey babası olan Aigisthos'u öldürdü. Öfkesi bir çılgınlık [135] *hali almış olmasına rağmen bazen rahatlayıp mantıklı biri oluyor bazen de çılgınlığı devam ediyordu. Kentle ve meclisle ilgili işlere özen göstermesi için – çünkü Orestes'i seviyor ve onun kral olmasını istiyorlardı – rahipler Orestes'i arındırıp temizleyerek annesini öldürmüş olmaktan duyduğu çılgınlığı yatıştırdılar ve Orestes'i Areiopagos meclisinin Klytaimnestra'nın babası Tyndarios'u savunan Oiaks ile Orestes arasındaki münazarayı dinlemek üzere toplandığı Athena Tapınağı'na götürdüler. Menestheus, daha ziyade başka bir kadın böylesi korkunç bir eyleme girişmesin diye diğer kadınlara gözdağı vermek için, Orestes'in haklı bir şekilde babasının cinayetinin intikamını aldığı kararını açıkladı. Diktys altıncı kitabında bunları anlatmaktadır.*

Bunun üzerine rahipler kararın ardından Orestes'i Areiopagos huzurunda görülen mahkemeden alarak çılgınlıktan kurtulup kral olabilmesi amacıyla orada bir süre kalması için Delphoi'daki Apollon Tapınağı'na götürdüler. Orestes Pylades'le birlikte aklı başında olarak tapınağa girdiğinde kurban kesip Pythia'dan kendisini deliliğe sevk eden bu hastalıktan kurtarmasını rica etti. Pythia'nın mısraları aracılığıyla kendisine ortak bir dilde aşağıdaki kehanet verildi: [136] *"Ey Orestes, Pontos'un dalgalarını aşmadıkça, Skythia toprağına ve Aulis Ülkesi'ne*[580] *ulaşmadıkça ağrılı hastalığının çılgınlığından kurtulman mümkün olmayacak. Artemis'in Tapınağı'nda alıkonmakla beraber sunaklardan kurtarılacaksın. Buradan kaçıp karayoluyla barbarların toprağını geçerek sallanan Syria ülkesine gideceksin ve Hestia'nın büyük bir tapınağının yer aldığı Silpe Vadisi'yle*[581] *karşısında yer alan Melantion adındaki dağı bulacaksın. Çılgınlığını burada bırak ve hızla uzaklaş". Olacak olan bu şeyleri söyledi.*

Orestes, bu kehanet verilince onu not etti. Pylades'le birlikte derhal denize açılarak Skythia'daki Aulis Ülkesi'ne ulaştı. Gemiden karaya çıkınca Orestes'in denizden iki mil ötede duran bir tapınakla ölen insanların atılmış kemikleri dikkatini çekti ve Orestes Pylades'e "gemilerle yanaştığımız buranın tanrıçaya ait odacıklar olduğunu mu düşünüyorsun, ölen yabancıların kemiklerini görüyorum" dedi. Pylades de bunlara dikkat edince Orestes'e "eğer

[580] Boetia'nın Euboia Adası'na yakın olduğu Euripos Boğazı'nın hemen güneyinde bir kent; BATL, Map 55-57.
[581] Antiokheia'nın hemen doğusunda yükselen Silpion Dağı civarındaki ova; BATL, Map 67.

kendimizi kurtaracaksak kaçalım" dedi. Orestes ise "kaçmaya alışkın olmadığımız gibi kehaneti de geçersiz kılamayacağımıza göre, kaçmıyoruz" dedi.

Onları gören çobanlar, **[137]***, ona iki gencin Karanlık Kayalar'a geldiğini söylemek üzere Agamemnon ve Klytaimnestra'nın kızı Iphigeneia'a koştular. Kız ise onlara ne tür insan olduklarını, hangi ülkeden geldiklerini ve isimlerinin ne olduğunu (sordu). Zira babası Agamemnon hakkındaki şeyleri ve Phrygia'lılara karşı yürütülen savaş hakkında ne olduğunu öğrenmek istediği için yakalanıp kurban edilmek üzere getirilen herkese nereden geldiklerini sorar ve onları bundan sonra kurban ederdi. Çobanlar ise ona birinin diğerine Pylades diye seslendiğini, diğerinin ise adını bilmediklerini zira bunu hiç söylemediğini anlatırlar. Kız da onlara bir çobanın denizde ne işi olduğunu sorunca onlar, inekleri tuzlu suda yıkamak için geldiklerini söylerler. Bunun üzerine (Iphigeneia) Skythia'lıları göndererek onları yakalatır ve kurban için zincire vurdurur. Tıpkı çok bilgili Euripides'in bunların küçük bir kısmını oluşturduğu oyununda şiirsel bir dille anlattığı gibi.*

Onların (Orestes ve Pylades) zincire vurulmalarının ardından da birinin ayrılmasını, diğerininse kurban için götürülmesini buyurdu. Skythia'lılar Orestes'i ayırıp Pylades'i kurban için Artemis'in sunağına götürdüler. Ve Iphigeneia buna hangi ülkeden olduğunu sordu; o ise, "ben bahtsız, Hellas Ülkesi'nden, Mykene kentinten buraya geldim" dedi. Kızsa babasının hüküm sürdüğü ülkeyi ve kenti duyunca ağladı. Onların çobanlar tarafından eğitildiğini göz önüne alınca ona **[138]** *"eğer Mykene'den geliyorsan orada kimin kral olduğunu biliyorsundur" dedi. Adamsa "önceden Agamemnon'du dedi" kadınsa Agamemnon'u doğru anlayıp anlamadığını sınamak için karısını ve bundan hangi çocuklara sahip olduğunu tekrar sorunca, o "Klytaimnestra'dan Orestes ve Elektra ile anlattıklarına göre kurban olarak Artemis'e sunulan, ama tanrıça tarafından kurtarılan, yine de nerede olduğu bilinmeyen Iphigeneia'a sahip. Ayrıca Khrysothemis ve Laodike adında kızları da var" dedi. Bunları işitince onun zincirden çözülmesini emretti. Sonra da iki kanatlı bir levha üzerine bir şeyler yazarak "benim sayemde tanrıça hayatını bağışladı. Bu tableti Orestes'e verip ondan da bana yanıtını getirmeye tanrıçanın huzurunda söz ver" diyerek ona verdi. Adamsa ona "kendi ellerimle verip sana ondan yanıt getireceğim" sözünü verdi. Bunun üzerine iki kanatlı bu levhayı alarak Orestes'in gözetim altında tutulduğu tapınağın önüne geldi ve Skythia'lılardan onunla görüşmeyi talep etti. Tableti verip ona "kızkardeşinin yanına git" dedi. Skythia'lılarsa bu rastlantıya şaşırıp kaldılar ve onu Pylades'le beraber Iphigenia'a götürdüler. Pylades ise kadına "bak, işte Orestes" dedi ama kadın onu tanıyamadı ve onun Orestes olmadığını düşünerek, "benim kardeşimin omzunda Pelops soyunun doğum lekesi var" der. Bunun ardından onun sağ kürek kemiğine* **[139]** *yaklaşıp onun Pelops soyuna özgü lekeyi taşıdığını gördü ve Orestes'i kucaklayıp gemilerle içindeki*

denizcilerin karaya çıkarılmasını emretti. Onlar da bunları karaya çekerek kışı burada geçirdiler.

Yaz bastırır bastırmaz, Orestes ve Pylades Iphigenia ile birlikte Artemis'in som altından kült heykelini gizlice alarak, sahip oldukları kendi gemilerine kaçtılar. Karşıda Adiabene'lilerin[582] Ülkesi'ne geçtiler; buradan da doğuya doğru Sarakene'lilerin sınırını aşıp, Palaistina'daki Trikomia'ya ulaştılar. Trikomia'nın sakinleri Iphigenia'nın rahibeliğe özgü alametlerine dikkat edince onu onurla karşıladılar. Orestes tekrar çılgınlığa yakalandığı için burada bir süre oyalandılar. Trikomia'lılar Artemis'in büyük bir tapınağını inşa edip, İphigenia'dan Artemis'e bakire bir genç kız kurban etmesini ve kızın adının köye talep ettiler. Nyssa adında bir kızı onun huzuruna getirip Artemis'e kurban ettiler. Sakinler kurban edilen kızın kaderinin bronz bir stelini dikdikten sonra Iphigeneia önceden bir köy olan kentin kurban edilen kızın isminden ötürü Nyssa adlandırılmasını emretti ve onun için üzerinde şunların yazılı olduğu bir sunak yaptırdı: "Ey, Tanrıça, Ece Nysa, Skythia'dan kaçanları kabul et". Bunlar günümüzde de hala yazılıdır.

[140] *Orestes tekrar aklına mukayet olunca, Iphigeneia rüyasında bir geyiğin kendisine "Bu ülkeden kaç" dediğini gördü. Ve sabah erkenden kalkıp Orestes ve Pylades'le birlikte Palaistina kıyısına kaçtılar. Buradan da kehanet uyarınca Syria'ya yelken açtılar.*

Skythia'nın Thoas adındaki kralı, Iphigeneia'nın Artemis'in som altından kült heykelini alıp kaçtığını duyunca birçok Skythia'lıyı onlara "Artemis'in som altından heykelini yanınızda bana getirmeden Skythia'ya dönmeyin" diyerek onun peşine düşmek üzere gönderdi. Onlar da peşine düşüp her yerde ararken, Palaistina[583] Ülkesi'ne ve Eskiden Trikomia diye bilinen Nyssa Kenti'ne ulaştılar. Burada Iphigeneia ve Orestes'le birlikte olanların kıyıya gittiklerini ve hemen denize açıldıklarını öğrenince, bir yandan Artemis Tapınağı'nın ve de Nyssa kentinin konumu hoşlarına gittiği için; öte yandan da krallarından korktukları için burada yerleşip kaldılar; kentin adını da kendi isimlerinden ötürü Skythopolis[584] olarak değiştirdiler.

Orestes ise yanındakilerle birlikte Syria'ya vardı ve gemiden karaya çıkıp Melantion Dağı'nın ve Hestia Tapınağı'nın nerede olduğunu sordu. Dağı ve Tapınağı bulunca tapınağa girdi. [141] *Kurban kestikten sonra orada uykuya daldı ve Orestes bu ağır hastalığından şifa bulup tapınaktan ayrıldı. Melantion Dağı'ndan doğdukları için Syria'lılar tarafından Melantos olarak adlandırılan iki nehrin kenarına varıp bunların sularında yıkandı. Aynı Orestes bugün Orontes olarak adlandırılan Typhon Nehri'ni geçip Ionites'lere saygılarını*

[582] Bugün K. Irak'ta Erbil civarında bölge.
[583] Bugün Filistin ve İsrail topraklarını kapsayan bölge; BATL, Map 70.
[584] Nyssa/Skythopolis, bugün İsrail'in kuzeydoğusunda, Bugün Bet Şean olarak adlandırılan kent; BATL, Map 69.

sunmak üzere Silpion Dağı'na vardı. Syria'da oturan Argos'lu Ionites'ler Orestes'in hastalıktan şifa bulduğunu duyunca, onlarla aynı ülkeden geldiği ve kral kanı taşıdığı için onun yanına geldiler. Onunla buluşunca Hestia Tapınağı'ndan beri onunla birlikte olanları tanıdılar ve onlara bu kişinin kim olduğunu sorunca onlar da bunlara "bu kişi Orestes'tir ve onu size getirdik" dediler. Bunun üzerin Ionites'ler onu hemen kucaklayıp, ona "Ey Orestes! çılgınlığını nerede bıraktın" diye sorunca Orestes ise hastalığının ağırlığından çekinmesine rağmen, tapınağı ya da hastalıktan şifa bulduğu dağı onlara sırtını dönerek değil; "bu dağdaki Tanrısal Hestia'nın Tapınağı'na bu zorlu çılgınlığı bıraktım" dedikten sonra sağ elini başının üzerine kaldırıp parmağıyla tapınağı ve kutsal alanı işaret ederek gösterdi. Ionites'ler hemen Onun onlara işaret ederkenki pozunda bir heykelini yaparak bölgenin, tapınağın ve Hestia'nın anısına bir sütunun üzerine diktiler ve [142] *Orestes'in öfkeli çılgınlığını bıraktığı bu yere daha sonra gelecek olanlara – ki söz konusu stel bugün de dikili durmaktadır – hatırlatmak için Ionites'ler Melantion Dağı'nın adını Amanon olarak değiştirdiler. Bunun ardından Orestes Ionites'lere hürmetlerini sunduktan sonra eskiden Palaiopolis şimdiyse Seleukeia*[585] *olarak adlandırılan kentin kıyısına ulaştı ve burada gemiler bularak Iphigeneia ve Pylades'le Hellas'a yelken açtı. Kızkardeşi Elektra ile Pylades'i evlilik bağı ile bağladıktan sonra Mykene'lilerin topraklarına ölümüne kadar hükmetti. Syria'lılar ise Orestes heykelinin pozuna dikkat edip bir de Ionites'lerden hikayeyi öğrenince, öfkelenip ona 'kaçak' adını verdiler; çünkü kendi ülkelerinde böylesine büyük bir tehlikeden kurtaran bir iyiliğe mazhar olmasına rağmen ne tanrılara gerekli saygıyı sunmak, şükretmek ve de onları övmek için geri dönmüş ne de Ionites'lere Hestia Tapınağı'nı göstermiş; tersine mantığı hiçe sayarak şükran göstermek yerine yabanıl çılgınlıktan kurtulduğu tapınağa ve dağa sırtını dönerek sadece parmağıyla işaret etmiştir. Orestes'in bu steli Antiokheia'lılar tarafından günümüzde de 'kaçak' olarak adlandırılır. Zira Orestes'in bu heykeli kentin hemen önündedir. Bilge Domninos eserinde bunları detaylıca anlatır.*

TM 5. Paus. *Frag*. 3 [= TM 4b (37-38)].

Ὁ δὲ αὐτὸς Περσεὺς μετὰ τὸ βασιλεῦσαι τῆς Περσικῆς χώρας ἔτη πολλά, μαθὼν ὅτι ἐν τῇ Συρίᾳ χώρᾳ διάγουσιν ἐκ τοῦ Ἄργους Ἰωνῖται, ἦλθεν εἰς τὴν Συρίαν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος, ὡς πρὸς ἰδίους συγγενεῖς· οἵτινες δεξάμενοι αὐτὸν μετὰ πάσης τιμῆς προσεκύνησαν·γνόντες αὐτὸν οἱ αὐτοὶ Ἀργεῖοι Ἰωπολῖται ὅτι καὶ οὗτος ἐκ τοῦ γένους τῶν Ἀργείων κατάγεται, [38]

[585] Burada bahsedilen Seleukeia bugün Hatay'a bağlı Samandağ ilçesi sınırları içerisinde kalan ve Orontes Nehri vasıtasıyla Antiokheia'ya bağlanıp kentin limanı işlevini gören Seleukeia Pieria olmalıdır; BATL, Map 67.

χαρέντες ἀνύμνουν αὐτόν. χειμῶνος δὲ γενομένου, καὶ πλημμυρήσαντος πολὺ τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ τῇ Ἰωνιτῶν πόλει τοῦ λεγομένου Δράκοντος, νυνὶ δὲ Ὀρόντου, ᾔτησε τοὺς Ἰωνίτας εὔξασθαι·καὶ ἐν τῷ εὔχεσθαι αὐτοὺς καὶ μυσταγωγεῖν κατηνέχθη σφαῖρα πυρὸς κεραυνοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις ἐποίησε παυθῆναι τὸν χειμῶνα καὶ τὰ τοῦ ποταμοῦ ἐπισχεθῆναι ῥεῖθρα. καὶ θαυμάσας ἐπὶ τῷ γεγονότι ὁ Περσεὺς ἐξ ἐκείνου τοῦ πυρὸς εὐθέως ἀνῆψε πῦρ, καὶ εἶχε φυλαττόμενον μεθ᾽ ἑαυτοῦ·ὅπερ πῦρ ἐβάσταζεν ἐπὶ τὰ Περσικὰ μέρη εἰς τὰ ἴδια βασίλεια. καὶ ἐδίδαξεν αὐτοὺς τιμᾶν ἐκεῖνο τὸ πῦρ, ὅπερ ἔλεγεν αὐτοῖς ἑωρακέναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατενεχθέντα·ὅπερ πῦρ ἕως τοῦ παρόντος ἐν τιμῇ ἔχουσιν οἱ Πέρσαι, ὡς θεῖον. ὁ δὲ αὐτὸς Περσεὺς ἔκτισε τοῖς Ἰωνίταις ἱερόν, ὃ ἐπωνόμασε πυρὸς ἀθανάτου. ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὰ Περσικὰ ἔκτισεν ἱερὸν πυρός, καταστήσας ἐκεῖ διακονεῖν αὐτῷ εὐλαβεῖς ἄνδρας, οὕστινας ἐκάλεσε μάγους. ταῦτα δὲ Παυσανίας ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνεγράψατο.

Aynı Perseus Pers Ülkesi'ne uzun yıllar hükmettikten sonra Syria Ülkesi'nde Argos'lu Ionites'lerin yaşadığını öğrenince akrabaları olduğundan onları görmek üzere Syria'ya Silpion Dağı'na geldi. Bunlar onu bütün onur payeleriyle karşılayıp ona itaat ettiler. Bu Argos'lu Ionites'ler onun da Argos'luların soyundan geldiğini anlayınca **[38]** *hoşnut kalıp onu yücelttiler. Fakat bir fırtına çıkıp, Ionites'lerin kenti kenarından akan ve bugün Orontes olarak adlandırılan Drakon Nehri taşınca onlardan dua etmelerini rica etti. Onlar dua edip gizemli uygulamalarını icra ederken gökyüzünden fırtınayı dindiren ve nehir taşkınını durduran bir yıldırım topu düştü. Bu olayla şaşkına dönen Perseus derhal yıldırımın ateşiyle bir ateş yaktı ve onu kendi koruması altına aldı. Ateşi Pers bölgesindeki kendi krallığına götürdü ve insanlara gökyüzünden düştüğünü gördüğünü söylediği bu ateşe saygı göstermelerini öğretti. Persler ateşe bugün de tanrı gibi aynı saygıyı gösterirler. Perseus Ionites'ler için "Ölümsüz Ateş" adını verdiği bir tapınak kurdu. Aynı şekilde Pers Bölgesi'nde de bir ateş tapınağı kurdu ve burada hizmet vermek üzere magoi adını verdiği sadık adamlarını atadı. Çok bilgili vakanüvis Pausanias bunları derli topluca yazmıştır.*

TM 6. *Schol. Lycoph.* 1374.

Ὀρέστης μετὰ τὸ ἀνελεῖν Αἴγισθον καὶ Κλυταιμνήστραν διωκόμενος ὑπ᾽ ἐριννύων φεύγει πρὸς Ἀθήνας ἐν τῇ τῶν Ἀνθεστηρίων ἑορτῇ βασιλεύοντος

Δημοφῶντος καὶ κρίνεται ἐν Ἀρείῳπάγῳ ἢ μετὰ ἐριννύων ἢ Τυνδάρεω ἢ Ἠριγόνης τῆς Αἰγίσθου καὶ Κλυταιμνήστρας θυγατρός, ἴσων δὲ γενομένων τῶν ψήφων ἀπελύθη. ἔχρησε δ᾽ ὁ θεὸς τῆς μανίας αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰ τὸ ἐν Ταύροις ξόανον Ἀρτέμιδος μετακομίσει. οἱ δὲ Ταῦροι μοῖρα Σκυθῶν. παραγενόμενος δὲ μετὰ Πυλάδου καὶ κρατηθεὶς παρὰ βουκόλων ἤχθη δέσμιος σὺν τῷ Πυλάδῃ πρὸς Θόαντα τὸν βασιλέα, ὁ δὲ αὐτοὺς πρὸς τὴν ἱέρειαν Ἰφιγένειαν ἔπεμψε, μεθ᾽ ἧς καὶ τοῦ ἀγάλματος φεύγουσι. χειμασθέντες δὲ ἐξώκειλαν περὶ τὰ τῆς Σελευκείας νῦν λεγομένης μέρη καὶ περὶ Ἀντιόχειαν καὶ τὸ Μελάντιον ὄρος, ὃ ἀπὸ τοῦ παυθῆναι ἐκεῖ τὸν Ὀρέστην τῆς μανίας Ἄμανον ἐκλήθη.

Orestes Aigisthos'u ve Klytaimnestra'yı öldürdükten sonra peşine intikam tanrıçaları düşünce Demophon'un krallığı sırasında ve Anthesteria Bayramı esnasında Atina'ya sığındı ve intikam tanrıçlarının veya Tyndareus'in ya da Aigisthos ile Klytaimnestra'nın kızı Erigone'nin aleyhte söz aldıkları Areiopagos'ta mahkeme edildi. Ama oylar eşit çıkınca da serbest bırakıldı. Daha sonra tanrı ona, eğer Artemis'in Tauroi'daki kült heykelini beraberinde getirirse çılgınlıktan kurtulacağı kehanetini verdi. Tauroi ise Skythia'nın bir bölgesidir. Pylades'le birlikte bölgeye ulaşınca çobanlara alt olup yine Pylades'le birlikte zincire vurularak Kral Thoas'ın huzuruna getirildi. Kral da onları heykeli birlikte kaçırdıkları rahibe Iphigeneia'nın yanına gönderdi. Kışı burada geçirdikten sonra da şimdi Seleukeia olarak adlandırılan kentin teritoryumu, Antiokheia ve Orestes'in çılgınlıktan burada kurtulmasından dolayı Amanon olarak adlandırılan Melantion Dağı civarında karaya sürüklendiler.

TM 7. *Schol. Opp.* 3, 315.

Ἀμανοῦ·ὄνομα ὄρους Ἀντιοχείας Κίλικος· ὁ Ὀρεστὴς παυθεὶς τῆς μανίας Ἀμανὸν ἐκλήθη· ὄνομα ὄρους.

Amanos: Kilikia Antiokheia'sında bir dağın adı. Orestes çılgınlıktan kurtulunca Amanon olarak adlandırıldı. Dağın adı.

TM 8. Steph. Byz. *Ethn*. s. v. Ἄμανον (TN 17c).

Ἄμανον, ὄρος πρὸς τῇ Κιλικίᾳ ἀπὸ τοῦ Ταύρου καθῆκον. ἱστοροῦσι δὲ τὸν Ὀρέστην ἀπὸ Ταύρων σὺν Ἰφιγενείᾳ τὴν Ἄρτεμιν κομίσαντα [ἐν τούτῳ τῷ ὄρει] τῆς μανίας λύσιν εὑρεῖν.

Kilikia'daki Amanos Dağı Tauros'tan aşağı doğru sarkar. Iphigenia'la birlikte Artemis'i (heykelini) Tauros'tan getirdikten sonra Orestes'in çılgınlığının burada yatıştığı anlatılır.

TM 9. Suda, *Lex*. s. v. Ἰώ:

Ἰώ· ὄνομα. Ἴναχος, Ἀργείων βασιλεύς, κτίζει πόλιν εἰς ὄνομα τῆς σελήνης Ἰοῦ· οὕτω γὰρ τὴν σελήνην ἐκάλουν Ἀργεῖοι. ἔσχε δὲ καὶ θυγατέρα Ἰώ, ἥντινα Πῆκος ὁ καὶ Ζεὺς ἥρπασε καὶ ἔσχε θυγατέρα ἐξ αὐτῆς Λιβύην. ἡ δὲ Ἰὼ λυπηθεῖσα ἐπὶ τῇ διαφθορᾷ ἔφυγεν εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος κἀκεῖ τελευτᾷ. ὁ δὲ πατὴρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦτο μαθόντες κτίζουσιν αὐτῇ ἱερὸν καὶ ἐκάλεσαν τὸν τόπον Ἰώπολιν καὶ ἔμειναν ἐκεῖ μέχρι τελευτῆς, ἐπιτελοῦντες τὴν μνήμην καὶ κρούοντες εἰς τὰς ἀλλήλων θύρας κατ' ἔτος ἔλεγον, ἰώ, ἰώ.

Io: Bir isim. Argos'luların kralı Inakhos ayın adına izafeten Io isminde bir kent kurdu. Zira Argos'lular aya bu adı verirler. Onun Io adında bir de kızı vardır. Bu kızı Pekos olarak da bilinen Zeus kaçırmış ve ondan Libya adında bir kızı olmuştur. Io ise başına gelen yıkımın üzüntüsüyle Silpion Dağı'na kaçmış ve orada ölmüştür. Babası ve kardeşleri bunu duyunca onun için bir tapınak inşa etmişlerdir. Tapınağı inşa ettikleri mevkii Iopolis olarak adlandırmışlar ve ölene kadar burada kalmışlardır. Ayrıca her yıl birbirlerinin kapılarını yumruklayıp "io, io" diye bağırarak her yıl onu anısını canlı tutmuşlardır.

EK-3 TESTIMONIA HISTORICA (TH)

TH 1. Amm. Marc. *Res Gestae*, 22, 14, 4-5.

Denique praestituto feriarum die Casium montem ascendit nemorosum et tereti ambitu in sublime porrectum, unde secundis galliciniis videtur primo solis exortus. Cumque Iovi faceret rem divinam, repente conspexit quendam humi prostratum, supplici voce vitam precantem et veniam. Interrogantique ei, qui esset, responsum est praesidalem esse Theodotum Hierapolitanum, qui profectum a civitate sua Constantium inter honoratos deducens adulando deformiter tamquam futurum sine dubietate victorem, orabat lacrimas fingens et gemitum ut Iuliani ad eos mitteret caput perduellis ingrati, specie illa, qua Magnenti circumlatum meminerat membrum. **[5]** Quibus auditis accepi inquit, olim hoc dictum imperator relatione multorum, sed abi securus ad lares, exutus omni metu clementia principis, qui ut prudens definivit inimicorum minuere numerum augereque amicorum sponte sua contendit ac libens.

Sonunda, tatil olarak belirlenmiş günde oldukça yoğun bir orman örtüsüyle kaplı, yuvarlak bir forma sahip ve horozların ikinci ötüşünde[586] *güneş doğuşunun izlenebildiği Casius Dağı'na tırmandı. Ve tam Iupiter'e adakta bulunacağı sırada birden yerde yatıp yakaran bir dille hayatını esirgemesi için yalvaran bir adamı fark etti. Iulianus ona kim olduğunu sorunca da bu adam, eskiden Hieropolis'in yöneticisi olan Theodotos olduğunu, Constantius kenti terk ederken kendisiyle eşit mertebeden kişilerle birlikte ona eşlik ettiğini ve sanki zaferi kesin olarak kazanmış gibi ona yaltaklandığını; ayrıca Magnentius'un sergilenen başını anımsatacak şekilde nankör bir asi olarak Iulianus'un başını kendilerine göndermesi için ona timsah gözyaşları ve ağıtlar içinde yakardığını anlattı.* **[5]** *Iulianus bunları duyunca ona, "bunları pek çok kişiden daha önce dinlemiştim. Bilge biri gibi düşmanlarının sayısını azaltıp dostlarınınkini arttırmaya hevesli bir imparatorun merhameti sayesinde bütün korkularından arınıp güven içinde evine dön" dedi.*

[586] Plinius'un deyimiyle dördünce nöbet saati.

TH 2. *Ant. Graec*. 6, 332 (krş. Arrian. *Parth. Frag*. 36; Suda, *Lex*. s. v. Κάσιον ὄρος).

Ζηνὶ τόδ' Αἰνεάδης Κασίῳ Τραϊανὸς ἄγαλμα,
κοίρανος ἀνθρώπων κοιράνῳ ἀθανάτων,
ἄνθετο, δοιὰ δέπα πολυδαίδαλα καὶ βοὸς οὔρου
ἀσκητὸν χρυσῷ παμφανόωντι κέρας,
ἔξαιτα προτέρης ἀπὸ ληίδος, ἦμος ἀτειρὴς
πέρσεν ὑπερθύμους ᾧ ὑπὸ δουρὶ Γέτας

Aineas'ın soyundan gelen, insanlığın efendisi
Traianus, bu adağı ölümsüzlerin efendisi Zeus Kasios'a
adadı, zengin işçilikli iki kadehi ve dev bir
boğanın pasparlak altından boynuzunu.

TH 3. Caes. *Bell. Civ.* 3, 31, 1.

His temporibus Scipio detrimentis quibusdam circa montem Amanum acceptis imperatorem se appellaverat.

Bu sırada Scipio, Amanos Dağı civarında belli kayıplar vermiş olmasına rağmen imparator ünvanını almıştı.

TH 4. Cic. *Fam.* 2, 10, 2-3; 3, 8, 10; 8, 6, 4; 12, 15, 7; 15, 4, 7-9.

a. 2, 10, 2-3: Parthos times quia diffidis copiis nostris. ergo ita accidit. nam Parthico bello nuntiato locorum quibusdam angustiis et na<tu>ra montium fretus ad Amanum exercitum adduxi satis probe ornatum auxiliis et quadam auctoritate apud eos qui me non norant nominis nostri. multum est enim in his locis: "hicine est ille qui urbem? quem senatus?" nosti cetera. cum venissem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est divisus aquarum divertiis, Cassius noster, quod mihi magnae voluptati fuit, feliciter ab Antiochea hostem reiecerat, Bibulus provinciam acceperat. **[3]** Interea cum meis copiis omnibus vexavi Amaniensis, hostis sempiternos. multi occisi, capti, reliqui dissipati. castella munita improviso adventu capta et incensa.

Bizim birliklerimize güvenmediğin için Parth'lardan çekiniyorsun. Pekâlâ! Olanlar şunlar. Parth Seferi ilan edilince arazinin belli güçlüklerine ve dağların doğal özelliklerine güvenip, yeterli sayıdaki yardımcı birliklerin ve beni şahsen tanımamasalar da ahali nezdindeki ünümüzün desteğiyle orduyu Amanus'a sevk ettim. Zira burada hakkımdaki şu ifadeler oldukça yaygındır: "Kenti .... yapan, Senatus'un .... yaptığı şahıs bu değil mi?", gerisini sen düşün. Bibulus'la bana tanıdık bir dağ ve suların dönüm noktası olan Amanus'a varınca, benim için büyük bir mutluluk kaynağı olan dostumuz Cassius, bereket versin ki düşmanı Antiochea'dan püskürttü, Bibulus da eyaleti devraldı. **[3]** *Bu sırada ben de bütün birliklerimle ezeli düşmanımız olan Amanus sakinlerini ezdim. Birçoğu öldürüldü veya esir alındı, geri kalanlarsa dağıtıldı. Tahkimli kaleleri ani bir baskınla ele geçirildi ve yakıldı.*

b. 3, 8, 10 : De nostris rebus quod scire vis, Tarso Nonis Octobribus ad Amanum versus profecti sumus. haec scripsi postridie eius diei, cum castra haberem in agro Mo<p>s<u>hestiae. si quid egero, scribam ad te neque domum umquam ad me litteras mittam quin adiungam eas quas tibi reddi velim.

İcraatlerim hakkında istediğin malumatları vermek için Amanus'a gitmek üzere 7 Ekim'de Tarsus'tan ayrıldım. Bu mektubu, ertesi gün Mopsuhestia teritoryumundaki kampa ulaşınca yazıyorum. Ne yapacaksam sana yazacağım ve hatta bir tane de sana iletilmek üzere içine eklemeden kendi evime bile bir mektup dahi göndermeyeceğim.

c. 8, 6, 4 : Curioni nostro tribunatus conglaciat. **[4]** sed dici non potest quo modo hic omnia iaceant. Nisi ego cum tabernariis et aquariis pugnarem, veternus civitatem occupasset. si Parthi vos nihil calficiunt, nos [nihil] frigore frigescimus. tamen, quoquo modo potuit, sine Parthis Bibulus in Amano nescio quid cohorticularum amisit. hoc sic nuntiatum est.

*Dostumuz Curio'nun tribunus'luğu buz tuttu***. [4]** *kısaca buradaki bütün olayların monotonluğunu sana anlatmam mümkün değil. Tavernacı ve sucularla savaşmasaydım, kente tam anlamıyla bir bezginlik saracaktı. Eğer Parthlar sizin için havayı ısıtmasalar burada soğuktan donarız. Bununla birlikte Bibulus, nasıl becerdi bilmiyorum, Parth'ların yardımı olmadan Amanus Dağı'nda küçük bir birliği yok etti. Buradan aktarılacaklar böyledir.*

d. 12, 15, 7: his litteris scriptis milites circiter xxx, quos Dolabella ex Asia conscripserat, ex Syria fugientes in Pamphyliam venerunt. hi nuntiaverunt Dolabellam Antiocheam quae in Syria est venisse, non receptum conatum esse aliquotiens vi introire; repulsum semper esse cum magno suo detrimento itaque DC

circiter amissis, aegris relictis noctu Antiochea profugisse Laudiceam versus; ea nocte omnis fere Asiaticos milites ab eo discessisse; ex his ad octingentos Antiocheam redisse et se iis tradidisse qui a Cassio relicti urbi illi praeerant, ceteros per Amanum in Ciliciam descendisse, quo ex numero se quoque esse dicebant; Cassium autem cum suis omnibus copiis nuntiatum esse quadridui iter Laudicea afuisse tum cum Dolabella eo tenderet. quam ob rem opinione celerius confido sceleratissimum latronem poenas daturum. iiii N. Iun. Pergae.

Ben bu yazıları yazdıktan sonra, Dolabella'nın Asia Eyaleti'nde askere aldığı yaklaşık otuz asker Syria'dan kaçarak Pamphylia'ya ulaştılar. Bunlar Dolabella'nın Syria'daki Antiochea'ya geldiğini; kabul edilmemiş olmasına rağmen birçok kez kente girmeye çabaladığını, ama her seferinde büyük kayıplar vererek geri püskürtüldüğünü ve böylece yaklaşık altıyüz adamını kaybettikten sonra hastalığından kurtulup geceleyin Antiochea'dan Laodicea'ya doğru geri çekildiğini; aynı gece Asia Eyaleti kökenli neredeyse bütün askerlerinin onu terk ettiklerini; bunlardan yaklaşık sekizyüzünün Antiochea'ya geri dönerek Cassius tarafından kent idaresi için burada bırakılan görevlilere teslim olduklarını; kendilerinin de dahil oldukları geri kalanlarınsa Amanus Dağı'nı aşarak Cilicia'ya indiklerini ve son olarak da Dolabella'nın bu kent üzerinde baskı kurduğu sırada Cassius'un bütün birlikleriyle birlikte Loadicea'dan dört günlük yürüyüş mesafesinde bulunduğunun haber verildiğini bildirdiler. Bu nedenle alçak bir kanun kaçağının tahminimden de daha kısa bir süre cezalandırılacağına eminim. 2 Haziran, Perge.

e. 15, 4, 7-9: Interea cognovi multorum litteris atque nuntiis magnas Parthorum copias <et> Arabum ad oppidum Antiocheam accessisse magnumque eorum equitatum, qui in Ciliciam transisset, ab equitum meorum turmis et a cohorte praetoria, quae erat Epiphaneae praesidi causa, occidione occisum. qua re cum viderem a Cappadocia Parthorum copias aversas non longe a finibus esse Ciliciae, quam potui maximis itineribus ad Amanum exercitum duxi. quo ut veni, hostem ab Antiochea recessisse, Bibulum Antiocheae esse cognovi. Deiotarum confestim iam ad me venientem cum magno et firmo equitatu et peditatu et cum omnibus suis copiis certiorem feci non videri esse causam cur abesset a regno meque ad eum, si quid novi forte accidisset, statim litteras nuntiosque missurum esse. **[8]** Cumque eo animo venissem ut utrique provinciae, si ita tempus ferret, subvenirem, tum id quod iam ante statueram vehementer interesse utriusque provinciae, pacare Amanum et

perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi. cumque me discedere ab eo monte simulassem et alias partis Ciliciae petere abessemque ab Amano iter unius diei et castra apud Epiphaneam fecissem, a. d. IIII Id. Oct., cum advesperasceret, expedito exercitu ita noctu iter feci ut a. d. III Id. Oct., cum lucisceret, in Amanum ascenderem distributisque cohortibus et auxiliis, cum aliis Quintus frater legatus mecum simul, aliis C. Pomptinus legatus, reliquis M. Anneius et L. Tullius legati praeessent, plerosque necopinantis oppressimus, qui occisi captique sunt interclusi fuga. **[9]** Eranam autem, quae fuit non vici instar sed urbis, quod erat Amani caput, itemque Sepyram et Commorim, acriter et diu repugnantibus, Pomptino illam partem Amani tenente, ex antelucano tempore usque ad horam diei X magna multitudine hostium occisa cepimus castellaque vi capta complura incendimus. his rebus ita gestis castra in radicibus Amani habuimus apud Aras Alexandri quadriduum et in reliqui<i>s Amani delendis agrisque vastandis, quae pars eius montis meae provinciae est, id tempus omne consumpsimus.

Bu sırada dört bir yandan gelen mektup ve raporlardan Parth'larla Arapların büyük kuvvetlerle Antiochea'ya yaklaşmakta olduklarını ve süvarilerinin Cilicia'ya giren büyük bir kısmının o sırada Epiphanea'da[587] *karakol hizmeti gören praetor cohors'u*[588] *ve equitis turma*[589] *tarafından bozguna uğratıldığını öğrendim. Bu nedenle, Parth birliklerinin sırtlarını Cappadocia'ya döndüklerini ve Cilicia sınırından uzakta olmadıklarını görünce orduyu gücümün yettiği çok uzun bir yoldan Amanus'a sevk ettim. Buraya ulaşınca düşmanın Antiochea'dan ayrıldığını ve Bibulus'un Antiochea'da olduğunu öğrendim. Bunun üzerine, kalabalık ve güçlü bir süvari ve yaya birliğiyle, ayrıca toplayabildiği bütün güçlerle bana katılmak için acele eden Deiotarus'a*[590]*, onun kendi mıntıkasını terk etmesi için bir neden görmediğimi ve yeni bir gelişme olursa kendisine yazıp bunu en kısa sürede göndereceğimi bildirdim.* **[8]** *Niyetim, eğer fırsat doğarsa, her iki eyaleti de rahatlatmak olduğu için şimdi başından beri düşündüğüm ve iki eyaletin de büyük yararına olan şeyi - yani Amanus'u boyunduruk altına almak ve bu dağdan ölümcül bir düşmanı defetmek - yapmaya koyuldum. Böylece Cilicia'nın diğer kısımlarına gidecekmiş gibi dağdan ayrılma savaş hilesini uygulamaya koydum ve Amanus'tan bir günlük mesafe alıp 12 Ekim günü akşama doğru*

[587] Gözene, BATL, Map 67 (Plin. *Nat*. *Hist*. 5, 27).

[588] *Cohors*: Roma'nın en büyük askeri birliği olan legio'yu oluşturan 10 adet alt birimden her biri. *Cohors praetoria:* Eyalet valilerini korumakla görevli muhafız birliği.

[589] *Equitis Turma*: 30 kişilik süvari bölüğü.

[590] Galatia'ın tetrarkhlar'ından biridir. Romalılar'ın yanında Mithridates'e karşı savaştı. Senato tarafından küçük bir krallıkla ödüllendirildi. Detaylı bilgi için bk. Arslan *Galatlar*, 152-153.

Epiphanea'da kamp kurduktan sonra orduma hafif yürüyüş düzeninde öyle bir gece yürüyüşü yaptırdım ki onüçü sabahı şafak vakti Amanus Dağı'na tırmanır durumdaydım. Cohors'ları ve auxilia[591] *birliklerini, birine benle legatus'um aynı zamanda da kardeşim olan Quintus'un, bir diğerine yine legatus'um C. Pomptinus ve geri kalanlaraysa diğer legatus'larım M. Anneius ve L. Tullius'un komuta ettiği çok sayıda hücum koluna bölünce bütün kaçış yolları kesildiği için öldürülen ya da esir alınan bölge sakinlerini şaşkına çevirdik.* **[9]** *Ama kentten ziyade bir köye benzeyen ve Amanus'un başkenti olan Erena ve şafaktan itibaren öğleden sonra dörde kadar Amanus'un bu tarafında komutayı elinde bulunduran Pomptinus'a kararlı ve uzun süreli bir direnç gösteren Sepyra ve Commoris'i ele geçirdik ve düşmanın büyük bir kısmını öldürdükten sonra bir çok kaleye saldırarak ateşe verdik. Bu olayların ardından Amanus Dağı'nın eteklerinde, Arae Alexandri*[592] *olarak bilinen mevkinin yakınlarında dört gün süreyle kamp kurduk ve bütün bu süreyi Amanus'un geri kalan sakinlerini yok etmek ve dağın benim eyaletimin sınırları içinde kalan bu yakasındaki arazilerini tahrip etmekle geçirdik.*

TH 5. Cic. *Att*. 5, 20, 2-4.

Cum dies quinque ad Cybistra [Cappadociae] castra habuissem, certior sum factus Parthos ab illo aditu Cappadociae longe abesse, Ciliciae magis imminere. itaque confestim iter in Ciliciam feci per Tauri pylas. Tarsum veni a. d. III Nonas Octobris. **[3]** Inde ad Amanum contendi qui Syriam a Cilicia in aquarum divertio dividit; qui mons erat hostium plenus sempiternorum. hic a. d. iii Idus Octobr. magnum numerum hostium occidimus. castella munitissima nocturno Pomptini adventu, nostro matutino cepimus, incendimus. imperatores appellati sumus. castra paucos dies habuimus ea ipsa quae contra Darium habuerat apud Issum Alexander, imperator haud paulo melior quam aut tu aut ego. ibi dies quinque morati direpto et vastato Amano inde discessimus. interim (scis enim dici quaedam παvικά, dici item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου) rumore adventus nostri et Cassio qui Antiochia tenebatur animus accessit et Parthis timor iniectus est. itaque eos cedentis ab oppido Cassius insecutus rem bene gessit. qua in fuga magna auctoritate Osaces dux Parthorum vulnus accepit eoque interiit paucis post diebus. erat in Syria nostrum nomen in gratia. **[4]** venit interim Bibulus; credo, voluit appellatione hac inani nobis esse par. in eodem Amano coepit loreolam in mustaceo quaerere. at ille cohortem primam

[591] Yardımcı birlikler.
[592] Aleksandros tarafından Issos Savaşı'nın yapıldığı alanda dikilen sütunlar.

totam perdidit centurionemque primi pili nobilem sui generis Asinium Dentonem et reliquos cohortis eiusdem et Sex. Lucilium, T. Gavi Caepionis locupletis et splendidi hominis filium, tribunum militum sane plagam odiosam acceperat cum re tum tempore.

Beş gün süreyle Cappadocia'daki Cibystra'da kamp kurduktan sonra Parth'ların Cappadocia'ya bu giriş noktasından çok uzakta bulundukları ve bunun yerine Cilicia'ya girmek üzere oldukları istihbaratını aldım. Bunun üzerine hızla Taurus Kapı'larından Cilicia'ya doğru yürüyüşe geçtim. 5 Ekim günü Tarsus'a ulaştım. **[3]** *Buradan da ezeli düşmanlarımızın bulunduğu ve su dönüm noktalarıyla Syria'yı Cilicia'dan ayıran Amanus Dağı'na doğru ilerledim. Burada, 13 Ekim günü çok sayıda düşmanı lime lime ettik. Pomptinus'un gece, benimse gündüz düzenlediğimiz baskınlarla çok sağlam tahkim edilmiş bazı mevzileri ele geçirdik ve ateşe verdik. Bunun üzerine askerler tarafından imparator nidalarıyla selamlandık. Senden de benden de çok daha büyük bir komutan olan Aleksandros'un Darius'a karşı Issus'ta zafer kazandığı tam o mevkide birkaç gün boyunca kamp kurduk. Burada 5 gün kalarak Amanus'u yağmalayıp yerle bir ettikten sonra buradan ayrıldık. Bu sırada Antiochea'yı tutmakta olan Cassius'a bölgeye vardığımız haberi ulaşınca o cesaret kazanırken Parth'lar ise büyük bir korkuya kapıldı (zira sen de "söylentiler" veya "savaşın boş uydurmaları"*[593] *olarak da tanımlanan şeyleri bilirsin). Böylece Parth'lar kenti terk ederken Cassius onların peşine düşüp müthiş bir zafer kazandı. Bu geri çekiliş sırasında büyük bir otoriteye sahip olan Parth komutanı Osaces birkaç gün sonra ölümüne neden olacak bir yara aldı. Böylece adımız Syria'da büyük bir nam saldı.* **[4]** *Bu sırada Bibulus çıkageldi. Sanıyorum, bu boş ünvanda benimle eş pay almak niyetindeydi. Adı geçen Amanus Dağı'nda "düğün pastasındaki defne yaprağını arzulamaya"*[594] *başlıyor. Ne var ki birinci cohors'unun tamamını, üstelik birinci centurio'nun primus pilus'u ve kendi zümresi içinde yüksek bir mevkiye sahip Asinius Dento'yu ve aynı cohors'un diğer bütün centurio'larını; dahası tribunus militum'u, seçkin ve yüksek mevkiden biri olan T. Gavius Caepio'nun oğlu Sext. Lucilius'u kaybetmişti. Bu sadece olayın kendisi açısından değil, vuku bulduğu zaman açısından da büyük bir kayıp oldu.*

[593] τὰ πανικά, τὰ κενὰ τοῦ πολέμου: Bu deyim Polybios'tan (29, 6) alıntılanmıştır: πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου.

[594] Düğün pastaları defne yaprakları üzerinde fırınlanmakyadı. Bizdeki "pastanın kreması" deyimine denk düşmektedir.

TH 6. Hist. Aug. *Hadr.* 14.

sed in monte Casio, cum videndi solis ortus gratia nocte ascendisset, imbre orto fulmen decidens hostiam et victimarium sacrificanti adflavit. peragrata Arabia Pelusium venit et Pompeii tumulum magnificentius exstruxit.

(Hadrianus) güneşin doğuşunu görmek için geceleyin tırmandığı Casius Dağı'nda kurban adağını yerine getirdiği sırada bir fırtına çıktı ve hem kurbanı hem de kurban kesimini yapan hizmetliyi çarptı. Bunun ardından Arabia'yı geçerek Pompeius'un mezarını çok daha görkemli bir şekilde yeniden yaptırdığı Pelusium'a geçti.

TH 7. Ioan. Khrys. Epist. 52, 711.

Πολλοὺς καὶ συνεχεῖς ἱδρῶτας ἵδρωσεν ὁ κύριός μου ὁ εὐλαβέστατος καὶ τιμιώτατος πρεσβύτερος Ἐλπίδιος, τοὺς τὸ ὄρος οἰκοῦντας, τὸ Ἀμανὸν λέγω, σπουδάζων ἀπαλλάξαι τῆς κατεχούσης αὐτοὺς ἀσεβείας.

Benim pek tedbirli ve saygıdeğer efendim, presbyteros[595] *Elpidios, dağı, yani Amanon Dağı'nı kastediyorum, iskan edenleri onları esir alan dinsizlikten uzaklaştırmak için yoğun çaba sarfederken mütemadiyen ve yoğun bir şekilde terledi.*

TH 8. Lucan. *Bell. civ.* 3, 243-245.

243 venere feroces
244 Cappadoces, duri populus nunc cultor Amani,
245 Armeniusque tenens voluentem saxa Niphaten[596].

243 *Geldiler cengaver*
244 *Cappadocia'lılar, şimdi Amanus'un sert toprağını işleyen ahali,*
245 *ve kaya yuvarlayan Niphates Dağı'nı mesken tutan Armenia'lılar.*

TH 9. Mal. *Chron.* 198-201 (=TH 13); 207; 232-234; 326-327.

a. 198-201: Ὁ δὲ Νικάτωρ Σέλευκος εὐθέως μετὰ τὴν νίκην Ἀντιγόνου **[199]** τοῦ Πολιορκητοῦ, βουλόμενος κτίσαι πόλεις διαφόρους ἤρξατο κτίζειν πρῶτον εἰς τὴν πάραλον τῆς Συρίας. καὶ κατελθὼν παρὰ τὴν θάλασσαν εἶδεν ἐν τῷ ὄρει

[595] Kilisede Piskopos'a bağlı idari, eğitsel ve ayinle ilgili görevleri olan bir makam.
[596] Burada Caesar ile Pompeius arasında Pharsalus'ta meydana gelen muharebeye asker gönderen bölge ve kentler sayılmaktadır.

κειμένην πόλιν μικράν, ἥντινα ἔκτισε Σύρος ὁ υἱὸς Ἀγήνορος. τῇ δὲ κγ΄ τοῦ ξανθικοῦ μηνὸς ἦλθε θυσιάσαι εἰς τὸ ὄρος τὸ Κάσιον Διὶ Κασίῳ·καὶ πληρώσας τὴν θυσίαν καὶ κόψας τὰ κρέα ηὔξατο ποῦ χρὴ κτίσαι πόλιν. καὶ ἐξαίφνης ἥρπασεν ἀετὸς ἀπὸ τῆς θυσίας καὶ κατήγαγεν ἐπὶ τὴν παλαιὰν πόλιν·καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω Σέλευκος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὀρνοσκόποι, καὶ ηὗρε τὸ κρέας ῥιφὲν παρὰ θάλασσαν κάτω τῆς παλαιᾶς πόλεως ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῆς λεγομένης Πιερίας. καὶ περιχαράξας τὰ τείχη εὐθέως ἔβαλε θεμελίους, καλέσας αὐτὴν Σελεύκειαν πόλιν εἰς ἴδιον ὄνομα. καὶ εὐχαριστῶν ἀνῆλθεν εἰς Ἰώπολιν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπετέλεσεν ἑορτὴν ἐκεῖ τῷ Κεραυνίῳ Διὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῷ κτισθέντι ὑπὸ Περσέως τοῦ υἱοῦ Πίκου καὶ Δανάης, τῷ ὄντι εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος, ἔνθα κεῖται ἡ Ἰώπολις, ποιήσας τὴν θυσίαν τῇ πρώτῃ τοῦ ἀρτεμισίου μηνός. καὶ ἐν τῇ πόλει ἐλθὼν Ἀντιγονίᾳ τῇ κτισθείσῃ ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἀπὸ γὰρ τῆς λίμνης ἐξερχομένου ἄλλου ποταμοῦ Ἀρχευθᾶ τοῦ καὶ Ἰάφθα, ἐμεσάζετο ἡ πόλις Ἀντιγονία καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἐκαθέζετο·καὶ ποιήσας ἐκεῖ θυσίαν τῷ Διὶ εἰς τοὺς βωμοὺς τοὺς ἀπὸ Ἀντιγόνου κτισθέντας ἔκοψε τὰ κρέα·καὶ ηὔξατο ἅμα τῷ ἱερεῖ Ἀμφίονι μαθεῖν διὰ διδομένου σημείου, εἰ τὴν αὐτὴν ὀφείλει οἰκῆσαι πόλιν Ἀντιγονίαν μετονομάζων αὐτὴν ἢ οὐκ ὀφείλει **[200]** αὐτὴν οἰκῆσαι ἀλλὰ κτίσαι πόλιν ἄλλην ἐν ἄλλῳ τόπῳ. καὶ ἐξαίφνης ἐκ τοῦ ἀέρος κατῆλθεν ἀετὸς μέγας, καὶ ἐπῆρεν ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ πυρὸς τῆς ὁλοκαυτώσεως κρέα, καὶ ἀπῆλθε παρὰ τὸ ὄρος τὸ Σίλπιον. καὶ καταδιώξας ἅμα τοῖς αὐτοῦ εὗρε τὸ κρέας τὸ ἱερατικὸν καὶ τὸν ἀετὸν ἐπάνω ἑστῶτα. τοῦ δὲ ἱερέως καὶ τῶν ὀρνοσκόπων καὶ τοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἑωρακότων τὸ θαῦμα, εἶπον ὅτι ἐνταῦθα δεῖ ἡμᾶς οἰκῆσαι, ἐν τῇ δὲ Ἀντιγονίᾳ οὐ δεῖ ἡμᾶς οἰκῆσαι οὔτε δὲ γενέσθαι αὐτὴν πόλιν, ὅτι οὐ βούλονται τὰ θεῖα. καὶ λοιπὸν ἐβουλεύετο ἅμα αὐτοῖς ἐν ποίῳ τόπῳ ἀσφαλῆ ποιήσει τὴν πόλιν. καὶ φοβηθεὶς τὰς ῥύσεις τοῦ Σιλπίου ὄρους καὶ τοὺς κατερχομένους ἐξ αὐτοῦ χειμάῤῥους, ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ αὐλῶνος κατέναντι τοῦ ὄρους πλησίον τοῦ Δράκοντος ποταμοῦ τοῦ μεγάλου τοῦ μετακληθέντος Ὀρόντου, ὅπου ἦν ἡ κώμη ἡ καλουμένη Βωττία, ἄντικρυς τῆς Ἰωπόλεως, ἐκεῖ διεχάραξαν τὰ θεμέλια τοῦ

τείχους, θυσιάσας δι᾽ Ἀμφίονος ἀρχιερέως καὶ τελεστοῦ κόρην παρθένον ὀνόματι Αἰμάθην, κατὰ μέσου τῆς πόλεως καὶ τοῦ ποταμοῦ μηνὶ ἀρτεμισίῳ τῷ καὶ μαΐῳ κβ΄, ὥρᾳ ἡμερινῇ α΄, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καλέσας αὐτὴν Ἀντιόχειαν εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ λεγομένου Ἀντιόχου Σωτῆρος, κτίσας εὐθέως καὶ ἱερόν, ὃ ἐκάλεσε Βωττίου Διός, ἀνεγείρας καὶ τὰ τείχη σπουδαίως φοβερὰ διὰ Ξεναίου ἀρχιτέκτονος, **[201]** στήσας ἀνδριάντος στήλην χαλκῆν τῆς σφαγιασθείσης κόρης τύχην τῇ πόλει ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ, εὐθέως ποιήσας αὐτῇ τῇ τύχῃ θυσίαν.

Seleukos Nikator, Antigonos Poliorketes'e karşı kazandığı zaferin hemen ardından **[199]** *bir dizi kent kurmak isteyince işe ilkin Syria kıyılarından başladı. Deniz kıyısına gelince dağda Agenor oğlu Syros'un kurduğu Palaiopolis adında küçük bir kent gördü. Ksanthikos ayının yirmiüçünde Zeus Kasios'a kurban kesmek için Kasion Dağı'na gitti. Kurbanı tamamlayıp etleri de kıydıktan sonra kenti nerede kurması gerektiğine dair dua etti. Derken bir kartal kurban etlerinin bir kısmını kaptı ve eski kente götürdü. Seleukos ile beraberindeki augur'lar*[597] *kartalın peşine düştüler ve eski kentin aşağısında, deniz kenarında yer alan ve Pieria olarak bilinen pazar yerinde yere atılan eti buldular. Burada kendi adına izafeten Seleukeia adını verdiği kentin sur yerini işaretledikten sonra hemen temellerini attı. Daha sonra da Iopolis Kenti'ne gitti ve kentin bulunduğu Silpion Dağı'nda Pikos ile Danae'nin oğlu Perseus tarafından kurulan tapınakta üç gün sonra, Artemisios ayının ilk gününde kurban keserek Zeus Keraunios onuruna bir bayram tertipledi. Bir gölden doğan ve Iaphthas olarak da bilinip Arkheuthas adını taşıyan bir nehrin kuşattığı, Antigonos Poliorketes tarafından kurulan Antigonia Kenti'ne geldi. Kent, merkezi ve son derece güvenli bir mevkide konumlanmıştı. Burada Antigonos tarafından yaptırılan sunaklarda Zeus onuruna kurban keserek etleri kıydı. Antigonia Kenti'ni ona yeni bir isim vererek aynı yerde yeniden mi iskan etmeli, yoksa* **[200]** *onu iskan etmeyip başka bir yerde yeni bir kent mi kurmalı sorusunun yanıtını verilecek kehanetle öğrenmek üzere rahip Amphion ile birlikte dua etti. Bu sırada aniden gökten büyük bir kartal çıkageldi ateş sunağı üzerindeki yakılmış kurbandan bir parça et kaptı ve Silpion Dağı'na uçtu. Seleukos adamlarıyla birlikte onun peşine düşerek kurban etiyle onun üstüne basan kartalı buldu. Rahip, augur'lar ve Seleukos bu mucizeyi görünce Antigonia'yı değil burayı iskan etmeleri gerektiğini, hatta tanrısal işaretler istemedeği için Antigonia'nın bir kent olmaması gerektiğini söylediler. Seleukos adamlarıyla*

[597] ὀρνοσκόποι (=kuş gözlemcileri): Kuşların uçuşlarını gözleyerek kehanette bulunan kahin rahipler.

hangi mevkinin kenti güvenli kılacağı hususunda görüş alışverişinde bulundu. Silpion Dağı'nın kaynaklarından ve buradan gelecek sellerden çekindiği için Silpion Dağı'nın karşısında, adı Orontes olarak değiştirilen ve büyük bir nehir olan Drakon'un yakınında, Bottia adında bir köyün bulunduğu yerde, Iopolis'in karşısında çukur açarak surun temellerini attılar. Rahip olan ve mucizeler yaratan Amphion aracılığıyla kentle nehir arasında, Mayıs olarak da bilinen Artemisios ayının yirmibirinde, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, Aimathe adında genç bir bakireyi kurban etti. Kente de Antiokhos Soter adlı kendi oğlunun ismine izafeten Antiokheia adını verdikten hemen sonra "Zeus Battios'un Tapınağı" adını verdiği bir tapınak kurdu ve mimar Ksenaios'un sayesinde duvarları son derece yüksek muazzam bir sur yaptırdı. **[201]** *Sonra da nehrin üst kısmında kentin Tykhe'si onuruna kurban edilen kızın bronz bir heykelini yaptırdı ve kent Tykhe'si için bir kurban kesti.*

b. 207: Καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐβασίλευσεν ὁ Δημητριανὸς ὁ Σελεύκου ἔτη η΄. καὶ ἐλθὼν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ Ἰούδας τις ὀνόματι, Ἰουδαῖος τῷ ἔθνει, ἐδυσώπησε Δημητριανὸν τὸν βασιλέα παρακαλέσας αὐτόν, καὶ παρέσχεν αὐτῷ τὸ ἱερὸν καὶ τὰ λείψανα τῶν Μακκαβαίων. καὶ ἔθαψαν αὐτὰ ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ ἐν τῷ λεγομένῳ Κερατέῳ· ἦν γὰρ συναγωγὴ ἐκεῖ τῶν Ἰουδαίων· πρὸ μικροῦ γὰρ τῆς πόλεως Ἀντιοχείας ἐτιμωρήσατο αὐτοὺς Ἀντίοχος ἐν τῷ ἀεὶ κλαίοντι ὄρει κατέναντι τοῦ Κασίου Διός. τὸν δὲ ναὸν ἁγνεύσας ὁ Ἰούδας καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ κτίσας τὸ πάσχα ἐτέλεσε τῷ θεῷ. αὕτη β΄ ἦν τῆς Ἱερουσαλὴμ ἡ ἅλωσις, καθὼς Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἐχρονογράφησε.

Ondan (Antiokhos V Eupator [163-162]) sonra Seleukos oğlu Demetrios sekiz yıl süreyle krallık yaptı. Bu sırada Yahudi soyundan Iudas adında biri Büyük Antiokheia'ya gelerek kraldan ricada bulunup Makkabe'lerin kemiklerini ve tapınağı ona sundu ve bu kemikleri Büyük Antiokheia'yada Kerateon olarak bilinen yerde gömdü. Zira Yahudiler'in burada bir Synagog'ları vardı. Nitekim Antiokhos onları kentin biraz önünde, Zeus Kasios'un karşısında her zaman ağlayan dağda idam etmişti. Iudas tapınağı arındırdıktan sonra Hierusalem'i kurarak tanrı onuruna paskalya düzenledi. Pamphlios oğlu Eusebios Khronica'sında yazdığı gibi bu Hierusalem'in ikinci fetihiydi.

c. 232-234: Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Αὐγούστου Καίσαρος ἐπὶ ὑπατείας Σέξτου καὶ Σεκτικιανοῦ ἐβασίλευσε Τιβέριος Καῖσαρ ἔτη κβ. ἦν δὲ διμοιριαῖος, γέρων, λεπτακινός, εὐόφθαλμος, μελάγχροος, κονδόθριξ, οὖλος, ὑπόσιμος,

φιλοκτίστης. ὅστις ἐπεστράτευσε κατὰ Περσῶν, καὶ μὴ πολεμήσας, ἀλλὰ παρακληθεὶς παρ᾽ αὐτῶν πάκτα εἰρήνης ἐποίησε. Καὶ ἀνιὼν ἐπὶ τὴν Ρώμην ἦλθεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῇ μεγάλῃ, καὶ ἔκτισεν ἔξω τῆς πόλεως ἐμβόλους δύο μεγάλους πρὸς τῷ ὄρει τῷ λεγομένῳ Σιλπίῳ, ἔχοντας διαστήματα μιλίων δ, ὑπορόφους καὶ πανευπρεπεῖς. καὶ κατὰ ῥύμην κτίσας τετράπυλα διὰ εἰλημάτων, φιλοκαλήσας αὐτὰ μουσώσει καὶ μαρμάροις, καὶ τὴν πλατεῖαν δὲ χαλκουργήμασι καὶ ἀγάλμασι κοσμήσας καὶ τειχίσας τοὺς αὐτοὺς ἐμβόλους καὶ τὸ ὄρος ἀποκλείσας ἔσωθεν, [233] προσεκόλλησε τῷ αὐτῷ τείχει τὸ νέον τῷ παλαιῷ τείχει τῆς πόλεως τῷ ὑπὸ Σελεύκου γενομένῳ, ἀποκλείσας διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ τείχους καὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν Ἰώπολιν. καὶ ἀνέστη σε τῷ αὐτῷ Τιβερίῳ Καίσαρι ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀντιοχέων στήλην χαλκῆν ὑπεράνω μεγάλου κίονος Θηβαίου ἐν τῇ πλατείᾳ κατὰ τὸ μέσον τῶν ἐμβόλων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ κτισθέντων. ὅστις τόπος κέκληται ὁ ὀφθαλμὸς τῆς πόλεως, ἔχων καὶ τύπον ἐγγεγλυμμένον ἐν λίθῳ ὀμφαλοῦ. ἥτις στήλη ἵσταται ἕως τῆς νῦν. Ὁ δὲ αὐτὸς Τιβέριος Καῖσαρ μαθὼν ὅτι ὁ Σέλευκος ὁ βασιλεὺς φοβηθεὶς τὰς ῥύσεις τῶν ὑδάτων κατιόντων ἐκ τοῦ ὄρους χειμῶνος καὶ λιμναζόντων, ἀποφυγὼν τὸ ὄρος ἐν τῇ πεδιάδι τὴν πόλιν ἔκτισε, καὶ ἔθηκε τῇ αὐτοῦ στήλῃ κιβώτιον λίθινον, ἐν ᾧ ἐποίησε τέλεσμα δι᾽ Ἀβλάκκωνος, τελεστοῦ καὶ ἱερέως, διὰ τὰς ῥύσεις τοῦ Παρμενίου χειμάῤῥου ποταμοῦ καὶ τῶν κατερχο-μένων ῥυάκων ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὸ μὴ βλάπτεσθαι τὸ αὐτὸ μέρος τῆς πόλεως ἢ πορθεῖσθαι τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ κτισθέντας δύο ἐμβόλους μεγάλους· ὅπερ κιβώτιον λίθινον λέγουσιν εἶναι οἱ Ἀντιοχεῖς πολῖται τὰ ὠνεωκὰ τῆς πόλεως αὐτῶν, διότι ἐξηγόρακε τὸ μέρος αὐτὸ τῆς πόλεως διὰ τῆς ἀσφαλείας τοῦ κτισθέντος παρ᾽ αὐτοῦ τείχους ἐκ τῆς τῶν βαρβάρων Σαρακηνῶν καὶ Περσῶν ἐπιδρομῆς καὶ ἁλώσεως. ᾠκεῖτο γὰρ δίχα τείχους πρώην [234] τὸ παρὰ τὸ ὄρος μέρος τῆς πόλεως, κτισθὲν ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ ἐπιφανεστάτου βασιλέως· ὅτι καὶ τὸ βουλευτήριον ἔκτισε καὶ ἄλλα ἱερά.

Augustus Kaisar'ın hükümdarlığının ardından Sextus (Pompeius) ve Sextus (Appuleius)'un consul'lukları sırasında Tiberius Caisar tahta çıktı ve yirmi iki yıl hüküm

sürdü. Orta boylu, yaşlıca, zayıf, gözleri iyi gören, koyu kumral, kısa kıvırcık saçlı, burnu hafifçe yukarı kıvrık ve bina inşa ettirmekten haz duyan biriydi. Persler'e karşı sefer düzenlemiş olmakla birlikte savaşmamış, tersine onlardan gelen ricayla barış antlaşması imzalamıştır. (Pers seferinden) Roma'ya geri dönerken Antiokheia'ya uğramış ve kentin dışında, Silpion adındaki dağın eteklerinde çatılı, son derece güzel ve toplam dört Roma mili uzunluğunda iki büyük portico yaptırmıştır. Ayrıca dört yol ağzında kemerli tetrapyla yaptırarak bunu mozaik mermerlerle güzelleştirmiş, caddeyi bronz figür ve heykellerle süslemiş; bunun dışında dağ da içinde kalacak şekilde portico'yu bir duvarla çevirmiştir. **[233]** *Dahası Seleukos (I Nikator) tarafından yaptırılmış kent suruna yenisini eklemiş; böylece kendi yaptırdığı surlar akropolisi ve Iopolis'i çepeçevre tahkim etmişti. Antiokheia'lıların danışma ve halk meclisi Tiberius Caesar'ın onuruna, onun tarafından yaptırılmış olan portico'nun ortasında, bir Thebai sütununun üzerine onun bronzdan heykelini dikti. Bu mevki taşa oyulmuş bir göbek figürüne sahip olduğu için kentin gözü olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu stel bugün de ayaktadır. Aynı Tiberius Caesar, Kral Seleukos'un kışın dağdan gelecek ve sel tehlikesi yaratacak akıntılardan çekinerek kenti dağ yerine ovada kurduğunu öğrenince kışın taşan Parmenios Nehri'nin taşkınlarının ve dağdan inecek sellerin kentin bu kısmını basmaması veya kendisi tarafından yaptırılan iki büyük portico'nun yıkılmaması amacıyla kendi heykeline, içine rahip ve mucize yaratıcısı Ablankon'un muskasını koyduğu taştan bir kutu ekledi. Antiokheia yurttaşları, kendisi tarafından yaptırılan surun Barbar Saraken'ler ve Pers'lerin akın ve fetihlerine karşı sağladığı güvenlik sayesinde Tiberius Caesar'ın kentin bu kısmını yüceltmesinden dolayı bu sandığın kentlerinin en değerli malı olduğunu söylerler. Kentin önceden sursuz olan* **[234]** *dağ yamacındaki kısmı Antiokhos Epiphanes tarafından surla tahkim edilmiştir. Bu kral ayrıca danışma meclisi binasıyla başka tapınaklar da inşa ettirmiştir.*

d. 326-327: Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Κωνσταντίου ἐβασίλευσεν Ἰουλιανὸς ὁ παραβάτης, ὁ πρώην γενόμενος Καῖσαρ, ὁ συγγενὴς τοῦ αὐτοῦ Κωνσταντίου, ἐπὶ ὑπατείας Μαρμεντίου καὶ Νεβήτα·ὅστις ἐβασίλευσεν ἔτη β΄. ἦν δὲ ἑλλόγιμος· ὅστις ἐκλήθη παραβάτης, διότι **[327]** ἀρνησάμενος τὸ δόγμα τῶν αὐτοῦ προγόνων, τὸ τῶν χριστιανῶν, γέγονεν Ἕλλην. ἦν δὲ φίλος καὶ ὁμόχρονος Λιβανίου τοῦ περιβοήτου σοφιστοῦ Ἀντιοχείας. Ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐμαρτύρησεν ὁ ἅγιος Δομέτιος. ἐπεστράτευσε γὰρ κατὰ Περσῶν δυνατὴν στρατείαν, καὶ κατελθὼν κατέλαβεν Ἀντιόχειαν·καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ ὄρει τῷ

λεγομένῳ Κασίῳ ἐποίησεν ἐκεῖ θυσίαν ἑκατόμβην τῷ Διὶ Κασίῳ·καὶ κατελθὼν ἐκεῖθεν καὶ ἐλθὼν εἰς Δάφνην ἐποίησε κἀκεῖ θυσίαν τῷ Ἀπόλλωνι. καὶ παρακοιμηθεὶς εἶδεν ἐν ὁράματι παῖδα ξανθὸν λέγοντα αὐτῷ, ἐν Ἀσίᾳ δεῖ σε τεθνάναι.

Constantius'tan sonra, daha önce Kaisar ilan edilen ve Constantius'la akraba olan Iulianus Apostata (= dönek Iulianus) Marmentius ve Nevitta'nın consul'lukları sırasında imparator oldu ve yedi yıl süreyle tahtta kaldı[598]*. Uzdilli biriydi. Apostata olarak adlandırılmıştı, zira* **[327]** *Hıristiyan olan atalarının inancını inkar edip bir Hellen olmuştu. Antiokheia'nın ünlü sofisti Libanios'un çağdaşı ve yakın dostuydu. Aziz Domitius onun hükümranlığı sırasında şehit düşmüştü. Perslere karşı güçlü bir orduyla sefere çıkmış ve geçerken Antiokheia'ya da uğramıştı. Burada Kasion olarak bilinen dağa tırmanıp Zeus Kasios'a yüz boğalık bir kurban adamıştı. Dağdan Daphne'ye inince de burada Apollon'a kurban kesmişti. Daha sonra burada uyuyunca rüyasında sarışın bir çocuğun "Asia'da ölmen lazım" dediğini görmüştü.*

TH 10. Pallad. *Dialog*. 52.

μετακαλεσάμενοι γὰρ τῆς Συρίας καὶ Καππαδοκίας καὶ τῆς Ποντικῆς διοικήσεως καὶ Φρυγίας ὅλους μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, συναθροίζουσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. οἱ δὲ παραγενόμενοι κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν ἐκοινώνησαν τῷ Ἰωάννῃ, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς πρώτοις ἐργάσωνται. γνόντες δὲ οἱ κρατοῦντες ἠγανάκτησαν ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ αὐτῶν. καὶ Θεόδωρος μὲν ὁ Τυάνων ἐπίσκοπος, ἀνὴρ εὐσχήμων, συνεὶς τὴν σκευωρίαν ἐξ ὧν ἦλθεν εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐξακολουθήσῃ τῇ προπετείᾳ Θεοφίλου, ἀσυντάκτως καταλιπὼν τοὺς πάντας, κατέλαβεν ἑαυτοῦ τὴν ἐκκλησίαν, μακρὰν χαίρειν εἰπὼν τῷ κομιτάτῳ, ἀσφαλισάμενος ἑαυτοῦ τὴν ἐπαρχίαν τῷ τείχει τῆς εὐσεβείας, μέχρι τέλους ἐμμείνας τῇ τῶν πιστῶν Ῥωμαίων κοινωνίᾳ, οἷς μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος λέγων·"Ἡ πίστις ὑμῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καταγγέλλεται". Φαρέτριος δέ, ὁ Καισαρείας τῆς πρὸς τῷ Ἀργαίῳ, ὑπερβολῇ δειλιάσας, καθάπερ

[598] Yunanca aslında iki yıl yazmakla birlikte Iulianus gerçekte yedi yıl hüküm sürmüştür: bk. Kienast, Kaisertabella, 318.

οἱ κομιδῇ παῖδες τὰ μορμολυκεῖα, μηδ' ἐξελθὼν ἑαυτοῦ τὴν πόλιν, συντίθεται τοῖς ἐναντίοις διὰ γραμμάτων, καίπερ μηδὲ κληθεὶς εἰς τὸ μέσον.

Syria, Kappadokia, Pontos eyaleti ve Phrygia'dan bütün metropolitleri[599] *ve piskoposları Konstantinopolis'e toplantıya çağırdılar*[600]*. Kilise ilkeleri uyarınca toplantıya katılanlar daha önceki hatalarını tekrarlamamak için Ioannes'le görüştüler. Üst düzey görevliler olanları öğrenince bunların ortak hareket etmelerine öfkelendiler. Tyana kentinin saygın piskoposu Theodoros duyduklarından komployu anlayınca Theophilos'un tertibine katılmamak için veda etmeden habersizce tümünü terk edip toplantıdan ayrıldı ve saraya uzun süreli veda ederek kendi eyaletini dindarlığının suruyla tahkim edip hayatının sonuna kadar Paulus'un "Bütün dünyada sizin sadakatiniz dilden dile dolaşıyor" sözleriyle tanıklık ettiği sadık Romalılar'ın cemaati içinde kaldı. Argaios yamacındaki Kaisareia'nın piskoposu olan Pharetrios ise tıpkı öcülerden korkan çocuklar gibi aşırı bir korkuya kapıldığı için olayın merkezine çağrılmamış olmasına rağmen kentini hiç terk etmeden mektuplar aracılığıyla Ioannes'in muhaliflerine katıldı.*

TH 11. PG 29, 304 (Basilios).

Mox ergo iubet ut clerus universusque civitatis populus, cum mulieribus et parvulis, in montem Didymi, ubi perquam venerabile Dei genitricis templum honori habetur et colitur, ascendant.

Bunun ardından (Basilios) kentin ruhbanlarıyla kadın ve çocuklar dahil bütün halkın Tanrı Doğuran Meryem'in onuruna saygın ve çok değer gören bir kilisenin bulunduğu Didymi Dağı'na çıkmalarını buyurdu.

TH 12. Paus. *Perieg*. 2, 4, 5.

τοιαῦτα μὲν ἐς τοὺς Κορινθίων βασιλέας συμβάντα εὕρισκον· τὸ δὲ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Χαλινίτιδος πρὸς τῷ θεάτρῳ σφίσιν ἐστὶν καὶ πλησίον ξόανον γυμνὸν Ἡρακλέους, Δαιδάλου δὲ αὐτό φασιν εἶναι τέχνην. Δαίδαλος δὲ ὁπόσα

[599] Eyalet başkentinin piskoposu.

[600] İS. 398 yılında Konstantinopolis'in piskoposluğuna getirilen Ioannes Khrysostomos sade yaşamı ruhban sınıfına yönelik etik reformlara yönelik çabaları ve sarayın aşırı ve ahlaksız yaşamına yönelik eleştirileri başta İmparator Arkadios'un eşi Eudoksia olmak üzere güçlü düşmanlar edinmesine neden oldu. Bunun üzerine Eudoksia Khrysostomos'un başkentin piskoposluğuna getirilmesini hazmedemeyen Aleksandria piskoposu Theophilos'la işbirliğine girmiştir. Bu iş birliğinin sonucunda Theophilos İS. 403 yılında başkentte,Asia'nın Khrysostomos'a düşman otuzaltı piskoposunu toplayıp onu Origenes'in kafir öğretilerini desteklemek ve İmparatoriçe'ye karşı haince bir tutum içinde bulunmakla suçlamıştır. Bu suçlamanın sonucunda Khrysostomos İmparator Arkadios'un fermanıyla İS. 404'de yılında Armenia'ya sürgün edilmiş ve İS. 407 yılında sürgünde ölmüştür.

εἰργάσατο, ἀτοπώτερα μέν ἐστιν ἐς τὴν ὄψιν, ἐπιπρέπει δὲ ὅμως τι καὶ ἔνθεον τούτοις. ὑπὲρ δὲ τὸ θέατρόν ἐστιν ἱερὸν Διὸς Καπετωλίου φωνῇ τῇ Ρωμαίων· κατὰ Ἑλλάδα δὲ γλῶσσαν Κορυφαῖος ὀνομάζοιτο ἄν.

Korinth Kralları için böyle anlatımlar buldum. Athena Khalinitis tapınağı tiyatrolarının yanındadır ve yakında Çıplak Herakles'in Daidalos'un sanatı olduğu söylenen ahşap bir heykeli bulunur. Daidalos göze tuhaf görünmekle birlikte tanrısal esinleriyle göz alıcı eserler meydana getirmiştir. Tiyatronun üstünde Latin dilinde Capitolinus, Yunan dilinde karşılığı ise Koryphaios olabilecek bir epitheton'a sahip Zeus'un tapınağı görünmektedir.

TH 13. Paus. *Frag*. 4. (=TH 9a).

Ὁ δὲ Νικάτωρ Σέλευκος εὐθέως μετὰ τὴν νίκην Ἀντιγόνου τοῦ Πολιορκητοῦ, βουλόμενος κτίσαι πόλεις διαφόρους ἤρξατο κτίζειν πρῶτον εἰς τὴν πάραλον τῆς Συρίας. καὶ κατελθὼν παρὰ τὴν θάλασσαν εἶδεν ἐν τῷ ὄρει κειμένην πόλιν μικράν, ἥντινα ἔκτισε Σύρος ὁ υἱὸς Ἀγήνορος. τῇ δὲ κγ΄ τοῦ ξανθικοῦ μηνὸς ἦλθε θυσιάσαι εἰς τὸ ὄρος τὸ Κάσιον Διὶ Κασίῳ·καὶ πληρώσας τὴν θυσίαν καὶ κόψας τὰ κρέα ηὔξατο ποῦ χρὴ κτίσαι πόλιν. καὶ ἐξαίφνης ἥρπασεν ἀετὸς ἀπὸ τῆς θυσίας καὶ κατήγαγεν ἐπὶ τὴν παλαιὰν πόλιν·καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω Σέλευκος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὀρνοσκόποι, καὶ ηὗρε τὸ κρέας ῥιφὲν παρὰ θάλασσαν κάτω τῆς παλαιᾶς πόλεως ἐν τῷ ἐμπορίῳ τῆς λεγομένης Πιερίας. καὶ περιχαράξας τὰ τείχη εὐθέως ἔβαλε θεμελίους, καλέσας αὐτὴν Σελεύκειαν πόλιν εἰς ἴδιον ὄνομα. καὶ εὐχαριστῶν ἀνῆλθεν εἰς Ἰώπολιν καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπετέλεσεν ἑορτὴν ἐκεῖ τῷ Κεραυνίῳ Διὶ ἐν τῷ ἱερῷ τῷ κτισθέντι ὑπὸ Περσέως τοῦ υἱοῦ Πίκου καὶ Δανάης, τῷ ὄντι εἰς τὸ Σίλπιον ὄρος, ἔνθα κεῖται ἡ Ἰώπολις, ποιήσας τὴν θυσίαν τῇ πρώτῃ τοῦ ἀρτεμισίου μηνός. καὶ ἐν τῇ πόλει ἐλθὼν Ἀντιγονίᾳ τῇ κτισθείσῃ ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Πολιορκητοῦ, ἀπὸ γὰρ τῆς λίμνης ἐξερχομένου ἄλλου ποταμοῦ Ἀρχευθᾶ τοῦ καὶ Ἰάφθα, ἐμεσάζετο ἡ πόλις Ἀντιγονία καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ ἐκαθέζετο·καὶ ποιήσας ἐκεῖ θυσίαν τῷ Διὶ εἰς τοὺς βωμοὺς τοὺς ἀπὸ Ἀντιγόνου κτισθέντας ἔκοψε τὰ κρέα·καὶ ηὔξατο ἅμα τῷ ἱερεῖ Ἀμφίονι μαθεῖν διὰ διδομένου σημείου, εἰ τὴν αὐτὴν ὀφείλει οἰκῆσαι πόλιν

Ἀντιγονίαν μετονομάζων αὐτὴν ἢ οὐκ ὀφείλει αὐτὴν οἰκῆσαι ἀλλὰ κτίσαι πόλιν ἄλλην ἐν ἄλλῳ τόπῳ. καὶ ἐξαίφνης ἐκ τοῦ ἀέρος κατῆλθεν ἀετὸς μέγας, καὶ ἐπῆρεν ἐκ τοῦ βωμοῦ τοῦ πυρὸς τῆς ὁλοκαυτώσεως κρέα, καὶ ἀπῆλθε παρὰ τὸ ὄρος τὸ Σίλπιον. καὶ καταδιώξας ἅμα τοῖς αὐτοῦ εὗρε τὸ κρέας τὸ ἱερατικὸν καὶ τὸν ἀετὸν ἐπάνω ἑστῶτα. τοῦ δὲ ἱερέως καὶ τῶν ὀρνοσκόπων καὶ τοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἑωρακότων τὸ θαῦμα, εἶπον ὅτι ἐνταῦθα δεῖ ἡμᾶς οἰκῆσαι, ἐν τῇ δὲ Ἀντιγονίᾳ οὐ δεῖ ἡμᾶς οἰκῆσαι οὔτε δὲ γενέσθαι αὐτὴν πόλιν, ὅτι οὐ βούλονται τὰ θεῖα. καὶ λοιπὸν ἐβουλεύετο ἅμα αὐτοῖς ἐν ποίῳ τόπῳ ἀσφαλῆ ποιήσει τὴν πόλιν. καὶ φοβηθεὶς τὰς ῥύσεις τοῦ Σιλπίου ὄρους καὶ τοὺς κατερχομένους ἐξ αὐτοῦ χειμάῤῥους, ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ αὐλῶνος κατέναντι τοῦ ὄρους πλησίον τοῦ Δράκοντος ποταμοῦ τοῦ μεγάλου τοῦ μετακληθέντος Ὀρόντου, ὅπου ἦν ἡ κώμη ἡ καλουμένη Βωττία, ἄντικρυς τῆς Ἰωπόλεως, ἐκεῖ διεχάραξαν τὰ θεμέλια τοῦ τείχους, θυσιάσας δι᾽ Ἀμφίονος ἀρχιερέως καὶ τελεστοῦ κόρην παρθένον ὀνόματι Αἰμάθην, κατὰ μέσου τῆς πόλεως καὶ τοῦ ποταμοῦ μηνὶ ἀρτεμισίῳ τῷ καὶ μαΐῳ κβ΄, ὥρᾳ ἡμερινῇ α΄, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, καλέσας αὐτὴν Ἀντιόχειαν εἰς ὄνομα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ υἱοῦ τοῦ λεγομένου Ἀντιόχου Σωτῆρος, κτίσας εὐθέως καὶ ἱερόν, ὃ ἐκάλεσε Βωττίου Διός, ἀνεγείρας καὶ τὰ τείχη σπουδαίως φοβερὰ διὰ Ξεναίου ἀρχιτέκτονος, στήσας ἀνδριάντος στήλην χαλκῆν τῆς σφαγιασθείσης κόρης τύχην τῇ πόλει ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ, εὐθέως ποιήσας αὐτῇ τῇ τύχῃ θυσίαν.

Seleukos Nikator, Antigonos Poliorketes'e karşı kazandığı zaferin hemen ardından bir dizi kent kurmak isteyince işe ilkin Syria kıyılarından başladı. Deniz kıyısına gelince dağda Agenor oğlu Syros'un kurduğu Palaiopolis adında küçük bir kent gördü. Ksanthikos ayının yirmiüçünde Zeus Kasios'a kurban kesmek için Kasion Dağı'na gitti. Kurbanı tamamlayıp etleri de kıydıktan sonra kenti nerede kurması gerektiğine dair dua etti. Derken bir kartal kurban etlerinin bir kısmını kaptı ve eski kente götürdü. Seleukos ile beraberindeki augur'lar kartalın peşine düştüler ve eski kentin aşağısında, deniz kenarında yer alan ve Pieria olarak bilinen pazar yerinde yere atılan eti buldular. Burada kendi adına izafeten Seleukeia adını verdiği kentin sur yerini işaretledikten sonra hemen temellerini attı. Daha sonra da Iopolis Kenti'ne gitti ve kentin bulunduğu Silpion Dağı'nda Pikos ile Danae'nin oğlu Perseus

tarafından kurulan tapınakta üç gün sonra, Artemisios ayının ilk gününde kurban keserek Zeus Keraunios onuruna bir bayram tertipledi. Bir gölden doğan ve Iaphthas olarak da bilinip Arkheuthas adını taşıyan bir nehrin kuşattığı, Antigonos Poliorketes tarafından kurulan Antigonia Kenti'ne geldi. Kent, merkezi ve son derece güvenli bir mevkide konumlanmıştı. Burada Antigonos tarafından yaptırılan sunaklarda Zeus onuruna kurban keserek etleri kıydı. Antigonia Kenti'ni ona yeni bir isim vererek aynı yerde yeniden mi iskan etmeli, yoksa onu iskan etmeyip başka bir yerde yeni bir kent mi kurmalı sorusunun yanıtını verilecek kehanetle öğrenmek üzere rahip Amphion ile birlikte dua etti. Bu sırada aniden gökten büyük bir kartal çıkageldi ateş sunağı üzerindeki yakılmış kurbandan bir parça et kaptı ve Silpion Dağı'na uçtu. Seleukos adamlarıyla birlikte onun peşine düşerek kurban etiyle onun üstüne basan kartalı buldu. Rahip, augur'lar ve Seleukos bu mucizeyi görünce Antigonia'yı değil burayı iskan etmeleri gerektiğini, hatta tanrısal işaretler istemedeği için Antigonia'nın bir kent olmaması gerektiğini söylediler. Seleukos adamlarıyla hangi mevkinin kenti güvenli kılacağı hususunda görüş alışverişinde bulundu. Silpion Dağı'nın kaynaklarından ve buradan gelecek sellerden çekindiği için Silpion Dağı'nın karşısında, adı Orontes olarak değiştirilen ve büyük bir nehir olan Drakon'un yakınında, Bottia adında bir köyün bulunduğu yerde, Iopolis'in karşısında çukur açarak surun temellerini attılar. Rahip olan ve mucizeler yaratan Amphion aracılığıyla kentle nehir arasında, Mayıs olarak da bilinen Artemisios ayının yirmibirinde, sabahın ilk ışıklarıyla birlikte, Aimathe adında genç bir bakireyi kurban etti. Kente de Antiokhos Soter adlı kendi oğlunun ismine izafeten Antiokheia adını verdikten hemen sonra "Zeus Battios'un Tapınağı" adını verdiği bir tapınak kurdu ve mimar Ksenaios'un sayesinde duvarları son derece yüksek muazzam bir sur yaptırdı. Sonra da nehrin üst kısmında kentin Tykhe'si onuruna kurban edilen kızın bronz bir heykelini yaptırdı ve kent Tykhe'si için bir kurban kesti.

TH 14. Plut. *Demet*. 48, 5 – 49, 5.

νόσος μέντοι βαρεῖα τὸν Δημήτριον ἐν τούτῳ καταλαβοῦσα, τό τε σῶμα δεινῶς ἐκάκωσε καὶ τὰ πράγματα παντάπασι διέφθειρεν·οἱ μὲν γὰρ ἀπεχώρησαν πρὸς τοὺς πολεμίους, οἱ δὲ διερρύησαν αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν. **(6)** μόλις δ' ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα ῥαΐσας καὶ τοὺς ὑπολοίπους ἀναλαβὼν καὶ ὁρμήσας, ὅσον ἰδεῖν καὶ δοξάσαι τοὺς πολεμίους, ἐπὶ Κιλικίας, εἶτα νυκτὸς ἄνευ σάλπιγγος ἄρας ἐπὶ θάτερα καὶ τὸν Ἀμανὸν ὑπερβαλών, ἐπόρθει τὴν κάτω χώραν ἄχρι τῆς Κυρρηστικῆς. **[49]** Ἐπιφανέντος δὲ τοῦ Σελεύκου καὶ ποιουμένου

τὰς καταλύσεις ἐγγύς, ἀναστήσας ὁ Δημήτριος τὸ στράτευμα νυκτὸς ἐβάδιζεν ἐπ᾽ αὐτόν, ἀγνοοῦντα μέχρι πολλοῦ καὶ κοιμώμενον. (2) αὐτομόλων δέ τινων παραγενομένων καὶ φρασάντων τὸν κίνδυνον, ἐκπλαγεὶς καὶ ἀναπηδήσας ἐκέλευσε σημαίνειν, ἅμα τὰς κρηπῖδας ὑποδούμενος καὶ βοῶν πρὸς τοὺς ἑταίρους, ὡς θηρίῳ δεινῷ συμπέπλεκται. (3) Δημήτριος δὲ τῷ θορύβῳ τῶν πολεμίων αἰσθόμενος ὅτι μεμήνυται, κατὰ τάχος ἀπῆγεν. ἅμα δ᾽ ἡμέρᾳ προσκειμένου τοῦ Σελεύκου, πέμψας τινὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ θάτερον κέρας, ἐποίησέ τινα τροπὴν τῶν ἐναντίων. (4) εἶτα μέντοι Σέλευκος αὐτὸς ἀφεὶς τὸν ἵππον καὶ τὸ κράνος ἀποθέμενος καὶ λαβὼν πέλτην ἀπήντα τοῖς μισθοφόροις, ἐπιδεικνύμενος αὑτὸν καὶ μεταβαλέσθαι παρακαλῶν ἤδη ποτὲ συμφρονήσαντας, ὅτι φειδόμενος ἐκείνων, οὐ Δημητρίου, χρόνον πολὺν διατετέλεκεν. ἐκ τούτου πάντες ἀσπαζόμενοι καὶ βασιλέα προσαγορεύοντες μεθίσταντο. (5) Δημήτριος δὲ πολλῶν μεταβολῶν αἰσθόμενος ἐσχάτην ἐκείνην ἤκουσαν ἐπ᾽ αὐτόν, ἐκκλίνας ἐπὶ τὰς Ἀμανίδας ἔφευγε πύλας, καὶ καταβαλὼν εἰς ὕλην τινὰ συνηρεφῆ μετὰ φίλων τινῶν καὶ ἀκολούθων ὀλίγων παντάπασιν ὄντων, προσέμενε τὴν νύκτα, βουλόμενος εἰ δύναιτο τῆς ἐπὶ Καῦνον ὁδοῦ λαβέσθαι καὶ διεκπεσεῖν ἐπὶ τὴν ἐκεῖ θάλασσαν, οὗ τὸν ναύσταθμον εὑρήσειν ἤλπιζεν.

Bu sırada Demetrios'u hem bedenini hem de işlerini korkunç derecede mahveden ağır bir hastalık sardı. Nitekim askerlerinin bir kısmı düşmana kaçmış geri kalanlarıysa moralman çökmüşlerdi. **(6)** *Ancak kırk günde güç bela iyileşince düşmanların bunu görüp öyle zannetmeleri için Kilikia'ya doğru yürüyüşe geçti; sonra geceleyin borazan çaldırmadan toparlandı ve aksi istikamette ilerleyip Amanos'u aşarak Kyrrhestika'ya kadar aşağıdaki ülkeyi yağmaladı.* **[49]** *Seleukos ortaya çıkıp da çok yakınında kamp kurunca Demetrios gece vakti orduyu toplayıp henüz uykuda olduğu için uzun süre durumu fark edemeyen Seleukos'un üzerine yürüdü.* **(2)** *Demetrios'un ordusundan kaçan bazı askerler yanına gelip de tehlikeyi anlatınca kısa süreli bir şokun ardından birden ayağa fırlayıp alarm verilmesini emretti ve bir yandan botlarını giyerken öte yandan da dostlarına "ne kadar korkunç bir canavarla boğuşuyoruz" diye bağırdı.* **(3)** *Demetrios ise düşmanların arasındaki kargaşadan ihanete uğradığını anlayınca hızla geri çekildi. Gün ağarmak üzereyken Seleukos takibe geçince de adamlarından bazılarını diğer kanada gönderip düşmanı geri çekilmeye zorladı.* **(4)** *Bu sırada Seleukos atını çözüp miğferini de kenara bırakmış yanına sadece kalkanı almış*

bir şekilde Demetrios'un ücretli askerleriyle buluştu ve oldukça uzun kendisiyle savaşta olan Demetrios'u değil ama onları esirgemek için aynı fikirde olanları kendi saflarına katılmaya çağırdı. Bunun ardından askerler onu kralları olarak selamlayıp saf değiştirdiler. **(5)** *Demetrios ise çokça döneklik görmüş olmasına karşın bunun kulaklarına gelen en kötüsü olduğunu düşünüp Amanides Kapılarına yönelerek kaçtı. Dostları ve ona sadık kalan topu topu birkaç kişiyle birlikte sık bir koruluğu zaptedip burada geceledi. Mümkün olursa, demirlemiş donanmasını bulmayı umduğu Kaunos'un yolunu tutmak ve deniz yoluyla kaçmak istiyordu.*

TH 15. Plut. *Pomp.* 38, 3 - 39, 1-2.

ὡς οὖν συνάψων τῇ ἐρυθρᾷ τὴν περίοδον τῆς στρατείας ἀνίστατο. καὶ γὰρ ἄλλως τὸν Μιθριδάτην ἑώρα δυσθήρατον ὄντα τοῖς ὅπλοις καὶ φεύγοντα χαλεπώτερον ἢ μαχόμενον. **[39]** Διὸ τούτῳ μὲν εἰπὼν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολείψειν, ἐπέστησε φυλακὰς τῶν νεῶν ἐπὶ τοὺς πλέοντας εἰς Βόσπορον ἐμπόρους·καὶ θάνατος ἦν ἡ ζημία τοῖς ἁλισκομένοις. ἀναλαβὼν δὲ τῆς στρατιᾶς τὴν πληθὺν συχνὴν προῆγε·καὶ τῶν μετὰ Τριαρίου πρὸς Μιθριδάτην ἀτυχῶς ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων ἐντυχὼν ἀτάφοις ἔτι τοῖς νεκροῖς, ἔθαψε λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἅπαντας, ὃ δοκεῖ παραλειφθὲν οὐχ ἥκιστα Λευκόλλῳ μίσους αἴτιον γενέσθαι. **(2)** χειρωσάμενος δὲ δι᾽ Ἀφρανίου τοὺς περὶ Ἀμανὸν Ἄραβας καὶ καταβὰς αὐτὸς εἰς Συρίαν, ταύτην μὲν ὡς οὐκ ἔχουσαν γνησίους βασιλεῖς ἐπαρχίαν ἀπέφηνε καὶ κτῆμα τοῦ δήμου Ρωμαίων, τὴν δὲ Ἰουδαίαν κατεστρέψατο, καὶ συνέλαβεν Ἀριστόβουλον τὸν βασιλέα.

Böylece seferine Kızıl Denizi de bağlamak üzere yola koyuldu. Çünkü kaçarken savaşırken olduğundan daha zorlu bir düşman olan Mithridates'i silahlarla ele geçirmenin güç olduğunu biliyordu. **[39]** *Bu sebepten ötürü arkasında kendisinden daha güçlü bir düşman olarak açlığı bırakacağını söyleyerek Bosporos'a giden tüccarları engellemek üzere gemileri dizdi. Yakalanacakların cezası ölümdü. Ardından ordunun büyük bir kısmını yanına alarak yürüyüşe geçti ve Triarius'un komutası altında Mithridates'e karşı talihsiz bir şekilde çarpışırken şehit düşenlerin*[601] *henüz gömülmemiş ve düşmana bırakılmaları Lucullus'a olan büyük nefretinin sebebi olmuş gözüken cesetleriyle karşılaşınca, hepsini görkemli ve hak ettikleri onurlara layık bir şekilde gömdü.* **(2)** *Afranius sayesinde Amanus civarındaki*

[601] Krş. Plut. *Lucul*. 35, 1.

Arapları kontrol altına aldıktan sonra kendisi Syria'ya indi[602] *ve yasal kralları bulunmadığı için burayı Roma halkının malı ve eyaleti ilan etti. Ayrıca Iudaia'yı da boyunduruğa vurdu ve Kral Aristoboulos'u ele geçirdi.*

TH 16. Prok. *Bell* 8, 22, 23-26 (krş. Step. Byz. *Eth.* s. v. Κάσος).

τὸ πλοῖον ἀμέλει, ὅπερ ἐν γῇ τῇ Φαιάκων ἐκ λίθου λευκοῦ πεποιημένον παρὰ τὴν ταύτης ἀκτὴν ἕστηκεν, ἐκεῖνό τινες οἴονται εἶναι, ὃ τὸν Ὀδυσσέα ἐς τὴν Ἰθάκην ἐκόμισεν, ἡνίκα ξεναγεῖσθαι αὐτὸν ἐν ταῦθα ξυνέβη. **[24]** καίτοι οὐ μονοειδὲς τὸ πλοῖον τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ ἐκ λίθων ὅτι μάλιστα πολλῶν ξύγκειται. **[25]** καὶ γράμματα ἐν αὐτῷ ἐγκεκόλαπται καὶ διαρρήδην βοᾷ τῶν τινα ἐμπόρων ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἱδρύσασθαι τὸ ἀνάθημα τοῦτο Διὶ τῷ Κασίῳ. **[26]** Δία γὰρ Κάσιον ἐτίμων ποτὲ οἱ τῇδε ἄνθρωποι, ἐπεὶ καὶ ἡ πόλις, ἐν ᾗ τὸ πλοῖον τοῦτο ἕστηκεν, ἐς τόνδε τὸν χρόνον Κασώπη ἐπικαλεῖται.

Phaiaklar'ın toprağındaki burunda duran, beyaz mermerden yapılmış gemi bakımsız bir haldeydi. Bazıları bunun Odyssseus'i, kendisini güzel bir karşılamanın beklediği Ithake'ye götüren gemi olduğunu düşünürler. Bu gemi yekpare bir bloktan değil, tersine çok sayıda küçük taşın bir araya getrilmesiyle yapılmıştı ve üzerine, çok eski zamanlarda bir tüccarın çığlığıyla Zeus Kasios için dikildiğini söyleyen bir yazıt kazılmıştır. Zira bu geminin konduğu kent o vakitler Kasope[603] *olarak adlandırılmaktaydı.*

TH 17. Rufus, *Hist. Alex. Mag.* 3, 8, 13.

Forte eadem nocte et Alexander ad fauces, quibus Syria aditur, et Dareus ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant, pervenit.

Aleksander, aynı gece şansıyla Syria'ya yol veren ve Dareus'un burada olduğu, Amanicae Pylae (=Amanus Kapıları) olarak adlandırılan geçitlere ulaşmıştı[604].

[602] İÖ 64 yılının baharında.

[603] Kent Epiros'un doğusunda yer alan Korkyra Adası'nın kuzeyinde, Pelodes Gölü'nün batı karşısında yer alır. Doğru formu Κασσιόπη'dir. Kentteki Zeus Kültü için bk. Cic. *Fam*. 16, 9, 1; Plin. *Nat. Hist*. 4, 19; Suet. *Nero*. 22; krş. L. Bürchner, RE XI.2, (1922) s. v. Korkyra, Kerkyra (2), 1413.

[604] Q. Curtius Rufus'un eserinin 3, 8, 7-9 bölümlerinde anlattığı olaylar şöyle özetlenebilir: Dareios Aleksandros'un hastalandığını haber alır almaz Euphrates'i geçip Aleksandros'tan önce ele geçirmeyi umarak hızla Doğu Cilicia'ya doğru ilerler. Ama kendisi daha Syria'yı Cilicia'dan ayıran dağ silsilesine ulaşamadan Aleksandros Pyramus Nehri'ni aşarak Issus Körfezi'ni ve ve aynı isimli kenti geride bırakıp güney istikametinde Phoenicia'ya doğru ilerlemektedir. Dareios Amanus Kapıları'ndan Cilicia'ya girip de düşmanın buradan geçip güneye doğru ilerlemekte olduğunu görünce Aleksander'in kaçtığını sanarak peşine düşmüştür. Bunun üzerine

TH 18. Sozom. *Hist. Ecc.* 5, 2, 8-10; 5, 4, 1-4; 7, 17, 1.

a. 5, 2, 8-10: γέγονε μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ Γάλλῳ πατὴρ Κωνστάντιος, ὁμοπάτριος ἀδελφὸς Κωνσταντίνου τοῦ βασιλεύσαντος καὶ Δαλματίου, οὗ παῖς ὁμώνυμος Καῖσαρ ἀναδειχθεὶς ἀνηρέθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν μετὰ τὴν Κωνσταντίνου τελευτήν· ὀρφανοὶ δὲ πατρὸς **[9]** γενόμενοι καὶ αὐτοὶ τότε Δαλματίῳ συναπολέσθαι ἐκινδύνευσαν. ἐξείλετο δὲ τῆς ἐπιβουλῆς Γάλλον μὲν ὅτι νοσῶν ἔτυχε καὶ ὅσον οὔπω αὐτομάτως τεθνήξεσθαι προσεδοκήθη, Ἰουλιανὸν δὲ τὸ νέον· ἔτι γὰρ ὄγδοον ἡλικίας ἦγεν ἔτος. παραδόξως δὲ ὧδε διασωθέντες προσετάχθησαν ἐν Καππαδοκίᾳ διατρίβειν ἐν Μακέλλῃ·χωρίον δὲ τοῦτο βασιλικὸν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ ὄρει, οὐκ ἀπὸ πολλοῦ τῆς Καισαρέων πόλεως, μεγαλοπρεπῆ τε βασίλεια ἔχον **[10]** καὶ λοετρὰ καὶ κήπους καὶ πηγὰς ἀεννάους. ἔνθα δὴ θεραπείας καὶ ἀγωγῆς βασιλικῆς ἠξιοῦντο, καὶ μαθήμασι καὶ γυμνασίοις τοῖς καθ᾽ ἡλικίαν ἐχρῶντο καὶ λόγων διδασκάλοις καὶ τοῖς ὑφηγηταῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν, ὡς καὶ κλήρῳ ἐγκαταλεγῆναι καὶ ὑπαναγινώσκειν τῷ λαῷ τὰς ἐκκλησιαστικὰς βίβλους.

O (Iulianus) ve Gallus, İmparator Constantinus ile Dalmatius'un aynı babadan kardeşi olan Constantius'un oğullarıydılar. Dalmatius'un Kaisar ilan edilen ve kendisiyle aynı ismi taşıyan oğlu Constantinus'un ölümünün ardından askerler tarafından öldürüldü. Bunlar da yetim **[9]** *kalınca Dalmatius'la birlikte öldürülmek tehlikesiyle karşı karşıya kaldılar. Ama Gallus ağır bir hastalığa yakalanmış olduğundan zaten doğal bir şekilde öleceği öngürüldüğü için; Iualianus ise çok küçük olduğu için – zira henüz sekiz yaşındaydı – bu katliamdan kurtuldular. Böylesine mucizevi bir şekilde hayatta kalan iki kardeş hayatlarını geçirmek üzere Kappadokia'da, Macellum olarak adlandırılan saraya götürüldüler. Kaisareia Kenti'nden pek uzak olmayan ve İmparatorluk sarayına ait olan bu bölge Argaios Dağı'nın yamacındaydı ve hamamları, bahçeleri ve yıl boyu akan çeşmeleri* **[10]** *bulunan muhteşem bir saraya sahipti. Burada kral soyuna layık bir saygı ve eğitim gördüler ve kutsal yazı yorumcularıyla dil üstatlarından hem zihinsel hem de yaşlarına uygun bedensel egzersizler üzerine öyle iyi bir eğitim aldılar ki, ruhban sınıfına dahil edildiler ve halka kilise kitaplarını okudular.*

Aleksandros Issus Savaşı'nın yapılacağı Pinarus Nehri kenarında onu karşılamak üzere Syria Kapıları'ndan geri dönmüştür.

b. 5, 4, 1-4: Περὶ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ τὴν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ Καισάρειαν, μεγάλην καὶ εὐδαίμονα καὶ μητρόπολιν οὖσαν τοῦ Καππαδοκῶν κλίματος, ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν πόλεων ἐξήλειψεν ὁ βασιλεὺς καὶ τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Καίσαρος ἀφείλετο, ἧς πάλαι ἔτυχεν ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος, Μάζακα τὸ **[2]** πρὶν ὀνομαζομένη. ἐμίσει γὰρ καὶ πρότερον ἐξαίσιον μῖσος τοὺς αὐτῆς οἰκήτορας ὡς πανδημεὶ χριστιανίζοντας καὶ πάλαι καθελόντας τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς νεὼς πολιούχου Διὸς καὶ πατρῴου Ἀπόλλωνος·ἐπεὶ δὲ καὶ τὸ τῆς Τύχης, ὃ μόνον περιελείφθη, αὐτοῦ βασιλεύοντος πρὸς τῶν Χριστιανῶν **[3]** ἀνετράπη, δεινῶς ἀπηχθάνετο πάσῃ τῇ πόλει καὶ ἐδυσφόρει. καὶ Ἕλληνας μέν, τοὺς ὄντας εὐαριθμήτους μάλα, ἐμέμφετο ὡς μὴ ἐπαμύναντας καί, εἰ **[4]** παθεῖν ἔδει τι, προθύμως ὑπὲρ τῆς Τύχης ὑπομείναντας. πάντα δὲ τὰ κτήματα καὶ τὰ χρήματα τῶν ἐν Καισαρείᾳ καὶ ὑπὸ τοὺς αὐτῆς ὅρους ἐκκλησιῶν, ἐρευνώμενα μετὰ βασάνων, εἰς μέσον φέρεσθαι προσέταξεν, αὐτίκα δὲ τριακοσίας λίτρας χρυσοῦ τῷ ταμιείῳ ἐκτῖσαι.

İmparator (Iulianus), yaklaşık aynı sırada, Kappadokia'nın metropolis'i, büyük ve müreffeh bir kent olan, Argaios yamacındaki Kaisareia'yı kent listlerinden çıkardı ve Claudius Caesar zamanında edindiği Kaisareia adlandırmasını kaldırıp eski adıyla Mazaka olarak **[2]** *adlandırdı*[605]*. Zira bu kentin öteden beri Hristiyanlığa sıkıca bağlı oldukları için kentin koruyucu tanrısı Zeus ile Apollon Patroos'un tapınaklarını daha önceden tahrip eden sakinlerine karşı sıra dışı bir husumet beslemekteydi. Kentte ayakta kalan son tapınak olan Tykhe tapınağı ise kendi hükümranlığı sırasında Hristiyanlar tarafından* **[3]** *yerle bir edilince de bütün kente olan nefreti muazzam boyuta ulaştı ve buna katlanamaz oldu. Ayrıca, sayıları pek fazla olmayan Helenleri yardıma koşmadıkları ve* **[4]** *göze almaları gerektiği halde Tykhe için canı gönülden bir şekilde acı çekmedikleri için suçladı. İşkenceyle yürütülen soruşturmalar sonucunda saptanan malların ortaya çıkarılmasını emretti, böylece kısa sürede otuz litre altın devlet kasasına aktarıldı.*

c. 7, 17, 1: ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπερορίαν φυγὴν Εὐνομίου τότε κατεδίκασεν. ἔτι γὰρ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν προαστείοις διατρίβων ἢ ἐν οἰκίαις καθ᾽ ἑαυτὸν ἐκκλησίαζε καὶ τοὺς λόγους, οὓς συνέγραψεν, ἐπεδείκνυτο, καὶ πολλοὺς ἔπειθεν

[605] Kent adlandırması için krş.: Philostorgios, *Historia Ecclesiastica*, 9, 12; Amm. Mar. 20, 9, 1.

ὁμοίως φρονεῖν, ὡς ἐν ὀλίγῳ πολυάνθρωπον γενέσθαι λαὸν τῆς ἐπωνύμου αὐτῷ αἱρέσεως. ἀλλ᾽ ὁ μὲν οὐ πολλῷ ὕστερον τῆς φυγῆς τελευτήσας ἔτυχε τῆς ἐν πατρίδι ταφῆς·κώμη δὲ αὕτη Καππαδοκῶν (Δάκορα ἦν δ᾽ ὀνομαζομένη) νομοῦ τῆς πρὸς τῷ Ἀργαίῳ Καισαρείας.

İmparator (Theodosios) bu sırada Eunomios'un sürgün edilmesine karar verdi[606]*. Zira o hala Konstantinupolis'in kenar mahallelerinde oturduğu sırada evlerde kilise toplantıları tertipliyor ve kaleme aldığı kendi düşüncelerini ifşa ediyordu. Üstelik birçok kişiyi aynı şekilde düşünmeye ikna ediyordu, öyle ki kendi anıyla anılacak olan hizibin üyeleri kısa sürede bir hayli çoğalmıştı. Ne var ki kendisi sürgün edilmesinden kısa süre sonra ölünce kendi memleketinde gömüldü. Burası Kappadokia'da, Argaios yamacındaki Kaisareia'nın teritoryumunda bir köydü (adı geçen bu köy Dakora idi).*

TH 19. Step. Byz. *Eth.* s. v. Κάσος (krş. Prok. *Bell* 8, 22, 25-27).

Κάσος·μία τῶν Κυκλάδων. οἳ δ᾽ ἄρα Νίσυρόν τ᾽ εἶχον Κράπαθόν τε Κάσον τε. ἐκαλεῖτο δ᾽ Ἄμφη καὶ Ἀστράβη. κέκληται δὲ ἀπὸ τοῦ Κάσου τοῦ Κλεόχου πατρός. ἀπῴκισται δὲ τῆς νήσου καὶ τὸ ἐν Συρίᾳ ὄρος Κάσιον. ἔστι καὶ ἑτέρα Περσίδος καὶ πόλις. καὶ τὸ ἐθνικὸν Κάσιος.

Kasos: Kyklades Adaları'ndan biri. (Homeros bunun hakkında şöyle yazar[607]*:) "Nisyros'u, Krapathos'u ve Kasos'u elinde tutanlar". (Vaktiyle) Amphe ve Astrabe olarak da adlandırılmıştır. İsmini Kleokhos'un babası Kasos'tan alır. Syria'daki Kasion da bu adadan kolonize edilmiştir. Persis'te de aynı isimli bir kent daha vardır. Ethnikon'u Kasios'tur.*

TH 20. Strab. *Geog.* 12, 3, 28; 12, 3, 41; 16, 1, 2; 16, 2, 5.

a. 12, 3, 28: ὑπὲρ μὲν δὴ τῶν περὶ Φαρνακίαν καὶ Τραπεζοῦντα τόπων οἱ Τιβαρηνοὶ καὶ Χαλδαῖοι μέχρι τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας εἰσίν. αὕτη δ᾽ ἐστὶν εὐδαίμων ἱκανῶς χώρα: δυνάσται δ᾽ αὐτὴν κατεῖχον ἀεί, καθάπερ τὴν Σωφηνήν, τοτὲ μὲν φίλοι τοῖς ἄλλοις Ἀρμενίοις ὄντες τοτὲ δὲ ἰδιοπραγοῦντες·ὑπηκόους δ᾽ εἶχον καὶ τοὺς Χαλδαίους καὶ Τιβαρηνούς, ὥστε μέχρι Τραπεζοῦντος καὶ Φαρνακίας διατείνειν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν. αὐξηθεὶς δὲ Μιθριδάτης ὁ Εὐπάτωρ καὶ τῆς

[606] Philostorgios, *Historia Ecclesiastica*, 10, 6.
[607] Hom. *Il*. 2, 676.

Κολχίδος κατέστη κύριος καὶ τούτων ἁπάντων, Ἀντιπάτρου τοῦ Σίσιδος παραχωρήσαντος αὐτῷ. ἐπεμελήθη δὲ οὕτω τῶν τόπων τούτων ὥστε πέντε καὶ ἑβδομήκοντα φρούρια ἐν αὐτοῖς κατεσκευάσατο, οἷσπερ τὴν πλείστην γάζαν ἐνεχείρισε. τούτων δ᾽ ἦν ἀξιολογώτατα ταῦτα, Ὕδαρα καὶ Βασγοιδάριζα καὶ Σινορία, ἐπιπεφυκὸς τοῖς ὁρίοις τῆς μεγάλης Ἀρμενίας χωρίον, διόπερ Θεοφάνης Συνορίαν παρωνόμασεν. ἡ γὰρ τοῦ Παρυάδρου πᾶσα ὀρεινὴ τοιαύτας ἐπιτηδειότητας ἔχει πολλὰς εὔυδρός τε οὖσα καὶ ὑλώδης καὶ ἀποτόμοις φάραγξι καὶ κρημνοῖς διειλημμένη πολλαχόθεν·ἐτετείχιστο γοῦν ἐνταῦθα τὰ πλεῖστα τῶν γαζοφυλακίων, καὶ δὴ καὶ τὸ τελευταῖον εἰς ταύτας κατέφυγε τὰς ἐσχατιὰς τῆς Ποντικῆς βασιλείας ὁ Μιθριδάτης ἐπιόντος Πομπηίου, καὶ τῆς Ἀκιλισηνῆς κατὰ Δάστειρα εὔυδρον ὄρος καταλαβόμενος (πλησίον δ᾽ ἦν καὶ ὁ Εὐφράτης ὁ διορίζων τὴν Ἀκιλισηνὴν ἀπὸ τῆς μικρᾶς Ἀρμενίας) διέτριψε τέως ἕως πολιορκούμενος ἠναγκάσθη φυγεῖν διὰ τῶν ὀρῶν εἰς Κολχίδα κἀκεῖθεν εἰς Βόσπορον.

Pharnakia ve Trapezus'un üst kısmında Tibaren'ler ile ülkeleri Armenia Minor'a kadar uzanan Khaldai'lar vardır. Armenia Minor yeterince bereketli bir ülkedir ve tıpkı Sophene gibi her daim, kimi zaman diğer Armenia'lılarla dost olan kimi zaman da yalnız kendi işleriyle uğraşan hükümdarların elinde olmuştur. Bunlar egemenliklerini Trapezus ve Pharnakia'ya kadar genişletecek şekilde Khaldai'ları ve Tibaren'leri egemenlikleri altına almışlardı. Fakat Mithridates kuvvetlenince sadece Kolkhis'in değil; Sisis oğlu Antipatros tarafından kendisine bırakılan bütün bu yerlerin efendisi oldu. Mithridates bu yerlere o kadar önem verdi ki, buralarda içine hazinelerinin büyük kısmını koyduğu yetmişbeş kale yaptırdı. Bu kalelerin en önemlileri Hydara, Basgoidariza ve Armenia Maior'un sınırlarına yakın olmasından dolayı Theophanes'in adını Synoria[608] *olarak düzelttiği Sinoria'dır. Zira Paryadres'in bütün dağ silsilesi sulak ve ormanlık olduğu gibi birçok noktada sarp vadi ve kayalarla bölündüğü için bu tür kaleler için çok sayıda uygun konuma sahiptir. Her halükârda hazinesinin büyük kısmını buralarda tahkimatla koruma altına almış ve Pompeius bölgeyi ele geçirince sonunda Mithridates gerçekten de Pontos Krallığı'nın bu en ücra bucaklarına kaçmış ve Akilisene'deki Dasteira yakınında (Akilisene'yi Armenia Minor'dan*

[608] Συνορία· Sınır bölge.

ayıran Euphrates bu civardan geçer) bol sulu bir dağı tutarak kuşatılıp dağlar üzerinden önce Kolkhis oradan da Bosporos'a kaçmak zorunda kalıncaya değin burada kalmıştır.

b. 12, 3, 41: μετὰ δὲ τὴν Πομπηιούπολιν ἡ λοιπὴ τῆς Παφλαγονίας ἐστὶ τῆς μεσογαίας μέχρι Βιθυνίας ἰοῦσι πρὸς δύσιν. ταύτης δὲ καίπερ ὀλίγης οὔσης μικρὸν μὲν πρὸ ἡμῶν ἦρχον πλείους, νῦν δ᾽ ἔχουσι Ῥωμαῖοι τοῦ γένους τῶν βασιλέων ἐκλιπόντος. ὀνομάζουσι δ᾽ οὖν τὴν ὅμορον τῇ Βιθυνίᾳ Τιμωνῖτιν καὶ τὴν Γεζατόριγος καὶ Μαρμωλῖτίν τε καὶ Σανισηνὴν καὶ Ποταμίαν·ἦν δέ τις καὶ Κιμιατηνή, ἐν ᾗ τὰ Κιμίατα, φρούριον ἐρυμνόν, ὑποκείμενον τῇ τοῦ Ὀλγάσσυος ὀρεινῇ, ᾧ χρησάμενος ὁρμητηρίῳ Μιθριδάτης ὁ κτίστης προσαγορευθεὶς κατέστη τοῦ Πόντου κύριος, καὶ οἱ ἀπ᾽ αὐτοῦ τὴν διαδοχὴν ἐφύλαξαν μέχρι τοῦ Εὐπάτορος.

Pompeiupolis'ten sonra, Paphlagonia'nın batıya doğru Bithynia'ya kadar uzanan iç kısmı gelir. Bu bölge küçük olmasına rağmen yakın zamana kadar krallar tarafından idare edilmişken kral soyundan kimse kalmadığı için şimdi Romalılar tarafından idare edilmektedir. Her halükarda Bithynia'ya sınır olan kısımlar Timonitis, Gezatoriks, Marmolitis, Sanisene ve Potamia isimlerini taşır. Ayrıca Mithridates Ktistes'in[609] *Pontos'un hükümdarı olunca üs olarak kullandığı, Olgassys'ün eteğinde dağlık bir arazide kurulmuş güçlü bir kale olan Kimiata'nın bulunduğu Kimiatene adında bir bölge daha vardır. Mithridates Ktistes'in ardılları saltanatı Mithridates Eupator'a kadar ellerinde tutmuşlardır.*

c. 16, 1, 2: Δοκεῖ δὲ τὸ τῶν Σύρων ὄνομα διατεῖναι ἀπὸ μὲν τῆς Βαβυλωνίας μέχρι τοῦ Ἰσσικοῦ κόλπου, ἀπὸ δὲ τούτου μέχρι τοῦ Εὐξείνου τὸ παλαιόν. οἱ γοῦν Καππάδοκες ἀμφότεροι, οἵ τε πρὸς τῷ Ταύρῳ καὶ οἱ πρὸς τῷ Πόντῳ, μέχρι νῦν Λευκόσυροι καλοῦνται, ὡς ἂν ὄντων τινῶν Σύρων καὶ μελάνων· οὗτοι δ᾽ εἰσὶν οἱ ἐκτὸς τοῦ Ταύρου·λέγω δὲ Ταῦρον μέχρι τοῦ Ἀμανοῦ διατείνων τοὔνομα.

Syria'lılar adlandırmasının sadece Babylonia'dan Issos Körfezi'ne kadar değil; eski zamanlarda bu körfezden ta Eukseinos'a kadar uzandığı anlaşılmaktadır. Her halükarda Kappadokia'lıların biri Tauros yamacında diğeri ise Pontos kenarında yaşayan her iki soyu,

[609] Pontos Krallığı'nın kurucusudur (κτίστης) ve İÖ 337-302 yılları arasında hüküm sürmüştür.

bazı Syria'lılar kara derili olabilse de 'Beyaz Syria'lılar'[610] *olarak adlandırılır. Yani Tauros adlandırmasını Amanos'u da dahil ederek kullanıyorum.*

d. 16, 2, 5: Καὶ δὴ καὶ μητρόπολίς ἐστιν αὕτη τῆς Συρίας, καὶ τὸ βασίλειον ἐνταῦθα ἵδρυτο τοῖς ἄρχουσι τῆς χώρας·οὐ πολύ τε λείπεται καὶ δυνάμει καὶ μεγέθει Σελευκείας τῆς ἐπὶ τῷ Τίγρει καὶ Ἀλεξανδρείας τῆς πρὸς Αἰγύπτῳ. συνῴκισε δ᾽ ὁ Νικάτωρ ἐνταῦθα καὶ τοὺς ἀπογόνους Τριπτολέμου, περὶ οὗ μικρὸν πρόσθεν ἐμνήσθημεν·διόπερ Ἀντιοχεῖς ὡς ἥρωα τιμῶσι, καὶ ἄγουσιν ἑορτὴν ἐν τῷ Κασίῳ ὄρει τῷ περὶ Σελεύκειαν. φασὶ δ᾽ αὐτὸν ὑπ᾽ Ἀργείων πεμφθέντα ἐπὶ τὴν Ἰοῦς ζήτησιν, ἐν Τύρῳ πρῶτον ἀφανοῦς γενηθείσης, πλανᾶσθαι κατὰ τὴν Κιλικίαν·ἐνταῦθα δὲ τῶν σὺν αὐτῷ τινας Ἀργείων κτίσαι τὴν Ταρσὸν ἀπελθόντας παρ᾽ αὐτοῦ· τοὺς δ᾽ ἄλλους συνακολουθήσαντας εἰς τὴν ἑξῆς παραλίαν, ἀπογνόντας τῆς ζητήσεως ἐν τῇ ποτα μίᾳ τοῦ Ὀρόντου καταμεῖναι σὺν αὐτῷ·τὸν μὲν οὖν υἱὸν τοῦ Τριπτολέμου Γόρδυν ἔχοντά τινας τῶν σὺν τῷ πατρὶ λαῶν εἰς τὴν Γορδυαίαν ἀποικῆσαι, τῶν δ᾽ ἄλλων τοὺς ἀπογόνους συνοίκους γενέσθαι τοῖς Ἀντιοχεῦσιν.

Antiokheia ayrıca Syria'nın bir metropolis'idir. Ülkenin yöneticilerinin sarayı burada inşa edilmiştir. Kent Tigris kenarındaki Seleukeia veya Mısır'daki Aleksandreia'dan ne güç ne de büyüklük bakımdan geri kalır. Nikator, daha önce bahsettiğim[611] *Triptolemos'un soyundan gelenleri de buraya yerleştirmiştir. İşte bu nedenledir ki, Antiokheia'lılar onu heros olarak tanrılaştırmışlar ve Seleukeia yakınındaki Kasios Dağı'nda onun onuruna bir bayram düzenlemişlerdir.*

TH 21. Theod. *Hist. Rel.* 6, 4.

Ἐκ τῶν τοιούτων δὲ θαυμάτων ὁ θεῖος ἐκεῖνος ἄνθρωπος ἐπίσημος γεγονὼς καὶ πολλοὺς τῶν γειτονευόντων βαρβάρων ἐπισπασάμενος - οἰκοῦσι δὲ τὴν ἔρημον ἐκείνην οἱ τὸν Ἰσμαὴλ σεμνυνόμενοι πρόγονον -, ἡσυχίας ἐρῶν, καταλιπεῖν ἠναγκάσθη τὸ σπήλαιον καὶ πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν ὄρος καταλαμβάνει τὸ καλούμενον Ἀμανόν, καὶ τοῦτο πολλῆς πάλαι γέμον

[610] Krş. Strab. *Geog.* 12, 3, 9.
[611] Bk. Strab. *Geog*. 16, 1, 25.

πολυθέου μανίας τοῖς πολλοῖς καὶ παντοδαποῖς ἐγεώργησε θαύμασι καὶ τὴν νῦν ἐν αὐτῷ πολιτευομένην εὐσέβειαν κατεφύτευσεν.

(Symeones[612]) Bu tür mucizelerinden dolayı ve oradaki çölü iskan eden ve İsmail'i ataları olarak yücelten komşu barbarların birçoğunu ikna ettiği için büyük bir ün kazandıktan sonra yalnızlığı seven biri olduğu için cemaati terk etmek zorunda bırakıldı ve çok uzun bir yol aşarak Amanon olarak bilinen dağa ulaştı. Burada eskiden beri her türden birçok insanı çok tanrılığın derin çılgınlığı sardığı için bunları mucizeleriyle ehlileştirdi ve burada şimdi de dindar bir yaşamı kökleştirdi.

[612] İS 390-459 yılları arasında yaşayan Symeones (veya Symeon) yaşamını sutün üzerinde sürdüren azizlerin ilki olmuştur: H. Lietzmann, s. v. *Symeon Stylites*, 140-142.

EK-4 TESTIMONIA OECONOMICA (TOe)

TOe 1. Ael. *Nat. An*. 5, 56.

Αἱ ἐν Σύροις ἔλαφοι γίνονται μὲν ἐν ὄρεσι μεγίστοις, Ἀμανῷ τε καὶ Λιβάνῳ καὶ Καρμήλῳ·

Syria'daki büyük dağlarda, Amanos, Libanos ve Karmelos'ta geyikler yetişir.

TOe 2. Aristoph. *Epit*. 2, 501.

Αἱ ἐν Σύροις ἔλαφοι γίνονται μὲν ἐν ὄρεσι μεγίστοις, Ἀμανῷ τε καὶ Λιβάνῳ καὶ Καρμήλῳ·

Syria'daki geyikler büyük dağlarda, Amanos, Libanos ve Karmelos'ta, yetişir.

TOe 3. Cat. *Carm*. 4, 1-24.

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
ait fuisse navium celerrimus,
neque ullius natantis impetum trabis
nequisse praeterire, sive palmulis
opus foret volare sive linteo.
et hoc negat minacis Hadriatici
negare litus insulasve Cycladas
Rhodumque nobilem horridamque Thraciam
Propontida trucemve Ponticum sinum,
ubi iste post phaselus antea fuit
comata silva: nam Cytorio in iugo
loquente saepe sibilum edidit coma.
Amastri Pontica et Cytore buxifer,
tibi haec fuisse et esse cognitissima
ait phaselus; ultima ex origine
tuo stetisse dicit in cacumine,
tuo imbuisse palmulas in aequore,

et inde tot per impotentia freta
erum tulisse, laeva sive dextera
vocaret aura, sive utrumque Iuppiter
simul secundus incidisset in pedem;
neque ulla vota litoralibus deis
sibi esse facta, cum veniret a marei
novissime hunc ad usque limpidum lacum.

Gördüğünüz bu tekne yolcular,
gemilerin en hızlısı olduğunu,
ister kürekle uçmak istesin, ister yelkenle
suyun üstünde giden hiçbir teknenin
kendisini asla geçemediğini söylüyor.
Yadsır hızını inkar etmesini, gözdağı veren
Adriyatik kıyısının, Kyklad Adaları'nın,
ünlü Rhodos'un, tüyler ürperten Tracia'nın
yabanıl Propontis'in, Pontus koyunun,
eskiden daha yelkenli olmadığı günlerde
gür yapraklı bir ağaçken daha Cytorus'un doruğunda
hışırdayan yapraklarla ıslık çalarmış boyuna.
Amastris Pontica'da şimşir üreten Cytorus'ta,
çok iyi bildiğini söylüyor bu tekne,
başından beri doruklarında dikili
olduğunu, eteklerinde küreklerini suya
daldırdığını ve bunca azgın dalga
arasında sahibini taşıdığını,
ister yatırsın rüzgar bir sağa
bir sola, isterse birden essin
Iuppiter uygunca iki yandan;
hiçbir adak adamadığını
kıyı tanrılarına bu berrak göle
gelinceye değin ücra denizlerden.

TOe 4. Claudian. *in Ruf*. 2, 30.

Iam pascua fumant Cappadocum volucrumque parens Argaeus equorum.

Şimdi hızlı atların babası Argaeus'un yanında Cappadocia'lıların arazileri de yanar.

TOe 5. Colum. *Rust*. 3, 8, 4.

Mysiam Libyamque largis aiunt abundare frumentis, nec tamen Apulos Campanosque agros optimis defici segetibus, Tmolon et Corycon flore croceo, Iudaeam et Arabiam pretiosis odoribus inlustrem haberi, sed nec nostram ciuitatem praedictis egere stirpibus: quippe conpluribus locis urbis iam casiam frondentem conspicimus, iam turea m plantam, florentisque hortos murra et croco.

Mysia ve Libya'nın bol miktarda tahıl sağladığını, Apulia ve Campania'nın da hasat açısından hiç aşağı kalmadığını, Tmolos ve Corycos'un da safranıyla, Iudea ve Arabistan'ın ise çok değerli parfümleriyle ünlü olduğunu; ama bizim kentimizin de bu bitkilerden yoksun olmadığını söyler. Gerçekten de kentin birçok yerinde bir zaman çin tarçınlarının, başka bir zaman da tütsü bitkilerinin yaprak açtığı ve bahçelerin mürrüsafı ve safranla çiçeklendiği görülür.

TOe 6. Diod. *Hist*. 14, 30 (krş. Ksen. *Anab*. 4, 8, 20-5, 5).

εὑρίσκετο δὲ καὶ σμήνη παμπληθῆ περὶ τοὺς τόπους, ἐξ ὧν πολυτελῆ προσεφέρετο κηρία. τούτων δ᾽ οἱ γευσάμενοι παραλόγῳ περιέπιπτον συμπτώ-ματι·οἱ γὰρ μεταλαβόντες αὐτῶν ἄφρονες ἐγίνοντο καὶ πίπτοντες ἐπὶ τὴν γῆν ὅμοιοι τοῖς τετελευτηκόσιν ὑπῆρχον. (2) πολλῶν δὲ φαγόντων διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς ἀπολαύσεως, ταχὺ τὸ πλῆθος ἐγεγόνει τῶν πεπτωκότων οἱονεὶ τροπῆς ἐν πολέμῳ γεγενημένης. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν ἡμέραν ἠθύμησεν ἡ δύναμις, καταπεπληγμένη τό τε παράδοξον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἠτυχηκότων·τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν ἅπαντες ἑαυτοὺς ἀνελάμβανον καὶ κατ᾽ ὀλίγον ἀνακτώμενοι τὸ φρονεῖν ἀνέστησαν, καὶ τὸ σῶμα διετέθησαν ὁμοίως τοῖς ἐκ φαρμακοποσίας διασωθεῖσιν. (3) ὡς δ᾽ ἀνέλαβον ἑαυτοὺς ἐν τρισὶν ἡμέραις, ἐπορεύθησαν εἰς Τραπεζοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων μὲν ἄποικον, κειμένην δ᾽ ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. ἐνταῦθα δὲ διατρίψαντες ἡμέρας τριάκοντα, παρὰ μὲν τοῖς ἐγχωρίοις λαμπρῶς ἐξενίσθησαν, αὐτοὶ δὲ τῷ τε Ἡρακλεῖ καὶ Διὶ σωτηρίῳ θυσίαν ἐποίησαν καὶ γυμνικὸν ἀγῶνα, καθ᾽ ὃν τόπον φασὶ προσπλεῦσαι τὴν Ἀργὼ καὶ τοὺς περὶ Ἰάσονα. (4) ἐκεῖθεν δὲ Χειρίσοφον μὲν τὸν

ἀφηγούμενον ἀπέστειλαν εἰς Βυζάντιον ἐπὶ πλοῖα καὶ τριήρεις· ἔλεγε γὰρ εἶναι φίλος Ἀναξιβίῳ τῷ Βυζαντίων ναυάρχῳ. τοῦτον μὲν οὖν ἐπὶ κέλητος ἐξέπεμψαν·λαβόντες δὲ τῶν ἐπικώπων δύο πλοιάρια παρὰ τῶν Τραπεζουντίων, ἐλήστευον τοὺς περιοικοῦντας βαρβάρους καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. **(5)** ἐφ᾽ ἡμέρας μὲν οὖν τριάκοντα περιέμειναν τὸν Χειρίσοφον·ὡς δ᾽ ἐκεῖνος ἐβράδυνεν, αἱ δὲ τροφαὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐσπάνιζον, ἀνέζευξαν ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ τριταῖοι παρεγενήθησαν εἰς Κερασοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα, Σινωπέων ἄποικον. ἐν ταύτῃ δὲ ἡμέρας διατρίψαντές τινας παρεγενήθησαν εἰς τὸ τῶν Μοσυνοίκων ἔθνος. **(6)** τῶν δὲ βαρβάρων συστραφέντων ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐκράτησαν μάχῃ καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον. συμφυγόντων δ᾽ εἴς τι χωρίον, ἐν ᾧ κατῴκουν ἑπτορόφους ἔχοντες ξυλίνους πύργους, συνεχεῖς προσβολὰς ποιησάμενοι κατὰ κράτος εἷλαν. ἦν δὲ τὸ χωρίον τοῦτο μητρόπολις τῶν ἄλλων ἐρυμάτων, ἐν ᾧ καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν κατῴκει τὸν ὑψηλότατον τόπον ἔχων. **(7)** ἔθος δ᾽ ἔχει πάτριον μένειν ἐν αὐτῷ τὸν πάντα βίον, κἀκεῖθεν διαδιδόναι τοῖς ὄχλοις τὰ προστάγματα. βαρβαρώτατον δ᾽ ἔφασαν οἱ στρατιῶται τοῦτο διεληλυθέναι τὸ ἔθνος, καὶ ταῖς μὲν γυναιξὶν αὐτοὺς πλησιάζειν ἁπάντων ὁρώντων, τοὺς δὲ παῖδας τῶν πλουσιωτάτων τρέφεσθαι καρύοις ἑφθοῖς, ἅπαντας δ᾽ ἐκ παιδὸς στίγμασι τόν τε νῶτον καὶ τὰ στήθη κατα πεποικίλθαι. ταύτην μὲν οὖν τὴν χώραν ἐν ἡμέραις ὀκτὼ διεπορεύθησαν, τὴν δ᾽ ἐχομένην ἐν τρισίν, ἣν ἐκάλουν Τιβαρηνήν.

Civarda içlerinden son derece değerli peteklerin çıkarıldığı çok sayıda kovan buldular. Ne var ki bunlardan bol miktarda yiyenler ilginç bir yan etkiye maruz kaldılar. Zira bundan atıştıranlar bilinçlerini kaybedip ölü gibi yere serildiler. **(2)** *Tatlılığının verdiği haz nedeniyle çok sayıda kişi bunu tüketince sanki savaşta ortaya çıkan bozgun gibi büyük bir kalabalık yere serildi. Bu ilginç durumdan ve başlarına gelen felaketlerin çokluğundan paniğe kapılan ordu bütün gün boyunca ümidini tamamen yitirmiş durumdaydı. Ama ertesi gün yaklaşık aynı saatlerde herkes kendine gelip yavaş yavaş bilincini toplayarak yattığı yerden ayağa kalktı. Tavırları zehirlenmeden kurtulmuş insanlarınkine benziyordu.* **(3)** *Üç günde kendilerini toplayınca Kolkh'ların ülkesinde bulunmakla birlikte Sinope kolonisi, bir Hellen kenti olan Trapezous'a doğru ilerlediler. Burada kaldıkları otuz gün boyunca yerliler tarafından*

oldukça hoş ağırlandılar. Ayrıca hem Herakles'e hem de kurtarıcı Zeus'e kurbanlar kestiler ve Iason ile beraberindekilerin Argo ile karaya yanaştıkları yerde bir spor müsabakası tertiplediler. **(4)** *Buradan kendilerine komuta eden Kheirisophos'u tekne ve üç sıra kürekli gemilerden getirmesi için Byzantion'a gönderdiler. Zira Byzantion'luların donanma komutanı Anaksibios'un dostu olduğunu söylemişti. Bunun üzerine onu küçük bir takanın üstünde yolladılar. Kendileri de Trapezous'lulardan kürekli küçük yük teknelerinden ikisini alarak civardaki barbarları denizden ve karadan talan ettiler.* **(5)** *Kheirisophos'u bu şekilde otuz gün beklediler. Ama onun giderek gecikmesi ve erzaklarının da azalması üzerine Trapezous'tan ayrıldılar ve üçüncü günde yine bir Sinope kolonisi olan Hellen kenti Kerasous'a geldiler. Burada birkaç gün kaldıktan sonra Mosynoik'lar kabilesinin yanına geldiler.* **(6)** *Barbarların kendilerine karşı koymak üzere bir araya gelmeleri üzerine savaşta onları mağlup edip birçoğunu öldürdüler. Bunların yedi kat yüksekliğinde ahşap kulelerle savundukları iskan yerlerine kaçmaları üzerine aralıksız akınlar düzenleyerek zor yoluyla burayı ele geçirdiler. Krallarının en yüksek noktasında ikamet ettiği bu kale diğer bütün tahkimli yerleşimlerin başıydı.* **(7)** *Atalarından kalma gelenek uyarınca kral bütün yaşamı boyunca burada kalıp ahaliye buyruklarını buradan vermekteydi. Askerlerin dediklerine göre aralarına girdikleri en barbar halk bunlardı: zira kadınlarıyla herkesin gözü önünde birlikte oluyor; en zenginlerin çocukları kaynatılmış fındıkla besleniyor ve herkes çocukluktan itibaren sırt ve göğüslerinde rengarenk dövmeler taşıyordu. Bu bölgeyi sekiz günde geçerken sonraki üç günde de Tibaren'ler ülkesi olarak bilinen bölgeyi aştılar.*

TOe 7. Diosk. *Mat. Med.* 1, 25; 3, 54, 1; 3, 68, 1.

a. 1, 25: κρόκοσ ἐστὶ κράτιστος ἐν ἰατρικῇ χρήσει ὁ Κωρύκιος, πρόσφατός τε καὶ εὔχρους, ὀλίγον τὸ λευκὸν ἔχων ἐπὶ τῆς ἕλι κος, ἐπιμήκης, ὁλομελής, ἄθραυστος, ἀλιπής, πλήρης, βάπτων ἐν διέσει τὰς χεῖρας, οὐκ εὐρωτιῶν ἢ ἰκμάζων, ἐπακτικὸς δὲ ἐν τῇ ὀσμῇ καὶ δριμύς· ὁ γὰρ μὴ τοιοῦτος ἢ παλαιός ἐστιν ἢ ἀποβεβρεγμένος. δευτερεύει δὲ ὁ ἐκ τῆς πρὸς Λυκίαν Κωρύκου καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ Λυκιανοῦ Ὀλύμπου, εἶτα ὁ ἐξ Αἰγῶν τῆς Αἰτωλίας. ὁ δὲ Κυρηναικὸς καὶ ὁ ἐκ Κεντορίπων κατὰ τὴν Σικελίαν ἀσθενεῖς κατὰ δύναμιν, λαχανώδεις ὄντες πάντες·διὰ μέντοι τὸ πολύχυλον καὶ εὔχρουν οἱ ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὴν θυίαν βάπτοντες τούτῳ χρῶνται—πολλοῦ δὲ πιπράσκεται διὰ τοῦτο—, εἰς δὲ τὰ φάρμακα ὁ προγεγραμμένος ἐστὶ χρήσιμος. δολοῦται δὲ μείξει κροκομάγματος κεκομμένου καὶ λιθαργύρου ἢ μολυβδαίνης διὰ τὸ βάρος ἐψήματί τε ἀλείφεται.

δηλοῖ δὲ ταῦτα τό τε ἐντρέχειν κονιορτῶδες καὶ τὸ τὴν ὀσμὴν ἑψηματώδη τυγ χάνειν. δύναμιν δὲ ἔχει πεπτικήν, μαλακτικήν, ὑποστύφουσαν, οὐ ρητικήν, παρέχει <τε> εὔχροιαν καὶ ἀκραίπαλός ἐστι μετὰ γλυκέος πινόμενος, ῥεῦμά τε ὀφθαλμῶν ἐπιχριόμενος [καὶ ἐγχριόμενος] στέλλει σὺν γάλακτι γυναικείῳ. μείγνυται δὲ καὶ τοῖς πρὸς τὰ ἐντὸς ποτήμασι χρησίμως καὶ προσθέμασι καὶ κατα πλάσμασι τοῖς πρὸς μήτραν καὶ δακτύλιον. παρίστησι καὶ πρὸς ἀφροδίσια, τάς τε ἐρυσιπελατώδεις φλεγμονὰς πραύνει καταχριόμενος καὶ εἰς τὰς ὠτικὰς χρησιμεύει. φασὶ δὲ καὶ ἀναιρετικὸν αὐτὸν εἶναι μεθ᾽ ὕδατος πινόμενον πλῆθος δραχ μῶν τριῶν. πρὸς δὲ τὸ εὐλέαντον αὐτὸν γίνεσθαι δεῖ ἐν ἡλίῳ ψύγειν ἐν ὀστρακίνῳ <ἀγγείῳ> καινῷ θερμῷ·ταχέως δὲ δεῖ στρέφειν. καὶ ἡ ῥίζα δὲ αὐτοῦ πινομένη σὺν γλυκεῖ οὖρα κινεῖ.

Taze, canlı bir renge ve kıvrımında az miktarda da beyaza sahip, uzun, kopmamış yekpare, yağsız, dolgun, ıslanınca eli boyayan, küflenip rutubetlenmemiş, yoğun kokulu Korykos safranı tıbbi kullanım için en kalitelisidir. Böyle olmayan safran ya çok yaşlanmış veya aşırı sulanmıştır. [Korykos safranının ardından] ikinci sırada Lykia sınırındaki Korykos'ta (Lykia Olympos'unda), üçüncü sırada ise Aiolia'daki Aigai'da yetişen safran gelir. Kyrenaika ile Sikelia'daki Kentoripa'da yetişen safran ise tarımı yapılmakla birlikte daha düşük kalitededir. Bol sulu ve canlı renkli olmaları nedeniyle Italia'daki safranlar kondukları havanı boyarlar – bu nedenle de çok pahalıya satılırlar – ilaçlar için ise yukarıda bahsedilen en kullanışlı olanıdır. Ağırlığını arttırmak amacıyla içine öğütülmüş posası, kurşun veya kurşun sülfür karışımı katılıp kaynatılarak dolandırıcılığı yapılır. Bu sahtekârlık tozumsu yapısından ve kaynatılarak yoğunlaştırılmış gibi kokmasından anlaşılır.

Hazım kolaylaştırıcı, deri yumuşatıcı, kanamayı durdurucu, idrar söktürücü özelliği vardır. Ayrıca dinç bir görünüm sağladığı gibi şekerle birlikte içilince içki sonrası mide bulantılarını ve kadın sütüyle birlikte merhem olarak sürülünce de göz akıntılarını giderir. İçsel hastalıklar için kullanılan haplara, makat ve rahim fitillerine ve yara lapalarına eklenmesi yararlı olur. Merhem olarak sürülünce yılancık hastalığı iltihaplarını kurutur, kulak iltihaplarına iyi gelir. Üç avuç kadar suyla birlikte içilmesinin zehirlediği söylenir. Kolayca öğütülebilmesi için güneşte kil bir kabın içinde kurutulmalı ve hemen ters çevrilmelidir. Kökü ise tatlı şarapla birlikte içilince idrar söktürücüdür.

b. 3, 54, 1: τόρδιλον· ἔνιοι δὲ καὶ τοῦτο σέσελι Κρητικὸν καλοῦσι. φύεται ἐν τῷ κατὰ Κιλικίαν Ἀμανῷ.

Tordylium officinale (Linnaeus). Bazıları bunu Girit maydanozu olarak adlandırırlar. Kilikia boyunca uzanan Amanon'da yetişir.

c. 3, 68, 1: σμύρνιον, ὅπερ ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον καλοῦσι, γεννώμενον πλεῖστον ἐν τῷ λεγομένῳ Ἀμανῷ ὄρει.

Kilikia'da petroselinum sativum[613] *(Linnaeus) olarak adlandırdıkları Smyrnion Perfoliatum,*[614] *(Linnaeus) bahsi geçen Amanon Dağı'nda oldukça fazla yetişir.*

TOe 8. Erot. *Voc. Hipp. Coll.* 89.

Κάσιον οἶνον· ἴσως τὸν Συριακὸν λέγει, καλούμενον ἀπὸ Κασίου ὄρους.

Kasion Dağı'ndan ötürü bu şekilde adlandırılan Kasion şarabının Syria şarabıyla benzer olduğunu söyler.

TOe 9. Flac. *Argon*. 5, 105-112.

105 mox etiam Cromnae iuga pallentem<que> Cytoron
te cita penitus condunt, Erythia, carina.
iamque reducebat noctem polus: alta Carambis
raditur et magnae pelago tremit umbra Sinopes.
Assyrios complexa sinus stat opima Sinope,
110 nympha prius blandosque Iovis quae luserat ignes
caelicolis immota procis: deceptus amatae
fraude deae nec solus Halys nec solus Apollo.

105 *Daha sonra Cromna'nın tepeleri ve Erythia*
senin soluk ormanlarını[615] *bağrında saklar, ey Cytorus.*
O saat gökyüzü karardı: yüksek Carambis'in
kıyılarından geçilir ve Sinope'nin gölgesi engin denizde titreşir.
Assyria Körfezi'ni kucaklayan bereketli Sinope,

[613] Maydanoz
[614] Baldıran otu.
[615] Kytoros Dağı'nda açık yeşil bir renge sahip şimşir ağacı bol miktarda yetişir. 'pallentem cytoron (= soluk Cytorus)' imgesi şimşir ağacının u rengine işaret ediyor olmalıdır.

110 *önceleri, tanrıların efendisi efendi Iuppiter'in baştan çıkarıcı aşkıyla oynayan duyarsız nymphe. Tanrısal bir hileyle ne Halys ne de Apollo onun aşkını elde edebildi.*

TOe 10. Galenus, *simp. med.* 12, 99; 12, 128; 12, 205-206.

a. 12, 99: οἱ δ' ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον μόνον ὀνομάζουσιν τὸ ἐν τῷ Ἀμάνῳ γεννώμενον.

Amanos'ta yetişen bitkiyi yalnız Kilikia'da oturanlar Petroselion[616] *olarak adlandırırlar.*

b. 12, 128: οἱ δ' ἐν Κιλικίᾳ πετροσέλινον ὀνομάζουσιν ἐν τῷ Ἀμανῷ γεννώμενον.

Amanos'ta yetişen bitkiyi yalnız Kilikia'da oturanlar Petroselion olarak adlandırırlar

c. 12, 205-206: Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπόγγοις εὑρισκόμενοι λίθοι θρυπτικῆς δυνάμεως, οὐ μὴν οὕτως ἰσχυρᾶς ὥστε τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους θρύπτειν, ἀλλ' οἱ τοῦτο γράψαντες ἐψεύσαντο, τοὺς δ' ἐν νεφροῖς ὄντας θρύπτουσιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἐκ τῆς Καππαδόκης, οὓς ἐν τῷ Ἀργαίῳ φασὶ γεννᾶσθαι.

Süngerler arasında bulunan, tıpkı Argaios Dağı'nda oluştuğunu söyledikleri, Kappadokia'dan elde edilen taşlar gibi ezici özelliğe sahip olmakla birlikte mesanedeki taşları parçalayacak kadar etkili olmayan taşlar da vardır. Ama bunu yazanlar yanılırlar, zira böbreklerdeki taşları parçalarlar.

TOe 11. Hom. *Il.* 2, 856-857.

Αὐτὰρ Ἁλιζώνων Ὀδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον
τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη.

Ama Odios'la Epistrophos komuta eder Halizon'lara
Çok uzaktan, gümüşün anavatanı Alybe'den gelirler.

[616] Bir tür maydanoz

TOe 12. Ksen. *Anab.* 4, 8, 19-24.

οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἤρξαντο θεῖν, οὐκέτι ἔστησαν, ἀλλὰ φυγῇ ἄλλος ἄλλῃ ἐτράπετο. οἱ δὲ Ἕλληνες ἀναβάντες ἐστρατοπεδεύοντο ἐν πολλαῖς κώμαις καὶ τἀπιτήδεια πολλὰ ἐχούσαις. (20) καὶ τὰ μὲν ἄλλα οὐδὲν ὅ τι καὶ ἐθαύμασαν·τὰ δὲ σμήνη πολλὰ ἦν αὐτόθι, καὶ τῶν κηρίων ὅσοι ἔφαγον τῶν στρατιωτῶν πάντες ἄφρονές τε ἐγίγνοντο καὶ ἤμουν καὶ κάτω διεχώρει αὐτοῖς καὶ ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι, ἀλλ᾽ οἱ μὲν ὀλίγον ἐδηδοκότες σφόδρα μεθύουσιν ἐῴκεσαν, οἱ δὲ πολὺ μαινομένοις, οἱ δὲ καὶ ἀποθνῄσκουσιν. (21) ἔκειντο δὲ οὕτω πολλοὶ ὥσπερ τροπῆς γεγενημένης, καὶ πολλὴ ἦν ἀθυμία. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ ἀπέθανε μὲν οὐδείς, ἀμφὶ δὲ τὴν αὐτήν πως ὥραν ἀνεφρόνουν·τρίτῃ δὲ καὶ τετάρτῃ ἀνίσταντο ὥσπερ ἐκ φαρμακοποσίας. (22) Ἐντεῦθεν δ᾽ ἐπορεύθησαν δύο σταθμοὺς παρασάγγας ἑπτά, καὶ ἦλθον ἐπὶ θάλατταν εἰς Τραπεζοῦντα πόλιν Ἑλληνίδα οἰκουμένην ἐν τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, Σινωπέων ἀποικίαν, ἐν τῇ Κόλχων χώρᾳ. ἐνταῦθα ἔμειναν ἡμέρας ἀμφὶ τὰς τριάκοντα ἐν ταῖς τῶν Κόλχων κώμαις·(23) κἀντεῦθεν ὁρμώμενοι ἐλήζοντο τὴν Κολχίδα. ἀγορὰν δὲ παρεῖχον τῷ στρατοπέδῳ Τραπεζούντιοι, καὶ ἐδέξαντό τε τοὺς Ἕλληνας καὶ ξένια ἔδοσαν βοῦς καὶ ἄλφιτα καὶ οἶνον. (24) συνδιεπράττοντο δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν πλησίον Κόλχων τῶν ἐν τῷ πεδίῳ μάλιστα οἰκούντων, καὶ ξένια καὶ παρ᾽ ἐκείνων ἦλθον βόες.

(Arkadia'lı hoplitler) koşmaya başlayınca düşmanlar (Kolkh'lar) daha fazla dayanamadılar ve o yana bu yana kaçmaya başladılar. Hellen'ler de tepeye tırmandıktan sonra bol miktarda erzağa sahip birçok köyde kamp kurdular. **[20]** *Başka hiçbir şey şunun kadar tuhaflarına gitmemişti: Civarda çok sayıda arı kovanı vardı. Ama bunların peteklerinden yiyen ne kadar asker varsa tümü de kendinden geçti, kustu, altına kaçırdı ve hiç biri ayağa kalkamadı. Bundan az miktarda yiyenler körkütük sarhoş olmuşa benzerken, daha fazla yiyenlerin birçoğu çıldırmışa, hatta bazıları da ölmüşe benziyordu.* **[21]** *Böylece birçoğu sanki ordu büyük bir bozguna uğramış gibi yere serilmişti ve orduda büyük bir umutsuzluk baş göstermişti. Bununla birlikte, ertesi gün, kimse ölmedi ve yaklaşık aynı saatlerde herkes kendine geldi ve zehir içip de kurtulanlar gibi ayağa kalktı.* **[22]** *Buradan iki günde yedi fersah yol aldılar ve Kolkh'ların toprağında kurulmuş bir Sinope kolonisi olan,*

Hellen kenti Trapezous civarında denize ulaştılar. Burada, yaklaşık otuz gün Kolkh'ların köylerinde kaldılar ve burada üslenerek Kolkhis'i yağmaladılar. **[23]** *Trapezous'lular karargaha pazar imkanı sundular ve onlara konukluk armağanı olarak öküz, arpa ve şarap vererek Hellen'leri oldukça iyi ağırladılar.* **[24]** *Bunun yanında, daha ziyade ovada iskan eden komşu kabile Kolkh'lar için arabuluculuk yaptılar. Bunun üzerine onlardan da konukluk armağanı olarak öküzler geldi.*

TOe 13 Oppian. Cyn. 3, 314-325.

Ἔστι δέ τις Ταύροιο νιφοβλήτους ὑπὲρ ἄκρας
ἐνδιάων Κίλικάς τε πάγους καὶ πρῶνας Ἀμανοῦ,
καλὸς ἰδεῖν, θήρεσσι πανέξοχος, ὅντε καλεῦσι
χρύσεον, ἀστράπτοντα περισσοκόμοισιν ἐθείραις,
οὐ λύκος, ἀλλὰ λύκου προφερέστατος αἰπύτατος θήρ,
χείλεσι χαλκείοισι τεθηγμένος, ἄσπετος ἀλκήν.
πολλάκι τοι καὶ χαλκὸν ἀτειρέα, πολλάκι λᾶαν
ἐμμενέως ἐτόρησε καὶ αἰχμήεντα σίδηρον.
καὶ κύνα Σείριον οἶδε καὶ ἀντέλλοντα φοβεῖται·
αὐτίκα δὴ ῥωχμὸν καταδύεται εὐρέος αἴης
ἠὲ κατὰ σπήλυγγος ἀφεγγέος, εἰσόκεν ἄζης
ἠέλιος παύσαιτο καὶ οὐλομένου κυνὸς ἀστήρ.

Karlı Tauros'un doruklarının ötesinde Kilikia Tepeleri'ni ve
Amanos'un uçurumlarını mesken tutan bir hayvan daha vardır,
güzel görünümlü, vahşi hayvanlar arasında en üstünü, altın kurt
diye adlandırdıkları sık yeleleriyle parıldayan,
kurt değil ondan daha devasa müthiş bir canavar,
bronz ağzıyla keskin, gücü tarifsiz.
sık sık bükülmez bronzu, sık sık kayayı
Ve sivri demiri parçalar durmadan.
Sirios köpek yıldızını bilir ve yükselişinden korkar;
Hemen yaygın toprağın oyuklarına dalar,
Onun karanlık mağaraları içindeki, ta ki güneşin
köpek yıldızının sıcaklığı çekilene dek.

TOe 14. Orib. *Coll. Med.* 12, tau 12; 15, 1, 26.

a. 12, tau 12: τόρδιλον· ἔνιοι δὲ καὶ τοῦτο σέσελι Κρητικὸν καλοῦσι. φύεται ἐν τῷ κατὰ Κιλικίαν Ἀμανῷ.

Tordylium officinale (Linnaeus). Bazıları bunu Girit maydanozu olarak da adlandırırlar. Kilikia boyunca uzanan Amanon'da yetişir.

b. 15, 1, 26: Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς σπόγγοις εὑρισκόμενοι λίθοι θρυπτικῆς δυνάμεως οὐκ ἰσχυρᾶς, ὥσπερ καὶ οἱ ἐκ γῆς Καππαδοκίας, οὓς ἐν τῷ Ἀργαίῳ φασὶ γεννᾶσθαι. λύονται δ' εἰς χυλὸν οὗτοι γαλακτώδη κατὰ τὴν χρόαν, ὥστε εὔδηλον ὅτι λεπτυντικῆς εἰσι δυνάμεως ἄνευ τοῦ θερμαίνειν ἐπιφανῶς.

Süngerler arasında bulunan, tıpkı Kappadokia'dan elde edilen ve Argaios Dağı'nda oluştuğunu söyledikleri taşlar gibi ezici özelliğe sahip ama fazla sert olmayan taşlar da vardır. Bunlar suya süt beyazı bir renk vererek çözünürler, öyle ki belirgin bir şekilde ısıtmaksızın seyreltici bir özelliğe sahip oldukları açıktır.

TOe 15. Ovid. *Met*. 4, 305-316; 6, 132.

a. 4, 305-316:

305 saepe suas illi fama est dixisse sorores:
"Salmaci, vel iaculum vel pictas sume pharetras
et tua cum duris venatibus otia misce!"
nec iaculum sumit nec pictas illa pharetras,
nec sua cum duris venatibus otia miscet,
310 sed modo fonte suo formosos perluit artus,
saepe Cytoriaco deducit pectine crines
et, quid se deceat, spectatas consulit undas;
nunc perlucenti circumdata corpus amictu
mollibus aut foliis aut mollibus incubat herbis,
315 saepe legit flores. et tum quoque forte legebat,
cum puerum vidit visumque optavit habere.

305 *Kız kardeşleri kanatlı sözlerle ona*
"Salmacis, al eline mızrağı, boyalı sadakları

ve oyunlarına avlanmayı da kat'' diye seslenince,
beriki ne mızrağı ne boyalı sadakları alır eline
ne de oyunlarına avlanmayı katar;
tersine kiraz dudaklarını yıkar sadece çeşmede
veya beliklerini tarar Cytorus şimşirinden bir tarakla
ve dalga dalga saçlarına dalıp bakar kendine
suyun güzelliğiyle parlayan yüzeyinde ve örtünüp
ince bir yaşmakla yatar ince yaprakların üzerine,
sık sık çiçek dererdi. Şimdi de dererken çiçekleri şans eseri
Görünce delikanlıyı, arzu büyür yüreğinde.

b. 6, 129-138:

Non illud Pallas, non illud carpere Livor
possit opus: doluit successu flava virago
et rupit pictas, caelestia crimina, vestes,
utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
ter quater Idmoniae frontem percussit Arachnes.

Ne minerva ne de Haset bir kusur bulabildi
Arachne'nin işinde: öfkelendi buna sarı saçlı savaşçı
Tanrıça, yırttı göksel günahları gösteren dokumayı;
Elinde Cytorus Dağı'nın şimşirinden yapılma mekiği
Üç dört kere vurdu alnına Idmon kızı Arachne'nin.

TOe 16. Paul. Epit. 7, 3, 11.

οἱ δὲ ἐν τοῖς σπόγγοις εὑρισκόμενοι λίθοι τοὺς ἐν νεφροῖς θρύπτουσι λίθους· παραπλησία δὲ τούτοις εἰσὶ δυνάμεως καὶ οἱ ἐν τῷ Ἀργαίῳ τῆς Καππαδοκίας ὄρει γεννώμενοι·

Süngerlerde bulunan taşlar böbreklerdeki taşları parçalarlar. Kappadokia'daki Argaios Dağı'nda oluşan taşlar etki bakımından bunlara yakındır.

TOe 17. Plin. *Nat. Hist.* 12, 124-126; 13, 66-67; 16, 71; 21, 31-34; 31, 54.

a. 12, 124-126: Proxima Iudaeae Syria supra Phoenicen styracem gignit circa Gabala et Marathunta et Casium Seleuciae montem. arbor est eodem nomine,

cotoneo malo similis, lacrimae ex austero iucundi odoris; intus similitudo harundinis, suco praegnans. in hanc circa canis ortus advolant pinnati vermiculi erodentes, ob id scobe sordescit. **[125]** styrax laudatur post supra dicta ex Pisidia [Side], Cypro, Cilicia, Creta, minime ex Amano Syriae medicis, sed unguentariis magis. colos in quacumque natione praefertur rufus et pinguiter lentus, deterior furfurosus et cano situ obductus. adulteratur cedri resina vel cummi, alias melle aut amygdalis amaris. omnia ea deprehenduntur gustu. pretium optimo XVII. **[126]** exit et in Pamphylia, sed aridior minusque sucosus. dat et galbanum Syria in eodem Amano monte e ferula, quae eiusdem nominis, resinae modo; stagonitim appellant. quod maxime laudant, cartilaginosum, purum ad similitudinem hammoniaci minimeque lignosum. sic quoque adulteratur faba aut sacopenio. sincerum, si uratur, fugat nidore serpentes. permutatur in libras V. medicinae hoc tantum.

Syria'nın Judaea'ya komşu ve Phoenicia'nın alt tarafında kalan kısmı, Gabala ve Marathus ile Seleucia'nın bir dağı olan Casius civarında storax üretilir. Bunun elde edildiği ağaç da aynı adı taşır[617] *ve ayva ağacına büyük bir benzerlik gösterir. Damlalarının vardır. İç kısmı kamış görünümündedir ve özsuyuyla doludur. Köpek Yıldızı'nın*[618] *doğuşuna yakın bir zamanda kanatlı böcekler etrafında asılı kalıp onu çürütürler. Bundan dolayı tozla dolu kurtçuk delikleri bulunan çürük bir hal alır.* **[125]** *Bu bahsedilenden sonra en kaliteli buhur Pisidia, Sidon, Cyprus ve Cilicia'dan elde edilirken Girit'in buhuru en kalitesizidir. Syria'daki Amanus Dağı'nın buhuru parfüm ve ilaç sanayi için oldukça uygundur. Nereden gelirse gelsin kırmızı renkte olanı ve dokununca yağlı ve yapışkan bir his bırakanı tercih edilmelidir. En kötü kalitede olanı ise kepek gibi ufalanan ve beyaz renkli küfle kaplananıdır. Sedir reçinesi ve sakızla, bazen de bal veya acı bademle bu maddenin sahtekarlığı yapılır. Bütün bu sahtekarlıklar ise tadınca anlaşılır. En kaliteli buhurun birim fiyatı onyedi denaria'dır.* **[126]** *Pamphylia'da da buhur yetişir, ama bu daha gevrek yapıdadır ve o kadar sulu değildir. Syria'da, yine Amanus Dağı'nda galbanum*[619] *(sakız) da üretilir. Bu sakız bazen stagonitis olarak adlandırılmakla birlikte genellikle kendiyle aynı adı taşıyan bir tür kasnı otundan çıkarılır. En kaliteli türü kıkırdaksı yapıda, amonyak kadar parlak ve içinde içinde hiçbir odunsu öz bulundurmayanıdır. Bununla birlikte bakla ve sacopenium*[620] *karıştırılarak sahte karışığı yapılmaktadır. Saf olarak yakıldığında dumanı yılanları kaçırıcı özelliğe sahiptir. Birim fiyatı beş denaria'dır ve sadece tıbbı amaçlı kullanılır.*

[617] Storax: Buhur. Bunun elde edildiği ağacın botanideki adı Storax officinalis'tir.
[618] Büyük Köpek Takımyıldızı'nın en parlak yıldızı: Sirius.
[619] Kasnı otu (Bubon galbanum) ve bundan yapılan sakız.
[620] Şemsiye biçimli çiçekleri olan bir bitkinin sakız benzeri öz suyu.

b. 13, 66-67: Cummim optimam esse ex Aegyptia spina convenit, vermiculatam, colore glauco, puram, sine cortice, dentibus adhaerentem. pretium eius in libras III. deterior ex amygdalis amaris et ceraso, pessima e prunis. **[67]** fit et in vitibus infantium ulceribus aptissima, et aliquando in olea dentium dolori, ulmo etiam in Coryco monte Ciliciae ac iunipiro ad nihil utiles, ex ulmi vero cummi et culices ibi nascuntur. fit et e sarcocolla - ita vocatur arbor et cummis - utilissima pictoribus ac medicis, similis pollini turis et ideo candida quam rufa melior. pretium eius quod supra.

En iyi sakızın Mısır dikeninden[621] *elde edildiği yönünde genel bir kanı vardır. Çok sayıda kurtçuk deliği şeklinde gözeneği vardır, gökmavisi rengindedir, saf ve kabuksuzdur, dişe yapışır, birim fiyatı üç denaria'dır. Kiraz ve acı badem ağaçlarından üretileni daha düşük kalitedir, en kalitesizi ise erik ağacından çıkarılanıdır.* **[67]** *Asma ağacı da sakız verir ve bunun en yaygın kullanımı çocuk yaralarıyken zeytin ağacında nadiren bulunan sakız ise diş ağrılarına iyi gelir. Cilicia'daki Corycus Dağı'nda yetişen karaağaçta ve ardıç ağacında da sakız bulunabilir, ama bunun hiçbir şeye yararı yoktur. Aslında burada bulunan karaağaç sakızı tatarcıkları beslemeye yarar. Penoea sarcocolla'dan ise özellikle ressam ve hekimler için yararlı olan bir sakız damlar. Görünüşü tütsü tozuna benzer ve bu amaç için kullanılacak olanlarda kırmızıdan ziyade beyaz renkliler tercih edilmelidir. Bunun birim fiyatı da yukarıda bahsedilenle aynıdır (= üç denaria).*

c. 16, 71: buxus Pyrenaeis ac Cytoriis montibus plurima et Berecyntio tractu, crassissima in Corsica, flore non spernendo, quae causa amaritudinis mellis. semen cunctis animantibus invisum.

Şimşir ağacı Pyrene Sıradağları'nda ve Cytorus'un Dağları'nda ve Berecynt'ler ülkesinde bol miktarda yetişir. En kalın gövdelisi Corsica Adası'nda yetişir. Çiçeği her halukarda değersizdir. Zira balın daha acı olmasına sebep olur.

d. 21, 31-34: Crocum silvestre optimum. sererein Italia minime expedit, ad scripula usque singula areis decoquentibus. seritur radicis bulbo. sativum latius maiusque et nitidius, sed multo lenius, degenerans ubique nec fecundum etiam Cyrenis, ubi semper flores laudatissimi. prima nobilitas Cilicio et ibi in Coryco monte, dein Lyci<o> e monte Olympo, mox Centuripino Siciliae. aliqui Phlegraea

[621] Acacia Nilotica.

monte secundum locum dedere. **[32]** adulteratur nihil aeque. probatio sinceri, si inposita manu crepitet veluti fragile; umidum enim, quod evenit adulteratione, sentit. altera probatio, si manu relata ad ora leniter faciem oculosque mordeat. **[33]** est per se genus sativi blandissimum volgo, cum sit mediocre, dialeucon vocant. contra Cyrenaico vitium, quod omni croco nigrius est et celerrime marcescit. optimum ubicumque quod pinguissimum et brevis capilli, pessimum vero quod situm redolet. Mucianus auctor est, in Lycia anno septimo aut octavo transferri in locum subactum atque ita degenerans renovari. usus eius in coronis nusquam; herba enim est folio angusto paene in capillamenti modum. sed vino mire congruit, praecipue dulci, tritum ad theatra replenda. **[34]** floret vergiliarum occasu paucis diebus folioque florem expellit. viret bruma et colligitur; siccatur umbra, melius etiam hiberna. carnosa et illi radix vivaciorque quam ceteris. gaudet calcari et atteri pereundoque melius provenit; ideo iuxta semitas ac fontes laetissimum. Troianis temporibus iam erat honos e<i>; hos certe flores Homerus tris laudat loton, crocum, hyacinthum.

Yabani safran[622] *en iyisidir. Üretimi Italia'da hiç kazançlı değildir, zira bütün bir bahçenin ürünü kaynatılınca ancak üç gram kadar safran özü elde edilir. Soğan sürgünlerinden çoğaltılır. Kültür safranı daha geniş ve daha güzel görünümlü olmakla birlikte daha az etkilidir. Bu bitki her yerde kolayca yozlaşmaktadır. Hatta çiçeklerin her zaman en iyi kalitede yetiştikleri Cyrene'de bile pek verim alınamamaktadır. En kaliteli safranlar Cilicia'dakiler, özellikle de Corycus Dağı'nda yetişenlerdir. Bunu sırasıyla Lycia'daki Olympos Dağı'ndakilerle Sicilia'da Centoripa'da yetişenler takip etmektedir. Bazıları ise ikinci sırayı Phlegraea*[623] *safranına verirler.* **[32]** *Safran kadar sahtekârlığı yapılan başka bir şey daha yoktur. Kalitesinin en iyi kanıtı parmakla sıkıştırıldığında sanki gevremiş gibi kolayca kırılmasıdır. Zira sahtekârlığın kanıtı olacak şekilde sulandırılmışsa, yaştır ve kırılmayacaktır. Bunu sınamanın bir başka yolu da onu elle yüze temas ettirmektir. Zira eğer kaliteli bir safran ise yüzde ve gözlerde yakıcı bir etki bırakacaktır.* **[33]** *Kültür safranının, orta kalitede ve genellikle son derece yumuşak olan özel bir türü daha vardır. Bu türe dialeucon adı verilir. Cyrenaica safranı yine son derece kalitesizdir, zira diğer türlerden*

[622] Crocus sativus.
[623] Plinius burada ya Makedonia'daki Phlegra kentini veya Campania'daki, bereketiyle ünlü Phlegraea Ovası'nı kastediyor olmalıdır.

daha koyu renklidir ve çabucak çürür. Her yerde en iyi safran etine dolgun ve kısa fibrilli olanı, en kötüsü ise küf kokusu yayanıdır. Mucianus bize, Lycia'da safranın yedinci veya sekizinci yılın sonunda bu amaç için özel olarak hazırlanmış bir araziye nakledildiğini ve bu sayede yozlaşmaktan korunduğunu aktarmaktadır. Yaprakları neredeyse kıl kadar ince bir bitki olduğundan çelenklerde hiçbir şekilde kullanılmaz. Şarapla, özellikle de tatlı şarapla güzel bir uyum gösterir. Toz haline getirilerek tiyatrolara hoş bir koku vermekte kullanılır. **[34]** *Safran Ülker Yıldız Kümesi'nin batımına doğru*[624]*, yaprakla çiçeği dışarı doğru iterek çok kısa bir süreliğine çiçek açar. Kış dönümünde göverir ve hasat edilir. Genellikle gölgede kurutulur ve bunun henüz kış bitmeden olması daha iyidir. Kökü oldukça etlidir ve diğer soğanlı bitkilerden daha uzun ömürlüdür. Ezilmekten ve ayakla çiğnenmekten hoşlanır ve ne kadar kötü çiğnenirse o kadar iyi gelişir. Özellikle çeşme ve patika kenarlarında bu kadar güçlü serpilip gelişmesi de bundan dolayıdır. Safran Troia Savaşı sırasında da büyük değer görmektedir. Her halükarda Homeros şu üç çiçekten bahseder: lotus, safran ve sümbül*[625]*.*

e. 31, 54: terrae quoque motus profundunt sorbentque aquas, sicut circa P<h>eneum Arcadiae quinquies accidisse constat. sic et in coryco monte amnis erupit posteaque coeptus est coli.

Depremler aynı zamanda su kaynaklarının bulunmasına yaradıkları gibi yutulmalarına da yol açarlar. Bu durum Arcadia'daki Pheneus'in yakınında beş farklı örnekte karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde Corycus Dağı'nda da araziyi tarım yapılabilir hale getiren bir kaynak fışkırmıştır[626]*.*

TOe 18. Plut. *Cic*. 36, 6, 1.

ἥψατο δὲ καὶ πολέμου, λῃστὰς τῶν περὶ τὸν Ἀμανὸν οἰκούντων τρεψάμενος, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη. Καιλίου δὲ τοῦ ῥήτορος δεομένου παρδάλεις αὐτῷ πρός τινα θέαν εἰς Ῥώμην ἐκ Κιλικίας ἀποστεῖλαι, καλλωπιζόμενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις γράφει πρὸς αὐτὸν (fam. 2, 11, 2) οὐκ εἶναι παρδάλεις ἐν Κιλικίᾳ·πεφευγέναι γὰρ εἰς Καρίαν ἀγανακτούσας ὅτι μόναι πολεμοῦνται, πάντων εἰρήνην ἐχόντων.

---

[624] Vergiliae (Yunanca: Πλειάδες): Ülker yıldız kümesi. Boğa Takım Yıldızı içinde yer alır. Batımı yaklaşık olarak Kasım ayında gerçekleşir. Dolayısıyla Plinius safranın Kasım ayına doğru çiçek açtığını söylemektedir.
[625] Hom. *Il*. 14, 348; 13, 32.
[626] Krş. Seneca, *Nat. Quaest.* 3, 11, 2.

Amanos Dağı'nı mesken tutan haydutları askerleri tarafından imparator nidalarıyla selamlanacağı bir bozguna uğratması[627] *gibi (Cicero) savaşa da girişti. Hatip Caelius Cicero'dan Roma'daki bazı gösteriler için Kilikia'dan Roma'ya leopar göndermesini rica edince Cicero, icraatleriyle böbürlenip ona "Kilikia'da hiç leopar bulunmadığını, çünkü herkes barışın tadını çıkarırken sadece kendilerinin savaşmasına kızıp Karia'ya kaçtıklarını" yazdı*[628].

TOe 19. **Posid. *frag*. 50 (TOe 24a).**

Μικρὸν δ᾽ ἔτι προϊοῦσι καὶ πυρίληπτα πεδία καὶ μεστὰ βόθρων πυρὸς ἐπὶ σταδίους πολλοὺς ὥστε πόρρωθεν ἡ κομιδὴ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ τὸ δοκοῦν δὲ πλεονέκτημα παρακείμενον ἔχει κίνδυνον·ἀξύλου γὰρ ὑπαρχούσης σχεδόν τι τῆς συμπάσης Καππαδοκίας ὁ Ἀργαῖος ἔχει περικείμενον δρυμὸν ὥστε ἐγγύθεν ὁ ξυλισμὸς πάρεστιν, ἀλλ᾽ οἱ ὑποκείμενοι τῷ δρυμῷ τόποι καὶ αὐτοὶ πολλαχοῦ πυρὰ ἔχουσιν, ἅμα δὲ καὶ ὕφυδροί εἰσι ψυχρῷ ὕδατι, οὔτε τοῦ πυρὸς οὔτε τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκκύπτοντος, ὥστε καὶ ποάζειν τὴν πλείστην·ἔστι δ᾽ ὅπου καὶ ἑλῶδές ἐστι τὸ ἔδαφος καὶ νύκτωρ ἐξάπτονται φλόγες ἀπ᾽ αὐτοῦ. οἱ μὲν οὖν ἔμπειροι φυλαττόμενοι τὸν ξυλισμὸν ποιοῦνται, τοῖς δὲ πολλοῖς κίνδυνός ἐστι, καὶ μάλιστα τοῖς κτήνεσιν ἐμπίπτουσιν εἰς ἀδήλους βόθρους πυρός ...

Καὶ τὸ λατομεῖον δὲ ποιεῖ δύσχρηστον καίπερ εὔχρηστον ὄν· πλαταμῶνες γὰρ εἰσίν, ἀφ᾽ ὧν τὴν λιθείαν ἔχειν ἄφθονον συμβαίνει τοῖς Μαζακηνοῖς πρὸς τὰς οἰκοδομίας, καλυπτόμεναι δ᾽ ὑπὸ τῶν ὑδάτων αἱ πλάκες ἀντιπράττουσι. καὶ ταῦτα δ᾽ ἐστὶ τὰ ἕλη πανταχοῦ πυρίληπτα.

Biraz daha ilerleyince ateş çukurlarıyla dolu öyle volkanik bir arazi gelir ki günlük ihtiyaçlar çok uzaktan getirilmek zorundadır. Bunun dışında bir avantaj gibi gözüken şey tehlike de arzeder. Zira Kappadokia'nın neredeyse tamamı ağaçsız olmasına karşın Argaios çepeçevre ormanlıktır ve bu nedenle yanıbaşında kerestecilik yapılır. Ama ormanlık alanın hemen aşağısındaki arazinin bir çok yerinde de ateş çukurları ve aynı zamanda da yeraltı soğuk su kaynakları vardır. Yine de ne ateş ne de su toprağı yararak gün yüzüne çıkmaz ve

[627] Krş. Cic. *Fam*. 2, 10, 2d.
[628] Krş. Cic. *Fam*. 2, 11, 2.

bu nedenle bölgenin büyük kısmı gür çayırlar yeşertir. Ayrıca bazı yerlerde zemin bataklıktır ve geceleyin buradan alevler yükselir. Bu nedenle ancak deneyimli kişiler tedbirini alarak kerestecilik yapabilirken bölge birçokları için, özellikle de fark edilmeyen ateş çukurlarına düşebilecek sığırlar için, oldukça tehlikelidir.

(Melas Nehri) taş ocağında aksi takdirde oldukça kolay olan çalışmayı güçleştirir. Zira Mazaka'lıların binaları için bol miktarda blok elde ettikleri düz kaya katmanları vardır, ama taş tabakaları suyla kaplanınca işlenmeleri imkansızlaşır. Ayrıca bu bataklılar da her yerde volkanik karakterdedir.

TOe 20. Sallust. *Hist*. 2, 81.

Iter vertit ad Corycum urbem inclitam portu atque nemore, in quo crocum gignitur.

Daha sonra, istikametini limanı ve içinde safran yetişen koruluğuyla ünlü Korykos'a çevirdi.

TOe 21. Serv. A 3, 680.

qui cum castitatem suam incorruptam tenere cuperet, relicta Creta ad Orontem fluvium et montem Casium dicitur pervenisse, atque ibi in cypressum arborem commutatus, quae arbor ideo mortuis consecratur, quod caesa semel nescit renasci.

Kendi iffetinin bozulmasının istemediği için, Creta'yı terk edip Orontes Nehri ve Casius Dağı yakınına gitmiş olduğu, dahası burada, bir kere kesildikten sonra tekrar yeşermediğinden ölümlüler için kutsal olan servi ağacına dönüştüğü söylenir.

TOe 22. Serv. G 2, 437.

'Cytorum' montem Macedoniae, in quo abundat buxus, quae vento mota aestus imitatur undarum.

Macedonia'da, dalgaların köpürmesimi anımsatacak şekilde rüzgarda salınan şimşirin bol olduğu Cytorus Dağı'nı.

TOe 23. Sol. 39.

Circa Corycum Ciliciae crocum plurimum, optimumque; det licet Sicilia, det Cyrenaea, det et Lycia, hoc primum est: spirat fragrantius, colore plus aureo est, succi ope citius proficit ad medelam. Ibi Corycos oppidum est, et specus, qui

montem impositum mari a summo cavat vertice, patulus hiatu amplissimo: nam, dejectis lateribus in terrae profundum, nemoroso orbe amplectitur mediam inanitatem, virens introrsus lucis pendentibus. Descensus in eum per duo millia et quingentos passus, non sine largo die, hinc inde fontium assidua scaturigine. Ubi perventum ad ima primi sinus, alter rursus specus panditur: quod antrum latis primum patet faucibus, postmodum in processu per angustias obscuratur. In eo sacrum est Jovi, fanum, in cujus recessu intimo Typhonis gigantis cubile positum, qui volunt, credunt. Heliopolis antiquum oppidum Ciliciae fuit, patria Chrysippi stoicae spientiae potentissimi; quod a Tigrane Armenio subactum, et diu solum, Pompeiopolim, devictis Cilicibus, Cn. Magnus cognominavit.

Cilicia'da Corycos yakınında bol miktarda ve mükemmel kalitede safran yetişir. Sicilia'da Cyrenaeca'da ve Lycia'da da safran yetişir. Bununla birlikte Corycus safranı en iyisidir: ağır bir kokusu ve altın sarısı rengi vardır; sıvısı tedavide çabucak iyileştirme gücüne sahiptir. Burada Corycus Kenti ve denize hakim bir dağın sarp tepesinde açılmış bir obruk vardır. Obruğun ağzı oldukça geniştir. Son derece derin olan ve ortası boş bırakılan obruğun duvarları, asılı gibi duran çalılarla örtülü toprak tabana kadar iner. Yeterince güneş ışığı alan ve kaynak seslerinin mütemadiyen duyulduğu bu zemine ikibinbeşyüz adımla inilir. Zeminine ulaşılınca obruğun geriye doğru genişlediği görülür. Ağzı ilkin genişler ama ileriye doğru devam edildikçe dar boğazlar boyunca gözden kaybolur. Obruğun içinde Iuppiter'e adanmış ve en dibinde Gigant Typhon'un meskeni bulunan, isteyenler inansın, bir tapınak vardır. Cilicia'da eski bir kent ve Stoa felsefesinin en yetkin temsilcisi Chrysippus'un memleketi olan Heliopolis Armenia kralı Tigranes tarafından ele geçirilmiş ve uzun süre tek başına kalmıştı. Ama Cilicialılar'ın yenilmesinin ardından Gn. Magnus kente Pompeipolis ismini vermiştir.

TOe 24. Strab. *Geog.* 12, 2, 7 (=TOe 19); 12, 2, 8; 12, 2, 9; 12, 3, 19; 12, 3, 20.

a. 12, 2, 7: Δύο δὲ μόναι στρατηγίαι πόλεις ἔχουσιν, ἡ μὲν Τυανῖτις τὰ Τύανα ὑποπεπτωκυῖαν τῷ Ταύρῳ τῷ κατὰ τὰς Κιλικίας πύλας, καθ᾽ ἃς εὐπετέσταται καὶ κοινόταται πᾶσίν εἰσιν αἱ εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ τὴν Συρίαν ὑπερβολαί· καλεῖται δὲ Εὐσέβεια ἡ πρὸς τῷ Ταύρῳ ἀγαθὴ δὲ καὶ πεδιὰς ἡ πλείστη. τὰ δὲ Τύανα ἐπίκειται χώματι Σεμιράμιδος τετειχισμένῳ καλῶς. οὐ πολὺ δ᾽ ἄπωθεν ταύτης ἐστὶ τά τε Καστάβαλα καὶ τὰ Κύβιστρα, ἔτι μᾶλλον τῷ ὄρει πλησιάζοντα

πολίσματα·ὧν ἐν τοῖς Κασταβάλοις ἐστὶ τὸ τῆς Περασίας Ἀρτέμιδος ἱερόν, ὅπου φασὶ τὰς ἱερείας γυμνοῖς τοῖς ποσὶ δι᾽ ἀνθρακιᾶς βαδίζειν ἀπαθεῖς·κἀνταῦθα δέ τινες τὴν αὐτὴν θρυλοῦσιν ἱστορίαν τὴν περὶ τοῦ Ὀρέστου καὶ τῆς Ταυροπόλου, Περασίαν κεκλῆσθαι φάσκοντες διὰ τὸ πέραθεν κομισθῆναι. ἐν μὲν δὴ τῇ Τυανίτιδι στρατηγίᾳ τῶν λεχθεισῶν δέκα ἔστι πόλισμα τὰ Τύανα (τὰς δ᾽ ἐπικτήτους οὐ συναριθμῶ ταύταις, τὰ Καστάβαλα καὶ τὰ Κύβιστρα καὶ τὰ ἐν τῇ τραχείᾳ Κιλικίᾳ, ἐν ᾗ τὴν Ἐλαιοῦσσαν νησίον εὔκαρπον συνέκτισεν Ἀρχέλαος ἀξιολόγως, καὶ τὸ πλέον ἐνταῦθα διέτριβεν), ἐν δὲ τῇ Κιλικίᾳ καλουμένῃ τὰ Μάζακα ἡ μητρόπολις τοῦ ἔθνους·καλεῖται δ᾽ Εὐσέβεια καὶ αὕτη ἐπίκλησιν ἡ πρὸς τῷ Ἀργαίῳ·κεῖται γὰρ ὑπὸ τῷ Ἀργαίῳ ὄρει πάντων ὑψηλοτάτῳ καὶ ἀνέκλειπτον χιόνι τὴν ἀκρώρειαν ἔχοντι, ἀφ᾽ ἧς φασιν οἱ ἀναβαίνοντες (οὗτοι δ᾽ εἰσὶν ὀλίγοι) κατο πτεύεσθαι ταῖς αἰθρίαις ἄμφω τὰ πελάγη τό τε Ποντικὸν καὶ τὸ Ἰσσικόν. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἀφυῆ πρὸς συνοικισμὸν ἔχει πόλεως·ἄνυδρός τε γάρ ἐστι καὶ ἀνώχυρος διὰ τὴν ὀλιγωρίαν τῶν ἡγεμόνων καὶ ἀτείχιστος, τάχα δὲ καὶ ἐπίτηδες, ἵνα μὴ ὡς ἐρύματι πεποιθότες τῷ τείχει σφόδρα ληστεύοιεν πεδίον οἰκοῦντες λόφους ὑπερδεξίους ἔχον καὶ ἐμβελεῖς. καὶ τὰ κύκλῳ δὲ χωρία ἔχει τελέως ἄφορα καὶ ἀγεώργητα καίπερ ὄντα πεδινά, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀμμώδη καὶ ὑπόπετρα. μικρὸν δ᾽ ἔτι προϊοῦσι καὶ πυρίληπτα πεδία καὶ μεστὰ βόθρων πυρὸς ἐπὶ σταδίους πολλοὺς ὥστε πόρρωθεν ἡ κομιδὴ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ τὸ δοκοῦν δὲ πλεονέκτημα παρα κείμενον ἔχει κίνδυνον·ἀξύλου γὰρ ὑπαρχούσης σχεδόν τι τῆς συμπάσης Καππαδοκίας ὁ Ἀργαῖος ἔχει περικείμενον δρυμὸν ὥστε ἐγγύθεν ὁ ξυλισμὸς πάρεστιν, ἀλλ᾽ οἱ ὑποκείμενοι τῷ δρυμῷ τόποι καὶ αὐτοὶ πολλαχοῦ πυρὰ ἔχουσιν, ἅμα δὲ καὶ ὕφυδροί εἰσι ψυχρῷ ὕδατι, οὔτε τοῦ πυρὸς οὔτε τοῦ ὕδατος εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἐκκύπτοντος, ὥστε καὶ ποάζειν τὴν πλείστην· ἔστι δ᾽ ὅπου καὶ ἑλῶδές ἐστι τὸ ἔδαφος καὶ νύκτωρ ἐξάπτονται φλόγες ἀπ᾽ αὐτοῦ. οἱ μὲν οὖν ἔμ πειροι φυλαττόμενοι τὸν ξυλισμὸν ποιοῦνται, τοῖς δὲ πολλοῖς κίνδυνός ἐστι, καὶ μάλιστα τοῖς κτήνεσιν ἐμ πίπτουσιν εἰς ἀδήλους βόθρους πυρός.

Sadece iki idari bölgenin kentleri vardır. Bunlardan Tyanitis idari bölgesinde, Tauros'un Kilikia'dan Syria'ya geçmek isteyen herkes için kolay bir güzergâh olarak en yaygın şekilde kullanılan Kilikia Kapıları civarındaki kısmının yamacında konumlanan Tyana kenti bulunur. Kent aynı zamanda Tauros yamacındaki Eusebeia olarak da adlandırılmaktadır ve arazisinin büyük kısmı düz ve verimlidir. Tyana kenti güzel bir şekilde tahkim edilmiş olan Semiramis Höyüğü'nün[629] *üstünde konumlanır. Bugün dağa daha da yakınlaşmış olan Kastabala ve Kybistra küçük kentleri Tyana'dan pek uzak değildir. Kastabala'da Artemis Perasia'nın, içinde rahibelerin çıplak ayakla kızgın köz üzerinde hiç acı duymadan yürüdükleri söylenen tapınağı vardır. Burada aynı zamanda bazıları Orestes ile öte yakadan getirildiği için Perasia*[630] *epithet'ini taşıdığını söyledikleri Artemis Tauropolos'un*[631] *hikayesini bıkıp usanmadan tekrar tekrar anlatırlar. Şu halde daha önce söylendiği gibi on idari bölgeden biri olan Tyanitis'te Tyana kenti bulunurken (daha sonra kurulan Kastabala ve Kibystra ile zamanının büyük bir kısmını burada geçiren Arkhelaos'un kurduğu, bereketli bir ada olan Elaiussa'nın yer aldığı Kilikia Trakheia'daki kentleri*[632] *bunların arasında saymıyorum), Kilikia olarak bilinen idari bölgede ise halkın metropolis'i olan Mazaka yer almaktadır. Zirvesinden kar eksik olmayan ve tepesine tırmananların (ki sayıları son derece azdır) açık havada hem Pontos hem de Issos denizlerinin görülebildiğini söyledikleri, bütün dağların en yücesi olan Argaios'un eteklerinde konumlandığı için "Argaios yamacındaki" ek adlandırmasını taşımakla birlikte bu kent de Eusebeia adını almıştır. Aslında konumu kent kurmaya pek elverişli değildir. Zira su kaynakları yoktur ve doğal bir savunmaya sahip olmadığı gibi yöneticilerin ihmali nedeniyle tahkim de edilmemiştir. Belki de, sarp ve taarruz edilmesi mümkün olmayan tepelere sahip bir ovada oturdukları için korunaklı kalelerine güvenip hemen çapulculuğa başlamalarından korkulduğu için bu, kasıtlı olarak böyledir. Dahası, düz olmasına rağmen bütün arazi, kıraç ve tarım için elverişsiz olmakla birlikte kumluk ve toprak altı da kayalıktır. Biraz daha ilerleyince ateş çukurlarıyla dolu öyle volkanik bir arazi gelir ki günlük ihtiyaçlar çok uzaktan getirilmek zorundadır. Bunun dışında bir avantaj gibi gözüken şey tehlike de arzeder. Zira Kappadokia'nın neredeyse tamamı ağaçsız olmasına karşın Argaios çepeçevre ormanlıktır ve bu nedenle yanıbaşında kerestecilik yapılır. Ama ormanlık alanın hemen aşağısındaki arazinin birçok yerinde de ateş çukurları ve aynı zamanda da yeraltı soğuk su kaynakları vardır. Yine de ne ateş ne de su toprağı yararak gün yüzüne çıkmaz ve bu nedenle bölgenin büyük kısmı gür çayırlar yeşertir. Ayrıca bazı yerlerde zemin bataklıktır ve geceleyin buralardan alevler yükselir. Bu nedenle*

[629] Bir çok yapay tepe Semiramis'e atfedilmektedir; krş. Strab. *Geog*. 16, 1, 3.
[630] Bu *epithet* πέραθεν (= öte yakadan) *adverbum*'undan türetilmiştir.
[631] Ayrıca bk. Strab. *Geog*. 12, 2, 3.
[632] Krş. Strab. *Geog*. 12, 1, 4.

ancak deneyimli kişiler tedbirini alarak kerestecilik yapabilirken bölge birçokları için, özellikle de fark edilmeyen ateş çukurlarına düşebilecek sığırlar için, oldukça tehlikelidir.

b. 12, 2, 8: Ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῷ πεδίῳ τῷ πρὸ τῆς πόλεως Μέλας καλούμενος, ὅσον τετταράκοντα σταδίους διέχων τῆς πόλεως, ἐν ταπεινοτέρῳ τῆς πόλεως χωρίῳ τὰς πηγὰς ἔχων. ταύτῃ μὲν οὖν ἄχρηστος αὐτοῖς ἐστιν οὐχ ὑπερδέξιον ἔχων τὸ ῥεῦμα, εἰς ἕλη δὲ καὶ λίμνας διαχεόμενος κακοῖ τὸν ἀέρα τοῦ θέρους τὸν περὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸ λατομεῖον δὲ ποιεῖ δύσχρηστον καίπερ εὔχρηστον ὄν· πλαταμῶνες γὰρ εἰσίν, ἀφ᾽ ὧν τὴν λιθείαν ἔχειν ἄφθονον συμβαίνει τοῖς Μαζακηνοῖς πρὸς τὰς οἰκοδομίας, καλυπτόμεναι δ᾽ ὑπὸ τῶν ὑδάτων αἱ πλάκες ἀντιπράττουσι. καὶ ταῦτα δ᾽ ἐστὶ τὰ ἕλη πανταχοῦ πυρίληπτα.

Ovada, kentin önünde, kentten yaklaşık 40 stadia uzaklıkta, kaynakları kentin rakımından daha aşağıda bulunan Melas adında bir nehir daha vardır. Böylece bu nehir akış yönü kente doğru olmayıp bataklık ve göllere dağıldığından sakinler için kullanışsız olmakla kalmayıp yazın kentin etrafındaki havayı da bozar ve taş ocağında aksi takdirde oldukça kolay olan çalışmayı güçleştirir. Zira Mazaka'lıların binaları için bol miktarda blok elde ettikleri düz kaya katmanları vardır, ama taş tabakaları suyla kaplanınca işlenmeleri imkânsızlaşır. Ayrıca bu bataklılar da her yerde volkanik karakterdedir.

c. 12, 2, 9: Ἀφυὲς δ᾽ οὖν κατὰ πολλὰ τὸ τῶν Μαζακηνῶν χωρίον ὂν πρὸς κατοικίαν μάλιστα οἱ βασιλεῖς ἑλέσθαι δοκοῦσιν, ὅτι τῆς χώρας ἁπάσης τόπος ἦν μεσαίτατος οὗτος τῶν ξύλα ἐχόντων ἅμα καὶ λίθον πρὸς τὰς οἰκοδομίας καὶ χόρτον, οὗ πλεῖστον ἐδέοντο κτηνοτροφοῦντες· τρόπον γάρ τινα στρατόπεδον ἦν αὐτοῖς ἡ πόλις. τὴν δ᾽ ἄλλην ἀσφάλειαν τὴν αὐτῶν τε καὶ σωμάτων καὶ τῶν χρημάτων εἶχον ἐν τοῖς φρουρίοις, ἃ πολλὰ ὑπάρχει τὰ μὲν βασιλικὰ τὰ δὲ τῶν φίλων.

Mazaka'lıların arazisi birçok açıdan yerleşime uygun olmamakla birlikte krallar, bütün ülkede ahşabın, binalar için taşın ve sığır yetiştiricileri olarak en çok ihtiyaç duydukları yemin elde edildiği yere en yakın konumda bulunmasından ötürü burayı seçmiş gözükmektedirler. Zira kent onlar için bir çeşit karargâh işlevi görmekteydi. Ayrıca hem

kendilerinin hem de köle ve mallarının güvenliğini kısmen krala kısmen de onun dostlarına ait kalelerde sağlıyorlardı.

d. 12, 3, 19: οἱ δὲ νῦν Χαλδαῖοι Χάλυβες τὸ παλαιὸν ὠνομάζοντο, καθ᾽ οὓς μάλιστα ἡ Φαρνακία ἵδρυται, κατὰ θάλατταν μὲν ἔχουσα εὐφυΐαν τὴν ἐκ τῆς πηλαμυδείας (πρώτιστα γὰρ ἁλίσκεται ἐνταῦθα τὸ ὄψον τοῦτο), ἐκ δὲ τῆς γῆς τὰ μέταλλα νῦν μὲν σιδήρου πρότερον δὲ καὶ ἀργύρου. ὅλως δὲ κατὰ τοὺς τόπους τούτους ἡ παραλία στενὴ τελέως ἐστίν·ὑπέρκειται γὰρ εὐθὺς τὰ ὄρη μετάλλων πλήρη καὶ δρυμῶν, γεωργεῖται δ᾽ οὐ πολλά· λείπεται δὴ τοῖς μὲν μεταλλευταῖς ἐκ τῶν μετάλλων ὁ βίος, τοῖς δὲ θαλαττουργοῖς ἐκ τῆς ἁλιείας καὶ μάλιστα τῶν πηλαμύδων καὶ τῶν δελφίνων.

Tam karşılarında Pharnakia'nın inşa edildiği, şimdi Khaldai'lar olarak bilinen halka eskiden Khalyb'ler denirdi. Bu kent denizde palamut balıkçılığı açısından doğal bir avantaja sahipken (zira bu balık ilk önce burada yakalanır)[633] *karada ise şimdi sadece demir çıkarılmakla birlikte eskiden gümüş de çıkarılan madenleri vardır. Bu bölge boyunca kıyı şeridi son derece dardır; zira madenler ve ormanlarla kaplı dağlar hemen kıyının üstünde yükselir ve büyük kısmında tarım yapma olanağı yoktur. Böylece yaşamaları için madencilere madenlerden; denizcilere ise balıkçılıktan, özellikle de palamut ve yunus avcılığından başka seçenek kalmamaktadır.*

e. 12, 3, 20: τούτους οὖν οἶμαι λέγειν τὸν ποιητὴν Ἁλιζώνους ἐν τῷ μετὰ τοὺς Παφλαγόνας καταλόγῳ αὐτὰρ Ἁλιζώνων Ὀδίος καὶ Ἐπίστροφος ἦρχον τηλόθεν ἐξ Ἀλύβης, ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη. ἤτοι τῆς γραφῆς μετατεθείσης ἀπὸ τοῦ "τηλόθεν ἐκ Χαλύβης," ἢ τῶν ἀνθρώπων πρότερον Ἀλύβων λεγομένων ἀντὶ Χαλύβων·οὐ γὰρ νῦν μὲν δυνατὸν γέγονεν ἐκ Χαλύβων Χαλδαίους λεχθῆναι, πρότερον δ᾽ οὐκ ἐνῆν ἀντὶ Ἀλύβων Χάλυβας, καὶ ταῦτα τῶν ὀνομάτων μεταπτώσεις πολλὰς δεχομένων καὶ μάλιστα ἐν τοῖς βαρβάροις.

Böylece şairin[634] *Kataloğunda Paphlagonia'lılardan sonra saydığı Halizon'lar zannımca bu halktır (Khalyb'ler). Fakat Halizonlar Odios ve Epistrophos tarafından gümüşün anavatanı olan Alybe'den çok uzaklara götürülmüşlerdir: Demek ki şairin, aslı "uzak*

[633] Krş. Strab. *Geog*. 7, 6, 2; 12, 3, 11.
[634] Homeros kastedilmektedir.

Khalybe'den"[635] *olması gereken metni bu şekilde değiştirilmiştir. Veya bu insanlar daha önceden Khalyb'ler yerine Alyb'ler olarak adlandırılıyordu. Nitekim erken dönemlerde Alyb'ler yerine Khalyb'ler olarak adlandırılmamış olsalardı Khaldai'lar adlandırmasının Khalyb'lerden geldiğinin söylenmesi de şimdi mümkün olmazdı. Dahası adlandırmaların kabul görmelerinden sonra dahi, özellikle de barbar kavimler arasında, sık değiştiği de bilinmektedir.*

TOe 25. Verg. *Georg*. 2, 437-439.

et iuuat undantem buxo spectare Cytorum

Seyretmek zevk verir şimşirle dalgalanan Cytorus Dağı'nı

[635] Hom. *Il*. 2, 856.

EK-5 TESTIMONIA INSCRIPTIONUM (TI)

TI 1

Edisyon: Feissel, Antioche, 77-103.

Buluntu Yeri: Antiokheia

Tarih: İS 73-74

Ἐπὶ Αὐ[τ]οκράτορο[ς]
Τίτου Φλαουί[ο]υ Καίσαρος
Σεβαστ[οῦ]
καὶ Αὐτοκράτορο[ς]
Τίτου Καίσαρος καὶ
Δομεττιανου Καίσαρος
Σεβαστοῦ υἱῶν,
ἔργον διώρυγος γναφικοῦ
καὶ φραγμάτων
τῶν ἀποστραφέντων
τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, ὃ προνοησαμένου Μάρκου
Οὐλπίου Τραιανοῦ πρεσβευτοῦ
Καίσαρος Σεβαστοῦ
ἠργάσατο Ἀντιοχέων ἡ μητρόπολις
κατὰ πλινθεῖα τῳ
βκρ' ἔτει· ἀπὸ τοῦ Ὀρόντ[ου
μ]έχ[ρι τοῦ ὑπὸ τ]ὸν Ἀμα[νὸν
ἀνοίγματός ἐστι]ν μήκου[ς
σταδίων ιδ', στερ]εῶν δὲ ποδ[ῶ]ν
[μ]α', [ἴσης γε]νομένης
τῶν πλινθείων τοῦ ἔργου διαταγῆς
[κ]ατὰ τὴν γενομένην

ἀναλογίαν τοῦ τῶν ἀνδρῶν
ἀριθμοῦ [ἐ]πί τε μῆκος καὶ πλάτος
καὶ βάθος, ἐν ᾧ φυλάξει
ἕκαστον πλ[ι]νθεῖον ὃν ἠργάσατο
τόπον καθαρὸν ὥσπερ
παρέδωκεν. ἔστιν δὲ ἐν τ-
αύτῃ τῇ στήλῃ τὰ λοιπὰ τῶ-
ν Δαμᾶ ἀρχιερέως ὀνομάτων
μῆ(κος) πο(δῶν) λγ γ, Βαγαδάτο◎ μῆ(κος)
πο(δῶν) ληγ, Φαρνάκο◎ γ◎μνασι-
αρχήσαντος μῆ(κος) πο(δῶν) ξθ′, Ἀρτᾶ
Θρασ◎δήμο◎ μῆ(κος) πο(δῶν) κε,
Κτλ.

*Imperator Titus Flavius Caesar Augustus ve Augustus'un oğulları Imperator Titus Caesar ve Domitianus Caesar döneminde ve onun Valisi Marcus Ulpius Traianus'un denetiminde gerçekleştirilen tekstilcilerin kanalı ve bunun akış yönünü belirleyen setlerin yapılması işini Antiokheia metropolisi 122 yılında (İS **73/4**) blok blok tamamladı. Orontes'ten Amanos Dağı'nın yamacındaki vanaya kadar uzunluğu 14 stadia, alanı 41 ayak karedir. Blokların yapılması yükümlülüğü bunları yaptıracak kişilerin sayısına göre eşit oranda olacak ve her bir blok konması belirlenen yere uygun düşen uzunluk, genişlik ve ene sahip olacaktır. Bu stelde geri kalan isimler şunlardır: başrahip Damas 33.75 ayak; Bagadates uzunluk 38.25 ayak, gymnasiarkhlık yapmış olan Pharnakes 69 ayak, Thrasydemos oğlu Artas 25.5 ayak, vb.*

TI 2

Edisyon: Sayar, IvAnazarbos, no. 6.

Buluntu Yeri:Sur duvarında devşirme malzeme olarak kullanılmış.

Tarih: İS 222-235.

Αὐτοκράτορα Καίσαρα
Μ(ᾶρκον) Αὐρ(ήλιον) Σεουῆρον [[Ἀλέξαν(δρον)]]
Εὐσεβῆ Εὐτυχῆ Σεβ(αστὸν) τὸν

κύριον καὶ εὐεργέτην τῆς
οἰκουμένης ἡ βουλὴ
καὶ ὁ δῆμος
[Ἀ]λεξανδριανῶν Σεπτιμιανῶν
Σεουηριανῶν Ἀντωνειниανῶν
Καισαρέων τῶν πρὸς τῷ Ἀναζάρβῳ
τῆς ἐνδόξου μητροπόλεως
τῶν (τριῶν) ἐπαρχειῶν
Κιλικίας Ἰσαυρίας Λυκαονίας
προκαθεζομένης καὶ (δὶς) νε(ωκόρου)

Kilikia, Isauria, Lykonia üçlü eyaletinin önde gelen metropolis kenti, iki kere neokor ünvanı alan, Anazarbos yamacındaki Alexandriana Septimiana Severiana Antoniniana Caesarea'nın halk ve danışma meclisleri insanlığın efendisi ve hayırhahı olan Imperator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksander Pius Felix Augustus'u (onurlandırdı).

TI 3

Edisyon: Sayar, IvAnazarbos, no. 11.

Buluntu Yeri:Dilekkaya ve Yeşildam arasında, Anazarbos'un güneybatısında Kurudere Höyüğü.

Tarih: İS 217-218.

[Ἀγαθ]ῇ Τύχῃ.
Αὐτοκράτορι Καίσαρι
Μ(άρκῳ) [Ὀπελλίῳ] Σεουήρῳ
[Μακρείνῳ] Εὐσεβεῖ
Εὐτυχεῖ Σεβ(αστῷ), ἀρχιερεῖ
μεγίστῳ, δημαρχικῆς
ἐξουσίας, ὑπάτῳ ἀποδεδειγμένῳ,
π(ατρὶ) π(ατρίδος), ἀνθυπάτῳ,
καὶ Μ(άρκῳ) [Ὀπελλίῳ] Ἀντωνείνῳ
[Διαδουμενιανῷ] Καίσαρι, υἱῷ τοῦ Σεβ(αστοῦ) [Μακρείνου]

ἀπὸ [Μακρεινιανῆς Σ]επτιμιανῆς
Σεουηριανῆς Ἀντωνεινιανῆς Καισαρείας τῆς πρὸς τῷ
Ἀναζάρβῳ τῆς ἐνδόξου μητροπόλεως τῶν γ'
ἐπαρχειῶν προκαθεζομένης, καὶ
δὶς ν(εωκόρου), καὶ Ῥωμαικοῖς τροπαίοις
κεκοσμημένης, τετειμημένης καὶ
κοινοβουλίῳ
ἐπὶ Φλ(αουίου) Ἰουλιανοῦ τοῦ στρ(ατηγοῦ).

Hayırlı uğurlu olsun. Bu mil taşı vatanın babası, halkı yönetme yetkisine sahip Imperator Caesar Marcus Opellius Severius Macrinus Pius Felix Augustus, Pontifex Maximus consul designatus, proconsul ile Augustus Macrinus'un oğlu Caesar Marcus Opellius Antoninus Diadumenianus ve Birlik Meclisi onuruna Flavius Iulianus'un strategosluğu sırasında dikildi. İki kere neokor ünvanına sahip, Roma zafer anıtlarıyla süslenmiş ve onurlandırılmış, üçlü eyaletin önde gelen seçkin metropolisi, Anazarbos yamacındaki Macriniana Septimiana Severiana Antoniniana Caesarea'dan bir Roma mili.

TI 4

Edisyon: Sayar, IvAnazarbos, no. 12.
Buluntu Yeri: Akdam Höyük.
Tarih: İS 218-222.

Αὐτο[κράτορι Καίσαρι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ]
Ἀντωνείνῳ Εὐσεβεῖ
Εὐτυχεῖ Σεβαστῷ τῷ κυ[ρ]ίῳ καὶ εὐεργέτῃ
τῆς οἰκουμένης ἀπὸ Σεπτι-
μιανῆς Σεουηριανῆς Ἀντωνεινιανῆς
Καισαρείας τῆς πρὸς τῷ Ἀναζάρ-
βῳ τῆς ἐνδόξου μητροπόλεως τῶν
τριῶν ἐπαρχειῶν Κιλικίας Ἰσαυ-
ρίας Λυκαονίας προκαθεζομένης
καὶ δὶς νεωκόρ[ου] καὶ Ῥωμαικοῖς

τροπαίοις κεκοσμημένης, τετει-
μημένης καὶ κοινοβουλίῳ
μ(είλιον) α'
ἡγεμονεύοντος Κλαυδίου
15 Νυσίου τοῦ λαμπροτάτου στρατ[ηγοῦ].

Bu mil taşı insanlığın efendisi ve hayırhahı Imperator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus ve birlik meclisi onuruna seçkin strategos Claudius Nusius'un hegemon'luğu sırasında dikildi. İki kere neokor ünvanına sahip; Roma zafer anıtlarıyla süslenmiş ve onurlandırılmış; Kilikia, Isauria ve Lykaonia üçlü eyaletinin önde gelen, seçkin metropolis'i, Anazarbos yamacındaki Septimiana Severiana Antoniniana Caesarea'dan bir Roma mili.

TI 5

Edisyon: Bean-Mitford, Cilicia, no 168.
Buluntu Yeri: Macar Kalesi
Tarih: İS 1.-2. yy.

[ὁ δῆμος ἐτείμησεν]
2 Ερδαρωνιν Ινδ[ο]βαρου, ἄνδρα
ἀγαθόν, ἱερα[σ]άμενον Δι-
4 ὸς Ἀνδροκλοῦ καλῶς τε καὶ

Halk meclisi, güzel bir şekilde Zeus Androklos'un rahipliğini yapmış olan erdemli insan Indobaros'un oğlu Erdaronis'i onurlandırdı.

TI 6

Edisyon: Bean-Mitford, Cilicia no. 173.
Buluntu Yeri: Macar Kalesi
Tarih: İS 1.-2. yy.

[ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐτείμησεν]
Μισιν Μωτατος [ἱερα]σάμενον
Διὸς Ἀνδροκλοῦ καλῶς τε καὶ

κοσμίως καὶ δημιουργήσαντα
τὸ δεύτερον(?) φιλοτείμως(?),
[εὐεργετήσαντα] ἀπὸ προγόνων τὴν
πατρίδα, ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐ-
νοίας τῆς εἰς ἑαυτόν.

Halk ve Danışma meclisleri, Zeus Androklos'un rahipliğini güzel ve nizamlı bir şekilde yerine getiren, iki kere onurlu bir şekilde demiourgos'luk yapmış olan, atalaraından itibaren vatanına hayrı dokunan Motas oğlu Misis'i kendisine karşı göstermiş olduğu iyi niyetinden ve erdeminden dolayı onurlandırdı.

TI 7

Edisyon: IvPergamon III, no 35.
Buluntu Yeri: Pergamon, Asklepion
Tarih: İS 200

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
τῆς μητροπόλεως τῆς
Ἀσίας καὶ δὶς νεωκόρου
πρώτης Περγαμηνῶν
πόλεως ἐτείμησεν
Μάρκιον Ἀκείλιον Διόδο-
τον Καισαρέα πρὸς τῷ
Ἀργαίῳ μητροπόλεως τοῦ
Καππαδόκων ἔθνους, σοφι-
στήν, ἀναστήσαντος τὴν
τειμὴν Ἀ. Αἰλίου Γλύκωνος Ἰου-
λιανοῦ τοῦ στρατηγοῦ καὶ εὐ-
ποσιάρχου, ὡς ἐν τῇ βουλῇι
ὑπέσχετο.

Asia'nın en önde gelen metropolis'i ve iki defa neokor ünvanı alan Pergamon Kenti'nin halk ve danışma meclisleri, Kappadokia Birliği'nin metropolis'i Argaios yamacındaki

Kaisareia'nın yurttaşı sofist Marcus Acilius Diodotos'u onurlandırdı. Onur heykelini danışma meclisinde söz verdiği üzere strategos ve euposiarkhos olan A. Aelius Glukon Iulianus dikti.

TI 8

Edisyon: Mitchell, Ancyra, no.8 75-77 [=SEG 27 (1977), no. 843].

Buluntu Yeri: Ankyra

Tarih: İS 217'den sonra.

[ἐπὶ τῆς δευτέρ-]
ας Πυθιάδος
Μεγάλων Ἀσκλη-
πιείων Σωτηρείω[ν]
ἡ μητρόπολις τὸν
ἀνδριάντα Κ. Ἰουλ.
Διονυσίῳ ΚΑΤΑΝΕΙ
τριαστῇ, νεικήσαντι
τοὺς ὑποτετ[α]γμένους
ἀγῶνας.
Ἀσκληπι[εῖ]α Σωτ[η]ρεῖα Πύ-
[θι]α γ′, Ἴσθμια ...Φ. β′, τὴν
ἐξ Ἄργο[υ]ς ἀσπ[ί]δ[α], Ὀλ[ύ]μπια
ἐν Ἐπιδαύρῳ, κοινὸ[ν] Βιθυν[ί]-
ας ἐν Νεικομηδείᾳ β′, [Ἄκτια] ἐν
Περίνθῳ ε′, Ἁδριανὰ Ὀλύμπια
ἐ[ν] Κυζίκῳ β′, ..ΟΙΙ.ΙΑ...
ΛΙΑ. γ′, Ἀλεξάνδ[ρεια] Πύθια ἐ[ν]
[Φι]λιππο πόλει <ΗΕ>, Οἰκουμεν[ικὸν ἐν]
Κυζίκῳ ..ΙΟ..Ι..ΠΟΛ
ΚΛΙΛΕΙ<ΤΕ>Ι..ΙΙ..Ν<ΤΕ>Λ<ΤΕ>-
.Η β′, Σεουη[ρ]εῖα ......ΛΟΙ..

Πύθια ἐν Τράλλεσιν, κοινὰ Ἀσ[ίας]
ἐν Ἐφέσῳ Ι, Ὀ[λύμπι]α [ἐν] Π[ερ]γά-
μῳ γ′, Τραιανε[ῖα] ἐν Π[ερ]γάμῳ,
Ἁδριανεῖον ἐν Ἀντι[ο]χείᾳ πρὸς
[Δ]άφνην, Εὐκράτους ἐν Ἀντιοχεί[ᾳ]
[πρ]ὸς Δάφνην, Ὀ[λ]ύμπια ἐν Ἀδα-
[νοῖ]ς γ′, Κομ[μ]οδεῖον ἐν Καισαρε[ίᾳ]
[πρὸς] τῷ Ἀργαίῳ γ′, Ἄκτια ἐν Ἀντιο-
[χείᾳ — — — — — — — — — — — — — —]
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Megala Asklepeia Soteria Pythia yarışmalarının ikincisinde (Ankyra) metropolisi bu heykeli aşağıda sıralanmış olan yarışmaları kazanmanın yanı sıra (bu bayramda da) üç zafer sahibi olan Kotenna[?]'li[636] Claudius Iulius Dionysios için dikti.

Asklepeia Soteria Pythia üç kez, Isthimia [Pythia?]'yı iki kere, Argos'taki kalkan yarışmasını (bir kere), Epidauros'taki Olympia'yı (bir kere), Nikomedia'daki Bithynia Birlik yarışmasını iki kere, Perintos'taki Aktia yarışmasını beş kere, Kyzikos'taki Hadriana Olympia yarışmasını iki kere, [……] yarışmasını üç kere, Philippopolis'teki Aleksandria Pythia yarışmasını 5 (7)? kere, Kyzikos'ta Oikumenik yarışmayı filanca kere, [……..] yarışmasını iki kere, Severeia [.....]'yı filanca kere, Tralleis'teki Pythia'yı (bir kere), Ephesos'taki onuncu Asia Birlik yarışmasını (bir kere), Pergamon'daki Olympia'yı üç kere, Pergamon'daki Traianea'yı (bir kere), Daphne yakınında yer alan Antiokheia'daki Hadrianeion'u (bir kere), yine Daphne yakınında yer alan Antiokheia'daki Eukrates'in bayramını (bir kere), Adana'daki Olympia'yı üç kere, Argaios yamacında yer alan Kaisareia'daki Kommodeion yarışmasını üç kere, Antiokheia'daki Aktia'yı […]

TI 9

Edisyon: Mitford, Sebastopolis, no 20, 213-214 [=SEG 41 (1991), no. 1117; AE 1991, no 1489].

Buluntu Yeri:Sulusarayda bir evin duvarında bulunmuştur.

Tarih: İS 2. yüzyılın ortaları.

[636] KATANEI: etnikon belirsiz gözükmekle birlikte Dionysios'un memleketi olan kent Pisidia'daki Kotenna olmalıdır: Mitchell, *Ancyra* 76.

Λουκίᾳ Οὐαλερίᾳ,
γυναικὶ Ἰουλίου
Σεουήρου ἐπισήμου
ἀνδρός, καὶ
Οὐαλερίᾳ Μα<ί>δι
τῇ κ<α>ὶ Λουκούλλῃ,
γυναικὶ Κλαυδίου
Χαρεισίου, ἀρχιερέως
Καισαρέων τῶν πρὸς
τῷ Ἀργαίῳ, ταῖς φι[λ]αδέλφαις καὶ
φιλ[ά]νδροις,
Λούκιος Οὐαλέριος
Οὐάληνς καὶ Φλαουία
Μαὶς ταῖς σεμναῖς
κ<α>ὶ παναρέτοις
θυγατράσιν,
μνήμης χάριν.

Çevirisi: Lucius Valerius Valens ve Flavia Mais, değerli, faziletli, kocasever ve kardeşsever kızları olan, değerli insan Iulius Severus'un karısı Lucia Valeria ile Argaios yamacında yer alan Kaisareia'da Kappadokia Birliği'nin başrahibi Claudius Kharesios'un eşi, Luculla olarak da bilinen Valeria Mais için anıları vesilesiyle (diktiler).

TI 10

Edisyon: Macridy, Notion II, no 26, 54. (= IGR 4, no. 1588).
Buluntu Yeri: Klaros Ahmaetbeyli (Gavurköy).
Tarih: İS 177-178.

Καισαρέων τῶν πρὸς τῷ Ἀργαίῳ.
ἐπὶ πρ◎τάνεως καὶ προφήτο◎ Ἀπολλωνίο◎

Εὐτ◎χίωνος τοῦ Ἀπολλωνίο◎, ἱερέως Γ(αΐο◎) Ἰο◎(λίο◎)
4 Ζωτίχο◎, θεσπιωδοῦντος Γν(αίο◎) Ἰο◎(λίο◎) Ῥηγείνο◎
Ἀλεξάνδρο◎, γραμματεύοντος Σέξ(το◎) Ἰο◎(λίο◎) Διο-
6 γνήτο◎ θεοπρόπος Βαιβιανὸς Ἰσοχρύσο◎.

Argaios yamacındaki Kaisareia'lılarının (adağı). Apollonios oğlu Eutykhion oğlu Apollonios'un prytanlığı ile prophet'liği, Gaius Iulius Zotikhos'un rahipliği, Gaius Iulius Pheginus Aleksanros'un thespiod'luğu ve Sextus Iulius Diognetos'un grammateus'luğu sırasında. Isokhros oğlu Baebianus theopropos idi.

TI 11

Edisyon: IG XII, 2, no. 548.
Buluntu Yeri: Lesbos (Eresos)
Tarih: ?

[— — —ιον Εὐαγ]όρα ὗϊον Εὐαγόραν *vac.*
2 [— — — — — —]δωρος Μάμα Καισάρεες τῶν πρὸς τ[ῶ]
[Ἀργαίω π]αίσας ἀρέτας ἕννεκα καὶ εὐνοίας.

Argaios yamacındaki Kaisareia'nın yurttaşları olan Euagora ile Mamas oğlu [. . . .]doros, oğulları Euagoras'ı bütün erdemi ve iyi niyetinden ötürü (onurlandırdılar).

TI 12

Edisyon: AE 1988, no 1058.
Buluntu Yeri: Pelousion (Tell el-Farama/ Mısır).
Tarih: İS 117-138.

[Ὑπὲρ Αὐτοκράτορος Καίσαρος Τραιανοῦ Ἁδριανοῦ Σε]βαστοῦ καὶ τοῦ σύ[μπαν]τος αὐτοῦ ο[ἴκο]υ Διί Κασίωι
2 [---]ΡΟΥ ἀνέθηκεν καὶ ---ος Κάσιος δι[ὰ Ἀπο]λλωνίου
[---] τὸν σὺν?] αὐτοῖς πάντα κόσ[μον] συνορθῶν ἰδ[ίωι ἀν]αλώματι.
4 [(Ἔτους). Αὐτοκράτορος Καίσαρος Τραιανοῦ Ἁδριανοῦ Σεβασ]τοῦ.

Imperator Caesar Traianus Hadrianus Augustus ile bütün aile eşrafının selameti adına, [. . .]us Casius bunlarla birlikte bütün işlemesini de Apollonios aracılığıyla kendi kesesinden

diktikten sonra [. . .]ros oğlu Filanca Zeus Kasios için adadı. Imperator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un filanca yılında.

TI 13

Edisyon: Varinlioğlu, IvKeramos, no. 11 (= Varinlioğlu, Keramos, 133-135).
Buluntu Yeri: Keramos
Tarih: Str. 1-3 Roma İmparatorluk Dönemi; str. 4-7 Hellenistik Dönem.

Θέων Ἀλεξαν-
δροεύς εὐξάμε-
νος ἐκόσμησε.
ἕστασέμ με Φίλιστος ἐπάκοον ἐσθλοόν ὁδίσταις
Ἑρμᾶν τοῖς ὁσίοις ἄγγελον εὐτυχίας
ἔνθεν ἰσαμερίας ἀτρεκὴς δρόμος, ἀλίου εὖτ' ἂν
ἀκτὶς ἀκροτάτου λάμνηι ὑπὲρ Κασίου.

Aleksandreia'lı Theon (anıtı) özenle süsleyerek adağını yerine getirdi.
Philistos dikti beni, duaları işitip dini bütün yolculara
mücdeli haberler getiren soylu tanrı Hermes'i.
Gündönümü buradan başlar değişmez yoluna,
Pek yüce Kaision'un doruğunda güneşin ışığı parlayınca.

TI 14

Edisyon: IGLSyr III,2, no 1184 [= OGIS I, no 245; SEG 35 (1985), no 1521].
Buluntu Yeri: Seleucia Pieria.
Tarih: İÖ 187-185 yüzyıl

A [ἔτους--------]
καὶ ἑκατοστοῦ,
ἱερεῖς·
Διὸς Ὀλυμπίου
καὶ Διὸς Κορυφαίου
Νικήρατος Νικηράτου,
Ἀπόλλωνος τοῦ ἐπὶ Δάφνῃ

Καλλικλῆς Διογένους,
Ἀπόλλωνος
Ζηνόβιος Ζήνωνος,
Σελεύκου Διὸς
Νικάτορος καὶ Ἀντιόχου
Ἀπόλλωνος Σωτῆρος
καὶ Ἀντιόχου Θεοῦ
καὶ Σελεύκου Καλλινίκου
καὶ Σελεύκου Σωτῆρος
καὶ Ἀντιόχου καὶ
Ἀντιόχου Μεγάλου
[….]ογένης Ἀρτέμωνος,
Βασιλέως Σελεύκου
[….]κρατης Ἀναξίωνος,
[σκηπ]τροφόρος
[…….] Δημητρίου,
B [ἔτους]
καὶ ἑκατοστοῦ,
ἱερεῖς·
Διὸς Ὀλυμπίου καὶ
τῶν θεῶν τῶν
Σωτήρων καὶ Διὸς
Κα<σ>ίο[υ] καὶ Διὸς
Κορυφαίου
Ἄνδρων Φιλόφρ[ονος]
Ἀπόλλωνος
Θεόφιλος Ἀντ[ι]ατη[---]
Σελεύκου Διὸς

Νικάτορος καὶ Ἀντ[ιόχου]
Ἀπόλλωνος Σωτῆρος
καὶ Ἀντιόχου Θεοῦ
καὶ Σελεύκου [Καλλινίκου]
καὶ Σελεύκου Σωτῆρος
καὶ Ἀντιόχου καὶ
Ἀντιόχου καὶ
Ἀντιόχου Μεγάλου
Ἀριστία[…] Ο [….]Μ [---]
τοῦ Ἀριστάρχου,
Βασιλέως Σελεύκου
Νουμή<νιο>ς Νου[μηνί]ου
σκηπτροφόρος
Θόας <Π>υθοκλέως
κεραυνοφόροι
Ἱέρων Σώτου
[…….] ΙΡΑΠΟΡΟΥ.

A. *Yüz (küsuruncu) yılda (şunlar) rahipti: Zeus Olympios ve Zeus Koryphaios'un rahibi Nikeratos oğlu Nikeratos; Daphyne yakınındaki Apollon'un rahibi Diogenes oğlu Kallikles; Apollon'un rahibi Zenon oğlu Zenobios; Selekos (I) Zeus Nikator, Antiokhos (I) Apollon Soter ve Antiokhos (II) Theos, Seleukos (II) Kallinikos, Seleukos (III) Soter, Antiokhos ve Antiokhos (III) Megas'ın rahibi Artemon oğlu [. . . .]ogenes; Kral Seleukos (IV Philopator)'un rahibi Anaksion oğlu [. . . .]krates idi. Skeptrophoros ise Demetrios oğlu Filanca idi.*

B. *Yüz (küsuruncu) yılda (şunlar) rahipti: Zeus Olympios ve Kurtarıcı Tanrılar Zeus Kasios ile Zeus Koryphaios'un rahibi Philophron oğlu Andron; Apollon'un rahibi Ant[i]ate[s] oğlu Theophilos; Selekos (I) Zeus Nikator, Antiokhos (I) Apollon Soter ve Antiokhos (II) Theos, Seleukos (II) Kallinikos, Seleukos (III) Soter, Antiokhos ve Antiokhos (III) Megas'ın rahibi Filanca oğlu Aristia[.; Kral Seleukos (IV Philopator)'un rahibi Numenios oğlu Numenios idi.*

rates idi. Skeptrophoros Pythokleus oğlu Thoas, Keraunophoros'lar ise Sotas oğlu Hieron ile .]iraporos oğlu Filanca idi.

TI 15

Edisyon: Sterrett, Asia Minor, no. 352-354; Merkelbach-Stauber, Steinepigramme III, no. 13/04 (Sobagena), 33d.

Buluntu Yeri: Sobagene (Hurman Kalesi)

Tarih: İS 2-3 yy.

Vezin: Heksametron

A. Ἀκιλλίου Χειρισοφόου Ἀλεξάν-
2 δρου τοῦ καὶ Φιλιππίου .
Τῆσδε κόρη σκοπιῆς ποτ' ἀπ' ἠλιβάτοιο θοροῦσα
4 ἀθανάτων βουλῇσιν ὑπέκφυγεν ἄρκτον ἀπήμων·
διχθαδίῃς κώμῃσι Φιλππίου Ἀρσινόυ τέ
6 οὗτος ἀρίγνωτος Πρείων ὄρος ἀσκτυφέλικτος
ἔπλετο δ' Ἀρσινοᾧ μέν ἐδέθλια Σαρρμομάηνα.
8 πιστοὶ δ' ἀλλήλοις ἕταροι πέλον, ὧν φιλοτητα
ἀρρήκτην πάγος οὗτος ἀπαγγέλλοι καὶ ἔπειτα.

B. τοῦ αὐτοῦ Χειρισόφου.
2 ἐννέα τοι πέτρηθεν ἐπὶ κρήνην Σοβαγήνων
καλλίροον στάδιοι Κόρακος ποταμοῖο παρ' ὄχθας.

C. τοῦ αὐτοῦ Χειρισόφου.
2 ἔγγυθί τοι Σοβάγηνα καὶ αἰγλήεντα λοετρά·
ἦν δ' ὀλίγον σπεύσῃς [λ]ούσ[εα]ι ἐκ καμάτου.

A. Philippios diye de bilinen Aquilius Kheirisophos Aleksandros'un şiiri:
Vakityle bir genç kız mutlu tanrıların isteğine uyup bu sarp yamaçtan atlayarak bir ayıdan sağ salim kurtulmuştu. Bu iyi bilinen Prion (testere gibi tırtıklı) Dağı Philippios ile Arsinoos'un köyleri arasında yıkılmaz bir sınırdır. Arsinoos'un köyü Sarromaena, Philippios'un köyü ise iki nehrin birleştiği yerde bulunan Sobagena idi. Onlar birbirlerinin sadık dostuydular. Bu dağ da sarsılmaz dostluklarının sonsuza dek habercisi olacak.
B. Aynı Kheirisophos'un bir şiiri (daha):

Bu kayadan Koraks Nehri'nin kıyısında yer alan Sobagena'nın güzel sulu çeşmesine kadar dokuz stadia var.

C. Aynı Kheirisophos'un bir şiiri (daha):

Sobagena ve parlak hamamından uzakta değilsin. Biraz daha sabredersen çektiğin zahmetin sonunda banyonu yapacaksın.

TI 16

Edisyon: Ameling, IvPrusias ad Hypium, no. 29.

Buluntu Yeri: Akçakoca

Tarih: İS 2. yy.

Μ. Αὐρήλιον Χρυσήνιον Δαμάτριον,
ὑπαρξάμενον Βειθυνιαρχίας
καὶ Ποντ̣αρχίας καὶ ἐπιστάτην
τῆς πόλεως, τὸν χωρὶς τῆς τῶν
καθ'ἕνα βλάβης παραυξήσαντα
τὰς κοινὰς τοῦ ἐνπορίου προσόδ[ους]
καὶ ἐν τῇ τῶν ἔργων κατασκευῇ [ἐκπο]νήσαντα
τῇ πόλει τὸ ἐνπόριον,
τῆς λογιστείας ἑαυτοῦ χ[άριν,]
οἱ κατοικοῦντες τὸ ἐνπόριο[ν]
[καὶ οἱ Προυσι]εῖς πρὸς [Ὑπίῳ]

A. *Emporion'un*[637] *sakinleri ve Prusias ad Hypium'un yurttaşları Bithyniarkhia, Pontarkhia ve kentin epistates'liğini*[638] *üstlenince hiç kimsenin (gelirlerine) zarar zarar vermeden emporion'un gelirlerini arttıran, binaların yapımında kent adına büyük çaba harcayarak emporion'u imar eden Marcus Aurelius Khrysenios Demetrios'u kendi logistes'liğinden*[639] *ötürü (onurlandırdılar.*

[637] Prusias ad Hypium'un territoryumunda bulunan ve büyük olasılıkla Dia ile özdeşleştirilen emporion (ticaret merkezi) hakkında bk. Ameling, *IvPrusias ad Hypium*, 95d.
[638] Epistateia memuriyeti için bk. Ameling, *IvPrusias ad Hypium*, 21d.
[639] Logisteia memuriyeti için bk. Ameling, *IvPrusias ad Hypium*, 22.

EK-6 TESTIMONIA NUMISMATICA (TNu)

TNu 1.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 5.
Darphane: Eusebeia
Hükümdar: Arkhealaos
Tarih: İÖ 36/ İS 17.
ÖY. **Tipi**: Gorgon başı
AY. Tipi Kalkanla kaplanmış Argaios Dağı

TNu 2.

Ed.: Sydenham, *Caesarea*, no. 14.
Darphane: Eusebeia olarak
Hükümdar: Arkhelaos
Tarih: İ.Ö 36- İ.S. 17
ÖY: Miğferli Athena
AY. Tipi: Argaios Dağı'nın doruklarında Kanatlarını açmış bir kartal ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ

TNu 3.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 42.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Tiberius
Tarih: İS 14/37
ÖY.Tipi: Sağa bakan İmparator Tiberius başı ΤΙΒΕΡΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ
AY. Tipi: Argaios Dağı'nın üstünde Helios sağ elinde globus'u, sol elinde asa tutmakta. ΘΕΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΥΙΟΥΣ

TNu 4.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 60
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Claudius **Tarih:** İS 47/48
ÖY. Tipi: Claudius portresi KAICAP CEBAC
AY. Tipi: Argaios Dağı defne yapraklarıyla süslenmiş

TNu 5.

TNu 6.

Ed: RPC II, no. 1683.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Vespasianus
Tarih: İS 77/78
ÖY. Tipi: Domitianus portresi
ΔOMITIANOC KAI CEBACTOC ΓEPM
A.Y Tipi: Argaios Dağı bordürle çevrelenmiş.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 119.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Titus
Tarih: İS 80/81
ÖY. Tipi: Titus portresi
AΥTOKPATWP TITOC KAICAP CEBAC
A.Y Tipi: Tepesi çelenkle süslü Argaios Dağı, AICAP EΠI ΓAΛΛOΥ ET Γ

TNu 7.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 167
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Traianus
Tarih: İS 98/99
ÖY. Tipi: Traianus portresi
AΥT KAIC NEP TPIANO CEB
AY. Tipi: Argaios Dağı üzerinde Helios sağ elinde asa, sol elinde globus'u tutmakta
ΔHME ΠAT B

TNu 8.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 208
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Traianus
Tarih: İS 112/117
ÖY. **Tipi**: Traianus portresi
AΥTOKP KAIC NEP TPAIANW
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde bir mağara ΔHMAPXE Ξ ΥΠATOC

TNu 9.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 167.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Hadrianus
Tarih: İS 120/121.
ÖY. **Tipi**: Hadrianus portresi
AΥTO KAIC TPAI AΔPIANOC
AY. **Tipi**: Argaios Dağı üzerinde Helios Sağ elinde asa, sol elinde globus'u tutmakta
ET Δ

TNu 10.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 268.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Hadrianus
Tarih: İS 128/138
ÖY. **Tipi**: Hadrianus portresi
AΔPIANOC CEBACTOC
AY. **Tipi**: Argaios Dağı üzerinde bir yıldız durmakta.
ΥΠATOC ΠATHP ΠAT Γ

TNu 11.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 272
Darphane: Kaisareia
Hükümdar:Hadrianus **Tarih**: İS 117/138
ÖY. Tipi: Hadrianus portresi
ΑΔΡΙΑΝΟC CEBACTOC
AY. Tipi: Argaios Dağı üzerinde bir çelenk
ΥΠΑΤΟC Γ ΠΑΤΗΡ ΠΑΤ.

TNu 12.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 299.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Antoninus
Tarih: İS.139
ÖY. Tipi: Antoninus portresi
ΑΥΤΟΚΡ ΑΝΤΩΤΝΕΙΝΟC CEBACTOC
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde Helios Sağ elinde asa, sol elinde globus'u tutmakta
ΥΠΑΤΟC

TNu 13.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 326.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar:Marcus Aurelius
Tarih: İS.161/166.
ÖY. **Tipi**: Marcus Aurelius portresi
ΑΥΤΟΚΡ ΑΝΤΩΤΝΕΙΝΟC CEBACTOC
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde Helios
ΥΠΑΤΟC Γ

TNu 14.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 328.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Marcus Aurelius
Tarih: İS 161/166
ÖY. **Tipi**: Marcus Aurelius portresi
ΑΥΤΟΚΡ ΑΝΤΩΤΝΕΙΝΟC CEBACTOC
AY. **Tipi**: Argaios Dağı üzerinde bir yıldız.
ΥΠΑΤΟC Γ

TNu 15.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 337.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Marcus Aurelius

TNu 16.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 338.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Marcus Aurelius

Tarih: İS.166
ÖY.**Tipi**: Marcus Aurelius portresi
AY.**Tipi**: Argaios Dağı
ET

Tarih: İS.161/180.
ÖY. **Tipi**: Marcus Aurelius portresi
AYTOKP AN(WTNEINOC)
AY Tipi: Argaios Dağı konik şeklinde.
KAICAPW (TPAPΓAIW) ET Γ

TNu 17.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 353
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Lucius Verus
Tarih: İS.161.
ÖY. **Tipi**: Lucius Verus portresi
AYTOKP OYHPOC CEBACTOC
AY. **Tipi**: Argaios Dağı üzerinde bir Yıldız.
YΠATOC B

TNu 18.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 351.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Lucius Verus
Tarih: İS. 161.
ÖY. **Tipi**: Lucius Verus portresi
AYTOKP OYHPOC CEBACTOC
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde Helios sağ elinde globus'u, sol elinde asa tutmakta.
YΠATOC B.

TNu 19.

Ed:Sydenham, *Caesarea*, no. 359
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Lucius Verus
Tarih: İS. 162.
ÖY. **Tipi**: Lucius Verus portresi
AYTOKP OYHPOC CEBACTOC
AY. **Tipi**: Argaios Dağı üzerinde piramit şeklinde bir nesne bulunmakta
KAICAPEWN T Π APΓAIW

TNu 20.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 372.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Commodus
Tarih: İS.183/185.
ÖY. **Tipi**: Commodus portresi
AYT M AVP KOMO ANANTWNINOC
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde bir Yıldız durmakta
YΠATOC Δ ΠAT ΠATPI.

TNu 21.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 374.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Commodus
Tarih: İS. 180/192.
ÖY. **Tipi**: Commodus portresi
M KOMO ANTWNINOC
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde bir altar üzerinde bulunmakta.
MHTPOΠO KAICAPEIAC ETAI

TNu 22.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 387.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar Septimus Severus
Tarih: İS.194.
ÖY. **Tipi**: Severus portresi
Λ AV CEΠ CEOVHPOC
AY.**Tipi**: Argaios Dağı üzerinde bir yıldız durmakta
MHTPO KAICA ETI

TNu 23.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 405.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimus Severus
Tarih: İS. 210.
ÖY. **Tipi**: Severus portresi
Λ AV CEΠ CEOVHPOC
AY.**Tipi**: Argaios Dağı üzerinde sol tarafta oturan Helios kolunda globus'u tutmakta.
ETI

TNu 24.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 422.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimus Severus
Tarih: İS.194/195.
ÖY. **Tipi**: Severus portresi
AY Tipi: üzerine ETΓ yazılmış bir altar üzerinde Argaios Dağı.

TNu 25.

Ed: Wroth, *BMC Galatia*, no. 260.

TNu 26.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 470.

Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimus Severus
Tarih: İS.197/198.
ÖY. **Tipi**: Iulia Domna portresi
OVΛIA DOMNA AƳGO
AY.**Tipi**: Argaios Dağı üzerinde bir yıldız, altar üzerinde bulunmakta.
MHTPOΠ KAICAPI ET

TNu 27.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 476.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Caracalla
Tarih: İS. 210/217.
ÖY. **Tipi**: Caracalla portresi
AY KAI M AYPHΛI ANTWNINOC AYG
AY. **Tipi**: Argaeus Dağı üzerinde Helios sağ elinde dal, sol elinde Globus'u tutmakta.
MHTPOKAICAP NEWKO

TNu 29.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 491.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar : Septimius Severus
Tarih: İS. 205.
ÖY. **Tipi**: Caracalla portresi
AY. **Tipi**: Argaios Dağı iki ödül kabının arasında durmakta.
IEPOC
…COYHPEIOC….

Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimus Severus
Tarih: İS. 197/198.
ÖY. **Tipi**: Caracalla portresi
M AYPH ANTW[N KAI].
AY Tipi: Argaios Dağı üzerinde bir yıldız durmakta.
MHTPOΠ [KAICAPI]A ET E

TNu 28.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 481.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Caracalla
Tarih: İS. 198/217.
ÖY. **Tipi**: Caracalla portresi
AV KAI M AƳPΛI ANTWNEIN
AY Tipi: Argaeus Dağ bir altar üzerinde.
MHTPOΠ KAICAPIA

TNu 30.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 497.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimius Severus
Tarih: İS. 208/209.
ÖY. **Tipi**: Geta portresi
CEΠTI ΓETAC KAI
AY Tipi: Argaios Dağ üzerinde bir yıldız
MHTPO KAICAPI NEΩK

TNu 31.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 510.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Diadumenianus
Tarih: İS. 217/218.
ÖY. **Tipi**: Diadumenianus portresi
M OΠ ΔIAΔ ϒV
AY.**Tipi**: Argaios Dağı Disytil bir tapınak
MHTPO KAICAP ET B

TNu 32.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 513.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Elagabalus
Tarih: İS. 219/220.
ÖY. **Tipi**: Elagabalus portresi
CCE
AY Tipi: Argaios Dağı bir altar üzerinde sunağın içinde ETBNEΩKO.

TNu 33.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 528.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Elagabalus
Tarih: İS. 219/220.
ÖY. **Tipi**: Iulia Domna portresi
IOV KOPNH ΠAYΛA CEB
AY. **Tipi**: Argaios Dağı
ET Γ

TNu 34.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 534.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alaexander
Tarih: İS. 222.
ÖY. **Tipi**: Severus Alexander portresi
K M AVPH CEOV AΛEΞANΔPO.
AY Tipi: Girlandlı altar üzerinde Argaios Dağı
MHTPOΠ KAICAPI ET Λ.

TNu 35.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 537.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alaexander
Tarih: İS. 222.
ÖY. **Tipi**: Severus Alexander portresi
AV K M AVPH CEOV AΛEΞANΔPOC
AY. **Tipi**: Altar üzerine ETA yazılmış, Argaios Dağı üzerinde yıldız durmakta.
MHTPOΠ KAICAPI

TNu 36.

Ed:Sydenham, *Caesarea*, no. 544.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar : Severus Alexander
Tarih: İS. 224.
ÖY. **Tipi**: Severus Alexander portresi
AV K M AVPH CEOVHPOC AΛEΞANΔ
AY Tipi: Distyl bir tapınak içinde Argaios Dağı
MHTPOΠ KAICAPI ET Γ

TNu 37.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 546.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alaexander
Tarih: İS. 224.
ÖY. Tipi: Severus Alexander portresi
AV K M AVPH CEOV AΛEΞANΔPO
AY. **Tipi**: Savaş/yarış arabası üstünde Argaios Dağı.
ETΓ

TNu 38.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 556.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alexander
Tarih: İS. 225.
ÖY. **Tipi**: Severus Alexander portresi
AV K M AVPH CEOV AΛEΞANΔPO **AY**
Tipi: Girlandlı bir atlar üzerinde Argaios Dağı
MHTPOΠ KAICAP ET Δ

TNu 39.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 158 (2).
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Gordianus III.
Tarih: İS. 240/241.
ÖY. **Tipi**: Gordianus III portresi
AV K M ANT ΓOPΔIANOC (CEB).
AY. **Tipi**: Thyke başı üstünde Argaios Dağı'nı taşımakta.
MHTPO KAICA BNΔ.

TNu 40.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 603.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar : Gordianus III
Tarih: İS. 241.
ÖY. **Tipi**: Gordianus III portresi
AV VΛI MANT ΓOPΔIANOC C .
AY Tipi: Argaios Dağı'nın sol yanında bir top bulunmakta.
MHTPO KAIC B N ET Δ.

TNu 41.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 617.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar : Gordianus III
Tarih: İS. 241
ÖY. **Tipi**: Gordianus III portresi

TNu 42.

Ed: Sydenham, *Caesarea*, no. 617a.
Darphane: Kaisareia.
Hükümdar: Tranquillina
Tarih: İS. 243.
ÖY. **Tipi**: Tranquillina portresi

AVT K M ANT ΓOPΔIANOC .
AY. **Tipi**: Distyl bir tapınak içinde Argaios
MHTPOΠ KAICAETΔ

TNu 43.

Ed. Baydur, *Tanrılar*, No 159.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimius Severus
Tanım: Tykhe tahtda oturur vaziyette, sol kolunda bereket boynuzu, sağ elinde Argaios'un agalması.
MHTPOΠO KAIΣAPIAΣ

CA TPANKVΛΛINA AV.
AY Tipi: Argaios Dağı bir altar üzerinde.
MHTPOKAIC B N
ETς.

TNu 44.

Ed. Baydur, *Tanrılar*, No 160.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimius Severus
Tanım: Tykhe tahtda oturur vaziyette, sol kolunda bereket boynuzu, sağ elinde Argaios'un agalması
ΣMYPNAIΩN KAIΣAPEΩN
OMONIA

TNu 45.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 161.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Elagabal
Tanım: Tykhe tahtda oturur vaziyette, sol kolunda bereket boynuzu, sağ elinde Argaios'un agalması
MHTPOΠO KAIΣAPIAΣ ET B

TNu 46.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 162.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Seveus Alexander
Tanım: sağ elini yukarı kaldırmış, sol elinde Argaios'u tutmuş Serapis figürü.
MHTPOΠO KAIΣAPIAΣ N

TNu. 47.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 163.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Commudus

TNu 48.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 164.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimus Severus

Tanım: Belden aşağısı giyimli, ışın taçlı tanrı sağ elinde dal tutarken, sol elini dağa dayamış. .
ΜΗΤΡΟ ΚΑΙΣΑΡ ΕΤ ΓΙ

TNu 49

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 168-1.5: 1.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimus Severus
Tanım: Argaios altlık üstünde, iki filin çektiği kült arabasında, boşlıkta bir yıldız.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΕΤ Β

TNu 50.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 169.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Elagabal
Tanım: iki filin çektiği kült arabası içinde ve altlık üstünde Argaios.
ΜΗΤΡΟΠΟΛ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΕΤ Γ

TNu 51.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 170.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alexander
Tanım: Argaios, dorukta figür, sol elinde asa, dağın iki yanında sancak, tepelerinde kartal.
ΜΗΤΡΟΠ ΚΑΙΣΑΡΙ ΕΤ Ε

TNu 52.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 171.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alexander
Tanım: ETς Argaios, zirvede kanatları açık kartal, gagasında çelenk, iki yanda sancak.
ΜΗΤΡΟ ΚΑΙΣΑΡΙ

TNu 53.

TNu 54.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 173-1. 5: 1.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alexander
Tanım: Argaios, dorukta çelenk, iki yanda tepeleri ışınlı birer simulacrum, yanlarında destek.
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΛΕΞΑΝ ΝΕΩΚΟΡΟ ΕΤ Ζ

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 176.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Elagabal-Severus Alexander
Tanım: belden aşağısı giyimli bir erkek figürü sağ eline dal, sol eli kayalıkta, iki tarafta simulacrum, destekli Argaios
ΜΗΤΡΟΠΟ ΚΑΙΣΑΡΙ ΝΕΩΚΟΡΟΥ ΕΤ Β

TNu 55.

TNu 56.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 181.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimius Severus
Tanım: Argaios, dorukta yıldız, iki yanda ödül tacı, içlerinde palmiye dalı.
ΜΗΤΡΟΠΟ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΚΟΙΝΟΣ ΦΙΛΛΕΛΦΙΟΣ

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 186.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Septimius Severus.
Tanım:İmparator quadriqa içinde, sola ya da sağa, elinde globus, boşlukta yıldız ve Argaios.
ΜΗΤΡΟΠ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΕΤ Β (?)

TNu 57.

TNu 58.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 187.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Severus Alexander
Tanım:imparator, quadriqa içinde sağa, elinde asa, önünde boşlukta Argaios.
ΜΗΤΡΟΠΟ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΝΕΩΚΟΡ ΕΤ Γ

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 189.
Darphane: Kaisareia
Hükümdar: Gordianus III.
Tanım: Argaios, defne çelengi içinde
ΜΗΤΡΟΠ ΚΑΙΣΑΡΙΑΣ ΕΝΤΙΧ ΒΝ ΕΤ Δ

ANAZARBOS

TNu 59.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 270
Hükümdar: Claudius
Tarih: İS 14-37.
Tanım: defne çelenkli, giyimli sağa doğru sakallı akropolde üzerinde, solda, biri sağda iki tapınak
ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΙΙΙ ΑΝΑΖΑΡΒΩ
ΕΤΟΥΣ ΖΕ

TNu 60.

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 271
Hükümdar: Traianus
Tarih: İS 98-117
Tanım: defne çelenkli, giyimli bir büst, geride biri solda diğeri sağda olmak üzere iki tapınak, aralarında büstün üstünde
ΕΤΟΥΣ ΗΚΡ
ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΙΙΙ ΑΝΑΖΑΡΒΩ

EK-7 TESTIMONIA PLASTICA (TP)

TP 1. (Agalma)

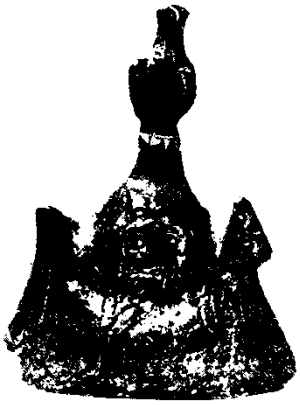

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 2.
Tanım: imparatorluktan döneminden agalma Argaios, içi boş döküm tekniği kullanılarak yapılmış, zirvede kartal, soldaki tepe kıvrık, sağdaki tepe piramid şeklinde, ön cepheden sakallı tanrı büstü, dağda çizgi ile yapılmış bazı desenler, altta iki küçük delik

TP 2. (Agalma)

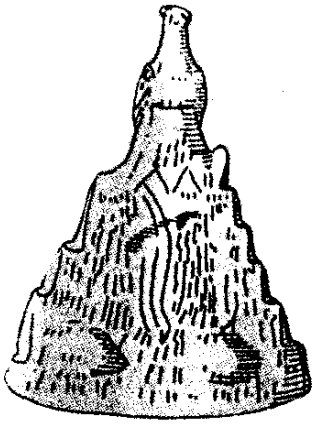

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 3a.
Tanım: bronz bir Argaeus,büyük ihtimalle Argaios'un üstünde çizgiler, tepesinde oturan kartal, ön tarafta altta iki çıkıntı

TP 3. (Agalma)

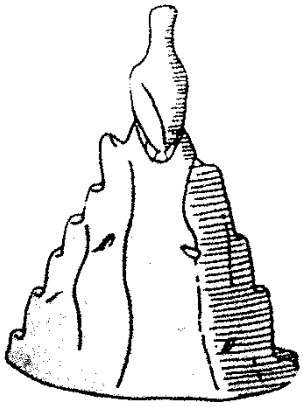

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 3b.
Tanım: bronz bir Argaios,büyük ihtimalle Argaeus'un üstünde çizgiler, tepesinde oturan kartal, ön tarafta altta iki çıkıntı

TP 4. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 9.
Tanım: Geç Roma döneminden kırmızı akik, Argaios'un zirvesinde çıplak ışın taçlı erkek figürü, asa ve pateraile, solda yarımay, sağda yıldız. Altta ΑΡΓΑΙΟC

TP 5. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 10-2:1.
Tanım: geç Roma döneminden kırmızı akik, Argaios zirvede, altta uçam kartal

TP 6. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 11-2. 5: 1.
Tanım: imparatorluk döneminden Argaios, zirvede çelenk, solda ve sağda yıldız

TP 7. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. no. 12.
Tanım: Akik, İS 2-3 yy. Alt yarıda taban çizgisinde üzerinde önünde ağaç bulunan bir keçi, üst kısımda üç tepeli Argaios, ortada bir çelenk, iki yanda birer yıldız

TP 8. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 13-2:1.
Tanım: Kırmızı akik, demir yüzük üzerinde Argaios zirvede çelenkle kaplanmış, dağın iki yanında birer yıldız.

TP 9. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 14-2:1.
Tanım: Kırmızı akik, imparatorluk dönemi. Argaios'un önünde At üstünde sakallı, ışın saçlı, modius'lu büst dorukta çelenk. Boşlukta ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ

TP 10 (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 15-2:1.
Tanım: Hematit, broz yüzük içinde, İS 1 yy. Tykhe ile Athena arasında otlayan at, tümü taban çizgisi üzerinde, üst kısımda Argaios Dağı.

TP 11. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 16-2:1.
Tanım: karneol, İS 3 yy. yukarıda gibi, doruğun iki yanında birer yıldız.

TP 12. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 27.
ÖY: Herakles Başı, arslan postu ile
AY:Argaios, dorukta kanatları açık kartal
ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ

TP 13. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 19.
Tarih: İS 250
ÖY: iki at arabası arasında bulunan Helios elinde globusu tutmakta.
AK: Tykhe başı, Argaios ile taçlandırılmış.ΕΥΤΥΧΙ

TP 14. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 20a.
Tarih: İS 3 yy
Tanım: iki tanrıça arasında bir at ve Argaios.

TP 15. (Gem)

Ed: Baydur, *Tanrılar*, No. 20b.
Tarih: İS 3 yy
Tanım: iki tanrıça arasında bir at ve Argaios.

EK-8 CONCORDANS

A. Autorum-Librorum.

***Acta Mart. Tergem*. 7** : Athar Dağı

***Acta Pau. Thec*. 1-4** : Kalamon-Rhodeon Dağı.

Ael. *Nat. An*. 5, 56 : Amanos Dağı.

Amm. Marc. *Res Gestae* 14, 8 4 : Amanus Dağı;

14, 8, 9-10 : Cassius Dağı;

20, 9, 1 : Argaeus Dağı;

22, 14, 4-5 : Casius Dağı.

Anna Comn. *Alex*. 13,12, 18 : Mauron Dağı.

***Ant. Greac*. 6, 332** : Zeus Kasios.

Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 946-979 : Amazonios Dağı, Hieron Dağı.

Appian. *Mith*. 71 : Skorobas Dağı;

96 : Kragos, Antikragos Dağı.

Aristo. *Vent*. 973a : Pagrika Dağı;

973b : Rhosii Dağı.

Aristoph. *Epit*. 2, 501 : Amanos Dağı.

Arrian. *Parth*. *Frag*. 36 : Kasion Dağı.

Arrian. *Peripl*. 16, 5-6 : Hieron Dağı.

Basil. *Vita Thecl*. 2, 2 : Kokysion Dağı.

Caes. *Bell. Civ*. 3, 31, 1 : Amanos Dağı.

Cass. Dio, 48, 41, 1-3 : Amanos Dağı.

Cat. *Carm*. 4, 1-24 : Cytorus Dağı.

Cic. *Fam*. 2, 10, 2-3 : Amanus Dağı;

3, 8, 10 : Amanus Dağı;

8, 6, 4 : Amanus Dağı;

12, 15, 7 : Amanus Dağı;

15, 4, 3-4 : Amanus Dağı;

15, 4, 7, 9 : Amanus Dağı.

Cic. *Att*. 5, 20, 2-4 : Amanus Dağı.

Claudian. *in Ruf*. 2, 30 : Argaeus Dağı.

Colum. *Rust*. 3, 8, 4 : Corycus Dağı

Diod. *Bibl*. 6, 1, 8-10 : Kasion Dağı;

14, 21, 3-4 : Amanos Dağı;

14, 29 : Khenion Dağı.

Dion. *Per*. *Orb*. *Desc*. 112-121 : Kasios Dağı.

Diosk. *Mat. Med.* 1, 25 : Korykos Dağı;

3, 54, 1 : Amanos Dağı;

3, 68, 1 : Amanon Dağı.

Erot. *Voc. Hipp. Coll*. 89 : Kasion Dağı.

Eustath. *Dion. Per.* 877 : Kasion Dağı;

899 : Kasion;

921 : Amanos Dağı, Pieria Dağı.

Flac. *Argon*. 5, 105-112 : Cytorus Dağı.

Fl. Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130 : Amanon Dağı.

Galenus, *Simp. med.* 12, 99 : Amanos Dağı;

12, 128 : Amanos Dağı;

12, 205-206 : Argaios Dağı

Herod. *Pro. Cath*. 3, 1, 77 : Laertios Dağı;

3, 1, 332 : Amanon Dağı;

3, 1, 383 : Amanos Dağı.

Hippol. *Chron*. 395-397 : Kasion Dağı;

411 : Parion Dağı;

427-431 : Poikile Petra;

452 : Androkos Dağı.

Hist. Aug. Hadr. 14 : Casius Dağı.

Ion. Khrys. *Epist.* 52, 711 : Amanon Dağı.

Ioan. Mal. *Chron.* 28-30 : Silpion Dağı;

34-39 : Argaion Dağı, Silpion Dağı ;

133-143 : Melantion Dağı, Silpion Dağı, Amanon Dağı;

198-201 : Kasion Dağı, Silpion Dağı;

207 : Zeus Kasios;

232-234 : Silpion Dağı;

326-327 : Kasion Dağı

Ksen. *Anab*. 4, 7, 15-4, 8, 1 : Thekhes Dağı.

Lucan. *Bell. Civ*. 3, 243-245 : Amanon Dağı.

Marc. *Epit. Peripl. Men.* 9 : Skopelos Dağı.

Mela. *Chorog*. 1, 69 : Amanus Dağı.

Nikeph. Byren. *Hist.* 2, 6 : Didymoi Dağı.

Niket. Khon. *Hist.* 474 : Babas Dağı.

Oppian. *Cyn.* 3, 314-325 : Amanos Dağı.

Orac. Sibyll. 13, 129-138 : Kasion Dağı.

Orib. *Coll. Med.* 12 tau12; 15 1, 26: Amanon Dağı;

15, 1, 26: Argaios Dağı.

Ovid. *Met.* 4, 305-316 : Cytorus Dağı;

6, 132 : Cytorus Dağı.

Paen. Sanc. Pelag. 28 : Linaton Dağı.

Pallad. *Dialog*. 52 : Argaios Dağı.

PG, 29, 304 (Basilios) : Didymi Dağı.

Paul. *Epit.* 7, 3, 11 : Argaios Dağı

Paus. *Frag.* 4 : Kasion Dağı, Silpion Dağı;

5 : Silpion Dağı;

***Perieg*. 2, 4, 5** : Koryphaios Dağı.

PG 86/2, 2988 (Nikephoros) : Thaumaston Dağı.

87/3, c. 80 (Ioan. Moskh.) : Skopelos Dağı.

87/3, c. 84 (Ioan. Moskh.) : Elaphos Dağı.

87/3, c. 90 (Ioan. Moskh.) : Skopelos Dağı, Pterygion Dağı.

87/3, c. 96 (Ioan. Moskh.) : Thaumaston Dağı.

133, 929 (Ioannes Phoca) : Mauron Dağı, Skopelos Dağı, Thaumaston Dağı.

Plin. *Nat. Hist.* 5, 79-80 : Casius Dağı, Rhosii Dağı, Amanus Dağı;

5, 91 : Crocodilus Dağı;

5, 93 : Imbarus Dağı;

5, 98 : Sarpedon Dağı, Coracesius Dağı, Cragus Dağı;

5, 148 : Hypios Dağı;

6, 5-6 : Cytorus Dağı;

6, 8-9 : Argaeus Dağı;

6, 10-13 : Amazonius Dağı;

6, 25-26 : Parihedri Dağları;

6, 142 : Amanus Dağı;

6, 214 : Amanus Dağı;

12, 124-126 : Casius Dağı, amanus Dağı;

13, 66-67 : Corycus Dağı;

16, 71 : Cytorus Dağı;

21, 31-34 : Corycus Dağı;

31, 54 : Corycus Dağı.

Plut. *Cic.* 36, 6, 1 : Amanus Dağı;

***Demet*. 48, 5-49, 5** : Amanos Dağı;

***Pomp*. 38, 3-39, 1-2** : Amanos Dağı

Polyb. *Hist*. 5, 59, 3-6 : Koryphaion Dağı.

Posid. *Frag.* 50 : Argaios Dağı

Prokop. *Aedif*. 2, 10, 9-18 : Orakassias Dağı, Stauris Dağı;

***Bell.* 2, 6, 9-16** : Orokasias Dağı;

8, 22, 23-26 : Zeus Kasios

Ptol. *Geog.* 5, 4, 4 : Gigas=Olgassys Dağı;

5, 6, 8 : Argaion Dağı, Skordiskos=Skydisses Dağı;

5, 8, 1 : Amanos Dağı;

5, 8, 7 : Anazarbos Dağı;

5, 12, 5 : Paryadres Dağı;

5, 13, 9 : Paryadres Dağı;

5, 15, 8 : Kassion Dağı, Pieria Dağı;

5, 15, 9 : Pieria Dağı.

Rufus, *Hist. Alex. Mag*. 3, 8, 13 : Amanus Kapıları.

Sallust. *Hist.* 2, 81 : Corycus Dağı.

Schol. Apoll. Rhod. : Hypia Dağları (Hypios).

***Schol. Dion. Perieg. Orb. Desc.* 116** : Kassion Dağı.

***Schol*. *Lycoph*. 137**4 : Melantion Dağı.

***Schol*. *Opp.* 3, 315** : Amanon Dağı.

Seneca, *Nat. Quaest*. 3, 11, 2 : Corycus Dağı.

Serv. A 3, 680 : Caius Dağı;

G 2. 437 : Cytorus Dağı.

SMM. 144-146 : Kasion Dağı;

159 : Parion Dağı;

175-179 : Poikile Petra;

199 : Androkos Dağı.

Sol. 39 : Amanus Dağı;

45 : Cytorus Dağı;

46 : Parydri Dağları, Argaeus Dağı.

Sozom. . ***Hist. Ecc.*** **5, 2, 8-10** : Argaios Dağı;

5, 4, 1-4 : Argaios Dağı;

7, 17, 1 : Argaios Dağı.

Steph. Byz. ***Ethn.*** **s. v. Ἑπτακωμῆται:** Skydises Dağı;

s. v. Λαέρτης **:** Laertes Dağı;

s. v. Μελιτηνή **:** Amanon Dağı;

s. v. Ὕπιος **:** Hypia Dağları;

s. v. Ρωσός **:** Rhosikos Skopelos;

s. v. Κάσος **:** Kasion Dağı.

Strab. ***Geog.*** **11, 2, 15** : Skydises Dağı, Paryadres Dağları;

11, 12, 2 : Amanon Dağı;

11, 12, 4 : Paryadres Dağı);

11, 14, 1 : Paryadres dağı, Skydises Dağı;

12, 2, 2 : Amanos Dağı;

12, 2, 7 : Argaios Dağı;

12, 3, 18 : Skydises;

12, 3, 28 : Paryadres Dağı;

12, 3, 30 : Paryadres Dağı, Lithros Dağı, Ophlimos Dağı;

12, 3, 40 : Olgassys Dağı, Sandarakurgeion Dağı;

12, 3, 41 : Olgassys Dağı;

14, 5, 3 : Andriklos Dağı;

14, 5, 5 : Poikile Petra;

14, 5, 18 : Amanon Dağı;

14, 5, 24 : Amanon Dağı;

16, 1, 2 : Amanos Dağı;

16, 2, 1 : Amanon Dağı;

16, 2, 2 : Amanon Dağı;

16, 2, 5 : Kasios Dağı;

16, 2, 8 : Amanon Dağı, Trapezon Dağı, Pieria Dağı.

Strab. *Ex Libro* 16, 20 : Pieria Dağı, Kasion Dağı.

Suda, *Lex*. s. v. Ἄμμα **:** Kasion Dağı;

s. v. Ἄμματα **:** Kasion Dağı

s. v. Ἀργαῖον **:** Argaion Dağı;

s. v. Κάσιον ὄρος **:** Kasion Dağı;

s. v. Ἰώ **:** Silpion Dağı.

Verg. *Georg.* 2, 437-439 : Cytorus Dağı.

B. Inscriptionum

AE 1988, no 1058 = TI 12 : Zeus Kasios.

Ameling, IvPrusias ad Hypium, no. 29 = TI 16 : Hypios Dağı.

Bean-Mitford, Cilicia, no 168 = TI 5 : Zeus Androklos.

Bean-Mitford, Cilicia, no. 173 = TI 6 : Zeus Androklos.

Feissel, Antioche = TI 1 : Amanos Dağı.

Habicht, IvPergamon III, no. 35 = TI 7 : Argaios Dağı.

IG XII, 2, no. 548 = TI 11 : Argaios Dağı.

IGLSyr III,2, no 1184 = TI 14 : Zeus Kasios, Zeus Koryphaios.

Macridy, Notion II, no 26 = TI 10 : Argaios Dağı.

Mitchell, Ancyra, no. 8 = TI 8 : Argaios Dağı.

Mitford, Sebastopolis, no 20 = TI 9 : Argaios Dağı.

Sayar, IvAnazarbos no. 6 = TI 2 : Anazarbos Dağı.

Sayar, IvAnazarbos no. 11 = TI 3 : Anazarbos Dağı

Sayar, IvAnazarbos no 12 = TI 4 : Anazarbos Dağı.

Varinlioğlu, Keramos = TI 13 : Kasion Dağı.

Sterrett, Asia Minor, no. 352-354 = TI 15 : Prion Dağı.

EK-9 INDICES

A. Indices Montium.

Amanos (Amanus, Amanon, Mauron, Melantion) Dağı : Ael. *Nat. An.* 5, 56; Amm. Marc. *Res Gestae* 14, 8 4; Aristoph. *Epit.* 2, 501; Caes. *Bell. Civ.* 3, 31, 1; Cass. Dio, 48, 41, 1-3; Cic. *Fam.* 2, 10, 2-3; 3, 8, 10 ; 8, 6, 4 ; 12, 15, 7 ; 15, 4, 3-4 ; 15, 4, 7, 9 ; Cic. Att. 5, 20, 2-4; Diod. *Bibl.* 14, 21, 3-4; Diosk. *Mat. Med.* 3, 54, 1; 3, 68, 1; Eustath. *Dion. Per.* 921; Fl. Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130; Galenus, *Simp. med.* 12, 99; 12, 128; Herod. *Pro. Cath.* 3, 1, 332; 3, 1, 383; Ion. Khrys. *Epist.* 52, 711 ; Ioan. Mal. *Chron.* 133-143; Lucan. *Bell. Civ.* 3, 243-245 ; Mela. *Chorog.* 1, 69; Oppian. *Cyn.* 3, 314-325; Orib. *Coll. Med.* 12 tau 12; 15, 1, 26; Plin. *Nat. Hist.* 5, 79-80 ;6, 142 ; 6, 214; 12, 124-126; Plut. *Cic.* 36, 6, 1; Plut. *Demet.* 48, 5-49, 5; Plut. *Pomp.* 38, 3-39, 1-2; Ptol. *Geog.*5, 8, 1; *Schol. Lycoph.* 1374; *Sch*ol. *Opp.* 3, 315; Sol. 39; Steph. Byz. *Eth;* Strab. *Geog.* 11, 12, 2; 12, 2, 2 ; 14, 5, 18; 14, 5, 24; 16, 1, 2; 16, 2, 1; 16, 2, 2; 16, 2, 8; Feissel, *Antioche* = TI 1.

Amanus Kapıları **:** Plin. *Nat. Hist.* 5, 91; Rufus, *Hist. Alex. Mag.* 3, 8, 13; Ptol. *Geog.* 5, 8, 1; Ptol. *Geog.* 5, 8, 7; Strab. *Geog.* 14, 5, 18; Strab. *Geog.* 16, 2, 8; Plut. *Demet.* 48, 5-49, 5

Mauron Dağı (Amanos) **:** Anna Comn. *Alex.* 13,12, 18; PG 133, 929 (Ioannes Phoca).

Melantion (Amanos) **:** Ioan. Mal. *Chron.* 133-143; *Schol. Lycoph.* 1374.

Anazarbos : Ptol. *Geog.*, 8, 7; Sayar, *IvAnazarbos* no. 6 = TI 2; Sayar, *IvAnazarbos* no. 11 = TI 3; Sayar, *IvAnazarbos* no. 12 = TI 4.

Androklos (Andriklos) : Hippol. *Chron.* 452 (s.v Androklos Dağı); SMM 199; Strab. *Geog.* 14, 5, 3; Bean-Mitford, *Cilicia*, no 168 = TI 5; Bean-Mitford, *Cilicia*, no 173 = TI 6.

Antikragos Dağı : Appian. *Mith.* 96.

Amazonius Dağı : Apoll. Rhod. *Arg.* 2, 946-979; Plin. *Nat. Hist.* 6, 10-13.

Argaios (Argaion, Argaeus) Dağı : Amm. Marc. *Res. Gestae* 20, 9, 1; Claudian. *in Ruf.* 2, 30; Ioan. Mal. *Chron* 34-39; Galenus, *Simp. med.* 12, 205-206; Orib. *Coll. Med.* 12 tau12;15, 1, 26 ; Pallad. *Dialog.* 52 ; Paul. *Epit.* 7, 3, 11 ; Philostr. *Vit. Soph.* 2, 594; Plin. *Nat. Hist.* 6, 8-9 ; Posid. *Frag.* 50; Ptol. *Geog.* 5, 6, 8; Sozom. . *Hist. Ecc.* 5, 2, 8-10 ; 5, 4, 1-4 ; 7, 17, 1 ; Strab. *Geog.* 12, 2, 7 ; Suda, *Lex.* s. v. Ἀργαῖον; Habicht, *IvPergamon* III, no.

35 = TI 7; Mitchell, *Ancyra*, no. 8 = TI 8; Mitford, *Sebastopolis*, no 20 = TI 9; Macridy, *Notion II*, no 26 = TI 10; IG XII, 2, no. 548 = TI 11.

Athar Dağı : *Acta Mart*. *Tergem*. 7.

Babas Dağı : Niket. Khon. *Hist.* 474.

Crocodilus Dağı : Plin. *Nat. Hist.*; 5, 91.

Cytorus Dağı : Cat. *Carm*. 4, 1-24; Flac. *Argon*. 5, 105-112 ; Ovid. *Met.* 4, 305-316 ; 6, 132; Plin. *Nat. Hist.* 6, 5-6 ; Plin. *Nat. Hist.* 16, 71; Serv. G 2. 437; Sol. 45 ; Verg. *Georg.* 2, 437-439.

Coracesius Dağı : Plin. *Nat. Hist.* 5, 98.

Didymoi (Didymi) Dağı : Nikeph. Byren. *Hist.* 2, 6 ; PG, 29, 304 (Basilios).

Elaphos Dağı : PG 87/3, c. 84 (Ioannes Moskhos).

Hypios (Hypia) Dağı : Plin. *Nat. Hist.* 5, 148; Steph. Byz. *Eth*. s. v. Ὕπιος; Ameling, *IvPrusias ad Hypium*, no. 29 = TI 16; *Schol. Apoll. Rhod.* 189.

Imbarus Dağı : Plin. *Nat. Hist.*; 5, 93.

Kasion (Casius) Dağı : Amm. Marc. *Res. Gestae*,14, 8, 9-10 ; 22, 14, 4-5; Ant. Greac. 6, 332 (s. v. Zeus Kasios).; Arrian. *Parth. Frag*. 36 ; Diod. *Bibl*. 6, 1, 8-10 ; Dion. *Per. Orb. Desc*. 112-121; Erot. *Voc. Hipp. Coll*. 89; Eustath. *Dion. Per.* 877 ;899; Ioan. Mal. *Chron* 198-201; 207 (s. v Zeus Kasios); 326-327; Hippol. *Chron*. 395-397 ; Hist. Aug. Hadr. 14; Orac. Sibyll. 13, 129-138 ; Paus. *Frag.* 4; Plin. *Nat. Hist.* 5, 79-80 ; Plin. *Nat. Hist.* 12, 124-126 Prokop. *Bell* 8, 22, 23-26 (s. v. Zeus Kasios) ¸ Ptol. *Geog.*, 5, 15, 8 ; 5, 15, 9*;Schol. Dion. Perieg. Orb. Desc*. 116; Serv. A 3, 680 ; SMM 144-146; Steph. Byz. *Ethn.* s. v. Κάσος; Strab. *Geog*. 16, 2, 5; Strab. *Ex Libro* 16, 20 ; Suda, *Lex.* s. v. Ἄμμα, s. v. Ἄμματα, s. v. Κάσιον ὄρος; Varinlioğlu, *Keramos* = TI 13.

Zeus Kasios : AE 1988, no 1058 = TI 12; IGLSyr III,2, no 1184 = TI 14.

Hieron Dağı : Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 946-979; Arrian. *Peripl*. 16, 5-6.

Kalamon-Rhodeon Dağı : *Acta Pau*. *Thec*. 1-4.

Khenion=Thekhes Dağı : Diod. *Bibl*. 14, 29; Ksen. *Anab*. 4, 7, 15-4, 8, 1.

Kokysion Dağı : Basil. *Vita Thecl.* 2, 2;

Korykos (Corycus) Dağı : Diosk. *Mat. Med.* 1, 25 ; Colum. *Rust*. 3, 8, 4 ¸ *Nat. Hist.* 13, 66-67; Plin. *Nat. Hist.* 21, 31-34 ; 31, 54 ; Sallust. *Hist.* 2, 81; Seneca, *Nat. Quaest*. 3, 11, 2; Sol. 39.

Kragos (Cragus) Dağı : Appian. *Mith*.) 96; Plin. *Nat. Hist.* 5, 98.

Koryphaios Dağı : Paus. *Perieg*. 2, 4, 5; Polyb. *Hist*. 5, 59, 3-6

Zeus Koryphaios : Paus. *Perieg*. 2, 4, 5; IGLSyr III,2, no 1184 = TI 14.

Laertios Dağı : Herod. *Pro. Cath*. 3, 1, 77; Steph. Byz. *Ethn.* s. v. Λαέρτης.

Linaton Dağı : Paen. Sanc. Pelag. 28.

Lithros Dağı : Strab. *Geog*. 12, 3, 30.

Olgassys (Gigas) Dağı : Ptol. *Geog.* 5, 4, 4; Strab. *Geog*. 12, 3, 40; 12, 3, 41.

Ophlimos Dağı : Strab. *Geog*. 12, 3, 30.

Orokasias Dağı : Prokop. *Aedif*. 2, 10, 9-18; *Bell.* 2, 6, 9-16

Pagrika Dağı : Aristo. *Vent*. 973a ;

Parion Dağı : Hippol. *Chron*. 411; SMM 159;

Paryadres (Parihedri, Parydri) Dağı: Plin. *Nat. Hist.* 6, 25-26; Ptol. *Geog.*, 5, 12, 5; Sol. 46; Strab. *Geog*. 11, 2, 15; 11, 12, 4 ¸11, 14, 1; . 12, 3, 28; 12, 3, 30

Pieria Dağı : Eustath. *Dion. Per.* 921; Ptol. *Geog.*, 5, 15, 8 ; Strab. *Geog*. 16, 2, 8; Strab. *Ex Libro* 16, 20

Poikile Petra : Hippol. *Chron.* 427-431; SMM 175-179; Strab. *Geog.* 14, 5, 5.

Pterygion Dağı : PG 87/3, c. 90 (Ioannes Moskhos).

Rhosii Dağı : Aristo. Vent.973b; Plin. *Nat. Hist.* 5, 79-80;

Rhosikos (Rhosika, Rhosion) Skopelos Dağı: Aristo. Vent.973b; Steph. Byz. *Ethn.* s. v. Ρωσός; Theod. *Hist. Rel.* 11, 1; PG 87/3, c. 80 (Ioannes Moskhos); PG 87/3, c. 90 (Ioannes Moskhos); PG 133, 929 (Ioannes Phoca).

Sandarakurgeion Dağı : Strab. *Geog*. 12, 3, 40.

Sarpedon Dağı : Plin. *Nat. Hist.*; 5, 98.

Silpion Dağı : Ioan. Mal. *Chron.* 28-30 ; 34-39 ;133-143; 198-201; 232-234 ; Paus. *Frag.* 4; 5 ; Suda, *Lex.* s. v. Ἰώ.

Skopelos Dağı : Anom. Perip. Ponti Eux. 21; Marc. *Epit. Peripl. Men.* 9.

Skorobas Dağı : Appian. *Mith*. 71.

Skydises (Skordiskos) Dağı : Ptol. *Geog.* 5, 6, 8); Steph. Byz. *Ethn.* s. v. Ἑπτακωμῆται; Strab. *Geog*. 11, 2, 15;11, 14, 1; 12, 3, 18 ; Amm. Marc. *Res. Gestae*, 27, 4, 4.

Stauris Dağı : Prokop. *Aedif*. 2, 10, 9-18.

Thaumaston Dağı : PG 86/2, 2988 (Nikephoros); PG 87/3, c. 96 (Ioannes Moskhos); PG 133, 929 (Ioannes Phoca).

Trapezon Dağı : Strab. *Geog*. 16, 2, 8.

B. Indices Inscriptionum

Nomina Regum et Imparatorum eorumque Familiarum:

Seleukos I Nikator : TI 14a, str. 11-12; TI 14b, str. 12-13.

Antiokhos I Soter : TI 14a, str. 12-13; TI 14b, str. 13-14.

Antiokhos II Theos : TI 14a, str. 14; TI 14b, str. 15.

Seleukos II Kallinikos : TI 14a, str. 15; TI 14b, str. 16.

Seleukos III Soter : TI 14a, str. 16; TI 14b, str. 17.

Antiokhos (?) : TI 14a, str. 17; TI 14b, str. 18.

Antiokhos III Megas : TI 14a, str. 18; TI 14b, str. 19.

Seleukos IV Philopator : TI 14a, str. 20; TI 14b, str. 22.

Vespasianus : TI 1, str. 2.

Titus : TI 1, str. 5.

Domitianus : TI 1, str. 6.

M. Ulpius Trainus (Trainus'un babası) : TI 1, str. 11-12.

Hadrianus : TI 12, str. 1; TI 12, str. 4.

Macrinus : TI 3, str. 3-4; 10.

Diadumenianus : TI 3, str. 9-10.

Elegabal : TI 4, str. 1-2.

Severus Aleksandros : TI 2, str. 2.

Nomina Viorum Mulierumque reliquorum :

A. Aelius Glykon Iulianus : TI 7. Str. 11-12.

Anaksion : TI 14a, str. 21.

Andron : TI 14b, str. 9.

Ant[i .]ate[s] : TI 14b, str. 11.

Apollas : TI 1, str. 35.

Apollonios : TI 10, str. 2; str. 3; TI 12, str. 2.

Aquilius Keirisophos Aleksandros qui et Phippios : TI 15a, str. 1-2, 5; TI 15b, str. 1; TI 15c, str. 1.
Marcius Acilius Diodotos : TI 7, str. 6-7.
Aristia[: TI 14b, str. 20.
Aristiarkhos : TI 14b, str. 21.
Aristonikos : TI 1, str. 37.
Arsinoos : TI 15a, str. 5, 7.
Artas : TI 1, str. 32.
Artemon : TI 14a, str. 19.
Marcus Aurelius Khrysenios Damatrios : TI 16, str. 1.
Baebianus : TI 10, str. 6.
Bagadates : TI 1, str. 31.
Claudius Iulius Dionysios : TI 8, str. 6-7.
Claudius Kharesios : TI 9, str. 7-8.
Claudius Nusius : TI 4, str. 14-15.
Damas : TI 1, str. 30.
Demades : TI 1, syt. 38.
Demetrios : TI 14a, str. 23.
Diogenes : TI 14a, str. 8.
Erdaronis : TI 5, str. 2.
Euagoras : TI 11, str. 1.
Eutykhion : TI 10, str. 3.
Flavius Iulianus : TI 3, str. 18.
Flavia Mais : TI 9, str. 13-14.
Herophilos : TI 1, str. 37.
Hieron : TI 14b, str. 27.
Indobaros : TI 5, str. 2.
Isokhrysos : TI 10, str. 6.
Gnaeus Iulius Rheginus Aleksandros : TI 10, str. 4-5.
Iulius Severus : TI 9, str. 2-3.
Gaius Iulius Zotikhos :TI 10, str. 3-4.
Sextus Iulius Diognetos : TI 10, str. 5-6.
Kallikles : TI 14a, str. 8.
Mamas : TI 11, str. 2.
Misis : TI 6, str. 2.
Motas : TI 6, str. 2.

Nikeratos : TI 14a, str. 6.
Numenius : TI 14b, str. 23.
Patrinos : TI 1, str. 36.
Pharnakes : TI 1, str. 32.
Philistos : TI 13, str. 4.
Philophronos : TI 14b, str. 9.
Pythokleus : TI 14b, str. 25.
Seleukos : TI 1, str. 34.
Sotas : TI 14b, str. 26.
Theon : TI 13, str. 1.
Theophilos : TI 14b, str. 11.
Theophrastos : TI 1, str. 39.
Thoas : TI 14b, str. 25.
Thyrasydemos : TI 1, str. 34.
Lucia Valeria : TI 9, str. 1.
Valeria Mais quae et Luculla : TI 9; str. 5-6.
Lucius Valerius Valens : TI 9, str. 12-13.
Zenobios : TI 14a, str. 10.
Zenon : TI 14a, str. 10.
]doros : TI 11, str. 2.
]krates : TI 14, str. 21.
]ogenes : TI 14a, str. 19.

Nomina Deorum

Ἀντίοχος (I) Ἀπόλλων Σώτηρ : TI 14a, str. 12-13; TI 14b, str. 13-14.
Ἀντίοχος (II) Θεός : TI 14a, str. 14; TI 14b, str. 15.
Ἀντίοχος (?) : TI 14a, str. 17; TI 14b, str. 18.
Ἀντίοχος (III) Μέγας : TI 14a, str. 18; TI 14b, str. 19.
Ἀπόλλων : TI 14a, str. 9; TI 14b, str. 10.
Ἀπόλλων τοῦ ἐπὶ Δάφνῃ :TI 14a, str. 8.
Ἑρμῆς : TI 13a, str. 5.
(Θεοὶ) ἀθάνατοι : TI 15a, str. 4.

Σέλευκος (I) Ζεὺς Νικάτωρ : TI 14a, str. 11-12; TI 14b, str. 12-13.

Σέλευκος (II) Καλλίνικος : TI 14a, str. 15; TI 14b, str. 16.

Σέλευκος (III) Σώτηρ : TI 14a, str. 16; TI 14b, str. 17.

Σέλευκος (IV) : TI 14a, str. 20; TI 14b, str. 22.

Ζεὺς Ἀνδροκλός : TI 5, str. 4; TI 6, str. 3.

Ζεύς Κάσιος : TI 12, str. 2; TI 14b, str. 6-7.

Ζεύς Ὀλύμπιος : TI 14a, str. 4; TI 14b, str. 4.

Ζεύς Κορυφαῖος : TI 14a, str. 5; TI 14b, str. 7-8.

Munera Publica Civilia Maiora et Officia Civilia Minora:

ἀνθύπατος : TI 3, str. 8.

ἀρχιρεύς : TI 1, str. 30.

ἀρχιερεὺς μέγιστος : TI 3, str. 5-6.

Βειθυνιαρχία : TI 16, str. 2.

γραμματεύω : TI 10, str. 5.

γυμνασιαρχέω : TI 1, str. 32-33.

δημαρχικὴ ἐξουσία : TI 3, str. 6-7.

δημιουργέω : TI 6, str. 6.

ἐνπόριον : TI 16, str. 6, 8, 10.

ἐπιστάτης τῆς πόλεως : TI 16, str. 3.

εὐποσιάρχης : TI 7, str. 12-13.

ἡγεμονεύω : TI 4, str. 14.

θεοπρόπος : TI 10, str. 6.

θεσπιῳδέω : TI 10, str. 4.

ἱερεύς : TI 10, str. 3; TI 14a, str. 3; TI 14b, str. 3.

ἱεράζω : TI 5, str. 3.

κεραυνοφόρος : TI 14b, str. 26.

κοινοβούλιον : TI 3, str. 17; TI 4, str. 12.

λογιστεία : TI 16, str. 9.

Πονταρχία : TI 16, str. 3.

πρεσβευτὴς Καίσαρος Σεβαστοῦ : TI 1, str. 12-13.

προφήτης : TI 10, str. 2.

πρύτανις : TI 10, str. 2.

σκηπτροφόρος : TI 14a, str. 22; TI 14b, str. 24.

στρατηγός : TI 3, str. 18; TI 7, str. 12.

ὑπάρχω : TI 16

ὕπατος ἀποδεδειγμένος : TI 3, str. 7.

Nomina Ludorum

Ἀδριανὰ Ὀλύμπια ἐν Κυζίκῳ : TI 8, str. 16-17.

Ἀδριανεῖον ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὸς Δάφνην : TI 8, str. 26-27.

[Ἄκτια] ἐν Περίνθῳ : TI 8, str. 15-16.

Ἀλεξάνδρεια Πύθια ἐν Φιλιππουπόλει : TI 8, str. 18-19.

ἡ ἐξ Ἄργους ἀσπίς : TI 8, str. 13.

Ἀσκληπιεῖα Σωτ[η]ρεῖα Πύθια : TI 8, str. 11-12.

(ἀγὼν) Εὐκράτους ἐν Ἀντιοχείᾳ πρὸς Δάφνην : TI 8, str. 27.

Ἴσθμια : TI 8, str. 12.

κοινὰ Ἀσίας ἐν Ἐφέσῳ : TI 8, str. 23-24.

κοινὸν Βιθυνίας ἐν Νεικομηδείᾳ : TI 8, str. 14-15.

Κομμοδεῖον ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τῷ Ἀργαίῳ : TI 8, str. 29-30.

Πύθια Μέγαλα Ἀσκληπιεῖα Σωτηρεῖα : TI 8, str. 2-4.

Οἰκουμενικὸν ἐν Κυζίκῳ : TI 8, str. 19-20.

Ὀλύμπια ἐν Ἀδανοῖς : TI 8, str. 28-29.

Ὀλύμπια ἐν Ἐπιδαύρῳ : TI 8, str. 13-14.

Ὀλύμπια ἐν Περγάμῳ : TI 8, str. 24-25.

Πύθια ἐν Τράλλεσιν : TI 8, str. 23.

Πυθιάδος Μεγάλων Ἀσκληπιείων Σωτηρείων : TI 8

Σεουῆρεῖα : TI 8, str. 22.

Τραιανεῖα ἐν Περγάμῳ : TI 8, str. 25.

Nomina Populorum

Adiabene'liler **:** Mal. *Chron.* 133-143.

Aiol'ler/Halisai'lar : Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Alban'lar : Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 25-26 ; Strab. *Geog*. 11, 14, 1.

Amazon'lar **:** Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 946-979.

Appait'ler **:** Strab. *Geog*. 12, 3 18.

Arap'lar **:** Cic. *Fam*. 15, 4, 7-9 ; Plut. *Pomp.* 38, 3 - 39, 1-2.

Argos'lular : Mal. *Chron.* 28-30 ; 34-39 ; Paus. *Frag*. 3.

Armenialılar **:** Anna Comn. *Alex.* 13, 12, 18 ; Lucan. *Bell. civ*. 3, 243-245; Sol. 39; 45; 46 ; Strab. Geog. 11, 14, 1 ; Strab. *Geog.* 12, 3, 28.

Ampreut'lar **:** Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13.

Armenochalyb'ler **:** Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13; 6, 25-26.

Assyria'lılar **:** Sol. 39.

Bithynia'lılar : *Orac. Sibyll.* 13, 129-138.

Byzantion'lular **:** Diod. *Hist*. 14, 30.

Byzeres : Step. Byz. *Ethn. s*.v. Ἑπτακωμῆται ; Strab. Geog. 12, 3 18.

Berecynt'ler **:** Plin**.** *Nat***.** *Hist*. 16, 71.

Dril'ler : Ksen. *Anab*. 5, 2, 1-2.

Galat'lar/Gomar'lar: Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Genet'ler **:** Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13.

Get'ler **:** Arrian. *Parth. Frag*. 36; Suda, *Lex*. s. v. Κάσιον ὄρος.

Halizon'lar **:** Hom. *Il*. 2, 856-857 ; Strab. *Geog.* 12, 3, 20.

Hellenler : Diod. *Bibl*. 14, 29 **;** Ksen. *Anab*. 4, 7, 15 – 4, 8, 1; d. 4, 8, 8 ; 5, 5, 1-2 ; 4, 8 19-24 ; Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130 ; Mal. *Chron.* 28-30 ; Sozom. *Hist. Ecc.* 5, 4, 1-4.

Heniochi'ler **:** Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13.

Heptakomet'ler : Step. Byz. *Ethn.* s.v. Ἑπτακωμῆται ; Strab. Geog. 12, 3 18.

Iberler **:** Strab. *Geog*. 11, 14, 1 ; Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130**.**

Ionit'ler **:** Mal. *Chron.* 28-30; 34-39; 133-143; Paus. *Frag*. 3.

Kappadokia'lılar **:** Philostr. *Vit. Soph.* 2, 594 ; Sol. 46 ; Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130; Claudian. *in Ruf*. 2, 30.

Karban'lar : Aristo**.** *Vent*. 973 b.

Kelainai'lılar **:** Ptol. *Geog.* 5, 4, 4.

Kerkit'ler **:** Strab. Geog. 12, 3 18.

Khaidaia'lılar : Diod. *Bibl.* 14, 29**.** Strab. *Geog*. 12, 3, 18; Strab. *Geog*. 12, 3, 28; 12, 3, 19; 12, 3, 20.

Kilikia'lılar : Appian. *Mith.* 96: Dion. *Per*. *Orb. Desc.* 112-121 ; Sol. 39 ; Strab. *Geog*. 11, 12, 2.

Khaos'lar : Diod. *Bibl.* 14, 29**.**

Kolkh'lar : Diod. *Bibl.* 14, 29 **;** Diod. *Hist*. 14, 30 ; Ksen. *Anab*. 4, 8, 8; 4, 8 19-24; 5, 2, 1-2.

Khalyb'ler : Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 946-979 ; Ksen. *Anab*. 4, 7, 15 – 4, 8, 1; 5, 5, 1-3; Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13; Strab. *Geog*. 14, 5, 24; 12, 3, 19; 12, 3, 20.

Lakedaimonlar **:**Diod. *Bibl.* 14, 21, 3-4**.**

Lazlar **:** Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13.

Lydia'lılar : Sol. 39.

Lyrnai'lılar **:** Aristo**.** *Vent*. 973a.

Macrocephal'ler **:** Plin. *Nat. Hist.* 6, 10-13.

Magog'lar/Skyth'ler: Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130 ; Mal. *Chron.* 133-143.

Makronlar : Diod. *Bibl*. 14, 29 **;** Ksen. *Anab*. 4, 7, 15 – 4, 8, 1 ; Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13; i. 6, 25-26 ; Strab. *Geog*. 12, 3 18.

Med'ler **:** Sol. 39 ; Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130 ; Mal. *Chron.* 34-39.

Miletos'lular : Plin. *Nat. Hist.* 6, 5-6; Sol. 45 ; Anom. Perip. Ponti Eux. 21.

Mosch'lar **:** Plin. *Nat. Hist.* 6, 25-26

Mossynoik'lar **:** Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 946-979 **;** Diod. *Hist*. 14, 30 ; Ksen. *Anab*. 5, 4, 1-2; 5, 5, 1-3 ; Plin. *Nat*. *Hist*. 6, 10-13 ; Strab. *Geog*. 12, 3 18

Mykene'liler **:** Mal. *Chron.* 133-143.

Mysia'lılar : *Orac. Sibyll.* 13, 129-138.

Mysoi'ler **:** Step. Byz. *Ethn.* s.v. Ὕπιος·

Orroe'ler : Plin. *Nat. Hist.* 6, 25-26.

Paphlagonia'lılar **:** Plin. *Nat. Hist.* 6, 5-6 ; Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Parth'lar **:** Cic. *Fam*. 15, 4, 3-4 ; 8, 6, 4; 15, 4, 7-9 ; Cic. *Att.* 5, 20, 2-4.

Pelusium'lular **:** Arrian. *Parth. Frag*. 36; Suda, *Lex*. s. v. Ἄμμα ; s. v. Κάσιον ὄρος.

Persler **:** Prok. *Bell.* 2, 6, 9-16 ; Mal. *Chron.*. 34-39 ; Mal. *Chron.* 232-234.

Phaiak'lar **:** Prok. *Bell* 8, 22, 23-26.

Phasian'lar **:** Diod. *Bibl*. 14, 29**.**

Phryg'ler/Thygramai'lar : Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130**.**

Rhegin'ler/Askhanaks'lar : Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Roma'lılar : Pallad. *Dialog*. 52**.**

Rupenler : Anna Comn. *Alex.* 13, 12, 18.

Sann'lar **:** Strab. *Geog*. 12, 3 18.

Sacasan'lar **:** Plin. *Nat. Hist*. 6, 25-26.

Syria'lılar **:** Mal. *Chron.* 28-30 ; 133-143 ; Strab. *Geog.* 16, 1, 2.

Skytin'ler **:** Diod. *Bibl.* 14, 29 **;** Ksen. *Anab*. 4, 7, 15 – 4, 8, 1.

Taokh'lar **:** Ksen. Anab. 4, 7, 1; 4, 7, 15 – 4, 8, 1.

Thars'lar **:** Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Theobel'ler : Ioseph. *Ant. Iud.* 1, 122-130.

Tibaren'ler **:** Apoll. Rhod. *Arg*. 2, 946-979 **;** Diod. *Hist*. 14, 30 ; Ksen. *Anab*. 5, 5, 1-3 ; Plin. *Nat. Hist.* 6, 10-13 ; Strab. *Geog*. 11, 14, 1; 12, 3, 18; Strab. *Geog.* 12, 3, 28.

Trapezus'lar : Diod. *Hist*. 14, 30 ; Ksen. *Anab*. 5, 2, 1-2.

Trikomia'lılar : Mal. *Chron.* 133-143.

Türkler **:** Nikeph. Bryen. *Hist.* 2, 6.

Veneti'liler/Eneti'ler : Plin. *Nat. Hist*. 6, 5-6; Sol. 45.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI:	Gülcan ŞAROĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi:	Tunceli 10. 02. 1979.
Medeni Durumu:	Bekar
Eğitim Durumu:	
Lise:	Elazığ Atatürk Lisesi
Lisans:	Akdeniz Ünüversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü.
Tez Konusu:	Kappadokia, Pontos, Paphlagonia, Kilikia Bölgesi'nin Dağları.
Yabancı Diller:	İngilizce
İş Deneyimi:	Süleyman Demirel Üniversitesi Dışardan Görevlendirme ile Öğretim Görevlisi 2007-.
Projeler:	Avrupa Birliği Projesi "Anadolu'nun Kültürel Kimliği" 2005.
	Hedeflenmiş Onbir ilde Çalışan Sokak Çocuklarının Eğitime Yönlendirilmesi Projesi 2005.
	Pisidia Antiokheia Kazısı 2008-.
Çalıştığı Kurumlar:	Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetlerini Araştırma Enstitüsü'nde Kısmi Zamanlı Kütüphane Görevlisi
Adres:	Konyaaltı Konakları Siteler Mah. 1343 sok. no 9. D/9/ Uncalı
Tel No:	0530 691 05 53.